

LIETUVOS TEISĖS UNIVERSITETAS

**Genovaitė Dambrauskienė
Ingrida Mačernytė–Panomariovienė**

**TARPTAUTINĖ DARBO
ORGANIZACIJA IR LIETUVA:
KONVENCIJŲ PRIĖMIMAS,
RATIFIKAVIMAS, VYKDYMAS**

Vilnius
2001

UDK 331.103(075.8)

Da-187

Knygos išleidimą parėmė Lietuvos mokslo ir studijų fondas

Recenzavo:

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Tarptautinio bendradarbiavimo departamento direktorius, socialinių mokslų daktaras **Vytautas Žiūkas**

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Europos integracijos skyriaus viršininko pavaduotoja **Reda Jakučionytė**

Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Darbo teisės ir socialinės saugos katedros 2001 m. sausio 22 d. posėdžio sprendimu (protokolas Nr. 5) leidinys rekomenduotas spausdinti

Lietuvos teisės universiteto vadovėlių, monografijų, mokslinių, mokomųjų, metodinių bei kitų leidinių aprobavimo spaudai komisija 2001 m. gruodžio 4 d. posėdyje (protokolas Nr. 11) knygą patvirtino spausdinti

ISBN 9955-442-67-0

© Lietuvos teisės universitetas, 2001

TURINYS

Pratarmė.....	5
1. Tarptautinės darbo organizacijos įkūrimas ir plėtra.....	7
2. Tarptautinės darbo organizacijos struktūra ir funkcijos.....	11
2.1. Tarptautinė darbo konferencija.....	12
2.2. Administracinė taryba.....	13
2.3. Tarptautinis darbo biuras.....	14
2.4. Tarptautinės darbo organizacijos trišalė struktūra.....	15
3. Tarptautinės darbo organizacijos konvencijų priėmimas ir teisinė reikšmė.....	21
3.1. Konvencijų priėmimo procedūra.....	21
3.2. Tarptautinės darbo organizacijos konvencijų teisinė reikšmė.....	24
3.3. Tarptautinės darbo organizacijos konvencijos, numatančios pagrindines žmogaus teises.....	27
3.4. Tarptautinės darbo organizacijos konvencijų klasifikavimas.....	32
4. Procedūra, pristatant naujas Tarptautinės darbo organizacijos konvencijas valstybės valdžios institucijai.....	35
4.1. Aiškinamojo rašto pateikimas Seimui.....	35
4.2. Teikiamų valstybės valdžios institucijai neratifikuotų Tarptautinės darbo organizacijos konvencijų apibūdinimas.....	36
4.2.1. Konvencija Nr. 174 „Dėl didelių pramoninių avarijų prevencijos“.....	36
4.2.2. Konvencija Nr. 175 „Dėl ne visos darbo dienos“.....	38
4.2.3. Konvencija Nr. 176 „Dėl darbų saugos ir sveikatos kasyklose“.....	40
4.2.4. Konvencija Nr. 177 „Dėl namudinio darbo“.....	40
4.2.5. Konvencija Nr. 178 „Dėl jūreivių darbo ir gyvenimo sąlygų inspekcijos“.....	42
4.2.6. Konvencija Nr. 179 „Dėl jūrininkų samdos ir įdarbinimo“ ...	43
4.2.7. Konvencija Nr. 180 „Dėl jūrininkų darbo laiko ir laivo įgulos komplektavimo“.....	44
4.2.8. Konvencija Nr. 181 „Dėl privačių įdarbinimo agentūrų“.....	47

---

5. Tarptautinės darbo organizacijos konvencijų ratifikavimas ir denon- savimas.....	49
6. Lietuvos ratifikuotų Tarptautinės darbo organizacijos konvencijų perkėlimas į nacionalinę darbo teisę.....	56
7. Tarptautinės darbo organizacijos konvencijų vykdymo priežiūra ir kontrolė.....	72
7.1. Reguliari kontrolė.....	73
7.2. Išskirtinė kontrolė.....	85
8. Tarptautinės darbo organizacijos pagalba šalims narėms.....	90
Priedai	95
1. Lietuvos Respublikos Seimo priimti įstatymai bei nutarimai dėl Tarptautinės darbo organizacijos konvencijų ratifikavimo.....	96
2. Lietuvos Respublikos ratifikuotos Tarptautinės darbo organizacijos konvencijos.....	100
3. Lietuvos Respublikos delegacijos Tarptautinės darbo organizacijos konferencijose.....	256
4. Aiškinamasis raštas Seimui dėl naujai priimtų konvencijų.....	259
5. Pranešimų (ataskaitų) dėl ratifikuotų konvencijų vykdymo pavyz- džiai.....	270
6. Valstybių Tarptautinės darbo organizacijos narių sąrašas ir ratifi- kuotų konvencijų skaičius.....	282
Santrauka	286
Summary	289
Literatūra	293

PRATARMĖ

Lietuvos Respublikos dalyvavimas tarptautinėse organizacijose apibrėžtas Konstitucijos 136 straipsnyje, kuriame numatyta, kad „Lietuvos Respublika dalyvauja tarptautinėse organizacijose, jeigu tai neprieštaruja Valstybės interesams ir jos nepriklausomybei“.

Lietuvos Respublika Tarptautinės darbo organizacijos (toliau – TDO) narė yra nuo 1921 metų. Narystė šioje organizacijoje atnaujinta nuo 1991 m. spalio 4 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. lapkričio 3 d. nutarimu Nr. 1058 „Dėl atstovavimo Tarptautinėje darbo organizacijoje bei informacijos apie Tarptautinės darbo organizacijos konvencijų nuostatų vykdymą teikimo Tarptautiniam darbo biurui tvarkos“¹. Lietuvos interesams TDO atstovauja Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Tarptautinės darbo organizacijos tikslas – visame pasaulyje didinti socialinį teisingumą ir rūpintis dirbančiais žmonėmis. Ji numato tarptautinę politiką ir programas, siekdama padėti gerinti darbo ir gyvenimo sąlygas; kuria tarptautines darbo normas, kurių turėtų laikytis valstybės narės; vykdo plačią techninio bendradarbiavimo programą, siekdama padėti vyriausybėms įgyvendinti reikiamą politiką; dalyvauja mokomojoje, šviečiamojoje ir tiriamojoje veikloje.

TDO iš pasaulinių organizacijų išsiskiria tuo, kad, formuojant jos politiką, priimant konvencijas ir rekomendacijas, darbininkų ir darbdavių atstovai dalyvauja lygiomis teisėmis su vyriausybių atstovais. Jos veikla grindžiama trišaliu – vyriausybės, darbdavių ir darbuotojų organizacijų – bendradarbiavimo principu.

TDO standartai – tai minimalūs reikalavimai, taikomi darbuotojams, norint užtikrinti jų teisių apsaugą. TDO standartai apima pagrindines žmogaus teises, įdarbinimą, socialinę politiką, darbo administravimą, gamybinius santykius, darbo sąlygas, socialinę saugą, moterų įdarbinimą, vyresnio amžiaus bei migruojančius darbininkus, kitas ypatingas darbuotojų kategorijas (jūrininkus, žvejus, dokininkus ir kt.).

Tarptautinių darbo normų-standartų, numatytų TDO konvencijose, diegimas valstybėse – tai siekimas vienodai sureguliuoti darbo santykius pasauliniu mastu. Šio tikslo siekti skatina ir objektyvūs ekonomikos globalizacijos procesai bei tarptautinės darbo teisės reguliavimo įtaka visoms šalims, taikančioms tarptautinę darbo teisę, ypač TDO konvencijas ir rekomendacijas.

Konvencija ir rekomendacija turi didelę įtaką nacionalinei teisei ir prak-

---

¹ Valstybės žinios. 1994. Nr. 86 – 1633.

tikai. Valstybė, ratifikavusi konvenciją, prisiima išipareigojamą, kad vidaus teisė atitiks konvencijos nuostatas ir užtikrins jos vykdymą praktikoje. Ratifikuotos TDO konvencijos laikomos darbo teisės šaltiniais. Tarptautiniais darbo standartais vadovaujamosi ir kolektyvinėse derybose, nes asmenys, vedantys derybas, jaučiasi tvirčiau, jeigu savo reikalavimus gali pagrįsti TDO konferencijoje įtvirtintais tarptautiniais darbo standartais. TDO standartais remiasi ir teismai, sprenddami darbo ginčus, taip pat jais vadovaujamosi aiškinant konstitucines socialinių teisių garantijas.

Lietuva į TDO konferenciją visą delegaciją pasiuntė 1929 m., tačiau iki 1940 m. Lietuva mažai prisidėjo prie tarptautinių darbo konvencijų turinio nustatymo. Atnaujinus narystę, Lietuvos delegacijos į TDO konferencijas vyksta ir jos rengiamose sesijose dalyvauja kasmet. Lietuvos interesams TDO atstovaujanti Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, remdamasi įvairiais TDO klausimynais, išdėsto savo poziciją darbo, socialinės apsaugos ir kitais klausimais, teikia tarptautinių darbo normų diegimo nacionalinėje teisės sistemoje ataskaitas, kartu su darbdavių ir darbuotojų organizacijų atstovais dalyvauja konferencijų darbe, seminaruose bei kituose bendruose su TDO projektuose.

Knygoje supažindinama su TDO įkūrimu ir plėtra, struktūra ir funkcijomis, konvencijų ir rekomendacijų parengimo ir priėmimo procesu, konvencijų ratifikavimu ir jų vykdymo priežiūra ir kontrole, atskleidžiama jų esmė ir nurodomos įgyvendinimo priemonės, aptariamas Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuotų konvencijų perkėlimas į nacionalinę teisę bei supažindinama su TDO Ekspertų komiteto išvadomis dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateiktų pranešimų (ataskaitų). Leidinyje yra šie priedai: Lietuvos Respublikos įstatymai, Seimo nutarimai „Dėl Tarptautinės darbo organizacijos konvencijų ratifikavimo“ (1 priedas); Lietuvos Respublikos ratifikuotos konvencijos (2 priedas); Lietuvai TDO konferencijose atstovavusių delegacijų sudėtis (3 priedas), Tarptautinės darbo organizacijos valstybių narių sąrašas ir ratifikuotų konvencijų skaičius (6 priedas). Taip pat pateikiami konkretūs pavyzdžiai aprašomoms procedūroms praktikoje taikyti (4, 5 priedai).

Knygos paskirtis – suteikti studentams specialių žinių apie TDO konvencijų priėmimą, ratifikavimą, jų taikymą ir svarbą Lietuvos teisės sistemai. Šis leidinys gali būti naudingas teisininkams ir kitiems specialistams, TDO konvencijas taikantiems praktiniame darbe.

Autorės nuoširdžiai dėkingos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Tarptautinių reikalų departamento specialistams, suteikusiems naudingos informacijos, taip pat recenzentams dr. Vytautui Žiūkui ir Redai Jakučionytei, skaičiusiems rankraštį ir pateikusiems vertingų pastabų.

1. TARPTAUTINĖS DARBO ORGANIZACIJOS ĮKŪRIMAS IR PLĖTRA

Tarptautinės darbo įstatymų leidybos idėjos autoriai buvo du XIX amžiaus pramonininkai: Robertas Owen'as iš Velso ir Danielis le Grand'as iš Prancūzijos. Jų pasiūlyti darbo trukmės ir darbo sąlygų įstatymai gali būti laikomi Tarptautinės darbo organizacijos priimtų tarptautinių darbo konvencijų pirmtakais.

Būtinybę įkurti organizaciją, galinčią priimti tarptautinius teisės aktus darbuotojų apsaugos klausimais, lėmė XIX a. pabaigos – XX a. pradžios politinės, ekonominės ir socialinės sąlygos ir vis didėjantis darbininkų išnaudojimas. Darbininkai, kurių skaičius didėjo dėl sparčios industrializacijos, ėmė vienytis, reikalauti pagerinti darbo sąlygas, užkirsti kelią nehumaniškiems įstatymų priėmimui.

1900 m. liepos mėnesį Paryžiaus konferencijoje buvo įkurta Tarptautinė darbo įstatymų leidybos asociacija, kuri 1906 m. konferencijoje priėmė dvi pirmąsias tarptautines darbo konvencijas (dėl moterų naktinio darbo normavimo ir dėl draudimo naudoti baltąjį fosforą). Ši asociacija įkūrė pirmąjį Tarptautinį darbo biurą (toliau – Darbo biuras), savo veiklą pradėjusį 1901 m. gegužės 1 d. Šveicarijoje, Bazelyje.

Sėkmingą Tarptautinės darbo įstatymų leidybos asociacijos veiklą sustabdė Pirmasis pasaulinis karas. Tačiau darbininkų profesinės sąjungos nesiliovė reikalavusios garantijų taikymo darbininkams. Vienas iš tokių reikalavimų 1919 m. Taikos konferencijoje buvo išrinkti Tarptautinį darbo įstatymų komitetą, kurio pasiūlymai būtų įtraukti į Taikos sutarties tekstą. Trišalio komiteto, sudaryto iš 9 šalių (Belgijos, Kubos, Čekoslovakijos, Prancūzijos, Italijos, Japonijos, Lenkijos, Didžiosios Britanijos ir JAV) vyriausybių, profesinių sąjungų ir darbdavių atstovų, parengtas tekstas tapo Versalio sutarties XIII skyriumi ir TDO konstituciniu pagrindu. Daugelis šių nuostatų tebegalioja ligi šiol. TDO Konstitucijos preambulėje įtvirtinta nuostata, kad universali ir ilgalaikė taika gali būti sudaryta tik socialinio teisėtumo pagrindu.

Pirmoji TDO konferencija vyko Vašingtone 1919 m. spalio 29 d. Joje dalyvavo po du kiekvienos valstybės narės vyriausybės atstovus ir po vieną darbdavių ir darbuotojų organizacijų atstovą. Šioje konferencijoje buvo priimtos pirmosios šešios tarptautinės darbo konvencijos dėl darbo laiko gamyboje, nedarbo, motinystės apsaugos, moterų darbo naktį, minimalaus

amžiaus ir jaunų žmonių, dirbančių gamyboje, darbo naktį. TDO Administracinė taryba konferencijoje iš pusės dalyvavusių vyriausybės atstovų ir po ¼ iš darbdavių ir darbuotojų atstovų išrinko pirmąjį TDO biuro, kuris yra nuolatinis TDO sekretoriatas, direktorių. Juo tapo prancūzų politikos veikėjas Albertas Thomas (1919–1932 m.). Jo vadovaujama TDO mažiau nei per dvejus metus priėmė 16 tarptautinių darbo konvencijų ir 18 rekomendacijų.

Vėliau Tarptautinio darbo biuro vadovais buvo išrinkti:²

Mr. Harold Butler	1932 – 1938	Jungtinė Karalystė
Mr. John G. Winant	1939 – 1941	Jungtinės Amerikos Valstijos
Mr. Edward Phelan	1941 – 1948	Airija
Mr. David A. Morse	1948 – 1970	Jungtinės Amerikos Valstijos
Mr. C. Wilfred Jenks	1970 – 1973	Jungtinė Karalystė
Mr. Francis Blanchard	1974 – 1989	Prancūzija
Mr. Michel Hansenne	1989 – 1999	Belgija
Mr. Juan Somavva	1999 m.	Čilė

nuo kovo 4 d.

TDO buveinė nuo 1920 m. įsikūrė Ženevoje. 1926 m. TDO konferencija nustatė standartų priežiūros sistemą, kuri egzistuoja iki šiol.

Tarptautinės darbo organizacijos narės yra tos valstybės, kurios 1945 m. lapkričio 1 d. buvo šios organizacijos narėmis; taip pat ir kitos valstybės, kurios gali tapti narėmis TDO Konstitucijos 1 straipsnio 3 ir 4 p. nustatyta tvarka, t.y. bet kuri Jungtinių Tautų Organizacijos (JTO) narė arba valstybė, pagal JTO įstatus, Generalinės asamblėjos sprendimu vėliau priimta į JTO nares. Per TDO gyvavimo laikotarpį šalių narių skaičius išaugo ir 2000 metais jos narėmis buvo 175 valstybės (žr. 1 pav). Valstybė, JTO narė, apie priištus formalius įsipareigojimus praneša TDO Generaliniam direktoriui. Nė viena valstybė narė negali išstoti iš TDO be išankstinio išpėjimo, nepranešusi Generaliniam direktoriui. Toks pranešimas tampa privalomas, praėjus 2 metams po jo įregistravimo.

Tarptautinė darbo organizacija per visą savo veiklos ir įsitvirtinimo pasaulyje laiką išgyveno sudėtingus laikotarpius. Pavyzdžiui, 1932 m. didelis gamybos nuosmukis sukėlė visuotinį nedarbą. Darbininkų atstovai reikalavo iš darbdavių sutrumpinti darbo laiką.

1939 m. paaiškėjus, kad karas neišvengiamas, TDO būstinė iš Ženevos Šveicarijoje buvo perkelta į Monrealį Kanadoje.

² <http://www.ilo.org>

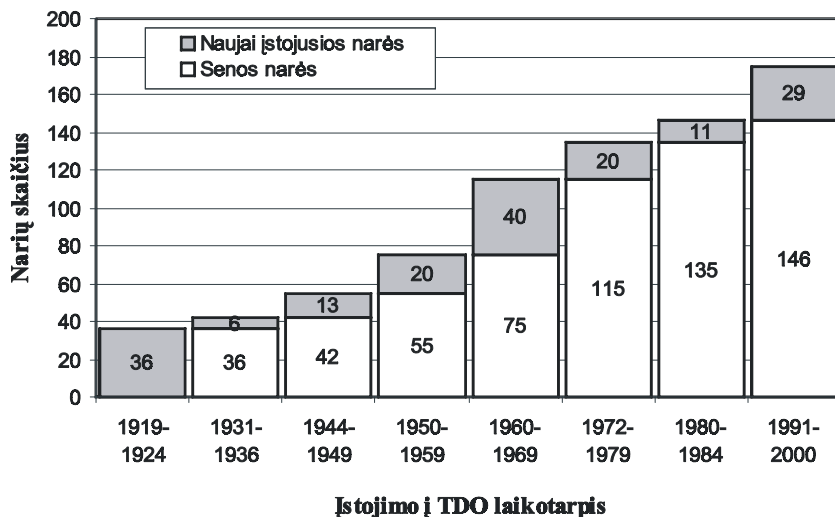

Antrojo pasaulinio karo metu, 1944 m., vykusio Tarptautinė darbo konferencija, į kurią atvyko vyriausybių, darbdavių ir darbuotojų atstovų iš 41 šalies, priėmė Filadelfijos deklaraciją, kuri tapo Konstitucijos dalimi; iki šiol joje įtvirtinamos nuostatos atspindi TDO tikslus ir veiklos pagrindą. Deklaracija atspindėjo pokarinę nacionalinės nepriklausomybės siekimą ir apėmė plataus techninio bendradarbiavimo tarp valstybių nuostatas, remiantis norminiais aktais, galiojusiais nuo 1919 m. Deklaracijoje numatyti šie pagrindiniai principai: darbas nėra prekė; žodžio laisvė ir asociacijų laisvė yra būtina sąlyga nuolatinei pažangai palaikyti; skurdas bet kurioje vietoje tampa grėsme bendram labui; visi žmonės, nesvarbu, kokia jų rasė, lytis, tikėjimas, turi teisę į materialinę gerovę, dvasinį vystymą bei lygias galimybes. 1946 m. TDO tapo pirmąja specializuota Jungtinių Tautų agentūra, pripažinta atsakinga už socialinius ir darbo klausimus.

1960 m. TDO įkūrė Tarptautinį socialinių darbo studijų institutą Ženevoje, o 1965 m. Tarptautinį mokymo centrą Turine. 1969 m. TDO, minėjęsiai savo 50-ąsias metines, buvo paskirta pasaulinė Nobelio premija (vadovas amerikietis Davidas Morse'as).

1974–1989 m. TDO (vadovas Francis Blanchardas) pavyko įveikti nuostolius, kuriuos patyrė dėl JAV narystės Organizacijoje panaikinimo. JAV vėl tapo Organizacijos nare vadovaujant prezidentui R. Reiganui.

1 pav. Narystė TDO

Per šį laikotarpį TDO ryžtingai tęsė savo darbą gindama žmogaus teises. TDO parėmė Lenkijos išsilaisvinimą nuo diktatūros, palaikydama įteisintos Solidarumo sąjungos siekius, pagrįstus konvencija Nr. 87 „Dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo“, kurią Lenkija ratifikavo 1957 metais.

TDO veiklos strateginiai tikslai yra šie:

1. Skatinti ir įgyvendinti pagrindines darbo teises ir principus;
2. Sudaryti didesnes galimybes vyrams ir moterims užimtumo srityje ir gaunant pajamas;
3. Didinti visų gyventojų socialinės apsaugos veiksmingumą;
4. Stiprinti trišalį bendradarbiavimą ir socialinį dialogą;

Pagrindinis tikslas – priimti tarptautinius standartus ir užtikrinti jų įgyvendinimą.

Apibūdinant Organizacijos veiklą, reikėtų išskirti šias pagrindines kryptis:

1. Tarptautinės politikos ir programos kūrimas, siekiant įtvirtinti pagrindines žmogaus teises, pagerinti darbo sąlygas ir gyvenimą, išplėsti užimtumo galimybes;
2. Tarptautinių darbo normų, apimant unikalią jų laikymosi kontrolės sistemą, kūrimas;
3. Platus įdiegimas tarptautinio techninio bendradarbiavimo programos, pagrįstos partneryste su Organizacijos narėmis bei pagalbos suteikimas šalims, siekiančioms jas įgyvendinti;
4. Profesinis parengimas ir apmokymas, tyrimas ir leidybinė veikla.

TDO XXI amžiui numatė naujus užmojus, siekiant profesinės kompetencijos ir administravimo efektyvumo; t.y. dalyvauti tarybos nariams tarptautiniuose pasitarimuose ekonominės ir socialinės raidos klausimais, vykdyti socialinį teisingumą ginčų (derybų) metu, užtikrinti aktyvią bendradarbiavimo politiką.³

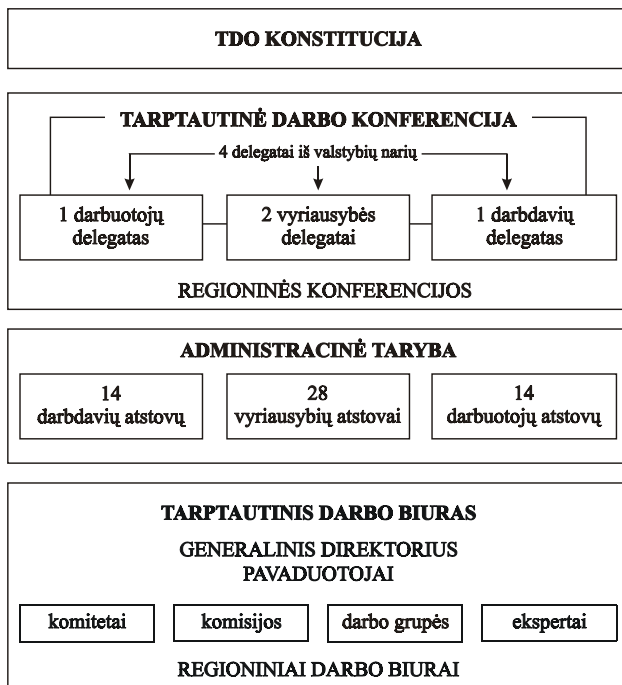
³ <http://www.ilo.org>

2. TARPTAUTINĖS DARBO ORGANIZACIJOS STRUKTŪRA IR FUNKCIJOS

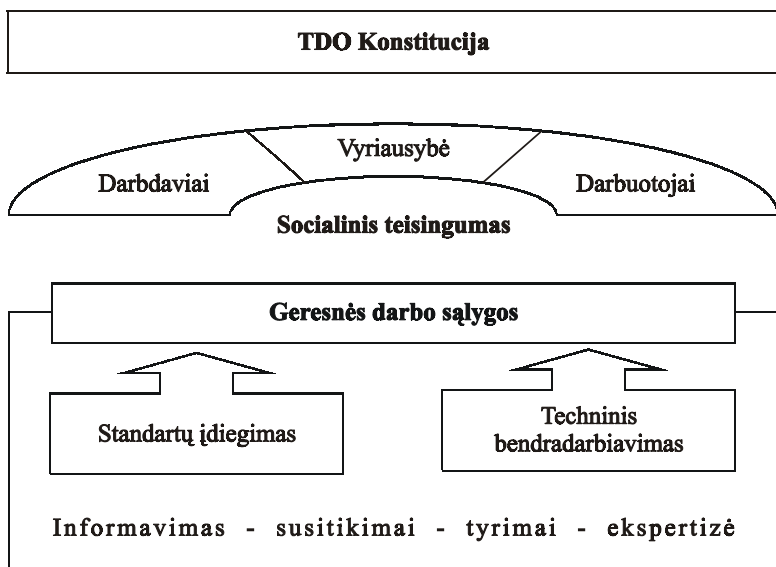
Tarptautinės darbo organizacijos struktūrą ir funkcijas nustato TDO Konstitucija ir reglamentas⁴.

Minėtais dokumentais nustatyta tokia TDO struktūra (žr. 1 schemą): Tarptautinė darbo konferencija, Administracinė taryba ir Tarptautinis darbo biuras, pavaldus Administracinei tarybai. TDO veiklos pagrindas yra TDO Konstitucija; socialinis teisingumas, geresnės darbo sąlygos. Tai pasiekama įdiegiant TDO konvencijas (ar rekomendacijas) nacionalinėje tei- sėje ir techniškai bendradarbiaujant (žr. 2 schemą).

1 schema. TDO struktūra

⁴ Устав Международной Организации Труда и Регламент Международной Организации Труда // Международное бюро труда. – Женева: Международные отношения, 1988, апрель.

2.1. TARPTAUTINĖ DARBO KONFERENCIJA

Konferencija yra aukščiausias TDO organas. Ji rengiama kasmet birželio mėnesį Ženevoje. Konferencijoje dalyvaujančios valstybės delegaciją sudaro du vyriausybės delegatai, vienas darbdavių ir vienas darbininkų delegatas bei lydintys techniniai patarėjai. Tai Ministrų kabinetų nariai, atsakingi už savo valstybės darbo politiką, kurie vadovauja delegacijai ir atstovauja savo vyriausybei.

Svarbiausia TDO konferencijos veiklos dalis yra priiminėti konvencijas ir rekomendacijas. Be to, ji priima naujas valstybės nares, keičia Konstituciją (Versalio taikos sutarties XIII dalis), sprendžia svarbiausius TDO bendros politikos ir ateities veiklos klausimus, renka Administracinę tarybą, tvirtina TDO biudžetą, į kurį įplaukia valstybių narių mokesčiai, ir kt.

TDO rengia tarptautinį forumą. Jame svarstomi pasaulinio svarbumo socialiniai ir darbo klausimai, priimamos minimalios tarptautinės darbo normos ir patvirtinama bendra Organizacijos politika. Kas antri metai

konferencija priima dvi metę TDO veiklos programą ir jos biudžetą, kuri finansuoja valstybės nars.

Specifinio regiono klausimams spręsti rengiamos regioninės konferencijos, kuriose dalyvauja ir aktualiais to regiono klausimais diskutuoja regiono vyriausybių, darbdavių ir darbininkų atstovai⁵. Tačiau regioninės konferencijos nepriima tarptautinių darbo standartų (konvencijų ir rekomendacijų), jos neturi teisės kontroliuoti finansinių klausimų ir sprendimo galios priimant naujas valstybes nars.

2.2. ADMINISTRACINĖ TARYBA

Tarp konferencijų TDO darbui vadovauja Administracinė taryba, kuri renkama trejiems metams. Ji sudaroma iš konferencijoje išrinktų 56 narių (28 vyriausybės atstovų, 14 darbdavių atstovų ir 14 darbuotojų atstovų) ir 66 pavaduojančių narių (28+19+19). Iš 28 vyriausybių narių 10 vietų skiriama didžiausioms industrinėms valstybėms (Brazilijai, Kinijai, Prancūzijai, Vokietijai, Indijai, Italijai, Japonijai, Rusijos Federacijai, Didžiąjai Britanijai ir Jungtinėms Amerikos Valstijoms). Kitų 18 vyriausybių nariai renkami konferencijoje kas treji metai (praėjusieji rinkimai vyko 1999 m. birželio mėn.), atsižvelgiant į geografinį pasiskirstymą. Darbdavių ir darbuotojų atstovus į Tarybą renka darbdavių ir darbuotojų delegatai, dalyvaujantys konferencijoje. Išrenkamas pirmininkas (vyriausybės atstovas) ir du pavaduotojai: vienas – darbdavių atstovas ir vienas – darbininkų atstovas.

Administracinė taryba priima sprendimus dėl atitinkamos politikos, priima konferencijos darbotvarkę, programų projektus, teikia parengtą TDO biudžetą konferencijai bei renka Darbo biuro Generalinį direktorių. Administracinė taryba stebi, kaip priimami standartai. Šiam tikslui ir profsąjungų teisėms ginti veikia šie organai: Trišalis konvencijų ir rekomendacijų taikymo ekspertų komitetas ir trišalis Konferencijos komitetas, tiriantys Organizacijos narių vyriausybių ataskaitas (pranešimus), Asociacijų laisvės komitetas, tiriantis valstybių narių pareiškimus ir skundus.

Administracinėje taryboje yra ir kiti komitetai:

Programų, finansų ir administravimo komitetas;

Teisės aktų problemų ir TDO standartų komitetas;

TDO standartų priežiūros darbo grupė;

---

⁵ Доклад Генерального директора. Достойный труд в Азии. Деятельность МОТ в регионе. Азиатское региональное совещание. Банкок: МБТ, 2001, август.

Tarptautinių įmonių komisija;
Užimtumo ir socialinės politikos komitetas;
Techninio bendradarbiavimo komitetas;
Socialinių globalizacijos tyrimų darbo grupė.

Taigi tiek TDO konferencija, tiek Administracinė taryba (valdymo organas) yra sudaryti trišaliu principu.

1999 m. 87-ojoje TDO konferencijoje Lietuva pirmą kartą nuo savo narystės pradžios išrinkta į TDO Administracinę tarybą pavaduojančiąja nare 1999 – 2002 m. laikotarpiui. Vidurio ir Rytų Europos šalių regioninė grupė vieneriems metams šios grupės koordinatore išrinko Lietuvą.

2.3. TARPTAUTINIS DARBO BIURAS

Tarptautinis darbo biuras Ženevoje yra nuolatinis TDO sekretoriatas. Jis rengia pagrindinius Organizacijos konferencijų, specializuotų posėdžių dokumentus ir pranešimus, atsakingas už sekretoriavimą konferencijų ir posėdžių metu; parenka techninio bendradarbiavimo ekspertus ir rengia techninio bendradarbiavimo pasaulinių programų nurodymus; užsiima tiriamąja ir mokomąja veikla; kaupia iš viso pasaulio darbo srities informaciją ir statistikos duomenis; kartu teikia TDO savo informaciją ir statistiką, gautą atlikus tyrimus ir analizę; leidžia labai daug specializuotų ir periodinių leidinių, kuriuose rašoma socialiniais ir darbo klausimais, bei teikia pagalbą vyriausybėms ir darbdavių bei darbininkų organizacijoms. Įvairiose pasaulio šalyse yra regioniniai darbo biurai, veikia įvairūs komitetai, komisijos bei ekspertų grupės, kurie nagrinėja aktualias darbo problemas.

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius renkamas 5 metams. Biure dirba apie 1900 atsakingų asmenų iš daugiau kaip 110 valstybių. Be to, apie 600 ekspertų, vadovaudamiesi techninio bendradarbiavimo programa, vykdo misiją visuose pasaulio regionuose⁶.

Pavyzdžiui, Administracinės tarybos ir Tarptautinio darbo biuro veiklai padeda trišaliai komitetai, apimantys pagrindines pramonės šakas, ir ekspertų komitetai, kaip antai: profesinio rengimo, valdymo metodų įgyvendinimo, higienos ir darbų saugos, darbo santykių, darbuotojų mokymo, ypač moterų ir jaunų darbuotojų problemų sprendimo klausimais.

Regioniniai darbo biurai nustato TDO prioritetus, atsižvelgdami į regiono poreikius ir koordinates; programuoja ir vertina TDO veiklą regio-

---

⁶ <http://www.ilo.org>

nuose. Jie atsakingi už informavimą apie regiono situaciją ir siūlo TDO priimti sprendimus.

Visų TDO institucijų pagrindines funkcijas galima suskirstyti į 2 grupes:

1. Standartų priėmimas ir įdiegimas:

- tarptautinių darbo standartų numatymas;
- patvirtinimas konferencijoje;
- valstybių narių priežiūra dėl jų įgyvendinimo.

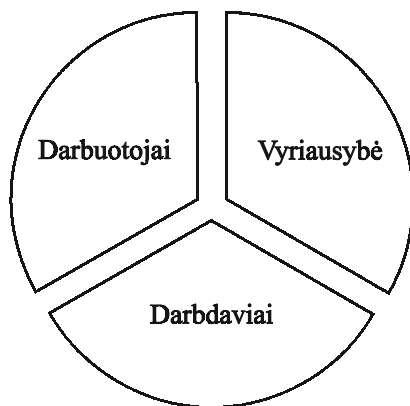
2. Techninis bendradarbiavimas:

- įdiegiant nustatytus tarptautinius darbo standartus;
- pagerinant gyvenimo ir darbo sąlygas;
- įgyvendinant visišką užimtumą.

2.4. TARPTAUTINĖS DARBO ORGANIZACIJOS TRIŠALĖ STRUKTŪRA

Trišalė struktūra (žr. 3 schemą) sudaro sąlygas darbininkų ir darbdavių atstovams vienodomis teisėmis su vyriausybių atstovais dalyvauti tiek visose diskusijose, tiek ir priimant sprendimus. Aktyvus darbininkų ir darbdavių įtraukimas į šį darbą kartu su vyriausybėmis, o tai ir yra trišalio bendradarbiavimo esmė, yra būdingas kiekvienam TDO standartų rengimo veiklos etapui. Labai svarbu, kad šie atstovai aktyviai naudotųsi jiems suteiktomis teisėmis.

3 schema. TDO trišalė struktūra

Taikos konferencijos įsteigta Tarptautinių darbo įstatymų komisija, kurioje buvo ir darbuotojų atstovų, buvo precedento neturintis diplomatinės konferencijos žingsnis. Joje nutarta sukurti institucinį mechanizmą, kuris reguliuotų šį bendradarbiavimą. Tuo siekiama, kad kiekvienam jos nariui konferencijoje atstovautų du vyriausybės delegatai. Du delegatai turėtų atstovauti darbdaviams ir darbuotojams. Kiekvienas atstovas balsuoja atskirai.

Nors tuo metu tiek pats trišalis principas, tiek ir nustatytoji struktūra buvo kritikuojami, tačiau tai buvo pažangu, nes nauja tarptautinė organizacija pradėjo „kėsintis“ į valstybės įstatymų kūrimo monopolį, skatindama darbininkų ir darbuotojų organizacijas sudaryti kolektyvines sutartis. Dėl Pirmojo pasaulinio karo padarinių, turėjusių įtakos tarptautinės bendruomenės pokyčiams, TDO trišališkumas atrodė utopija.

TDO Konstitucijoje numatyta, kad trišalis bendradarbiavimas pagrįstas „nuolatinėmis ir sutelktomis tarptautinėmis pastangomis, kuriomis darbuotojų ir darbdavių atstovai, turėdami vienodą statusą su atstovais iš vyriausybės, tarpusavyje susieti laisva diskusija ir demokratiniais sprendimais, siekiant remti bendrą gerovę“. Toks pat bendradarbiavimas būtinas ir nacionaliniu lygiu. TDO Konstitucijos 23 straipsnio 2 punktą įpareigoja vyriausybės perduoti atitinkamoms darbdavių ir darbuotojų organizacijoms pranešimų (ataskaitų) kopijas (Konstitucijos 19 ir 22 str.), kad jos aktyviai dalyvautų prižiūradamos, kaip taikomi TDO standartai. Be to, daugelyje tarptautinių darbo konvencijų įrašytos nuostatos, kad atitinkamos darbdavių ir darbininkų organizacijos privalo būti susietos, ir nacionalinio lygio standartai turėtų būti nustatomi atsižvelgiant į jų įgyvendinimo procesą. Šiuo požiūriu numatomos trys sąlygos: pirma, išimtis (dėl įstatymų priėmimo, tam tikrų konvencijos punktų taikymo arba dėl tam tikrų konvencijos priimtų išimčių) bus padaryta tik pasikonsultavus su atitinkamomis darbdavių ir darbininkų organizacijomis; antra, numatytas specialus tikslas – kurti institucijas, kurios užtikrintų darbdavių ir darbininkų atstovų konsultacijas; trečia, valdžios organai sieks darbdavių ir darbininkų organizacijų bendradarbiavimo, taikant įstatymus arba kuriant ir taikant nacionalinę politiką lygių galimybių ir įdarbinimo politikos srityse.

TDO rūpinasi, kaip darbdavius ir darbininkus (jau nacionaliniu lygiu) įtraukti į reguliarios standartų taikymo priežiūros mechanizmus. Ekspertų komitetui ir Standartų taikymo komitetui rekomendavus, TDO nutarė į 1932 m. ataskaitą įtraukti reikalavimą, kad vyriausybės nurodytų, ar gavo iš atitinkamų darbdavių ir darbininkų organizacijų žinių apie konvencijos

taikymą; ir jei gavo, kad pateiktų tokių stebėjimų santrauką kartu su savo komentarais.

Atsižvelgdamas į darbdavių ir darbininkų organizacijų vaidmenį įgyvendinant konvencijų nuostatas, TDO Administracinė taryba 1973 m. lapkričio mėn. 191 sesijoje nutarė įtraukti į 1975 m. konferencijos 60 sesijos darbotvarkę klausimą dėl nacionalinės trišalės struktūros įtvirtinimo, kad būtų geriau įgyvendinami TDO standartai. 1976 m. 61 sesijoje konferencija priėmė konvenciją Nr. 144 „Dėl trišalių konsultacijų tarptautinėms darbo normoms įgyvendinti“ ir rekomendaciją Nr. 152 „Dėl trišalio konsultavimo“.

TDO 1977 m. rezoliucijoje dėl trišalės struktūros stiprinimo TDO tarptautinių standartų priežiūros procedūrose ir techniniame bendradarbiavime pabrėžė trišalio bendradarbiavimo veiksmingumą taikant tarptautinius darbo standartus. Taip pat joje valstybių narių vyriausybės buvo raginamos paspartinti konvencijos Nr. 144 ratifikavimą. Šioje Konvencijoje numatyta, kad ratifikuojančios šalys įsipareigoja vykdyti procedūras, kurios užtikrintų sėkmingas konsultacijas tarp vyriausybės, darbdavių ir darbuotojų atstovų dėl:

- a) vyriausybės atsakymų į klausimus dėl konferencijos dienotvarkės punktų, komentarų, siūlomų tekstų;
- b) siūlymų, kuriuos turi išsakyti kompetentingas asmuo dėl pateikiamų priemonių;
- c) neratifikuotų konvencijų ir rekomendacijų peržiūrėjimo;
- d) pranešimų apie ratifikuotų konvencijų taikymą;
- e) siūlymų paskelbti konvencijas viešai.

Rekomendacija Nr. 152 pateikia konsultacijų tvarką, pavyzdžiui, per specialiai sudarytą komitetą TDO veiklos klausimais; per ekonominėje, socialinėje ir darbo srityse kompetentingą instituciją; per tam tikrą skaičių specialios paskirties institucijų; arba per raštiškus pareiškimus, kuriuose suinteresuotos šalys susitaria, kad tokie raštiški pranešimai yra tinkami ir pakankami.

Darbuotojų ir darbdavių atstovai renkami atstovaujамų organizacijų dalyvauti konsultacinėse procedūrose. Pats terminas „atstovaujamos organizacijos“ turi būti suprantamas atsižvelgiant į Konstitucijos 3 straipsnio 5 punktą. Terminas „organizacija“ daugiskaita reiškia kartu ir darbdavių, ir darbuotojų organizacijas. Tarptautinė darbo organizacija patikslino konvencijos 1 straipsnio nuostatą – „labiausiai darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančios organizacijos“ ir nurodė, kad šis terminas nereiškia „didžiausios darbdavių ir didžiausios darbuotojų organizacijos“. Jeigu kurioje nors šalyje yra dvi ar daugiau darbdavių ir darbuotojų organizacijų, kurios

atstovauja reikšmingai nuomonei, net jeigu jos nėra didesnės už kitas, pagal Konvenciją jos gali būti laikomos „labiausiai atstovaujančiom organizacijom“. Vyriausybė turėtų stengtis išsaugoti visų organizacijų sutarimą vykdant konvencijos Nr. 144 numatytas konsultacines procedūras, bet jeigu tai neįmanoma, ji gali imtis paskutinių priemonių. Vyriausybė, atsižvelgdama į aplinkybes, turėtų pati nuspręsti, kurios organizacijos labiausiai atstovauja darbdavių ir darbuotojų interesams⁷.

Kyla neaiškumų dėl privačių darbdavių atstovavimo ir kitų, neišrinktų, darbuotojų ir darbdavių organizacijų dalyvavimo konsultacijoje.

Kalbant apie privačių darbdavių atstovavimą, buvo pabrėžta, kad atsižvelgiant į Konstitucijoje ir kituose Tarptautinės darbo organizacijos dokumentuose pateiktą apibrėžimą, terminas „darbdavys“ turi reikšti kiekvieną asmenį, atsakingą už kitų asmenų įdarbinimą, o ne tik „privatų darbdavį“. Ekspertų komitetas nusprendė, kad privatūs darbdaviai, kaip didelės darbo jėgos grupės atstovai, turėtų teisę į konsultacijas, numatytas Konvencijoje. Komitetas taip pat pažymėjo, kad vietinės administracijos valdžia tariasi, veda derybas su savo darbuotojais arba darbuotojų organizacijomis, o tai ir yra pagrindinė darbdavių organizacijos funkcija⁸.

Pagal Konvenciją reikalaujama, kad konsultacijoje dalyvautų labiausiai atstovaujančios organizacijos, tačiau tai nereiškia, kad kitų organizacijų atstovams draudžiama dalyvauti. Gali būti naudinga išgirsti nuomones tų darbininkų kategorijų, kurioms gali neadekvačiai atstovauti pagrindinės organizacijos. Tai gali būti laisvai samdomi ūkininkai arba kooperacinių bendrovių nariai. Vienos tarptautinės darbo konvencijos siūlo, kad būtų apklausoma kuo daugiau aktyvių gyventojų, kitos – kad būtų apklausti žmonės, kuriems labiausiai rūpi svarstomi nutarimai.

Be to, Konvencija nedraudžia dalyvauti nevyriausybiniams organizacijoms, kurių tikslas nėra atstovauti darbuotojams ir darbdaviams. Galimybė vykdyti ir ne trišales konsultacijas, kuriose, be darbdavių ir darbuotojų atstovų, dalyvautų ir kiti asmenys, buvo paminėta rengiant 144 konvenciją. Tai galėtų būti nepriklausomi ekspertai, moterų organizacijos atstovės arba vartotojų asociacijų atstovai. Tačiau pabrėžiama, kad vykdant ne trišales konsultacijas, kitų atstovų konsultavimas neturi prieštarauti pagrindinių socialinių partnerių dalyvavimo idėjai⁹.

---

⁷ Tripartite consultation. International labour standards. International labour office. – Geneva, 2000.

⁸ Ten pat.

⁹ Ten pat. P. 119–120.

Kad Lietuvoje jau vyksta socialinis dialogas, rodo ir socialinių partnerių pasirašomi susitarimai bei įvairūs pareiškimai.

1995 m. susitarimu „Dėl trišalės partnerystės“ įkurta Lietuvos Respublikos trišalė taryba ir patvirtinti jos veiklos nuostatai. Šiuo metu veikia 4 komisijos: 1999 m. sausio 12 d. Trišalės tarybos sprendimu sudaryta Trišalių konsultacijų tarptautinėms darbo normoms įgyvendinti nuolatinė komisija; 1999 m. balandžio 27 d. Trišalės tarybos sprendimu sudarytos trys nuolatinės komisijos – Darbo apmokėjimo; Darbo santykių; Užimtumo ir socialinių garantijų.

Trišalė taryba – ne vienintelė institucija, kurioje vadovaujantis trišaliu principu sprendžiami svarbiausi darbo, socialiniai ir ekonominiai klausimai. 1994 – 1996 m. buvo įsteigta ir daugiau trišalių institucijų: Lietuvos Respublikos saugos darbe komisija; prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įsteigta Užimtumo taryba; prie darbo biržų steigiamos visuomeniniais pagrindais veikiančios trišalės komisijos; prie Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos įsteigta Ekspertų taryba; Valstybinio socialinio draudimo taryba.

Laikantis 1995 m. gegužės 5 d. pasirašyto pirmojo susitarimo, Lietuvos Respublikos Vyriausybė, profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijos 1999 m. vasario 11 d. pasirašė susitarimą „Dėl trišalio bendradarbiavimo“¹⁰, kuriame sutarė keistis aktualia informacija darbo, socialiniais ir ekonominiais klausimais, konsultuotis dėl šalims priimtinių šių klausimų sprendimo būdų, trišaliu principu rengti ir derinti teisės aktų projektus. Be to, kiekvienais metais iki gruodžio 1 d. pasirašyti metinį trišalį susitarimą dėl minimalaus valandinio atlygio (mėnesinės algos), neapmokestinamo minimumo ir kitų aktualiausių darbo, socialinių ir ekonominių klausimų.

Šiuo metu Lietuvos Respublikoje veikia keturi profesinių sąjungų susivienijimai: Lietuvos profesinių sąjungų centras (LPSC), Lietuvos profesinių sąjungų susivienijimas (LPSS), Lietuvos darbo federacija (LDF), Lietuvos darbininkų sąjunga (LDS). Nors kol kas profesinės sąjungos Lietuvoje apima tik 10 – 15 proc. visų darbuotojų, tačiau galime teigti, kad jau pasikeitė pačių Lietuvos dirbančiųjų nuostatos: jie suprato, kad patys turi aktyviau ginti savo interesus darbo santykių srityje, būti solidarūs su kitais dirbančiais, žinoti savo teises ir mokėti jas ginti.

Darbdaviams Lietuvos Respublikoje atstovauja dvi didžiausios darbdavių organizacijos: Pramonininkų konfederacija bei Darbdavių ir verslininkų konfederacija. Lietuvoje nėra specialaus įstatymo, reglamentuojančio darb-

---

¹⁰ Valstybės žinios. 1999, Nr. 19–537.

daviams atstovaujančių organizacijų steigimą ir veiklos pagrindus, todėl minėtos organizacijos steigėsi ir veikia pagal Lietuvos Respublikos visuomeninių organizacijų įstatymą bei Asociacijų įstatymą.

Pagal konvencijų nuostatas dažnai reikia tiesioginio bendradarbiavimo ir netgi darbuotojų ir darbdavių organizacijų sutikimo (pritarimo) toms priemonėms, kurias numatoma įgyvendinti. Pavyzdžiui, ratifikuoti 131 konvenciją „Dėl minimalaus darbo užmokesčio nustatymo“ galima tik esant darbdavių ir darbuotojų organizacijų sutikimui arba tik po konsultacijos su jais. Ši Konvencija taip pat numato tiesioginį darbdavių ir darbuotojų atstovų dalyvavimą įgyvendinant ją. Tokiu būdu darbuotojų ir darbdavių organizacijos dalyvauja ekonominiame vystyme, steigiant darbo vietas; profesiniame mokyme, teisingai paskirstant pelną; gerinant pragyvenimo ir darbo sąlygas visuose ekonomikos sektoriuose ir paveikiant bei apsaugant socialiai remtinas grupes.

---

3. TARPTAUTINĖS DARBO ORGANIZACIJOS KONVENCIJŲ PRIĖMIMAS IR TEISINĖ REIKŠMĖ

3.1. KONVENCIJŲ PRIĖMIMO PROCEDŪRA

TDO konvencijų ir rekomendacijų priėmimas trunka gana ilgai (žr. 4 schemą).

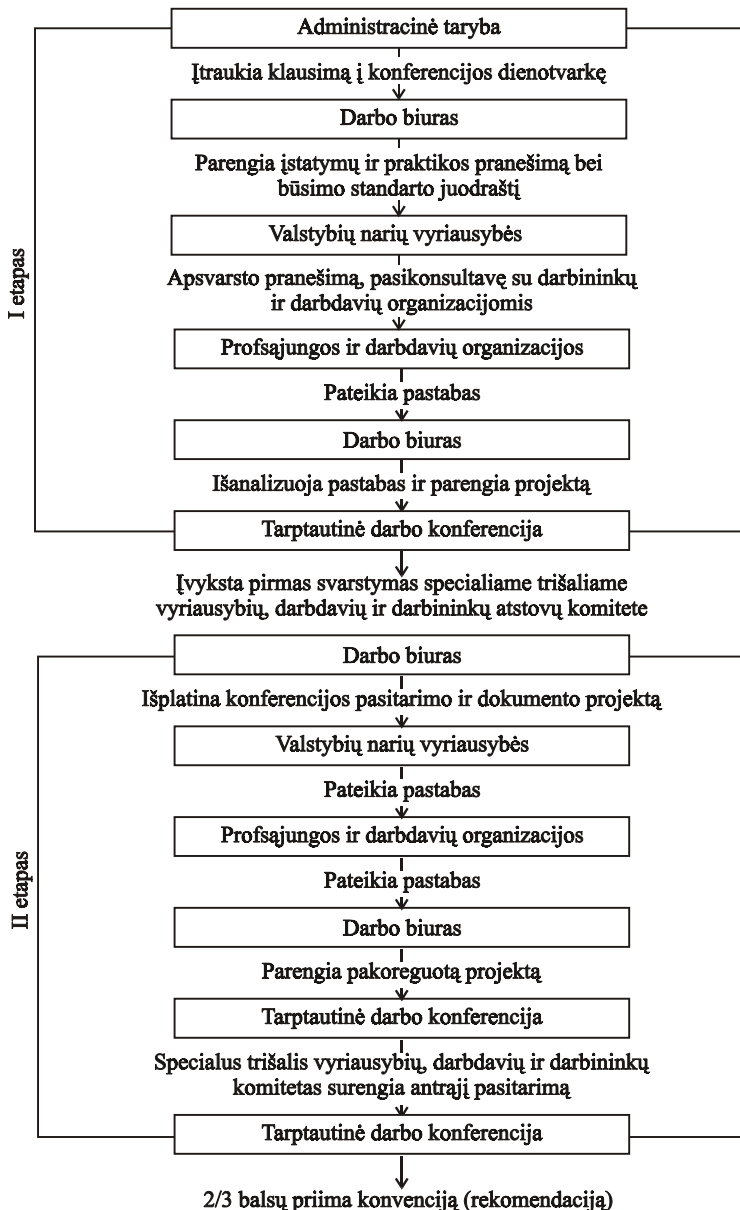
Pirmame etape TDO Administracinė taryba numato konferencijos dienotvarkę. Dienotvarkės sudarymas yra konvencijų ir rekomendacijų parengimo pradžia. Administracinė taryba į dienotvarkę įrašo tik tuos klausimus, kurie yra svarbiausi ir kuriems atliktas teisinių normų ir praktikos įvairiose šalyse narėse apibendrinimas. Remdamasi juo Administracinė taryba sprendžia, ar toliau vykdyti standartizaciją. Jei sprendimas teigiamas, parengiamas detalesnis įstatymų ir praktikos pranešimas ir norimo priimti dokumento juodraštis.

TDO narių vyriausybėms leidžiama diskutuoti dėl vieno ar kito klausimo įrašymo į posėdžio dienotvarkę. Ginčijamas klausimas turi būti svarstomas konferencijoje. Jei du trečdaliai konferencijoje dalyvaujančių atstovų pritaria, klausimas turi būti įrašytas į konferencijos dienotvarkę.

Tarptautinis darbo biuras iš anksto pasirengia svarstyti dienotvarkės klausimus. Jis, apibendrinęs įstatymų leidybos ir praktikos įvairiose valstybėse analizę, parengia pranešimą bei ketinamo priimti dokumento turinį. Šis dokumentas išsiunčiamas valstybėms TDO narėms ne vėliau kaip prieš metus iki konferencijos, kurioje tas klausimas bus svarstomas, pradžios. Vyriausybių atsakymai TDO turi būti išsiųsti ne vėliau kaip prieš aštuonis mėnesius iki konferencijos. Jei valstybė yra ratifikavusi TDO 1976 m. konvenciją Nr. 144 „Dėl trišalių konsultacijų tarptautinėms darbo normoms įgyvendinti“, vyriausybė, prieš išsiųsdama atsakymą, turi konsultuotis su darbininkų ir darbdavių organizacijomis.

Išanalizavęs vyriausybių pateiktus atsakymus, Darbo biuras parengia nutarimų projektus, kurie prieš keturis mėnesius iki konferencijos pradžios vėl išsiunčiami TDO narių vyriausybėms. Vyriausybės, pasikonsultavusios su darbininkų ir darbdavių organizacijomis, teikia pastabas.

4 schema. Konvencijų (rekomendacijų) priėmimo procedūra

Parengti projektai yra konferencijos diskusijų pagrindas. Konferencijai prasidėjus, sudaromas specialus Trišalis komitetas. Jis išnagrinėja siūlymus ir, jei komiteto nariai mano, kad projektuose būtina padaryti pakeitimų, juos padaro (balsai komitete po lygiai paskirstyti vyriausybių, darbdavių ir darbininkų atstovams). Toks dokumentas pateikiamas Darbo biurui. Antroje etape Darbo biuras parengia pasiūlytos konvencijos ar rekomendacijos pradinį variantą ir siunčia jį vyriausybei. Vyriausybė, pasikonsultavusios su darbdavių ir darbininkų organizacijomis, per tris mėnesius turi pateikti pastabas ar pasiūlymus. Tada Darbo biuras parengia patikslintą galutinį pranešimą ir siunčia jį vyriausybei ne vėliau kaip prieš tris mėnesius iki numatytos kitos konferencijos sesijos pradžios. Pranešimą turi išnagrinėti ir profesinės sąjungos bei darbdavių organizacijos, jos gali pateikti pastabų. Konferencijos Trišalis komitetas vėl išnagrinėja dokumento projektą ir galutinai parengtą dokumentą pateikia svarstyti konferencijos plenariniam posėdžiui. Jeigu jam pritaria du trečdaliai konferencijos dalyvių, dokumentas laikomas priimtu kaip TDO konvencija (arba rekomendacija). Todėl, kol bus priimta TDO konvencija (arba rekomendacija), dokumento projektas svarstomas du kartus, išskyrus atvejus, kai dokumento projektai svarstomi skubos tvarka susidarius ypatingoms aplinkybėms.

Praktika rodo, kad TDO konvencijose įtvirtinti darbo standartai greitai sensta, neatitinka šių dienų reikalavimų ir pakitusių sąlygų. TDO, atsižvelgdama į Konstitucijoje numatytą tvarką, nuolat peržiūri ir keičia konvencijas naujomis, ragina ratifikuoti naujas ir kartu denonsuoti neaktualias senas. Pastaruoju metu jau peržiūrėta ir pakeista naujomis apie 50 TDO konvencijų. Prieš priimdama peržiūrėtą konvenciją, TDO konvencija kiekvieną kartą sprendžia, ar, pasikeitus situacijai, ankstesnės (galiojančios) konvencijos nuostatos atitinka ratifikavimo tikslus, t.y. ar jos ratifikavimas dar galimas ir ar peržiūrėtos (naujosios) ratifikavimas reikš ankstesnės denonsavimą.

Kaip peržiūrėtos (naujos) konvencijos priėmimo alternatyva (ypač kai konvencijos tekstas pakeičiamas nedaug) naudojama tarptautinių aktų forma – protokolas.

Protokolo priėmimas supaprastina konvencijos pakeitimo procedūrą, išvengiant situacijos, kai vienu metu galioja du konvencijos tekstai – senasis ir naujasis. Konvencija ir jos protokolas sudaro bendrą visumą. Protokolas, kaip ir visos konvencijos, privalo būti priimtas dviem trečdaliais TDO konferencijos delegatų balsų ir pateikiamas valstybėms narėms ratifikuoti.

3.2. TARPTAUTINĖS DARBO ORGANIZACIJOS KONVENCIJŲ TEISINĖ REIKŠMĖ

TDO konvencijos iš esmės yra universalios. Viena vertus, jos nustato nacionalinės politikos tikslus ir tarptautinio bendradarbiavimo struktūrą. Kita vertus, jos paremtos pagrindinių žmogaus teisių apsauga, atspindi universalų pritaikymą, priimtina tarptautinei bendruomenei. Konvencijomis (ir rekomendacijomis) gali vadovautis labai skirtingos socialinės raidos valstybės. Tačiau rengiant konvencijas turi būti atsižvelgiama į tai, kad dėl skirtingos ekonominės raidos, klimato sąlygų, nacionalinių įstatymų ir kitų savitumų valstybių padėtis yra nevienoda. Rengiant pirminį pranešimą TDO konferencijai, į šiuos savitumus turi būti atsižvelgta. TDO konvencijos turi tiktai skirtingo išsivystymo lygio bei besivystančioms šalims. Valstybės narės vyriausybė savo pranešimuose dėl konvencijų taikymo gali siūlyti, kaip patobulinti konvenciją, kad ji būtų priimtina. TDO konvencijų lankstumas, kaip minėjome, pasireiškia tuo, kad jos gali būti taikomos skirtingos teisinės sistemos valstybėse. Priimant konvencijas svarbu išvengti dviejų kraštutinumų: viena vertus, jeigu tikslas – sukurti normą, kuri gali būti taikoma iš karto daugelio šalių, tai ieškojimas bendro vardiklio gali privesti prie to, kad norma numatys per mažą apsaugos lygį tam, kad tarnautų realiai pažangai. Kita vertus, normoje nustatčius per didelį apsaugos lygį, nebus įmanoma šios normos pritaikyti. Dėl to dažnai konvencijose jaučiamas siekimas surasti balansą tarp idealios ir vidutinės realios praktikos. Konvencijų lankstumui užtikrinti yra numatomos įvairios priemonės, pavyzdžiui, galimybė priimti konvenciją dalimis, palikti neįtrauktas į konvenciją tam tikras veiklos sritis, darbininkų kategorijas arba priimti konvenciją, kuri apimtų tik pagrindinius principus. Tačiau konvencijas, kuriose įtvirtintos svarbiausios žmogaus teisės ir pagrindinės laisvės, reikia taikyti be išlygų.

TDO konvencijos nustato minimalų valstybių tinkamo elgesio mastą ginant žmogaus socialines teises, žemiau to masto neturi nusileisti nė viena valstybė, dalyvaujanti tarptautiniame bendradarbiavime. Tačiau tai jokiū būdu neatima galimybės nustatyti dirbantiesiems aukštesnį teisių ir pareigų lygį, negu tas, kuris nustatytas konvencijoje.

Šiuo metu konvencijų „draudimų“ standartus keičia „apsaugos“ standartai, t.y. naujose konvencijose įtvirtinamos ne draudžiančios, o apsaugančios teisės nuostatos. Pavyzdžiui, pirmosiose konvencijose Nr. 1, 4, 6 ir t.t. numatomos draudžiamosios nuostatos, tokios kaip „draudžiama dirbti ilgiau nei 8 val. per parą ir 48 val. per savaitę pramonės įmonėse“, „draudžiama vaikams dirbti nakties metu“ ir t.t. O vėlesnėse konvencijose, tokio-

se kaip, Nr. 135, 154, 160, 173 ir kt. numatomos nuostatos, susijusios su teisinių priemonių įdiegimu, kad būtų realizuota darbuotojų teisių apsauga, jų gynyba ir t.t.

TDO konvencijų pripažinimo procesas, derinant valstybių narių valią turi du aspektus: dėl elgesio taisyklių turinio ir dėl tos taisyklės, kaip tarptautinės teisės normos pripažinimo. To pripažinimo procedūra turi savo ypatumų. TDO konvencijos (ir rekomendacijos) yra sprendimai, kurie priimami Tarptautinės darbo konferencijos, dalyvaujant visų valstybių narių atstovams. Jie iš karto sprendžia tris klausimus: 1) dėl šių dokumentų teisinės prigimties; 2) dėl jų turinio; 3) dėl jų pripažinimo tarptautinės teisės normomis.

Sprendimas dėl dokumento teisinės prigimties fiksuojamas jo preambulėje. Kai sudaroma „tradicinė“ tarptautinė sutartis, ją pasirašo valstybių atstovai. TDO tokios procedūros nėra. Ją pakeičia galutinis konvencijos priėmimas 2/3 dalyvaujančių delegatų balsų ir jos pasirašymas Konferencijos pirmininko ir TDO Generalinio direktoriaus (TDO Konstitucijos 19 str. 1, 2 ir 4 punktai). Sprendimo priėmimas įgauna tokį pobūdį, kokį valstybės susitarė jam suteikti – tarptautinės sutarties (konvencijos) ar akto, neturinčio sutartinės galios (rekomendacijos). Konvencijos po 12 mėnesių tampa galiojančiomis, užregistravus TDO jų ratifikavimą dviejose trijose šalyse.

Bet ir valstybėms, kurios konvencijos neratifikavo, tos konvencijos (taip pat rekomendacijos) turi tarptautinių normų reikšmę. Ratifikavimo klausimas – tai ne klausimas apie teisinę konvencijos prigimtį, bet apie kiekvienos valstybės požiūrį vykdant jau egzistuojančias tarptautinės sutarties normas. Dėl tos aplinkybės, kad išgaliojusi TDO konvencija neratifikuota vienu ar kitu valstybių, konvencija nepraranda tarptautinės sutarties savybių, t.y. turinčios tarptautinės teisės normų.

TDO priimamos rekomendacijos neturi konvencijų galios, tačiau gali turėti įtakos nacionalinei teisei.

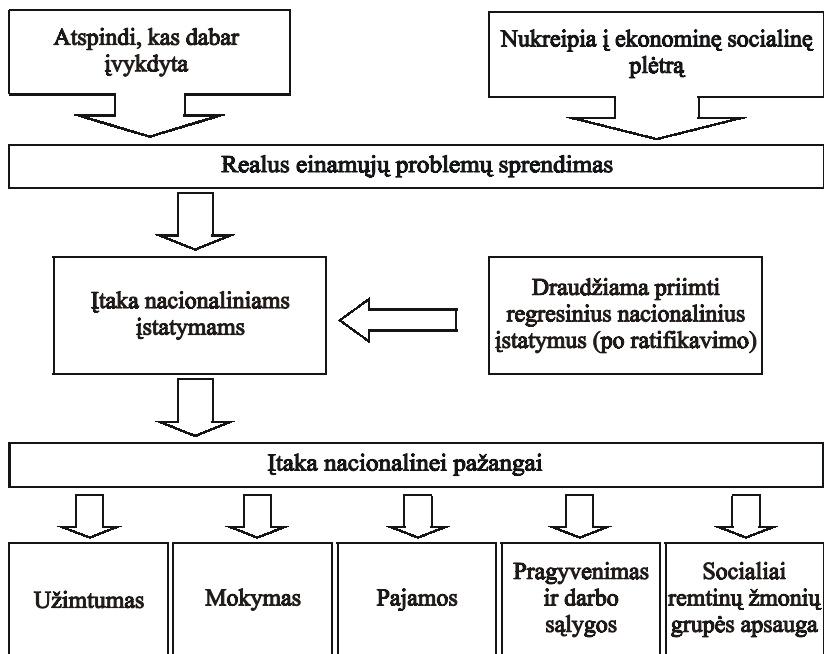
Kiekviena valstybė sprendžia, ar tarptautinės sutarties normos atitinka vidaus įstatymus. Natūralu, kad tuo siekiama apsaugoti valstybės suverenitetą. Nustatydamą tarptautinių sutarčių perkėlimo į valstybės vidaus teisinę sistemą tvarką, valstybė siekia maksimaliai apginti savo nacionalinius interesus, sprendžiant visas tarptautinių sutarčių perkėlimo problemas. Tačiau valstybė negali ignoruoti tarptautinio bendradarbiavimo interesų, atitinkančių tarptautinės teisės principus ir normas, ypač pagrindinį principą – *pacta sunt servanda*. Nurodyto principo turinys atsispindi Vienos konvencijos 27 straipsnyje, kuriame numatyta, kad sutarties dalyvis negali pasi-

remti savo vidaus teisės padėtimi, pasiteisindamas dėl neįvykdytos sutarties.

Tarptautinės darbo teisės sutartys apibūdina darbuotojų ir darbdavių situaciją bei situaciją organizacijų – darbo teisės subjektų. Šiuo požiūriu ypač didelio susidomėjimo objektu turėtų tapti tos tarptautinės darbo teisės sutartys, pagal kurias galima būtų vertinti šių subjektų situaciją, arba tos, kurios nubrėžia darbo teisės įstatymų ribas.

Tarptautines sutartis, susijusias su darbu, galima skirstyti į tris grupes. Pirmoji apima asmeninių ir kolektyvinių darbo santykių sutartis. Jose yra išdėstyti tarptautiniai standartai, apibrėžiantys darbuotojo teisių minimalų lygį bei darbuotojui garantuotas teises ir laisves (plačiąja prasme – ir profesijų laisvę). Šie standartai yra savotiški žmogaus teisių dokumentai, kuriuos šiuolaikinė tarptautinė teisė išskiria iš kitų.

5 schema. **Praktinis konvencijų efektyvumas**

Antroji grupė – Lietuvos piliečių darbo užsienyje ir užsieniečių darbo Lietuvoje sutartys. Jų tikslas – reguliuoti įdarbinimo taisykles ir atsižvelgiant į galimybes didinti darbo rinkos prieinamumą. Sutartys, grindžiamos standartais, siekia aprėpti visus darbuotojus, o įdarbinimo sutartys nusako teisinę padėtį Lietuvos darbuotojų, dirbančių užsienyje, ir/arba dalies užsieniečių, dirbančių Lietuvoje.

Trečioji sutarčių grupė apima darbo teisės normas, kurios nustato darbo santykius su vadinamaisiais užsienio elementais¹¹.

Šis skirstymas yra sąlyginis, nes kai kada tarptautinė sutartis apima ne vienos, bet kelių grupių nuostatas.

Praktinis konvencijų efektyvumas pasireiškia tuo, kad atspindi dabartį; kita vertus, nukreipia į ekonominę socialinę raidą ateityje (žr. 5 schemą). Sprendžiant socialines darbo problemas jos daro įtaką nacionaliniams įstatymams. Draudžia priimti prieštaraujančius konvencijoms įstatymus. Savo ruožtu tai daro įtaką nacionalinei pažangai.

3.3. TARPTAUTINĖS DARBO ORGANIZACIJOS KONVENCIJOS, NUMATANČIOS PAGRINDINES ŽMOGAUS TEISES

Šiame leidinyje nėra galimybės išanalizuoti visas TDO konvencijas. Tai ir nėra šio leidinio tikslas, tačiau pagrindines konvencijas aptarti būtina.

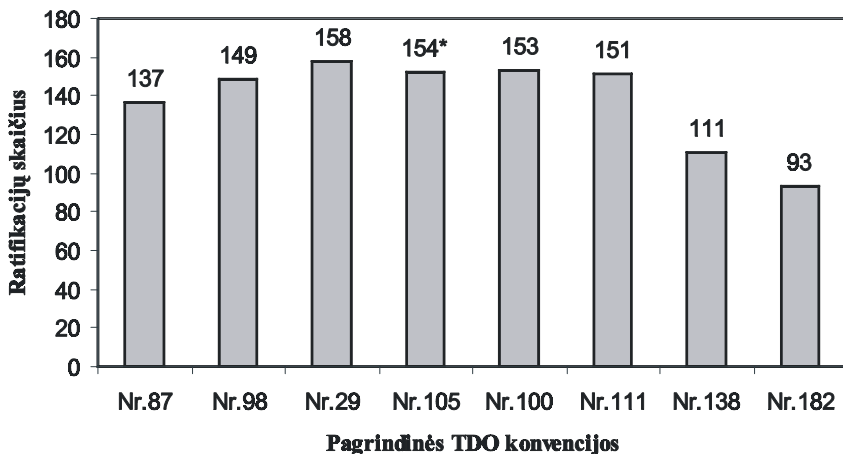
Pagrindinis TDO tikslas – suteikti ir apsaugoti pagrindines žmogaus teises darbe. Pagrindinių žmogaus teisių gerbimas – būtina sąlyga ekonominei ir socialinei pažangai, jos palaiko stabilumą ir plėtrą. Standartai, numatantys pagrindines žmogaus teises, glūdi Tarptautinės darbo konferencijos šerdyje. Konvencijos dėl pagrindinių žmogaus teisių turi pačias griežčiausias ratifikavimo normas (jas ratifikuoti privaloma be išlygų), padedančias tokias teises įtvirtinti ir šitaip apsaugoti darbuotojus.

Paanalizavę TDO statistikos institucijos (APPLIS) surinktą medžiagą (žr. 2 pav.), matome, kad didžioji dalis – net 54 valstybės narės – ratifikavo visas aštuonias pagrindines konvencijas. Lietuva ratifikavo septynias pagrindines konvencijas, o artimiausios kaimynės Latvija – penkias (Nr.87, 98, 105, 100, 111), Lenkija ir Rusija – septynias (Nr.87, 98, 29, 105, 100, 111, 138), Baltarusija – visas aštuonias¹².

---

¹¹ Florek L. Znaczenie umow miedzynarodowych prawie pracy. Prawo pracy u progu XXI wieku. Materiały z XIII Ogolnopskiego Zjazdu Katedr I Zakladow Prawa Pracy. Bialystok, 21–22 wrzesnia 2001.

¹² <http://www.ilo.org>

1998 m. Tarptautinė darbo konferencija iškilmingai priėmė Pagrindinių teisių ir principų darbe deklaraciją, kuria patvirtinamas tarptautinės bendrijos pasiryžimas „laikytis (taikyti) ir siekti, kad būtų priimta ir savanoriškai įgyvendinta darbuotojų ir darbdavių teisė laisvai jungtis ir vesti kolektyvines derybas“. Deklaracija skelbia, kad panaikintas priverčiamas ir privalomas darbas, visiškai panaikintas vaikų darbas ir diskriminacija įdarbinant ir profesinės veiklos srityje. Deklaracijoje pabrėžiama, kad visos šalys narės įsipareigoja laikytis principų, neatsižvelgiant į tai, ar jos ratifikavo atitinkamas konvencijas, ar ne. Deklaracija įpareigoja 175 TDO šalis nares gerbti principus, kurie yra pagrindinių konvencijų šerdimi, ir daryti viską, kad padėtų tai įgyvendinti šalių narių praktikoje. Tam, kad būtų garantuotas teisingumas ir sustiprinta demokratija, būtina, kad kiekviena šalis dirbtų, atsižvelgdama į pagrindinius darbo standartus. Pagrindinių teisių ir principų darbe deklaracijoje nurodytos keturios pagrindinių tikslų realizacijos sritys, kurias atitinka aštuonios TDO konvencijos (žr. 6 schemą). Šios konvencijos laikomos pagrindinėmis (*core, fundamentaly, main*). Jų įgyvendinimo priežiūra kur kas didesnė, nes reikalaujama išsamių metinių ataskaitų (pranešimų) (žr. 7 skyrių).

¹³ TDO statistikos institucijos (APPLIS) duomenys, pateikti 2001 m. rugsėjo 15 d. internete <http://www.ilo.org>

6 schema. Tarptautiniai darbo standartai, numatantys pagrindines
žmogaus teises

Asociacijų laisvė ir teisė į kolektyvines derybas	
<p>Konvencija Nr. 87 dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo (1948 m.)</p>	<p>Konvencija Nr. 98 dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas (1949 m.)</p>
Privalomojo ir priverstinio darbo panaikinimas	
<p>Konvencija Nr. 29 dėl priverstinio ar privalomojo darbo (1930 m.)</p>	<p>Konvencija Nr. 105 dėl priverstinio darbo panaikinimo (1957 m.)</p>
Lygios galimybės ir vienodas požiūris į darbą	
<p>Konvencija Nr. 100 dėl vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už lygiavertį darbą (1951 m.)</p>	<p>Konvencija Nr. 111 dėl diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityje (1958 m.)</p>
Vaikų darbo uždraudimas	
<p>Konvencija Nr. 138 dėl minimalaus įdarbinamojo amžiaus (1973 m.)</p>	<p>Konvencija Nr.182 dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo ir neatidėliotųjų veiksmų jam panaikinti (1999 m.)</p>

Asociacijų laisvė ir teisė į kolektyvines derybas

Pirmoji TDO konvencija, numatanti asociacijų laisvę, buvo 11 konvencija „Dėl asociacijų teisės (žemės ūkyje)“ (1921 m.). Valstybė, ratifikavusi šią Konvenciją, turėjo garantuoti žemės ūkyje tokias pat asociacijų teises, kaip ir pramonės darbuotojams. Tikslas – numatyti asociacijų teisių lygybę visose užimtumo sferose. Greitai paaiškėjo, kad asociacijų laisvė gali būti garantuota tik priėmus visiems dirbantiesiems skirtą konvenciją. Tarpukario laikotarpiu keletą kartų buvo bandoma priimti Konvenciją, kuri tiksliai įpareigotų valstybes įvardinti asociacijų principą, numatytą ir TDO Konstitucijoje. Bandymai buvo nesėkmingi. Po Antrojo pasaulinio karo darbuotojų organizacijos bandė šį klausimą spręsti dar kartą. 1948 m. Tarpautinė darbo konferencija priėmė Asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo 87 konvenciją. Tai svarbus pavyzdys, kaip profsąjungos iniciatyva galima paveikti naujų standartų atsiradimą. Kitais metais buvo priimta 98 konvencija „Dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas principų taikymo“. Tuo atveju, kai valstybės narės neratifikuoja šių konvencijų, jos turi įdiegti asociacijų laisvės principą, t.y. jokiu būdu jos negali šio principo nepaisyti, nes jis įtvirtintas TDO Konstitucijoje.

Privalomojo ir priverstinio darbo panaikinimas

Tarptautiniai veiksmai prieš priverčiamą ir privalomą darbą buvo analogiški ir chronologiškai kovai su vergija. Tai vienas iš pirmųjų atvejų, kai tarptautinė visuomenė ėmėsi priemonių humanitarinėje ir socialinėje sferoje. Dvi pagrindinės TDO konvencijos (Nr. 29 ir 105) numatė nuostatas, įtvirtinančias savanoriško darbo privalumą.

Lygios galimybės ir vienodas požiūris į darbą

Laisvai pasirinkta užimtumo forma – vienas iš pagrindinių TDO principų. Be šito būtų beprasmiška siekti pakankamo pragyvenimo lygio, socialinio, ekonominio vystymo ir asmenybės realizacijos. Ekonomikos globalizacija atnešė ir klestėjimą, ir nelygybę, ji paneigė kolektyvinės atsakomybės

supratimą. Tačiau Organizacija ir toliau laikosi idėjos siekti visiško užimtumo visame pasaulyje.

TDO tikslas – padėti visos planetos žmonėms įgyti kokybišką užimtumą, esant laisvės, lygybės ir saugumo sąlygoms bei gerbiant asmenybės vertybes. Tai pasiekti galima tik stiprinant bendradarbiavimą tarp darbuotojų, darbdavių ir vyriausybių – Organizacijos partnerių, suteikiant pagalbą užimtumo srityje, plėtojant profesinį mokymą ir darbo rinkos strategijoje panaudojant inovacinius laimėjimus.

Susirūpinimas globalizacijos socialinėmis pasekmėmis sustiprina būtinybę koordinuoti tarptautinę makroekonomikos politiką. TDO numačiusi tęsti tiriamąjį ir analitinį darbą, savo partneriams, taip pat kitoms suinteresuotoms šalims teikti konsultacijas valdymo, investicijų, bankinių reikalų, prekybos ir įmonių kokybiškų darbo vietų sudarymo klausimais. Tai apima smulkaus verslo įmones, efektyvių profesinio mokymo sistemų finansavimą ir plėtrą.

TDO tikslai užimtumo srityje:

- suteikti partneriams instrumentus, būtinus darbo rinkos ir ekonomikos padėties analizei bei efektyvios užimtumo politikos ir programų parengimui globaliniu ir regioniniu mastu;
- padidinti užimtumą plečiant mažas įmones;
- padėti moterims gauti kuo daugiau kokybiškų darbo vietų;
- numatyti efektyvią politiką ir programas neformalaus sektoriaus veiklai pagerinti;
- konsultuoti dėl susidariusių problemų pereinant iš centralizuoto planavimo į rinkos ekonomiką, ypač užimtumo, darbo rinkos ir žmogiškųjų resursų vystymo politikos klausimais;
- priimti arba išplėsti tikslines programas tokioms kategorijoms kaip jaunimas, invalidai, migrantai ir genčių tautos; suteikti jiems galimybę gauti kokybišką užimtumą.

Moterys pavergė darbo rinką visame pasaulyje. Kai kuriais atvejais joms pasisekdavo įgyti ekonominių savarankiškumą. Tačiau nelygybė vis dar egzistuoja sprendžiant kiekvieną užimtumo problemą. Daugelyje valstybių moterys vis dar sudaro daugumą tų, kurių darbas menkai mokamas, kurių darbo vietos nepastovios ir dėl to joms sunku užsitikrinti darbą.

TDO nuolat tęsia kompleksinę politiką, šalindama nelygybę darbo rinkoje ir įgyvendindama dvi programas:

1. Tarptautinę programą „Daugiau kokybiškų darbo vietų moterims“, kuri šiam tikslui numato poveikio priemones sudarant naujas darbo vietas, organizuojant profesinį mokymą ir verslininkystę, įsitvirtinant

darbo rinkoje, užtikrinant galimybių lygybę, taip pat gerinant darbo vietų kokybę, nustatant lygų apmokėjimą, panaikinant „vyriškus“ ir „moteriškus“ darbus, pagerinant saugą ir higieną darbe, įdiegiant netipines užimtumo formas tam tikroms asmenų kategorijoms ir pan.

2. „Galimybių išplėtimo sprendžiant globalines, skurdo ir užimtumo problemas“ programa siekia pagerinti moterų galimybes dirbti kokybiškose darbo vietose, stiprinti jų galimybes ir vaidmenį derybose dėl užimtumo, dėl didesnės socialinės apsaugos.

TDO šių tikslų nuostatas užfiksavo konvencijose.

Vaikų darbo uždraudimas

Vaikų darbas tampa vis aštresne socialine ir ekonomine žmogaus teisių problema. Visame pasaulyje dirba 250 milijonai vaikų; jie praranda galimybę mokytis, sveikatos apsaugą ir pagrindines laisves. Kenčia nuo to visų pirma vaikai, bet neigiamas pasekmes patiria ir pačios valstybės. Vaikų darbo panaikinimas – svarbus uždavinys pats savaime, bet tai ir galinga priemonė paveikti ekonominį ir žmogiškąjį vystymąsi.

Tarptautinė programa „Dėl vaikų darbo panaikinimo“ (IPEC) pastaruoju metu visame pasaulyje aprėpia daugiau kaip tūkstantį programų, siūlančių alternatyvius variantus šioje srityje. Kai kurie iš pristatytų projektinių pasiūlymų buvo patvirtinti daugelyje šalių, kur išvystyta sunkioji, metalurgijos, kalnakasybos pramonė. Nemažą dalį dirbančiųjų sudaro vaikai nuo 5 iki 14 metų amžiaus (pvz., Kambodžoje tokio amžiaus dirbančiųjų yra apie 10 proc.). Dauguma šių vaikų nelanko mokyklos, negauna bendrojo išsilavinimo. TDO atitinkamus vaikų apsaugos standartus įtvirtino 1919 metų ir vėliau priimtose konvencijose.

3.4. TARPTAUTINĖS DARBO ORGANIZACIJOS KONVENCIJŲ KLASIFIKAVIMAS

Pagal tarptautinę klasifikaciją visas TDO priimtas konvencijas (ir rekomendacijas) atitinkamai pagal jų reguliavimo sferą galima suskirstyti į šias grupes:

1) Normos, susietos su pagrindinių žmogaus teisių apsauga darbe:

- ◆ teisė į darbą (konvencija Nr. 151)
- ◆ asociacijų laisvė (konvencijos Nr. 11, 84, 87, 98, 135, 141, 154)

- ◆ visokio pobūdžio priverstinio ir privalomojo darbo panaikinimas (konvencijos Nr. 29, 105)
- ◆ lygios galimybės ir vienodas požiūris į darbą (konvencijos Nr. 100, 111, 156)

2) Normos, susietos su užimtumo ir nedarbo problemomis:

- ◆ įdarbinimo politika (konvencijos Nr. 122, 138, 136, 34, 168)
- ◆ įdarbinimo tarnybos (konvencijos Nr. 88)
- ◆ profesinis rengimas ir tobulinimas (konvencija Nr. 142)
- ◆ rehabilitacija ir žmonių su negalia įdarbinimas (konvencija Nr. 159)
- ◆ darbo draudimas (konvencija Nr. 158)

3) Socialinė politika (konvencijos Nr. 82, 117, 127)

4) Darbo administravimas:

- ◆ pagrindinė (konvencija Nr. 150)
- ◆ darbo kontrolė – Darbo inspekcija (konvencijos Nr. 81, 85, 129)
- ◆ darbo statistika (konvencijos Nr. 63, 160)
- ◆ trišalės konsultacijos (konvencija Nr. 144)

5) Darbo santykiai pramonėje (konvencijos Nr. 119, 154, 158):

- ◆ užimtumo įgyvendinimas (konvencija Nr. 158; rekomendacija Nr. 166)

6) Normos, reguliuojančios darbo ir poilsio sąlygas:

- ◆ apmokėjimas (konvencijos Nr. 26, 94, 95, 99, 131; rekomendacijos Nr. 84/173, 85, 135, 180)
- ◆ darbo valandos (konvencijos Nr. 47, 49, 67, 153)
- ◆ pagrindinės darbo sąlygos (konvencijos Nr. 1, 14, 30, 47, 67, 106, 132, 140, 153, 171, 175, 177; rekomendacijos Nr. 116, 161, 148, 182, 178, 184, 103)
- ◆ saugios ir sveikos darbo vietos (konvencijos Nr. 13, 62, 115, 119, 127, 136, 139, 148, 155, 161, 162, 170, 174, 176; rekomendacijos Nr. 3, 4, 31, 97, 114, 118, 128, 144, 147, 156, 164, 171, 172, 177, 181, 183)
- ◆ socialinės tarnybos, apgyvendinimas ir laisvalaikis (rekomendacijos Nr. 21, 102, 115)

7) Socialinės apsaugos normos:

- ◆ medicinos priežiūra (konvencijos Nr. 102, 118, 157; rekomendacijos Nr. 67, 68, 167)
- ◆ ligos pašalpa (konvencija Nr. 130; rekomendacijos Nr. 134, 69)
- ◆ motinystės pašalpa (konvencijos Nr. 3, 103; rekomendacija Nr. 95)

- ◆ invalidumo pašalpa (konvencijos Nr. 37, 38, 128; rekomendacija Nr. 131)
- ◆ senatvės pašalpa (konvencijos Nr. 35, 36, 128)
- ◆ pragyvenimo pašalpa (konvencijos Nr. 28, 39, 40, 102)
- ◆ sužalojimų darbe pašalpa (konvencijos Nr. 12, 17, 18, 19, 42, 121)
- ◆ nedarbo pašalpa (konvencija Nr. 168; rekomendacija Nr. 188)
- ◆ daugiavaikių šeimų pašalpa (konvencija Nr. 102)
- ◆ socialinė apsauga darbininkams migrantams (konvencijos Nr. 48, 118, 157)

8) Moterų darbo apsaugos normos:

- ◆ motinystės apsauga (konvencijos Nr. 3, 103; rekomendacija Nr. 95)
- ◆ naktinis darbas (konvencijos Nr. 4, 41, 89)
- ◆ požeminis darbas (konvencija Nr. 45)

9) Vaikų ir jaunuolių darbas:

- ◆ minimalus amžius (konvencijos Nr. 10, 33, 60, 123, 138; rekomendacijos Nr. 124, 146)
- ◆ naktinis darbas (konvencijos Nr. 6, 79, 90; rekomendacijos Nr. 14, 80)
- ◆ medicininė apžiūra (konvencijos Nr. 27, 78, 124)
- ◆ požeminis darbas (konvencija Nr. 125)

10) Pagyvenę darbuotojai (rekomendacija Nr. 162)

11) Darbuotojai migrantai (konvencijos Nr. 97, 143; rekomendacijos Nr. 86, 100, 151)

12) Vietiniai darbininkai ir gyventojai (konvencijos Nr. 82, 83, 84, 85, 107, 169; rekomendacijos Nr. 70, 74, 104)

13) Kitų specialių kategorijų darbuotojai:

- ◆ jūreiviai (konvencijos Nr. 16, 22, 55, 56, 58, 69, 70, 71/56, 73, 74/9, 91, 108, 109, 133, 134, 138/53, 143/7, 145/23, 146, 163, 164/8, 165, 166/92)
- ◆ žvejai (konvencijos Nr. 112, 113, 114, 125, 126; rekomendacijos Nr. 7, 126)
- ◆ žemės ūkio darbininkai (konvencija Nr. 110; rekomendacija Nr. 110)
- ◆ doko darbuotojai (konvencija Nr. 137; rekomendacija Nr. 147)
- ◆ slaugos personalas (konvencija Nr. 119)

14) Kitos socialinės politikos normos.

4. PROCEDŪRA, PRISTATANT NAUJAS TARPTAUTINĖS DARBO ORGANIZACIJOS KONVENCIJAS VALSTYBĖS VALDŽIOS INSTITUCIJAI

4.1. AIŠKINAMOJO RAŠTO PATEIKIMAS SEIMUI

Pagal TDO Konstitucijos 19 straipsnio 5 (b) punktą kiekviena valstybė, organizacijos narė, per metus nuo konferencijos pabaigos arba, jei to negalima padaryti dėl ypatingų aplinkybių, per pusantrų metų privalo pateikti kompetentingoms valdžios institucijoms priimtų konvencijų (pagal 6 (b) punktą – rekomendacijų) tekstus. Šios institucijos turi nuspręsti, ar konvencijai suteikti įstatymo galią, ar imtis kitų priemonių. Apie numatytas priemones įvykdant minėtą pareigą, taip pat apie valdžią, kompetentingą šioje sferoje, valstybės narės turi informuoti TDO Generalinį direktorių. TDO Ekspertų komiteto nuomone, „kompetentinga“ valdžia, kuriai privalo pateikti konvencijas (ir rekomendacijas), yra parlamentas. Reikia pažymėti, kad tarp dokumentų pateikimo kompetentingoms valdžios institucijoms ir ratifikavimo yra didelis skirtumas. Dokumentų pateikimas yra pirmasis žingsnis rengiant ratifikavimą. TDO Konstitucijoje numatytas įpareigojimas pateikti dokumentus kompetentingoms valdžios institucijoms yra bendro pobūdžio ir yra taikomas tiek konvencijoms, tiek ir rekomendacijoms. Tačiau tai nereiškia, kad vyriausybė privalo siūlyti ratifikuoti konvenciją (arba priimti rekomendaciją). Vyriausybė, pateikdama dokumentus įstatymų leidžiamajam organui, gali nuspręsti, kokius siūlymus pateikti. Netgi kai nesiūloma ratifikuoti konvencijos, tokio dokumento pateikimas vis tiek yra svarbus, nes visuomenė jau galės susipažinti su konvencijų turiniu. Ji bus informuota apie svarbius darbo, socialinius klausimus ir galės susidaryti nuomonę apie Tarptautinę darbo konferenciją. Susipažinusios su dokumentais, į ratifikavimo procesą gali įsitraukti profesinės sąjungos ir darbdaviai. Pagaliau – net jei konvencija neratifikuojama, tai valstybė narė, Administracinės tarybos paklausimu, privalo pateikti Generaliniam direktoriui pranešimus apie konvencijos normų įtvirtinimą įstatymuose ir jų taikymo praktiką, t.y. nurodyti, kiek ir kaip tos normos vykdomos, kokių priemonių imamasi, siekiant suteikti joms vietą įstatyme, administracinėje veikloje, kolektyviniuose susitarimuose ir kt.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė pateikia informaciją Seimui apie TDO konferencijose priimtas naujas konvencijas ir rekomendacijas. Pagal TDO konvenciją Nr. 144 „Dėl trišalių konsultacijų tarptautinėms darbo normoms įgyvendinti“ pateikiant informaciją dalyvauja darbdavių ir darbuotojų organizacijos. Trišalėse konsultacijose Vyriausybė svarsto, kokius siūlymus, susijusius su konvencijų pateikimu, reikėtų teikti Seimui, taip pat įvertina jų svarbą nacionalinei teisei ir jų įgyvendinimo galimybes. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija aiškinamajame rašte pateikia išsamią informaciją apie neratifikuotas konvencijas, nurodo jų tikslus, trumpai apibūdina jų turinį ir esmę bei pateikia išvadas dėl jų įgyvendinimo.

Aiškinamajame rašte dėl 1998 ir 1999 m. priimtų naujų TDO konvencijų ir rekomendacijų teikimo Lietuvos Respublikos Seimui pateikiama dokumentų santrauka, prielaidos, paskatinusios TDO konferenciją priimti teikiamas konvencijas, taip pat jų turinys, tikslai, teisinis pagrindas ir politikos kryptys; apibūdinama konvencijoje nurodytų nuostatų reglamentavimo būklė Lietuvoje, pateikiami siūlymai, kokius veiksmus reikėtų atlikti, stengiantis sudaryti prielaidas, kad Konvencija normaliai veiktų; nurodoma, kaip konferencijoje balsavo Lietuvos delegatai¹⁴. Priede Nr. 4 pateikiamas aiškinamojo rašto turinys.

4.2. TEIKIAMŲ VALSTYBĖS VALDŽIOS INSTITUCIJAI NERATIFIKUOTŲ TDO KONVENCIJŲ APIBŪDINIMAS

Šiame skirsnyje nagrinėjamos TDO konvencijos, kurios buvo priimtos 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998 metų TDO konferencijose ir kurių ratifikavimas Lietuvoje priklausys nuo politinių, socialinių – ekonominių, teisinių veiksmų, darančių įtaką tarptautinių darbo normų įgyvendinimo vidaus teisėje procesams ir rezultatams.

4.2.1. Konvencija Nr. 174 „Dėl didelių pramoninių avarių prevencijos“

TDO Generalinė konferencija, sušaukta 1993 m. birželio 2 d. Ženevoje į 80-ąją sesiją, 1993 m. birželio 22 d. priėmė 174 konvenciją „Dėl didelių pramoninių avarių prevencijos“.

---

¹⁴ www.socmin.lt

Ši Konvencija buvo priimta atsižvelgiant į darbo saugos svarbą, siekiant užtikrinti didelių pramoninių avarių prevenciją bei garantuoti, kad būtų imtasi priemonių, padedančių išvengti tokių avarių, sumažinti jų grėsmę bei sušvelninti padarinius. Prieš priimant Konvenciją buvo įvertintos tų avarių priežastys, tarp jų ir organizacinės klaidos, žmogiškasis veiksnys, gedimai, normalių darbo sąlygų pažeidimai, išorės poveikis ir gamtos jėgos.

Konvencija taikoma didesnio pavojingumo įrenginiams; netaikoma perdirbantiems radioaktyviausias medžiagas atominiais įrenginiams ir jėgainėms, išskyrus šių įrenginių ir jėgainių objektus, naudojančius neradioaktyvias medžiagas; kariniams įrenginiams; kitokiai, nei vamzdynas, transportavimo priemonei, esančiai už įrenginio vietos ribų.

Kiekviena TDO narė, ratifikavusi šią Konvenciją, vadovaudamasi nacionaliniais įstatymais ir kitais teisės aktais, atsižvelgdama į šalies sąlygas ir praktiką bei konsultuodamasi su socialiniais partneriais, privalo formuoti, įgyvendinti ir nuolat peržiūrėti nacionalinę darbuotojų, visuomenės ir aplinkos apsaugos nuo didelių avarių grėsmės politiką. Ši politika įgyvendinama taikant prevencijos ir saugos priemones didesnio pavojingumo įrenginiams ir skatina naudoti geriausias saugos technologijas.

Konvencijoje numatytos darbdavių, kurie turi didesnio pavojingumo įrenginių, bei kompetentingų valdžios institucijų pareigos ir atsakomybė. Kompetentinga valdžios institucija, atsižvelgdama į darbdavio pateiktą informaciją, privalo užtikrinti, kad būtų patvirtinti saugumo priemonių planai ir veiklos būdai, įvykus avarijai. Šie planai turi būti nuolat atnaujinami ir derinami su atitinkamomis valdžios institucijomis. Be to, norint garantuoti saugią darbo sistemą, tariamasi su darbuotojais, dirbančiais su didesnio pavojingumo įrenginiais, ir jų atstovais. Darbuotojai ir jų atstovai turi būti informuojami apie galimo pavojaus, susijusio su didesnio pavojingumo įrenginiais, veiksnius, taip pat galimus avarių padarinius; supažindinami su kompetentingos valdžios institucijos išakymais, instrukcijomis ir rekomendacijomis; kviečiami į pasitarimus, kuriuose svarstomi darbo saugos užtikrinimo klausimai, saugumo priemonių planai ir veiklos būdai bei avarių ataskaitos. Darbuotojai turi būti reguliariai apmokomi ir instruktuojami apie didelių avarių prevencijos praktiką bei būdus joms išvengti; veiksnium, galinčių sukelti didelę avariją, kontrolę; veiklos būdus ir saugos priemones, kurių turi būti imamasi, įvykus didelei avarijai.

Pagal Konvencijos nuostatas kompetentinga valdžios institucija formuoja įrenginių išdėstymo politiką, rūpindamasi, kad pavojingesni įrenginiai būtų statomi toliau nuo pramoninių ir gyvenamųjų rajonų bei visuo-

meninių objektų; taip pat taiko reikiamas apsaugos priemonės jau pastatytiems įrenginiams.

Kompetentinga valdžios institucija privalo turėti kvalifikuotų ir apmokytų darbuotojų, turinčių reikiamų žinių ir įgūdžių bei pakankamai techninių priemonių, kad galėtų tikrinti, tirti, vertinti ir teikti patarimus Konvencijoje nagrinėjamaais klausimais bei garantuoti, jog bus laikomasi šalies įstatymų ir kitų norminių teisės aktų.

TDO Generalinė konferencija, sušaukta 1993 m. birželio 2 d. Ženevoje į 80-ąją sesiją, 1993 m. birželio 22 d. kartu su minėta Konvencija priėmė rekomendaciją Nr. 181 „Dėl didelių pramoninių avarių prevencijos“.

Užduotys:

1. Atlikti Lietuvos Respublikos teisės aktų, kuriuose įtvirtintos darbuotojų saugos nuostatos, analizę;
2. Įvertinti, ar Lietuvos Respublikos įstatymai atspindi 174 konvencijos tikslus ir ar jų nuostatos atitinka Konvencijos nuostatas;
3. Pagrįsti Konvencijos ratifikavimo galimybę.

4.2.2. Konvencija Nr. 175 „Dėl ne visos darbo dienos“

TDO Generalinė konferencija, sušaukta 1994 m. liepos 7 d. Ženevoje į 81-ąją sesiją, priėmė 175 konvenciją „Dėl ne visos darbo dienos“.

Ši Konvencija priimta atsižvelgiant į produktyvaus ir laisvai pasirinkto darbo reikšmę visiems darbuotojams; į ekonominę ne visos darbo dienos svarbą; ne visos darbo dienos reikšmę sudarant papildomas įdarbinimo galimybes; būtinybę užtikrinti ne visą darbo dieną dirbančių asmenų garantijas, pavyzdžiui, galimybę išsibarbinti; į darbo sąlygas bei socialinę apsaugą.

Konvencija taikoma visiems darbuotojams, dirbantiems ne visą darbo dieną. Kiekviena šalis – TDO narė – gali, pasitarusi su suinteresuotomis darbdavių bei darbuotojų atstovų organizacijomis, netaikyti visų ar dalies šios Konvencijos nuostatų tam tikrų kategorijų darbuotojams ar darbovietoms (pvz., tam tikroms ūkio šakoms), jeigu tai kelia esminių problemų.

Konvencijoje nustatyta, jog turi būti imtasi priemonių, kad darbuotojams, dirbantiems ne visą darbo dieną, ir darbuotojams, dirbantiems visą darbo dieną, būtų teikiamos vienodos garantijos šiose srityse:

- a) įgyvendinant teisę jungtis į organizacijas, dalyvauti kolektyvinėse derybose ir būti darbuotojų atstovais;
- b) sveikatos ir saugos darbe;
- c) įsidarbinant ir profesinėje veikloje.

Pagal Konvencijos nuostatas darbuotojams, dirbantiems ne visą darbo dieną, turi būti suteikiamos vienodos garantijos, kaip ir darbuotojams, dirbantiems visą darbo dieną, šiais atvejais:

- a) motinystės;
- b) darbo sutarties nutraukimo;
- c) mokamų kasmetinių atostogų bei mokamų valstybinių švenčių dienų;
- d) nedarbingumo dėl ligos.

Atsiskaitymai pinigais gali būti nustatomi atsižvelgiant į dirbtų valandų skaičių arba išdirbio normą.

Valstybė, ratifikavusi šią Konvenciją, privalo imtis priemonių užtikrinant savanorišką perėjimą iš visos darbo dienos į ne visos darbo dienos darbą ir atvirkščiai, laikantis šalies įstatymų ir praktikos.

Šios Konvencijos nuostatos įgyvendinamos taikant šalies įstatymus ar kitus norminius teisės aktus, išskyrus atvejus, kai tai jau numatyta kolektyvinėse sutartyse ar kitaip, kaip yra priimta šalies praktikoje. Prieš priimant tokius įstatymus ar kitus norminius teisės aktus, turi būti konsultuojamasi su darbdaviais ir darbuotojams labiausiai atstovaujančiomis organizacijomis.

TDO Generalinė konferencija, sušaukta 1994 m. liepos 7 d. Ženevoje į 81-ąją sesiją, 1994 m. liepos 7 d. kartu su minėta Konvencija priėmė rekomendaciją Nr. 182 „Dėl ne visos darbo dienos“.

Užduotis:

Pagrįskite šios Konvencijos ratifikavimo aktualumą Lietuvai, ypač dėl teisės savanoriškai pasirinkti visą ar ne visą darbo dieną, dėl teisės pereiti iš vieno laiko režimo į kitą ir pan.

4.2.3. Konvencija Nr. 176 „Dėl darbų saugos ir sveikatos kasyklose“

TDO Generalinė konferencija, sušaukta 1995 m. birželio 6 d. Ženevoje į 82-ąją sesiją, 1995 m. birželio 22 d. priėmė 176 konvenciją „Dėl darbų saugos ir sveikatos kasyklose“.

Ši Konvencija priimta atsižvelgiant į tai, kad darbuotojai turi teisę gauti informaciją, profesinį parengimą ir konsultacijas, dalyvauti numatant priemones, užtikrinančias saugias ir sveikas darbo sąlygas pavojingoje ir rizikingoje kalnų pramonėje. Be to, Konvencija priimta siekiant išvengti žalos, kurią sukelia gamyba ir kasybos pramonė ne tik kasyklų darbuotojams, bet ir aplinkiniams gyventojams, taip pat siekiant išvengti nelaimingų atsitikimų, sukeliančių darbuotojų mirtį, traumas ar ligas.

Konvencija taikoma visoms kasykloms.

Konvencijos įgyvendinimo priemonės turi būti numatytos kiekvienos šalies, ratifikavusios šią Konvenciją, nacionaliniuose įstatymuose.

Konvencijoje yra numatytos darbo apsaugos kasyklose priemonės, darbdavių atsakomybė, darbuotojų ir jų atstovų teisės ir pareigos, darbdavių ir darbuotojų bendradarbiavimas ir kita.

TDO konferencija, sušaukta 1995 m. birželio 6 d. Ženevoje į 82-ąją sesiją, 1995 m. birželio 22 d. kartu su minėta Konvencija priėmė rekomendaciją Nr. 183 „Dėl darbų saugos ir sveikatos kasyklose“.

Užduotis:

Pagrįskite šios Konvencijos aktualumą ir pateikite išvadą dėl ratifikavimo. Ar Lietuva turėtų priimti šios Konvencijos išipareigojimus?

4.2.4. Konvencija Nr. 177 „Dėl namudinio darbo“

TDO konferencija, sušaukta 1996 m. birželio 4 d. Ženevoje į 83-ąją sesiją, 1996 m. birželio 20 d. priėmė 177 konvenciją „Dėl namudinio darbo“.

Ši Konvencija priimta atsižvelgiant į namudinio darbo specifiką.

Pagal šią Konvenciją „namudininku“ laikomas asmuo, kuris dirba savo namuose arba kitose pasirinktose patalpose, išskyrus darbdavio darbo vietą, norėdamas užsidirbti, ir kurio darbo rezultatas yra darbdavio nustatytas produktas – gaminytis arba paslaugos, neatsižvelgiant, kas aprūpina įrenginiais, medžiagomis ar kitais reikalingais ištekliais.

„Namudininku“ pagal šią Konvenciją nelaikomas asmuo, kuris retkarčiais atlieka savo, kaip darbuotojo, darbą namuose, o ne įprastinėje darbo vietoje.

Valstybė, ratifikavusi šią Konvenciją, privalo rengti, vykdyti ir nuolat peržiūrėti namudinio darbo nacionalinę politiką, siekdama gerinti namudininkų padėtį, konsultuotis su labiausiai darbininkams ir darbdaviams atstovaujančiomis organizacijomis bei su namudininkų ir namudininkų darbdavių organizacijomis, jei tokių yra.

Nacionalinė namudinio darbo politika turi skatinti vienodą namudininkų ir kitų dirbančiųjų darbo vertinimą. Lygiateisiškumo principas ypač paabrėžiamas šiose srityse:

- a) namudininkų teisės steigti ar pačių pasirinkimu jungtis į organizacijas ir dalyvauti šių organizacijų veikloje;
- b) gynimo nuo profesinės diskriminacijos įdarbinant;
- c) saugos ir sveikatos darbe;
- d) darbo užmokesčio;
- e) įstatymų nustatytos socialinės apsaugos;
- f) galimybės mokytis;
- g) leidžiamo minimalaus įdarbinamojo amžiaus;
- h) motinystės funkcijų apsaugos.

Nacionalinė namudinio darbo politika įgyvendinama, remiantis įstatymais, kitais aktais ir kolektyvinėmis sutartimis.

Valstybės turi imtis priemonių, kad:

- 1) darbo statistika atspindėtų ir namudinį darbą;
- 2) sukurti priežiūros sistemą, užtikrinančią, kad namudinį darbą reguliuotų įstatymai ir kiti norminiai teisės aktai;
- 3) už įstatymų ir kitų teisės aktų pažeidimą būtų skiriamos ir taikomos veiksmingos priemonės (bausmės, baudos).

Numatoma, kad Konvencija netaikoma, jei kitų TDO konvencijų nuostatos namudininkams yra palankesnės.

TDO Generalinė konferencija, sušaukta 1996 m. birželio 4 d. Ženevoje į 83-ąją sesiją, kartu su minėta Konvencija priėmė rekomendaciją Nr. 184 „Dėl namudinio darbo“.

Užduotis:
Pagrįskite galimybę ratifikuoti konvenciją ir jos įtaką reglamentuojant namudininkų darbą.

4.2.5. Konvencija Nr. 178 „Dėl jūreivių darbo ir gyvenimo sąlygų inspekcijos“

TDO Generalinė konferencija, sušaukta 1996 m. spalio 8 d. Ženevoje į 84-ąją sesiją, 1996 m. spalio 22 d. priėmė 178 konvenciją „Dėl jūreivių darbo ir gyvenimo sąlygų inspekcijos“.

Konvencija priimta atsižvelgiant į laivininkystės pramonės pokyčius, darančius įtaką jūreivių darbo ir gyvenimo sąlygoms nuo to laiko, kai 1926 m. buvo priimta rekomendacija „Dėl jūreivių darbo inspekcijos“. Ši Konvencija pakeitė 1926 m. rekomendaciją „Dėl jūreivių darbo inspekcijos“.

Konvencija taikoma visiems valstybiniams ar privatiems į jūrą išplaukiantiems laivams, registruotiems Organizacijos narės teritorijoje, kuriai galioja ši Konvencija, kurie perveža krovinius ir keleivius prekybos tikslais ar yra samdomi kitais komerciniais tikslais. Pagal šią Konvenciją laivas, esantis dviejų Organizacijos narių registre, laikomas registruotas tos valstybės teritorijoje, su kurios vėliava jis plaukioja. Valstybės įstatymai ir kiti norminiai teisės aktai nustato, kokie laivai yra laikomi jūroje plaukiojančiais laivais taikant šią Konvenciją. Konvencija taip pat taikoma į jūrą išplaukiantiems vilkikams.

Konvencija netaikoma laivams, kurių bendra keliamoji galia yra mažesnė kaip 500 tonų, taip pat laivams su specialiais įrenginiais bei gręžimo platformomis naftai siurbti, kai jie nenaudojami navigacijai.

Kiekvienoje šalyje, ratifikavusioje šią Konvenciją, turi būti sukurta jūreivių darbo ir gyvenimo sąlygų kontrolės sistema. Ji privalo užtikrinti, kad visi jos teritorijoje registruoti laivai būtų tikrinami ne rečiau kaip kartą per trejus metus, o jei įmanoma – kasmet, kad būtų nustatyta, ar jūreivių darbo ir gyvenimo sąlygos atitinka šalies įstatymų ir kitų norminių teisės aktų nustatytus reikalavimus. Šioms pareigoms atlikti turi būti skiriami kvalifikuoti inspektoriai ir imamasi būtinų priemonių siekiant turėti reikiamą inspektorių skaičių, kad būtų patenkinti šios Konvencijos reikalavimai.

Konvencijoje apibrėžiamos pagrindinės inspektorių teisės, numatomos baudos, kurias jie gali skirti, bei tikrinimo ataskaitų pateikimo tvarka.

Kartu su Konvencija „Dėl jūreivių darbo ir gyvenimo sąlygų inspekcijos“ 1996 m. spalio 22 d. buvo priimta rekomendacija Nr. 185 „Dėl jūreivių darbo ir gyvenimo sąlygų inspekcijos“.

Užduotis:

Pagrįskite, ar Lietuva turėtų ratifikuoti šią Konvenciją?

4.2.6. Konvencija Nr. 179 „Dėl jūrininkų samdos ir įdarbinimo“

TDO Generalinė konferencija, sušaukta 1996 m. spalio 8 d. Ženevoje į 84-ąją sesiją, 1996 m. spalio 22 d. priėmė 179 konvenciją „Dėl jūrininkų samdos ir įdarbinimo“. Ši Konvencija pakeitė 1920 m. konvenciją „Dėl jūrininkų įdarbinimo“.

Konvencijoje nustatyta, jog kiekviena šią Konvenciją ratifikavusi šalis, privalo:

- a) užtikrinti, kad už jūrininkų samdymo bei įdarbinimo paslaugas jūrininkai nemokėtų;
- b) nustatyti, kokiomis sąlygomis samdos ir įdarbinimo tarnybos gali samdyti ar įdarbinti jūrininkus kitose valstybėse;
- c) tiksliai apibrėžti, atsižvelgiant į privatumo teisę ir poreikį užtikrinti slaptumą, jūrininkų asmeninių duomenų tvarkymo per įdarbinimo tarnybas, įskaitant tokių duomenų rinkimą, saugojimą, derinimą ir perdavimą trečiosioms šalims, sąlygas;
- d) nustatyti sąlygas dėl licencijų, sertifikatų ar kitokių įgaliojimų, išduotų samdos ir įdarbinimo tarnyboms, suspendavimo ar panaikinimo, pažeidus atitinkamus įstatymus bei kitus norminius teisės aktus;
- e) ten, kur taikoma kitokia reguliavimo sistema nei licencijavimas ar sertifikavimas, aiškiai nustatyti sąlygas, reglamentuojančias samdos ir įdarbinimo tarnybų veiklą, taip pat sankcijas, taikytinas pažeidus šias sąlygas.

Be to, kiekviena valstybė privalo užtikrinti, kad kompetentinga institucija atidžiai stebėtų visų įdarbinimo tarnybų veiklą; licencijas, sertifikatus

ar kitokios formos įgaliojimus išduotų bei pratęstų tik patikrinusi, ar suinteresuota samdos ir įdarbinimo tarnyba atitinka šalies įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytus reikalavimus; reikalautų, kad jūrininkų samdos ir įdarbinimo tarnybų vadovybė bei personalas turėtų pakankamą profesinį pasirėngimą ir reikiamų jūrininkystės žinių; uždraustų samdos ir įdarbinimo tarnyboms naudotis priemonėmis ar dokumentais, galinčiais sukliudyti ar trukdyti jūrininkams įsidarbinti; reikalautų samdos ir įdarbinimo tarnybų imtis priemonių užtikrinti, kad darbdavys turėtų padėti jūrininkams išvengti sunkumų kitų valstybių uostuose; užtikrintų, kad būtų sukurta saugos sistema, draudimo ar koku nors kitu tinkamu būdu kompensuojanti jūrininkų piniginius nuostolius, kurių jie gali turėti, jei samdos ir įdarbinimo tarnybos nebegalėtų vykdyti savo įsipareigojimų jiems.

Konvencijoje apibrėžiamos pagrindinės joje minimos sąvokos, nurodomos pagrindinės įdarbinimo tarnybų pareigos, nustatoma, kad šalyje turi būti įsteigta kompetentinga valdžios institucija, užtikrinanti, kad būtų sukurta ir veiktų tam tikros institucijos, kurios prirėikus tirtų skundus dėl samdos ir įdarbinimo tarnybų veiklos, įtraukdamos į šią veiklą laivų savininkų ir jūrininkų atstovus.

TDO Generalinė konferencija, sušaukta 1996 m. spalio 8 d. Ženevoje į 84-ąją sesiją, 1996 m. spalio 22 d. kartu su minėta Konvencija priėmė rekomendaciją Nr. 186 „Dėl jūrininkų samdos ir įdarbinimo“.

Užduotis:

Ar jūrininkų darbo santykiai reglamentuojami Lietuvos darbo įstatymuose? Ar šios Konvencijos ratifikavimas tikslingas ir kodėl?

4.2.7. Konvencija Nr. 180

„Dėl jūrininkų darbo laiko ir laivo įgulos komplektavimo“

TDO Generalinė konferencija, sušaukta 1996 m. spalio 8 d. Ženevoje į 84-ąją sesiją, 1996 m. spalio 22 d. nusprendusi priimti tam tikrus pasiūlymus pakeisti (pataisyti) 1958 m. konvenciją „Dėl atlyginimų, darbo laiko ir įgulos komplektavimo (jūroje)“ ir 1958 m. rekomendaciją „Dėl atlyginimų, darbo laiko ir personalo komplektavimo (jūroje)“, priėmė 180 konvenciją „Dėl jūrininkų darbo laiko ir laivo įgulos komplektavimo“.

Ši Konvencija pakeitė 1958 m. (pataisyta) konvenciją „Dėl atlyginimo, darbo laiko ir įgulos komplektavimo (jūroje)“; 1949 m. (pakeista) konvenciją „Dėl atlyginimo, darbo laiko ir personalo komplektavimo (jūroje)“; 1946 m. konvenciją „Dėl atlyginimo, darbo laiko ir personalo komplektavimo (jūroje)“ ir 1936 m. konvenciją „Dėl atlyginimo, darbo laiko ir personalo komplektavimo (jūroje)“.

Konvencija taikoma visiems į jūrą išplaukiantiems valstybiniams ar privatiems laivams, registruotiems Organizacijos narės teritorijoje, kurioje galioja ši Konvencija, kurie paprastai užsiima komercine laivininkystės veikla. Šioje Konvencijoje laivas, esantis dviejų Organizacijos narių registre, laikomas registruotas tos valstybės teritorijoje, su kurios vėliava jis plaukioja.

Konvencijos nuostatos leidžia kompetentingoms institucijoms, pasitarus su žvejybinių laivų savininkams ir žvejams atstovaujančiomis organizacijomis, taikyti šios Konvencijos nuostatas ir komercinei žvejybai jūroje.

Konvencija netaikoma mediniams tradicinės gamybos laivams – vienas-tiebiams burlaiviams ir panašioms plokščiadugniams laivams.

Konvencijos 4 straipsnyje nustatyta, jog Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, turi pripažinti, kad jūrininkų, kaip ir kitų darbuotojų, darbo laiko norma paprastai grindžiama aštuonių valandų darbo dienos trukme ir viena poilsio diena per savaitę bei nedarbo dienomis nacionalinių švenčių proga. Tačiau tai nedraudžia Organizacijos narėms nustatyti kitokią tvarką, leidžiančią sudaryti ar registruoti kolektyvines sutartis, kuriose nustatytas jūrininkų darbo laikas neturi būti nepalankesnis, negu numatyta pagal šią normą.

Konvencijoje nurodomos konkrečios jūrininkams taikomos darbo ir poilsio valandų ribos, t.y. didžiausias darbo valandų skaičius neturi viršyti:

- a) 14 valandų per 24 valandų laikotarpį ir
- b) 72 valandų per 7 dienų laikotarpį arba mažiausias poilsio valandų skaičius neturi būti mažesnis nei:
  - a) 10 valandų per 24 valandų laikotarpį ir
  - b) 77 valandos per 7 dienų laikotarpį.

Poilsio laikas negali būti dalijamas į daugiau nei du periodus, kurių vienas turi būti ne mažiau kaip 6 valandų trukmės, o tarpas tarp nuoseklių poilsio periodų neturi viršyti 14 valandų.

Valstybės įstatymų ir kitų teisės aktų, taip pat tarptautinių teisės dokumentų nustatyti patikrinimai, priešgaisrinės, gelbėjimo bei kitokio pobūdžio treniruotės bei apmokymai vykdomi taip, kad jūrininkai kuo mažiau būtų trikdomi poilsio metu ir kad tokios pratybos nebūtų per daug varginančios.

Kai jūrininkui tenka dirbti pagal iškvietimus, tais atvejais, kai be priežiūros lieka mechanizmų skyrius, poilsio laikas jūrininkui, jeigu iškvietus dirbti jo įprastinis poilsio laikas buvo sutrikdytas, atitinkamai turi būti kompensuojamas.

Konvencijos nuostatos draudžia jaunesniems negu 18 metų jūrininkams dirbti naktimis.

Tačiau Konvencijos nuostatos nevaržo laivo vado teisės reikalauti jūrininkų dirbti bet kokių metu, kai nedelsiant reikia atlikti skubius darbus dėl laivo, žmonių ar krovinių laive saugumo ar prireikus pagelbėti kitiems laivams bei asmenims, atsitikus nelaimei jūroje. Kai padėtis normalizuojama, laivo vadas kuo greičiau pasirūpina, kad jūrininkams, kurie dirbo ne pagal grafiką, o numatytu poilsio metu, būtų suteiktas atitinkamas poilsio laikas.

Pagal Konvencijos nuostatas, turi būti sudaromi jūrininkų darbo ir poilsio laiko grafikai. Jūrininkai turi gauti patvirtintą savo darbo ir poilsio grafiko kopiją, pasirašytą laivo vado arba jo įgalioto asmens ir paties jūrininko.

Kompetentinga valdžios institucija nustato tokių grafikų sudarymo laive tvarką, įskaitant ir laiką informacijai registruoti. Kompetentinga valdžios institucija, atsižvelgdama į turimas TDO nuorodas arba panaudodama kokią nors Organizacijos parengtą standartinę formą, nustato jūrininkų darbo ir poilsio laiko registravimo formą.

Valstybės teisės aktų, susijusių su šios Konvencijos nuostatomis, taip pat kolektyvinių sutarčių kopijos laikomos laive ir turi būti laisvai prieinamos visiems įgulos nariams.

Kompetentinga valdžios institucija nustatytais laiko tarpais tikrina minėtus grafikus ir prižiūri, kad būtų laikomasi šios Konvencijos nuostatų dėl darbo ir poilsio laiko.

Konvencijos 11 straipsnyje nustatyta, jog, laikantis minimalių saugaus įgulos komplektavimo normų arba atitinkamo kompetentingos valdžios institucijos išleisto dokumento reikalavimų, kiekvienam laivui, kuriam taikoma ši Konvencija, sukomplektuojama pakankamo dydžio, saugi ir efektyvi įgula. Asmenims iki 16 metų dirbti laive draudžiama.

Laivo savininkas užtikrina, kad laivo vadui būtų suteikiami visi būtini ištekliai, reikalingi Konvencijos įpareigojimams, taip pat ir laivo įgulos komplektavimo reikalavimams vykdyti. Laivo vadas turi imtis visų reikiamų priemonių, kad būtų vykdomi šios Konvencijos jūrininkų darbo ir poilsio laiko reikalavimai.

TDO Generalinė konferencija 1996 m. spalio 22 d. kartu su minėta Konvencija priėmė 187 rekomendaciją „Dėl jūrininkų darbo laiko ir laivo įgulos komplektavimo“.

Užduotis:

Ar Konvencijos ratifikavimas išspręstų daugelį problemų, susijusių su jūrinių samda bei darbo ir poilsio laiko reglamentavimu?

4.2.8. Konvencija Nr. 181 „Dėl privačių įdarbinimo agentūrų“

TDO Generalinė konferencija, sušaukta 1997 m. birželio 3 d. Ženevoje į 85-ąją sesiją, 1997 m. birželio 19 d. priėmė 181 konvenciją „Dėl privačių įdarbinimo agentūrų“.

Ši Konvencija pakeitė 1949 m. (pataisytą) ir 1933 m. konvencijas „Dėl užmokestį imančių įdarbinimo agentūrų“.

Konvencija priimta atsižvelgiant į darbo rinkų lankstumo svarbą, pripažįstant, jog privačios įdarbinimo agentūros gali turėti didelės reikšmės gerai veikiančioje darbo rinkoje, ir atsižvelgiant į tai, kad reikia ginti darbuotojus nuo išnaudojimo, garantuoti jiems teisę jungtis į susivienijimus ir propaguoti kolektyvines derybas bei socialinį dialogą.

Privati įdarbinimo agentūra Konvencijoje reiškia fizinį arba juridinį asmenį, nepriklausantį nuo valstybinės valdžios įstaigų, teikiantį vieną ar daugiau šių darbo rinkos paslaugų:

- a) su įdarbinimu susijusių prašymų parinkimas;
- b) darbuotojų įdarbinimo paslaugos, tikintis, kad jos taps prieinamos trečiajai šaliai, fiziniam arba juridiniam asmeniui;
- c) kitos su darbo paieškoms susijusios paslaugos, kurias nustato kompetentinga valdžios įstaiga, pasitarusi su dauguma darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančių organizacijų.

Konvencija taikoma visoms privačioms įdarbinimo agentūroms, visoms darbuotojų kategorijoms ir visoms ekonominės veiklos šakoms. Ji nereguliuoja jūrinių samdos ir įdarbinimo reikalų.

Konvencijos tikslas – leisti veikti privačioms įdarbinimo agentūroms ir ginti jų paslaugomis besinaudojančius darbuotojus tiek, kiek tai numatyta šios Konvencijos nuostatose.

Juridinis privačių įdarbinimo agentūrų statusas turi būti nustatomas laikantis konkrečios šalies įstatymų ir įprastinės tvarkos, prieš tai pasitarus su darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančiomis organizacijomis.

Valstybės privalo nustatyti privačių įdarbinimo agentūrų darbą reguliuojančias sąlygas, susijusias su licencijavimo ar sertifikavimo sistema, išskyrus atvejus, kai jas reguliuoja ar joms turi įtakos atitinkami tos šalies įstatymai ir praktika.

Be to, valstybės turi imtis priemonių, kad būtų garantuota, jog privačios įdarbinimo agentūros nesinaudoja vaikų darbu ir neteikia tokių paslaugų.

Kompetentinga institucija privalo garantuoti, kad su privačių įdarbinimo agentūrų veikla susijusiems skundams, įtariamam išnaudojimui ir apgavystėms tirti būtų sukurtas deramas mechanizmas ir procedūros.

Konvencijoje nustatoma, kokios teisės ir apsauga turi būti garantuota privačių įdarbinimo agentūrų įdarbintiems darbuotojams, taip pat reglamentuojama privačių įdarbinimo agentūrų ir įmonių atsakomybė.

Valstybė turi skatinti valstybinių įdarbinimo tarnybų ir privačių įdarbinimo agentūrų bendradarbiavimą. Valstybinės valdžios įstaigų kompetencijai priklauso:

- a) darbo rinkos politikos formavimas;
- b) šiai politikai įgyvendinti numatytų valstybės fondų naudojimas ir jų kontrolė.

Privačios įdarbinimo agentūros privalo kompetentingos institucijos nustatytais laiko tarpais teikti informaciją, atsižvelgdamos į tokios informacijos konfidencialų pobūdį:

- a) kad, laikantis tos valstybės sąlygų ir praktikos, kompetentinga institucija žinotų, kokia yra privačių įdarbinimo agentūrų struktūra ir ką jos veikia;
- b) kad būtų galima turėti statistikos duomenų.

Kompetentinga institucija privalo tą informaciją kaupti ir periodiškai viešai skelbti.

Darbo inspekcijos tarnybos arba kitos kompetentingos institucijos privalo garantuoti šios Konvencijos nuostatų įgyvendinimo priežiūrą.

TDO Generalinė konferencija 1997 m. birželio 19 d. kartu su minėta Konvencija priėmė rekomendaciją Nr. 188 „Dėl privačių įdarbinimo agentūrų“.

Užduotys:

1. Kaip šiuo metu privačių įdarbinimo agentūrų veikla yra reglamentuojama Lietuvos įstatymuose?
2. Kokią įtaką šios konvencijos ratifikavimas turėtų įdarbinimo institucijų teisei padėčiai?

5. TARPTAUTINĖS DARBO ORGANIZACIJOS KONVENCIJŲ RATIFIKAVIMAS IR DENONSAVIMAS

Šiuo metu TDO yra priėmusi 183 konvencijas, tačiau nėra pasaulyje valstybės, ratifikavusios visas konvencijas: pavyzdžiui, JAV ratifikavo 14 konvencijų, Jungtinė Karalystė – 81, Prancūzija – 115, Vokietija – 76, Italija – 101, Japonija – 45 konvencijas (žr. 6 priedą).

Nuolat didėjanti ratifikuotų konvencijų skaičių rodo ratifikuotų TDO konvencijų 7 schema¹⁵. 1996 m. buvo užregistruota 6319 ratifikacijų, iš jų pagrindinių – 812, o 2001 m. birželio 27 d. užregistruotos 6923 ratifikacijos, iš jų pagrindinių – 1093.

7 schema. Ratifikuotos konvencijos

Metai	Pagrindinės konvencijos	Kitos konvencijos	Iš viso
2001 06 27	1093	5830	6923
2000	1049	5798	6847
1999	936	5675	6611
1998	879	5612	6491
1997	850	5550	6400
1996	812	5507	6319

Lietuva ratifikavo 34 konvencijas (2 priedas), tarp jų septynias vadina-
masias pagrindines konvencijas, apimančias keturias svarbiausias TDO
Pagrindinių principų ir teisių darbe deklaracijoje apibrėžtas sritis:

- a) teisę jungtis į asociacijas ir vesti kolektyvines derybas – 87 ir 98 kon-
vencijos;
- b) visokio pobūdžio priverstinio ir privalomojo darbo panaikinimą – 29
ir 105 konvencijos;
- c) vaikų darbo panaikinimą – 138 konvencija;

¹⁵ <http://www.ilo.org>

d) diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityse panaikinimą – 100 ir 111 konvencijos.

Valstybė narė, išanalizavusi informaciją apie naujai priimtas TDO konvencijas ir rekomendacijas ir nusprendusi, kad nacionaliniai įstatymai būtų tarptautinių standartų lygio, ratifikuoja konvencijas. Žodis „ratifikacija“ reiškia aukščiausiojo valstybinio valdžios organo aktą, kuriuo tvirtinama tarptautinė sutartis, pasirašyta valstybės įgalioto atstovo¹⁶.

Valstybė, ratifikuodama TDO konvenciją, iš esmės įsipareigoja ją vykdyti.

Konvencija yra tarptautinė sutartis, sukurianti teisinius santykius tik tarp ją ratifikavusių valstybių¹⁷.

Tarptautinė sutartis – tai elgesio taisyklė, viena ar kita forma suderinta tarp valstybių jų bendravimo procese.

TDO konvencijos, kaip ir kitų tarptautinių sutarčių, tikslas – užtikrinti jos poveikį vidaus teisėje. 1969 m. Vienos konvencijos 11 straipsnis nustato, kad „Valstybės sutikimas, kad tarptautinė sutartis taptų jai privaloma, gali būti išreikštas pasirašymu, apsikeitimu dokumentais, sudarančiais sutartį, ratifikavimu, priėmimu, tvirtinimu ar prisijungimu, arba kitais būdais, jei jie numatyti“¹⁸. Tačiau tarptautinės sutarties teisinė galia priklauso ne tik nuo to, kokių būdu valstybės išreiškė sutikimą, kad ši sutartis taptų joms privaloma, bet ir nuo jos vietos vidaus teisės sistemoje. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 straipsnis numato, kad tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas, yra sudedamoji teisinės sistemos dalis. Šios sutartys darbo santykiams taikomos tiesiogiai, išskyrus atvejus, kai tarptautinės sutartys numato, jog jos taikymui yra būtinas specialus Lietuvos Respublikos vidaus teisės aktas.

Taigi, jei ratifikuotos sutarties turinys yra pakankamai aiškus ir išsamus, ji tiesiogiai taikoma vidaus teisės sistemoje, nėra reikalo ją dubliuoti arba aiškinti įstatymuose. Tiesioginis taikymas reiškia, kad sutarties nuostatos yra visų su sutartimi susijusių subjektų teisių ir pareigų šaltinis. Darbo teisėje tokiomis sutartimis gali remtis ne vien darbuotojai, bet ir profesinės sąjungos ir įmonės. Tokia sutartis gali sudaryti pagrindą piliečių ir valstybės ginčuose dėl valstybės pažeidžiamų profsąjungų laisvės ar kitų darbuotojų teisių.

---

¹⁶ *Mockevičienė A.* Tarptautinių žodžių žodynas. – Vilnius, 1999. P. 503.

¹⁷ Golosong H. The EC on Human Rights before domestic Courts // *The British yearbook of international law* (1962). Oxford Univers Press, London, New York, Toronto, 1964. P. 445.

¹⁸ Konvencija įsigaliojo 1980 m. sausio 27 d. Lietuvos Respublika yra šios Konvencijos dalyvė.

Ratifikavimas suteikia tarptautinį pripažinimą. Valstybės narės, ratifikavusios konvenciją, tampa lygiavertės. Tačiau, jeigu valstybė nėra ratifikavusi tam tikros konvencijos, tai dar nereiškia, kad, būdama TDO nare, ji neprivalo jos paisyti. Konvencijos neratifikavusi valstybė nėra teisiškai įsipareigojusi, bet turi vadovautis konvencijoje nustatytais principais ir juos įgyvendinti. Tuo labiau, kad kliūtys, trukdžiusios ratifikuoti konvenciją jos pateikimo metu, po kelerių metų, vykstant ekonominei ir socialinei pažangai, gali išnykti.

1969 metų Vienos konvencijos 14 straipsnyje nustatyta, kad Valstybės sutikimas dėl tarptautinės sutarties privalomumo yra išreikštas ratifikavimu, kai:

- a) sutartis numato, jog toks sutikimas turi būti išreikštas ratifikavimo būdu;
- b) kitaip nustatyta, kad derybų metu valstybės sutiko, kad bus reikalingas ratifikavimas;
- c) valstybės atstovas pasirašė sutartį įsipareigojant ratifikuoti;
- d) valstybės ketinimas pasirašyti sutartį įsipareigojant ratifikuoti kyla iš atstovo įgaliojimų arba buvo išreikštas derybų metu.

Valstybės nacionalinės teisės normos nustato, koku vidaus teisės aktu yra ratifikuojamos tarptautinės sutartys. Lietuvos Respublikoje tarptautinės sutartys (tarp jų TDO konvencijos) ratifikuojamos Seimui priimant įstatymą dėl TDO konvencijos ratifikavimo (1 priedas). Oficialūs TDO konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui įregistruoti.

TDO konvencijų standartinės baigiamosios nuostatos numato, kad konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos. Procedūra išreikšti galutinį sutikimą dėl konvencijos įpareigojimų ratifikacijos būdu turi keletą bendrų bruožų. Pirma, tokio sutikimo išraiška visada išimtinė prerogatyva aukščiausių šalies organų, atspindinčių valstybės suverenitetą. Antra, ratifikacijos aktas, išreiškiantis galutinį sutikimą, visada įgauna įstatymo formą, savo juridine galia lygus kitiems įstatymams, išleistiems atitinkamų valstybės valdžios organų. Kai kuriais atvejais, pačiame ratifikacijos akte, šalia pasižadėjimo laikytis konvencijos nuostatų, priimami konkretūs nurodymai dėl jos vykdymo šalies viduje.

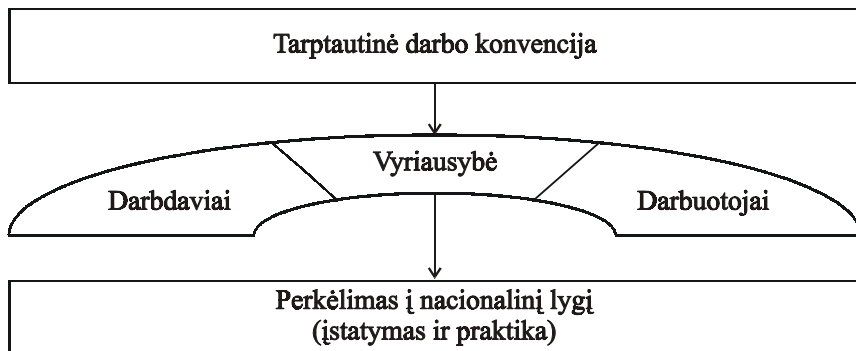
Perkeliant tarptautines normas kompetentingas valstybės organas (paprastai pats aukščiausias valdžios organas, reiškiantis valstybės suverenitetą) suteikia tarptautiniams įsipareigojimams vidaus įstatymo galią. Tik priėmus tokį įstatymą valstybės tarptautiniai įsipareigojimai peradresuoja-

mi teisės subjektams valstybės viduje po to, kai ratifikuota konvencija paskelbiama „Valstybės žiniuose“.

Ratifikacijos aktas pagal savo objektyvų pobūdį visada turi transformacijos (perkėlimo) reikšmę (žr. 8 schemą).

Autentiški TDO konvencijų tekstai pateikiami anglų ir prancūzų kalbomis. Šalis, ratifikavusi TDO konvenciją, gali išsiversti konvencijos tekstą į nacionalinę kalbą arba gali naudotis autentiškais anglų arba prancūzų kalbomis skelbtais tekstais.

8 schema. TDO normų perkėlimas

Tiesioginiai vyriausybės išpareigojimai dėl konferencijoje priimtos naujos konvencijos yra laikomi įvykdyti, kai ji pateikia dokumentus įstatymų leidžiamajai institucijai ir praneša Tarptautiniam darbo biurui apie priemones, kurių buvo imtasi. Tokio pranešimo pateikimas Darbo biurui yra svarbi konvencijų taikymo proceso dalis. Vyriausybė taip pat turi nurodyti, kokioms darbdavių ir darbininkų organizacijoms buvo pateiktos atsiųsto TDO pranešimo kopijos.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1994 m. lapkričio 3 d. nutarimu Nr. 1058 „Dėl atstovavimo Tarptautinėje darbo organizacijoje bei informacijos apie Tarptautinės darbo organizacijos konvencijų nuostatų vykdymą teikimo Tarptautiniam darbo biurui tvarkos“¹⁹ patvirtino Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją oficialia atstove TDO. Dalyvavimas TDO veikloje sutei-

¹⁹ Valstybės žinios. 1994. Nr. 86–1633.

čia Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai papildomų įpareigojimų. Ministerija vykdo tokius įpareigojimus:

- ◆ kontroliuoja, kaip taikomos tarptautinės darbo normos;
- ◆ atlieka Lietuvos Respublikos įstatymų ekspertizę, ar jie atitinka ratifikuotinių konvencijų normas;
- ◆ formuluoja pasiūlymus dėl konvencijų ratifikavimo bei galiojančių įstatymų keitimo ir naujų rengimo;
- ◆ rengia ratifikuotų ir neratifikuotų konvencijų taikymo ataskaitas (ataskaitos turi būti suderintos su Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija);
- ◆ atlieka naujų priimtų konvencijų bei kitų dokumentų analizę ir teikia siūlymus dėl jų ratifikavimo;
- ◆ organizuoja trišales konsultacijas dėl tarptautinių darbo normų taikymo;
- ◆ pasiruošia konferencijoms;
- ◆ rengia ir vykdo bendrus projektus;
- ◆ kaupia, apdoroja ir platina informaciją, rūpinasi, kad ratifikuotos konvencijos ir kiti TDO teisės aktai būtų paskelbti spaudoje.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, pateikdama konvenciją Seimui ratifikuoti, nurodo, kokių veiksmų pageidautina imtis. Ji gali nurodyti, kad konvencijos nuostatos yra plačiai taikomos valstybės praktikoje ir todėl ji gali būti ratifikuota. Taip pat gali būti rekomenduojama, kad būtų priimti konvencijai įgyvendinti reikalingi įstatymai bei siūloma atidėti konvencijos ratifikavimą, paliekant laiko apsvaistyti ir išnagrinėti klausimus, susijusius su konvencijos nuostatų įgyvendinimo sunkumais. Vyriausybė gali rekomenduoti, kad konvencija nebūtų ratifikuota.

Valstybė, ratifikuodama konvencijas, negali savo nuožiūra pasirinkti konvencijos straipsnių, kuriuos ji įsipareigoja taikyti, išskyrus tuos atvejus, kai numatomoje ratifikuoti konvencijoje yra tam tikros išlygos, išimtys ir pasirinkimo teisė. Pavyzdžiui, pagal 1992 m. 173 konvenciją darbuotojų reikalavimai ginami dvejopai: teikiant privilegiją (Konvencijos II skyrius) arba per garantinę instituciją (Konvencijos III skyrius). Norint apsaugoti teisėtus darbuotojų reikalavimus, valstybės, TDO narės, gali pasirinktinai priimti šios konvencijos II ar/ir III skyrius arba, iš pradžių priėmusios vieną, vėliau gali priimti ir kitą skyrių. Kai, remdamasi Konvencijos 3 straipsniu, valstybė, Organizacijos narė, pasikonsultavusi su labiausiai darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančiomis organizacijomis, prisiima abiejų, t.y. II ir III, šios Konvencijos skyrių įsipareigojimus, ji gali apriboti III skyriaus reikalavimų taikymą tam tikroms darbuotojų kategorijoms, pavyz-

džiui, valstybės tarnautojams, taip pat netaikyti tokių II skyriaus reikalavimų, kuriuos gina Konvencijos III skyrius. Kai valstybė prisiima šios Konvencijos II skyriaus išpareigojimus, *ipso jure* nutraukiami jos išpareigojimai pagal 1949 m. konvencijos „Dėl atlyginimų gynimo“ 11 straipsnį. Tokiais atvejais reikalaujama, kad valstybė, ratifikuojanti tokią Konvenciją, nurodytų tas išimtis rengiamoje deklaracijoje. Lietuva taip pat pasirinko šios Konvencijos II skyrių.

Valstybė, TDO narė, ratifikavusi konvenciją, apie tai turi pranešti Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui. Kokia forma turi būti pranešama, nėra nustatyta. Svarbiausia, kad oficialiame rašte atsispindėtų priimtas valstybės išpareigojimas įgyvendinti tam tikrą konvenciją (konvencijas) ir kad tokį oficialųjį raštą būtų pasirašęs asmuo, turintis teisę veikti valstybės vardu. Generalinis direktorius įregistruoja gautus pranešimus apie TDO konvencijos ratifikavimą; praneša visoms valstybėms narėms ir perduoda Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui, kaip numatyta JTO ir TDO susitarime.

Kad taptų ratifikuojančios valstybės išpareigojimu, konvencija turi oficialiai įsigaliooti. TDO konvencijos paprastai įsigalioja praėjus 12 mėnesių po to, kai mažiausiai dvi valstybės įteikia ratifikavimo raštus jai įregistruoti. Kiekvienai kitai ratifikuojančiai valstybei skiriama 12 mėnesių po konvencijos ratifikavimo įregistravimo Tarptautiniame darbo biure dienos. Apie konvencijos įsigaliojimo tvarką, jos denonsavimo galimybes nurodoma kiekvienoje TDO konvencijoje.

Žodis „denonsacija“ reiškia pranešimą, kuriuo valstybė informuoja kitą valstybę, kad nutraukia su ja sudarytą sutartį. Denonsavimas galimas tik tuo atveju, jei pati sutartis tą numato.

Daugumos TDO konvencijų baigiamosiose nuostatose numatoma galimybė, praėjus 10 metų nuo konvencijos įsigaliojimo dienos, ją denonsuoti, pasiūniant Tarptautiniam darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo įregistravimo dienos.

Jei Organizacijos narė, ratifikavusi konvenciją, praėjus 10 metų terminui, per metus nepasinaudoja denonsavimo teise, konvencija galioja dar 10 metų. Vėliau galima ją denonsuoti, pasibaigus kiekvienam 10 metų terminui. Pavyzdžiui, Lietuvos 1931 m. ratifikuota 4 konvencija „Dėl moterų nakties darbo“ (1919 m.) denonsuota 1998 m. birželio 30 d.²⁰ kaip nebeaktuali ir neatitinkanti šių dienų realybės, nes 1994 m. buvo ratifikuota 171

---

²⁰ Valstybės žinios. 1997. Nr. 95 – 2380.

konvencija „Dėl naktinio darbo“ (1990 m.). Tačiau kol Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius šio dokumento neįregistruos pagal keliamus konvencijų denonsavimo reikalavimus, tol ši konvencija turės juridinę galią. Lietuvos Respublikos įteiktas dokumentas dėl minėtos konvencijos denonsavimo buvo numatytas įregistruoti 2001 m., o denonsavimas įsigalios praėjus metams po įregistravimo.

Automatiškas denonsavimas galimas tik tuo atveju, kai TDO konferencijoje priimama nauja konvencija, visiškai ar iš dalies pakeičianti esamą konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nėra numatyta kitaip, išskyrus sąlygą, kad naujoji (pakeičianti) konvencija yra įsigaliojusi. Pavyzdžiui, Lietuva 1994 m. ratifikavo 90 konvenciją „Dėl jaunuolių naktinio darbo (pramonėje)“ (1948 m.), kuri kaip pasiūlymai dėl 1919 m. konvencijos „Dėl jaunuolių naktinio darbo (pramonėje)“ dalinio pakeitimo buvo įforminti tarptautine konvencija. Tam, kad neįneštų sumaišties TDO dokumentų gausybėje, 1948 m. TDO konferencija nusprendė pakeisti ankstesniąją 1919 m. konvenciją, uždėdamą jai (ankstesniajai) automatinį denonsavimą.

Todėl nuo naujos (pakeičiančios) konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narė ankstesnės konvencijos ratifikuoti negali.

6. LIETUVOS RATIFIKUOTŲ TARPTAUTINĖS DARBO ORGANIZACIJOS KONVENCIJŲ PERKĖLIMAS Į NACIONALINĘ DARBO TEISĘ

Kaip buvo minėta, ratifikacijos aktas visada turi transformacijos (perkėlimo) reikšmę. Perkėlimo galimybė priklauso nuo valstybės formalios pozicijos dėl tarptautinės ir vidaus teisės atitikimo. Perkėlimo tikslas – optimaliai derinti vidaus ir tarptautinius interesus, t.y. laikytis nacionalinių interesų, pagrįstų valstybinio suvereniteto principu, ir kartu tarptautinių normų.

Nacionaliniai įstatymai ir praktika susieta su tarptautinių darbo normų perkėlimu (įdiegimu) įvertinama siekiant nustatyti:

1. Ar jie maksimaliai atspindi tarptautines normas? Ar jie vykdomi nacionalinėje valstybės praktikoje?
2. Kokiu lygiu sudaromos sąlygos nacionalinius interesus suderinti su reikalavimais, atitinkančiais principą *pacte sunt servanda*?
3. Nuo to, kaip TDO konvencijų normų reikalavimai atsispindės nacionalinėje teisėje, labai priklausys, ar tų normų turinys pasieks konkrečius adresatus, ar tik liks abstrakti deklaracija²¹.

Lietuvos Konstitucinis Teismas, vadovaudamasis Konstitucijos 138 straipsnio 3 dalimi ir 1991 metų įstatymo „Dėl tarptautinių sutarčių“ 12 straipsnio nuostata, padarė išvadą, kad Seimo ratifikuotos Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys turi įstatymo galią²².

1999 m. birželio 22 d. Tarptautinių sutarčių įstatymo 11 straipsnis nustato, kad įsigaliojusias Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis Lietuvos Respublikoje privaloma vykdyti. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad „jei įsigaliojusi ratifikuota Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis nustato kitokias normas, negu Lietuvos Respublikos įstatymai, kiti teisės aktai, galiojantys šios sutarties sudarymo metu arba įsigalioję po šios sutarties įsigaliojimo, taikomos Lietuvos Respublikos tarptautinės sutarties nuostatos“²³.

Lietuva, kaip jau minėta, iki 2001 m. ratifikavo 34 konvencijas, iš kurių 27 ratifikuotos po Nepriklausomybės atkūrimo, o 7 – tarpukario Lietuvoje, iš jų 1 vėliau buvo denonsuota.

---

²¹ Maculevičius J., Tiažkijus V. Darbo santykių teisinis reguliavimas: pasaulinė patirtis ir Lietuvos praktika. Vilnius, 1997. P. 45.

²² Valstybės žinios. 1995. Nr. 9 – 199.

²³ Valstybės žinios. 1999. Nr. 40 – 1948.

Toliau aptariamas šių TDO konvencijų turinys ir perkėlimas į nacionalinę darbo teisę. Šių konvencijų visi tekstai pateikti 2 priede. Konvencijų, kurias Lietuva ratifikavo 1931–1934 m., tekstai neredaguoti.

1919 m. 1 konvencija „Dėl aštuonių valandų darbo dienos ir 48 valandų darbo savaitės pramonės įmonėse nustatymo“.

Ši Konvencija nustatė, kad visose pramonės įmonėse, visų rūšių privačiose įmonėse, išskyrus tas, kur dirba vienos šeimos nariai, personalo darbo diena negali viršyti aštuonių, o darbo savaitė – keturiasdešimt aštuonių valandų, išskyrus Konvencijoje numatytas išimtis.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1931 m. birželio 19 d.

1919 m. 4 konvencija „Dėl moterų nakties darbo“.

Šią Konvenciją Lietuva ratifikavo 1931 m. birželio 19 d. Konvencija išskiria pramonės įmonių statusą turinčias įmones, numato naktinio darbo laiką nuo 10 val. vakaro iki 5 val. ryto. Moterims ir valstybinėse, ir privačiose įmonėse draudžiama dirbti nakties metu, išskyrus tokias įstaigas, kur dirba tik vienos šeimos nariai. Mūsų dienomis tokios nuostatos yra laikomos diskriminacinėmis, todėl ši Konvencija 1998 m. birželio 30 d. (žr. 1 priedą), kaip neatitinkanti šių dienų reikalavimų, buvo denonsuota. Be to, Lietuva 1994 m. ratifikavo 171 konvenciją „Dėl naktinio darbo“.

1919 m. 6 konvencija „Dėl vaikų nakties darbo pramonėje“.

Konvencija išskiria įmones, kurios laikomos „pramonės įmonėmis“, taip pat numato nuostatas, draudžiančias vaikams, turintiems mažiau kaip 18 metų, dirbti tiek valstybinėse, tiek ir privačiose pramonės įmonėse.

Konvencija numato išimtis, kai vaikai nuo 16 iki 18 metų gali dirbti kai kuriuos darbus naktį, išskyrus tuos atvejus, kai yra nenugalimos kliūtys, kurių negalima buvo numatyti ar įspėti ir kurios nėra periodiškos, kliudančios normaliai pramonės įmonės veiklai.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1931 m. birželio 19 d.

1921 m. 11 konvencija „Dėl žemės ūkio darbuotojų teisių jungtis ir vienytis“.

Valstybė, ratifikavusi šią Konvenciją, visiems dirbantiesiems žemės ūkyje turi garantuoti tokias pačias kaip ir pramonės darbuotojų teises jungtis į asociacijas ir vienytis, taip pat privalo panaikinti visus norminius aktus, kurie apriboja šią teisę.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1934 m. rugsėjo 26 d.

Šias teises garantuoja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 50 straipsnis ir Profesinių sąjungų įstatymas.

1921 m. 14 konvencija „Dėl savaitinio poilsio pramonės įmonėse“.

Nepertraukiamas poilsis per 7 dienų laikotarpį turi būti 24 valandos.

Visas personalas, dirbantis pramonės įmonėse, per 7 dienų laikotarpį turi turėti 24 nepertraukiamo poilsio valandas.

Jei yra sąlygos, šis poilsio laikotarpis suteikiamas visam įmonės personalui vienu metu ir dar būtina, kad jis sutaptų su nustatytomis šalyje švenčių dienomis.

Gali būti išimčių, numatant, kiek įmanoma kompensuoti poilsio laikotarpį.

Kiekvienas darbdavys privalo skelbimų lentoje ar kitokiais būdais pranešti personalui apie kasdienį dienos ir valandos poilsį, taip pat sudaryti ypatingų poilsio režimų grafikus.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1931 m. birželio 19 d.

Konvencijos reikalavimus atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijos 49 straipsnis ir Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas.

1927 m. 24 konvencija „Dėl draudimo ligoje pramonės ir prekybos ir namų ruošos darbininkų“.

Konvencija numato privalomąjį draudimą ligos atveju pramonės ir prekybos įmonių darbininkams, tarnautojams, tarnams ir kitiems asmenims.

Konvencija numato galimybę valstybėms narėms, ratifikavusioms šią Konvenciją, savo šalies įstatymuose reglamentuoti tokias išimtis, kurias mano esant reikalingomis, pavyzdžiui, kai kalbama apie laikinus tarnautojus, darbdavio šeimos narius ir kt.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1931 m. birželio 19 d.

Šios Konvencijos nuostatos įgyvendintos Valstybinio socialinio draudimo, Sveikatos draudimo įstatymuose ir kituose norminiuose teisės aktuose.

1929 m. 27 konvencija „Dėl sunkių krovinių, pervežamų laivuose, svorio nurodymo“.

Visiems kroviniams, gabenamiems jūra arba kitais vandens keliais, nurodomas svoris iki 1000 kg (nesilaikant šio normatyvo, pakraunantiems ir iškraunantiems krovinius dokeriams kyla pavojus).

Visų krovinių ar daiktų, pervežamų ant denių, kurių bruto 1000 kg ir daugiau, aiškiai ir nepriekaištingai turi būti nurodomas bendras svoris iki pakrovimo į denį.

Nacionalinė teisė nustato, kam pavedama nurodyti svorį.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1934 m. rugsėjo 28 d.

1930 m. 29 konvencija „Dėl priverstinio ar privalomojo darbo“.

Priverstinis arba privalomasis darbas turi būti uždraustas.

Priverstinis arba privalomasis darbas reiškia darbą arba tarnybą, atliekamą prievarta, nesant darbuotojo sutikimo, už atsisakymą dirbti grasinant nubausiti kokia nors bausme.

Priverstinio arba privalomojo darbo sąvoka neapima:

- darbo karinėje tarnyboje pagal privalomosios karinės tarnybos įstatymus;
- darbo arba tarnybos, kurie yra savarankiškos valstybės piliečių įprastinė pareiga;
- darbo arba tarnybos, atliekamų vykdant teismo nuosprendį, kai tą darbo, tarnybos atlikimą kontroliuoja valstybinė institucija;
- darbo arba tarnybos, kurie būtini ypatingomis sąlygomis: karo, stichinių nelaimių, gaisrų, potvynio, bado, žemės drebėjimo, epidemijų ir kitais atvejais, kai gresia pavojus žmonių gyvybei.

Bendruomenės narių darbas laikomas jų pilietine pareiga, jeigu gyven-tojai arba jų atstovai mano, kad toks darbas yra tikslingas.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1934 m. rugsėjo 26 d.

Konvencijos reikalavimus atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijos 48 straipsnis. Norminiai aktai asmenims, dirbantiems pagal darbo sutartis, priverstinio darbo nenumato. Teisė į darbą įgyvendinama šalių lygiateisiškumo principu.

1935 m. 47 konvencija „Dėl darbo laiko sutrumpinimo iki 40 valandų per savaitę“.

Konvencija nustato ne ilgesnę kaip 40 valandų darbo savaitę visose veiklos srityse, laikantis nuostatos, kad darbo laiko trumpinimas nemažintų darbuotojų pragyvenimo lygio.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1934 m. rugsėjo 26 d.

Šios konvencijos reikalavimus atitinka Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 40 straipsnis, kuriame nustatyta, kad darbo laiko trukmė per savaitę negali būti ilgesnė kaip 40 darbo valandų.

1946 m. 73 konvencija „Dėl jūreivių sveikatos patikrinimo“.

Asmenys, neturintys nustatyto sveikatos pažymėjimo, nepriimami dirbti laive, tačiau dvejus metus po Konvencijos įsigaliojimo asmuo gali būti priimtas į darbą, jeigu jis pateikia įrodymus, kad prieš tai dvejus metus dirbo jūroje plaukiojančiame laive, kuriam taikoma ši Konvencija.

Konvencija nustato sveikatos pažymėjimo dvejų metų galiojimo termi-

na. Sveikatos pažymėjimas, nurodantis sugebėjimą skirti spalvas, galioja ne ilgiau kaip šešerius metus nuo jo išdavimo datos.

Sveikatos patikrinimo pobūdį nustato kompetentinga institucija, pasikonsultavusi su laivų ir jūreivių organizacijomis ir atsižvelgdama į amžių ir pareigas, kurias asmuo turės eiti. Sveikatos patikrinimo tikslas yra nustatyti, ar asmuo gerai girdi, mato ir skiria spalvas bei neserga kita kokia liga, kuri gali paaštrėti arba kelti pavojų kitiems.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1997 m. lapkričio 19 d.

1946 m. 79 konvencija „Dėl vaikų ir jaunuolių naktinio darbo apribojimo nepramoniniuose darbuose“.

Vaikai iki 14 metų, taip pat vyresni negu 14 metų, kurie dar lanko mokyklą visą mokymo laiką, negali dirbti nakties metu, kai darbo laikas yra 14 nepertraukiamų valandų, įskaitant laiką nuo 8 val. vakaro iki 8 val. ryto.

Vaikai, vyresni kaip 14 metų, kurie daugiau neprivalo lankyti mokyklos visą mokymo laiką, taip pat jaunuoliai iki 18 metų neturi dirbti naktį, kai laikas yra 12 nepertraukiamų valandų, įskaitant laiką nuo 10 val. vakaro iki 6 val. ryto.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1994 m. rugsėjo 26 d.

Šios Konvencijos nuostatas atitinka Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 61 straipsnis. Jame nurodoma, kad draudžiama skirti jaunas asmenis dirbti nakties darbo laiku.

1946 m. 80 konvencija „Dėl baigiamųjų straipsnių pakeitimo“.

Konvencija iš dalies pakeičia konvencijas, priimtas pirmosiose 28 TDO Generalinės konferencijos sesijose. Pakeitimai susiję su TDO statuto pakeitimu, Tautų Sąjungos panaikinimu bei kai kuriomis formaliomis pareigomis, kurias perima Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1994 m. rugsėjo 26 d.

1947 m. 81 konvencija „Dėl darbo inspekcijos pramonėje ir prekyboje“.

Kiekviena šalis, TDO narė, kurioje galioja ši Konvencija, įsipareigoja turėti darbo inspekcijos sistemą pramonėje ir prekyboje.

Darbo inspekcijos sistema pramonės įmonėse taikoma visoms darbo vietoms, kuriose inspektoriai reikalauja laikytis teisinių nuostatų dėl darbo sąlygų ir darbuotojų saugos darbe.

Nacionaliniai įstatymai gali padaryti išimtį taikant šią konvenciją kasybos ir transporto įmonėms arba jų dalims.

Inspekcijos sistemos uždaviniai yra:

- užtikrinti, pavyzdžiui, darbo laiko trukmės, darbo apmokėjimo, darbo saugos, sveikatos apsaugos, vaikų ir jaunuolių darbo panaudojimo, darbo sąlygų ir darbuotojų saugos darbe bei kitų teisinių nuostatų laikymąsi;
- informuoti kompetentingas valdžios institucijas apie trūkumus ir piktnaudžiavimo faktus, nors jie ir nepažeistų teisinių nuostatų.

Darbo inspekcijos tarnyba sudaroma iš valstybės pareigūnų, kurių statusas ir tarnybos sąlygos užtikrina jų veiklos nepriklausomumą nuo vyriausybės ir kitų išorinių veiksnių.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1994 m. rugsėjo 26 d.

Lietuvoje įsteigta Valstybinė darbo inspekcija, kuri atlieka konvencijos nuostatose nurodytas funkcijas. Priimti Darbuotojų saugos ir sveikatos bei Valstybinės darbo inspekcijos įstatymai. Patvirtinti šios inspekcijos nuostatai.

1948 m. 87 konvencija „Dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo“.

Darbuotojai ir darbdaviai turi teisę kurti savo organizacijas pagal savo pasirinkimą be išankstinio leidimo, taip pat turi teisę stoti į tokias organizacijas, tik būtina vienintelė sąlyga – reikia paklusti šios organizacijos įstatymams.

Valstybė susilaiko nuo bet kokio kišimosi, galinčio apriboti šią teisę arba trukdyti jos teisėtam įgyvendinimui.

Darbuotojų ir darbdavių organizacijos negali būti paleistos arba laikinai uždraustos administracine tvarka.

Nacionaliniai įstatymai ir jų taikymas neturi pažeisti garantijų, kurios numatytos šioje Konvencijoje.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1994 m. rugsėjo 26 d.

Konvencijos reikalavimus atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijos 35 ir 50 straipsniai, Profesinių sąjungų, Asociacijų bei kiti įstatymai.

1948 m. 88 konvencija „Dėl įdarbinimo tarnybų organizavimo“.

Konvencijoje nustatyta, kad pagrindinė valstybinės įdarbinimo tarnybos pareiga – kartu su kitomis suinteresuotomis valstybinėmis ir privačiomis institucijomis kiek galima geriau organizuoti užimtumo rinką.

Svarbiausias užimtumo tarnybų valdymo ir užimtumo politikos formavimo elementas – trišalės konsultacijos.

Konvencija nustato šiuos svarbiausius įdarbinimo tarnybos uždavinius: darbo vietų paieška, darbuotojų perkvalifikavimo organizavimas, darbuo-

tojų teritorinio užimtumo skatinimas, materialinė parama nedirbantiems, darbo rinkos prognozė.

Įdarbinimo tarnybų personalo teisinė padėtis ir tarnybos sąlygos nepriklauso nuo vyriausybės, jos yra laisvos nuo neteisėto kišimosi iš šalies. Pagrindinis tarnybinis reikalavimas – kvalifikacija.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1994 m. rugsėjo 26 d.

Konvencijos reikalavimus atitinka Bedarbių rėmimo įstatymas, Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatai ir kiti teisės aktai.

1948 m. 90 konvencija „Dėl jaunuolių naktinio darbo pramonėje“ (pakeista).

Konvencija pateikia pramonės įmonių sąvoką, palikdama kompetentingoms valdžios institucijoms atskirti žemės ūkio, prekybos įmones ir kitą nepramoninę veiklą.

Šioje Konvencijoje „naktis“ suprantama kaip 12 nepertraukiamų valandų.

Paaugliams, kuriems dar nesukako 16 metų, nakties laikas yra nuo 10 val. vakaro iki 6 val. ryto.

Jaunuoliams nuo 16 iki 18 metų šis periodas turi apimti bent 7 nepertrauktas valandas nuo 10 val. vakaro iki 7 val. ryto.

Jaunuoliai, nesulaukę 18 metų, negali dirbti naktį valstybinėse ir privačiose įmonėse bei jų filialuose, išskyrus nedideles išimtis.

Vienas svarbiausių Konvencijos reikalavimų – užtikrinti jaunuolių darbo kontrolę, paskirti atsakingus už jų darbą asmenis bei numatyti jų atsakomybę.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1994 m. rugsėjo 26 d.

Konvencijos nuostatų reikalavimus atitinka Darbuotojų saugos ir sveikatos darbe įstatymo 61 straipsnis, kuriame nustatyta, kad draudžiama skirti dirbti jaunos asmenis nakties darbo laiku. Vaikai iki 16 metų negali būti priimami dirbti nuo 8 val. vakaro iki 6 val. ryto, o paaugliai nuo 16 iki 18 metų negali būti priimami dirbti nuo 10 val. vakaro iki 6 val. ryto arba nuo 11 val. vakaro iki 7 val. ryto.

1949 m. 98 konvencija „Dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas principų taikymo“.

Konvencijoje nustatyta, kad darbuotojai atitinkamai ginami nuo bet kurios diskriminacijos, varžančios jų teises laisvai jungtis į organizacijas.

Konvencija draudžia atsakyti priimti į darbą arba atleisti iš jo dėl to, kad darbuotojai yra profsajungos nariai arba dalyvauja profsajungų veikloje ne darbo laiku.

Darbuotojų ir darbdavių organizacijos ginamos nuo bet kokio kišimosi į jų organizacijų veiklą.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1994 m. rugsėjo 26 d.

Šios Konvencijos nuostatas atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijos 35, 50 straipsniai, Profesinių sąjungų, Kolektyvinių susitarimų ir sutarčių ir Kolektyvinių ginčų reguliavimo įstatymai.

1951 m. 100 konvencija „Dėl vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už lygiavertį darbą“.

Šią Konvenciją ratifikavo daugiausia šalių. Sąvoka „vienodas atlyginimas vyrams ir moterims už lygiavertį darbą“ reiškia, kad darbuotojams nustatomi vienodi atlyginimai nediskriminuojant dėl lyties. Kiekviena TDO narė turi užtikrinti šių principų įgyvendinimą nacionaliniais įstatymais, kolektyviniais susitarimais, per pripažintą darbo užmokesčio nustatymo mechanizmą arba derindama šiuos metodus. TDO narės bendradarbiauja su darbdavių ir darbuotojų organizacijomis, kad būtų laikomasi šios konvencijos reikalavimų.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1994 m. rugsėjo 26 d.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnis neleidžia varžyti ir teikti privilegijų dėl lyties, o 48 straipsnis garantuoja visiems darbuotojams teisę į teisingą apmokėjimą už darbą.

Lietuvos Respublikos darbo sutarties įstatymo 2 straipsnis numato, jog vadovaujamosi darbo sutarties šalių lygybės bei darbuotojų lygiateisiškumo, neatsižvelgiant į jų lytį, principais.

Lietuvos Respublikos darbo apmokėjimo įstatymo 1 straipsnis draudžia mažinti darbo užmokestį dėl lyties, o Lietuvos Respublikos kolektyvinių susitarimų ir sutarčių įstatymo 12 straipsnis neleidžia bloginti darbuotojų padėties, palyginti su ta, kurią nustato Lietuvos Respublikos įstatymai ir darbo sutartys. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas numato darbdavio veiksmus, kurie pripažįstami pažeidžiančiais moterų ir vyrų lygias teises, jeigu jis dėl asmens lyties už tokį pat darbą taiko asmeniui ne tokias palankias darbo apmokėjimo sąlygas.

1957 m. 105 konvencija „Dėl priverstinio darbo panaikinimo“.

TDO narė, ratifikavusi šią Konvenciją, įsipareigoja uždrausti ir nenaudoti jokios formos priverstinio arba privalomojo darbo:

- a) kaip politinės prievartos arba auklėjimo priemonės, arba bausmės už politines pažiūras ar jų reiškimą, arba už pažiūras, ideologiškai priešingas esamai politinei, socialinei ar ekonominei sistemai;

- b) kaip metodo, telkiančio ir naudojančio darbą ekonominės raidos tikslais;
- c) kaip darbo drausmės priemonės;
- d) kaip bausmės už dalyvavimą streikuose;
- e) kaip rasinės, socialinės, tautinės ar religinės diskriminacijos priemonės.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1994 m. rugsėjo 26 d.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 48 straipsnis numato, kad kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą. Priverčiamasis darbas draudžiamas. Priverčiamuoju darbu nelaikoma tarnyba kariuomenėje ar ją pakeičianti alternatyvioji tarnyba, piliečių darbas karo, stichinės nelaimės, epidemijos ar kitais ypatingais atvejais, taip pat įstatymo reguliuojamas teismo nuteistųjų darbas. Darbo įstatymuose priverstinis darbas nenustatytas.

Šios Konvencijos nuostatas atitinka Darbo sutarties, Bedarbių rėmimo įstatymai.

1958 m. 108 konvencija „Dėl jūreivių nacionalinių asmens pažymėjimų“.

Kiekvienam piliečiui jūreiviui paprašius turi būti išduodamas jūreivio asmens pažymėjimas pagal Konvencijoje numatytas nuostatas.

Jūreivio asmens pažymėjimas visada lieka jūreivio nuosavybė.

Jūreivio asmens pažymėjimas surašomas paprasta forma, nurodant būtiniausius duomenis ir galiojimo terminą. Nacionaliniai įstatymai gali numatyti ir kitų papildomų duomenų įtraukimą į jūreivio asmens pažymėjimą.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1997 m. lapkričio 19 d.

1958 m. 111 konvencija „Dėl diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityje“.

„Diskriminacija“ – varžymai, apribojimai arba pranašumo teikimas dėl rasės, lyties, religijos, politinių įsitikinimų, tautinės ar socialinės kilmės, kai pažeidžiamos arba panaikinamos lygios darbo ir profesinės veiklos galimybės ir lygiateisiai santykiai.

Kiekviena TDO narė, ratifikavusi šią Konvenciją, įsipareigoja vykdyti nacionalinę politiką, kuri padėtų panaikinti šios srities diskriminaciją.

Joks apribojimas, susijęs su konkretais darbo reikalavimais, nėra laikomas diskriminacija.

Nėra laikoma diskriminacija ir priemonės, taikomos asmeniui, užsiimančiam veikla, kenkiančia valstybės saugumui, jei tas asmuo turi teisę kreiptis į kompetentingas institucijas.

Konvencijos nuostatų reikalavimus atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnis ir Darbo sutarties įstatymo 2 straipsnis.

Piliečių teisę į teisminę gynybą garantuoja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnis, Teismų bei Darbo ginčų nagrinėjimo įstatymai, Civilinio proceso kodeksas ir kiti norminiai teisės aktai.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1994 m. rugsėjo 26 d.

1961 m. 116 konvencija „Dėl baigiamųjų straipsnių pakeitimo“.

Ši Konvencija iš dalies pakeičia konvencijas, priimtas TDO Generalinės konferencijos pirmosiose 32 sesijose, siekiant unifikuoti nuostatų dėl Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarnybos pranešimų dėl konvencijų taikymo rengimą.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1994 m. rugsėjo 26 d.

1967 m. 127 konvencija „Dėl vienam darbuotojui leistino maksimalaus krūvio pernešimo“.

Ši Konvencija taikoma nuolat pernešant krūvį rankomis.

Draudžiama reikalauti arba leisti pernešti (pakelti) rankomis krūvį, kurio svoris gali pakenkti sveikatai arba pažeisti saugumo technikos taisykles.

Moterų ir asmenų iki 18 metų pernešamas svoris yra ribojamas ir yra mažesnis už kitus (konkretūs svoriai Konvencijoje nenumatyti).

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1994 m. rugsėjo 26 d.

Konvencijos nuostatos įtvirtintos Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme bei kituose norminiuose teisės aktuose.

1970 m. 131 konvencija „Dėl minimalaus darbo užmokesčio nustatymo, ypač atsižvelgiant į besivystančias šalis“.

Kiekviena TDO narė, ratifikavusi šią Konvenciją, įsipareigoja įgyvendinti minimalaus darbo užmokesčio nustatymo sistemą visiems darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis. Nustatytas minimalus darbo užmokestis turi įstatymo galią ir negali būti mažinamas.

Ši nuostata neriboja kolektyvinių susitarimų laisvės.

Nustatant minimalų darbo užmokestį, turi būti atsižvelgiama į:

- darbuotojų ir jų šeimų poreikius, atsižvelgiant į bendrą darbo apmokėjimo lygį šalyje, pragyvenimo išlaidas, socialinės apsaugos išmokas, kitų socialinių grupių pragyvenimo lygį;
- ekonominius veiksnius, tarp jų ir į ekonominę raidą, darbo našumą ir ketinimus siekti ir išlaikyti aukštą užimtumo lygį.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1994 m. rugsėjo 26 d.

Minimalaus darbo užmokesčio (MDU) dydžiai – minimali mėnesinė alga (MMA) bei minimalus valandinis atlygis (MVA) garantuojami Darbo

apmokėjimo įstatymo 2 straipsnyje. Šios nuostatos privalomos visiems darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis įmonėse, įstaigose ir organizacijose, neatsižvelgiant į jų nuosavybės formas. MDU nustatymo mechanizmas (sistema) apima visas samdomųjų darbuotojų grupes. Šiuo metu konkrečius MDU dydžius tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė, prieš tai apsvarsčius Lietuvos Respublikos Trišalės tarybos posėdyje. Šie dydžiai nustatomi atsižvelgiant į bendrą darbo apmokėjimo lygį šalyje, pragyvenimo išlaidas bei įvertinus profsąjungų ir darbdavių organizacijų siūlymus.

1971 m. 135 konvencija „Dėl darbuotojų atstovų gynimo ir jiems taikomų galimybių įmonėje“.

Darbininkų atstovai įmonėse naudojami efektyvia gynyba nuo veiksmų, kurie jiems gali padaryti žalą, taip pat nuo atleidimo iš darbo dėl jų statuso, veiklos arba buvimo profsąjungų nariais ar dalyvavimo jų veikloje; taip pat nuo to, kad jie remiasi įstatymais, kolektyvinėmis sutartimis arba kitomis kartu suderintomis sąlygomis.

Darbuotojų atstovams įmonėse sudaromos sąlygos operatyviai ir efektyviai vykdyti savo funkcijas.

Suteiktos galimybės negali kenkti įmonės darbui.

Šioje Konvencijoje numatyti darbuotojų atstovai yra:

- profesinių sąjungų atstovai, neatsižvelgiant į tai, ar jie išrinkti, ar paskirti;
- nustatyta tvarka darbuotojų išrinkti atstovai, t.y. remiantis galiojančiais įstatymais arba kolektyvinėmis sutartimis išrinkti atstovai, į kurių funkcijas neįeina veikla, kuri pripažįstama profesinių sąjungų išimtinė prerogatyva.

Nors Lietuvoje ši Konvencija įsigaliojo praėjus metams nuo jos oficialaus įregistravimo, t.y. nuo 1995 m. rugsėjo 26 d., tačiau dar nepakankamai užtikrinamas šių nuostatų įgyvendinimas. Tikimasi, kad šios Konvencijos nuostatas iki galo įgyvendinti bus galima priėmus naująjį Darbo kodeksą.

1973 m. 138 konvencija „Dėl minimalaus įdarbinamojo amžiaus“.

Konvencijoje numatomas vaikų darbo panaikinimas. Minimalus amžius, būtinas norint įsidarbinti, turi būti ne jaunesnis už amžių, kai baigiamas privalomasis mokslas mokykloje (dažniausiai ne mažiau kaip 15 metų).

Valstybė, ratifikuojanti Konvenciją, įsipareigoja vykdyti nacionalinę politiką, užtikrinančią vaikų darbo panaikinimą ir laipsniškai didėjančią minimalų amžių, būtiną norint įsidarbinti, iki tokio amžiaus, kai jauni žmonės pasiekia reikiamą fizinio ir protinio išsivystymo lygį.

Minimalus amžius, nustatomas remiantis Konvencija, negali būti jaunesnis už amžių, kai baigiamas privalomasis mokslas mokykloje ir jokiais atvejais negali būti mažiau kaip 15 metų. Besivystančios šalys gali iš pradžių nustatyti minimalų 14 metų amžių.

Minimalus amžius negali būti mažesnis kaip 18 metų, arba 16 metų esant tam tikroms sąlygoms, norint dirbti darbą, kuris gali pakenkti jaunų žmonių sveikatai, saugumui ar moralei.

Konvencijoje numatyta, kad ji gali būti netaikoma tam tikroms apibrėžtomis darbo sritims, kur gali iškilti specifinių ar esminių Konvencijos taikymo problemų.

Konvencija netaikoma praktiniam mokymui mokyklose, skirtam bendrajam, profesiniam ar techniniam lavinimui, arba kitose mokymo institucijose. Panašiai, esant tam tikroms sąlygoms, Konvencija netaikoma ir mokiniam (pameistriams), vyresniems kaip 14 metų.

Jauniems žmonėms nuo 13 iki 15 metų ar bent jau sulaukusiems 15 metų, kurie dar nėra baigę privalomojo mokslo, gali būti leidžiama atlikti tam tikrą lengvą darbą, esant tam tikroms sąlygoms, kurios turi būti apibrėžtos.

Gali būti leidžiamos individualios išimtys dalyvauti kultūros ir meno renginiuose.

Dėl minėtų priemonių turi būti konsultuojamasi su darbdavių ir darbuotojų organizacijomis, jei jos yra.

Šia Konvencija pakeistos 10 ankstesnių konvencijų šioje srityje.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1994 m. rugsėjo 26 d.

Konvencijos nuostatas atitinka Konstitucijos 41 straipsnis, Darbo sutarties ir Darbuotojų saugos ir sveikatos, Vaiko teisių apsaugos pagrindų, Profesinio mokymo, Švietimo įstatymai.

1975 m. 142 konvencija „Dėl profesinio orientavimo ir profesinio rengimo ugdant žmogaus išgales“.

Kiekviena TDO narė visapusiškai plėtoja profesinio orientavimo ir profesinio mokymo politiką, atsižvelgdama į užimtumą ir per įdarbinimo tarnybą.

Ši politika ir rengiamos programos turi sudaryti sąlygas, kad kiekvienas asmuo individualiai arba kolektyviai galėtų turėti įtakos darbo ir socialinei aplinkai.

Atsižvelgdama į tai kiekviena TDO narė turi plėtoti atviras ir lanksčias viena kitą papildančias bendrojo ir profesinio techninio mokymo sistemas.

Šios sistemos turi būti prieinamos vaikams, jauniems žmonėms ir suau-

gusiems, taip pat asmenims su fizine ar protine negalia.

Profesinio orientavimo ir mokymo sistemos turi būti nuolat modernizuojamos, kad ir jauni, ir suaugę žmonės galėtų gauti visų kvalifikacijos lygių profesinį mokymą.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1994 m. rugsėjo 26 d.

Šias nuostatas atitinka Konstitucijos 41 straipsnis, Profesinio mokymo įstatymas.

1976 m. 144 konvencija „Dėl trišalių konsultacijų tarptautinėms darbo normoms įgyvendinti“.

TDO narė, ratifikuojanti šią Konvenciją, įsipareigoja vykdyti procedūras, garantuojančias veiksmingas vyriausybės, darbdavių ir darbuotojų atstovų konsultacijas šiais klausimais:

- teikiant vyriausybei pastabas ir siūlymus dėl Tarptautinės darbo konferencijos darbotvarkės punktų ir jų tekstų;
- teikiant siūlymus kompetentingai valdžios institucijai arba institucijoms dėl pagal TDO Konstitucijos 19 straipsnį teikiamų konvencijų arba rekomendacijų;
- svarstant galimybes pakartotinai, po tam tikro laiko, ratifikuoti ir taisyti konvencijas bei rekomendacijas;
- sprendžiant problemas, kylančias pateikiant TDO ataskaitas pagal TDO Konstitucijos 22 straipsnį;
- teikiant siūlymus denonsuoti ratifikuotas konvencijas.

Šalys nustato konsultacijų periodiškumą, tačiau jos turi būti rengiamos ne rečiau kaip kartą per metus.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1994 m. rugsėjo 26 d.

1981 m. 154 konvencija „Dėl kolektyvinių derybų skatinimo“.

Ši Konvencija taikoma visose ekonominėse veiklos šakose.

Nacionaliniai įstatymai, kiti norminiai aktai arba nacionalinė praktika valstybės tarnautojams gali nustatyti šios Konvencijos taikymo ypatumus.

Terminas „kolektyvinės derybos“ reiškia visas derybas tarp darbdavio, darbdavių grupės, vienos ar daugiau darbdavių organizacijų ir vienos ar daugiau darbuotojų organizacijų, siekiant nustatyti darbo sąlygas ir įdarbinimo santykius tarp darbdavių ir darbuotojų.

Skatinant kolektyvines derybas, imamasi priemonių, kad:

- jos būtų prieinamos visiems darbdaviams ir visų darbuotojų kategorijoms;
- kolektyvinėse derybose laipsniškai būtų svarstomi visi Konvencijoje

(2 str.) nustatyti klausimai;

- darbo ginčų sprendimo institucijos ir jų procedūros būtų sudaromos taip, kad skatintų kolektyvines derybas.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1994 m. rugsėjo 26 d.

Konvencijos nuostatas realizuoja Kolektyvinių susitarimų ir sutarčių, Kolektyvinių ginčų reguliavimo, Darbo ginčų nagrinėjimo įstatymai.

1983 m. 159 konvencija „Dėl invalidų profesinės reabilitacijos ir užimtumo“.

Šios Konvencijos tikslas – kad kiekviena valstybė, TDO narė, savo uždaviniu laikytų sudaryti invalidui galimybę gauti profesinę reabilitaciją, išsaugoti tinkamą darbą, kilti tarnyboje, kartu skatinant jo socialinę integraciją arba reintegraciją.

Kiekviena valstybė, atsižvelgdama į savo nacionalines sąlygas, praktiškai ir galimybes, rengia, įgyvendina ir periodiškai peržiūri nacionalinę politiką dėl invalidų profesinės reabilitacijos ir užimtumo.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1994 m. rugsėjo 26 d.

Konvencijos nuostatas įgyvendina Invalidų socialinės integracijos, Bendrablių rėmimo bei Darbo sutarties įstatymai.

1985 m. 160 konvencija „Dėl darbo statistikos“.

Valstybė, ratifikuojanti šią Konvenciją, įsipareigoja reguliariai skelbti bendrąją darbo statistiką, kurios rodikliai negali būti individualizuojami. Turi būti aptariamai šie aspektai:

- ekonomiškai aktyvūs gyventojai, darbo lygis, nedarbo lygis, darbas ne visu pajėgumu;
- ekonomiškai aktyvių gyventojų struktūra ir pasiskirstymas;
- vidutinis darbo užmokestis, tarifai, darbo valandos;
- darbo užmokesčiai;
- darbo kaštai;
- vartojimo kainų indeksai;
- namų ūkio arba šeimos išlaidos ir pajamos;
- nelaimingi atsitikimai ir profesinės ligos;
- darbo ginčai.

Įvairios techninio pobūdžio nuostatos numato pareigas kiekvienoje iš šių sričių. Tačiau kiekviena Konvenciją ratifikuojanti valstybė gali prisiimti šias pareigas laipsniškai ir lanksčiai.

Valstybė narė, kurios ekonomika ir administracinės galimybės nėra pakankamai išplėtotos, gali iš pradžių apriboti šios Konvencijos taikymo sritį,

tačiau ji būtina turi būti taikoma šiems sektoriams: anglies, rūdos kasybai ir akmenskaldystei; gamybai; statybai; elektros, dujų ir vandens; sanitarijos paslaugoms; transportui, saugojimui ir komunikacijoms; plantacijoms ir kitoms žemės ūkio įmonėms, gaminančioms komerciniais tikslais. Konvencija numato išimtis, kurioms netaikomos šios Konvencijos nuostatos. Tai – šeimos ir mažos žemės valdos, gaminančios vietiniams vartotojams ir reguliariai nesamdančios samdomų darbuotojų.

Konvencija numato glaudų bendradarbiavimą su TDO ir darbdavių bei darbuotojų organizacijomis.

Lietuva šią Konvenciją ratifikavo dalimis.

Dėl šios Konvencijos ratifikavimo (žr. 2 priedą) 1998 m. gruodžio 23 d. Vyriausybės posėdžio protokolu Nr. 52 p. 13 „Dėl Tarptautinės darbo organizacijos konvencijos Nr. 160 „Dėl darbo statistikos“ nuostatų vykdymo“ išpareigojo dėl visų straipsnių antros dalies, taip pat ir dėl „darbo ginčų statistikos“, kuri iki šiol nebuvo vedama. Ir tik 1999 m. balandžio 20 d. Statistikos departamentas buvo įpareigotas parengti „Darbo ginčų statistikos vedimo formą ir tvarką“.

1990 m. 171 konvencija „Dėl naktinio darbo“.

Naktinis darbas – tai darbas, kurio trukmė ne mažiau kaip 7 valandos iš eilės, įskaitant laiką nuo vidurnakčio iki 5 valandos ryto.

Ši Konvencija taikoma visiems asmenims, dirbantiems pagal darbo sutartį, išskyrus dirbančius žemės ūkyje, gyvulininkystėje, žvejybos pramonėje, jūrų ir upių transporte.

Darbuotojui, jei jis pageidauja, suteikiama teisė į nemokamą sveikatos patikrinimą ir nemokamas konsultacijas, kaip sumažinti arba išvengti sveikatos problemų, susijusių su jo darbu, prieš jį priimant į naktinį darbą. O jeigu kyla sveikatos problemų dėl naktinio darbo, jis turi teisę reguliariai tikrintis sveikatą.

Duomenys apie netinkamumą dirbti naktinį darbą kitiems asmenis neperduodami.

Darbuotojams, dirbantiems naktinį darbą, suteikiama galimybė nakties metu gauti medicinos pagalbą.

Darbuotojai, dėl sveikatos būklės negalintys dirbti naktinio darbo, jei įmanoma, perkeliama į panašų darbą, kurį jie gali dirbti. Jeigu tokios galimybės nėra, šiems darbuotojams teikiama atitinkama parama ir garantijos.

Priemonės, garantuojančios, kad moterims būtų suteiktas alternatyvus darbas naktiniam, taikomos prieš gimdymą ir po jo – 16 savaičių laikotarpiu, kuriame ne mažiau kaip 8 savaitės prieš numatomą gimdymo datą; taip

pat remiamasi medicinos pažymomis, išduodamomis Konvencijoje nustatyta tvarka. Be to, jos gali būti perkeliamos, jei įmanoma, į dieninį darbą, joms mokama socialinės apsaugos pašalpa arba pratęsimos motinystės atostogos.

Dėl to, kad moteriai suteikiama teisė nedirbti naktinio darbo, ji negali būti atleista iš darbo, negali būti ir kitaip pažeidžiamos jos teisės.

Prieš nustatydamas naktinio darbo grafikus, darbdavys konsultuojasi su darbuotojų atstovais.

Šios Konvencijos nuostatos gali būti realizuojamos kolektyvinėmis sutartimis arba kitais norminiais teisės aktais.

Lietuva 1998 m. birželio 30 d., kaip nebeatitinkančią šių dienų reikalavimų, denonsavo 4 konvenciją „Dėl moterų nakties darbo“, nes 1994 m. rugsėjo 26 d. ratifikavo šią konvenciją „Dėl naktinio darbo“, kuri reglamentuoja tiek vyrų, tiek moterų naktinį darbą.

1992 m. 173 konvencija „Dėl darbuotojų reikalavimų gynimo jų darbdaviui tapus nemokiam“.

Šioje Konvencijoje terminas „nemokus“ reiškia aplinkybes, kurioms esant pagal nacionalinius įstatymus ir praktiką buvo iškeltos bylos, susijusios su darbdavio turtu, dėl kolektyvinio atlyginimo jo kreditoriams.

Lietuva 1994 m. rugsėjo 26 d. ratifikavo šios Konvencijos II dalį „Darbuotojų reikalavimų gynimas teikiant privilegiją“, kurioje nustatyta, kad susiję su darbo santykiais darbuotojų reikalavimai, kai jų darbdavys tampa nemokus, turi būti patenkinami „pirmąja eile“, t.y. jiems suteikiamas privilegijuotų reikalavimų statusas. Įmonių bankroto įstatyme nustatyta, kad, tik patenkinus įkaitu garantuotus kreditorių reikalavimus, „pirmąja eile“ tenkinami darbuotojų reikalavimai, susiję su darbo santykiais, reikalavimai atlyginti žalą už suluošinimą ar kitoki s sveikatos sužalojimą darbe, taip pat gyvybės atėmimą. Tai tik iš dalies atitinka Konvencijos II dalies nuostatas.

Konvencijos III dalis, kurioje nustatyta, kad darbuotojų reikalavimams patenkinti sukuriama garantinė institucija, yra likusi neratifikuota, bet artimiausiu metu turės būti pateikta ratifikuoti, nes Vyriausybė skubos tvarka 1997 m. rugsėjo 1 d. laikinai įkūrė Fondą bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių darbuotojų reikalavimams, susijusiems su darbo santykiais, tenkinti, o nuo 2000 m. spalio 1 d. įsigaliojo Garantinio fondo įstatymas, kurio pagrindu įkuriama garantinė institucija, atitinkanti pagrindines Konvencijos nuostatas.

Konvencijos nuostatas taip pat atitinka Įmonių bankroto įstatymas.

7. TARPTAUTINĖS DARBO ORGANIZACIJOS KONVENCIJŲ VYKDYMO PRIEŽIŪRA IR KONTROLĖ

Galutinis standartizavimo proceso tikslas – priimti patvirtintus standartus ir perkelti juos į nacionalinę teisę. Konvencijose įtvirtintas normų laikymasis garantuojamas trimis specializuotomis priežiūros procedūromis.

Reprezentacinės procedūros metu darbdavių ir darbuotojų organizacijos gali pateikti TDO įrodymus, kad konkreti valstybė narė nesilaiko TDO konvencijose įtvirtintų standartų. Jeigu toks kreipimasis atitinka formalius reikalavimus, byla siunčiama valstybei TDO narei, kuri privalo bylą perduoti nagrinėti trišaliam komitetui, kuris sudaromas prie kompetentingo valdžios organo. Šio komiteto išvados turi būti publikuojamos spaudoje.

Ieškininės procedūros metu vykdomas smulkesnis konvencijų normų nesilaikymo tyrimas nei reprezentacinės procedūros metu. Šios procedūros esmė – bet kuri TDO narė gali pareikšti ieškinį kitai narei dėl prisiimtų įsipareigojimų nevykdymo. Bylą nagrinėja specializuota tyrimo komisija, sudaryta iš tarptautinių pripažinimą turinčių asmenų. Tyrimo komisijos išvados ir rekomendacijos būna publikuojamos TDO oficialiame biuletenyje ir gali būti kvestionuojamos suinteresuotos valstybės. Galutinis sprendimas priklauso Tarptautiniam teismui, kuris sprendžia bylą iš esmės, vadovaudamasis TDO konstitucijos 29, 31 ir 32 straipsniais.

Tiek reprezentacinė, tiek ir ieškininė procedūros būna panaudojamos tik esant konkrečios suinteresuotos šalies kreipimuisi, todėl jos yra greičiau išimtinės negu nuolatinės TDO konvencijų laikymosi kontrolės priemonės. 1919 m. TDO Konstitucija taip pat įtvirtino trečią – priežiūros procedūrą, paremtą metinių vyriausybių pranešimų (ataskaitų) nagrinėjimu, kuriose gali dalyvauti tiek darbdavių, tiek ir darbuotojų organizacijų atstovai. Šios procedūros pragmatizmas lėmė tai, kad pastaruoju metu ji tapo vyraujančia TDO konvencijose įtvirtintų darbo standartų laikymosi kontrolės priemone.²⁴

Šias procedūras sąlyginai galima suskirstyti į dvi grupes: reguliarią kontrolę ir išskirtinę kontrolę.

---

²⁴ Maculevičius J., Tiažkijus V. Darbo santykių teisinis reglamentavimas: pasaulinė patirtis ir Lietuvos praktika. Vilnius, 1997. 44 p.

7.1. REGULIARI KONTROLĖ

Remdamasi savo ilgamete darbo patirtimi, TDO yra sukūrusi ir ištobulinusi labai veiksmingą tarptautinių darbo normų įgyvendinimo priežiūros tvarką. Toji priežiūra yra vykdoma minėtais metodais, iš kurių svarbiausią ir aptarsime. Tai – įvairaus pobūdžio pranešimai (ataskaitos), kurias kiekviena valstybė, Organizacijos narė, nuolat privalo teikti Tarptautiniam darbo biurui. TDO Konstitucijoje nurodyta, kad vyriausybės TDO turi pranešti: a) apie priemones, kurių jos imasi teikdamos naujai priimtus standartus kompetentingoms valdžios institucijoms, b) apie valstybės įstatymus ir praktinę poziciją dėl neratifikuotų konvencijų ir rekomendacijų ir c) apie priemones, kurių imamasi įgyvendinant ratifikuotas konvencijas. Pagrindinės reguliarios kontrolės priemonės yra vyriausybių teikiami pranešimai (ataskaitos) ir jų tyrimas (žr. 9 schemą).

Pranešimai (ataskaitos) dėl šalies ratifikuotų TDO konvencijų taikymo teikiamos TDO nustatytu laiku, paprastai nuo birželio 1 iki rugsėjo 1 dienos. Atsižvelgiant į konvencijos nuostatų aktualumą, pranešimai (ataskaitos) būna įvairūs:

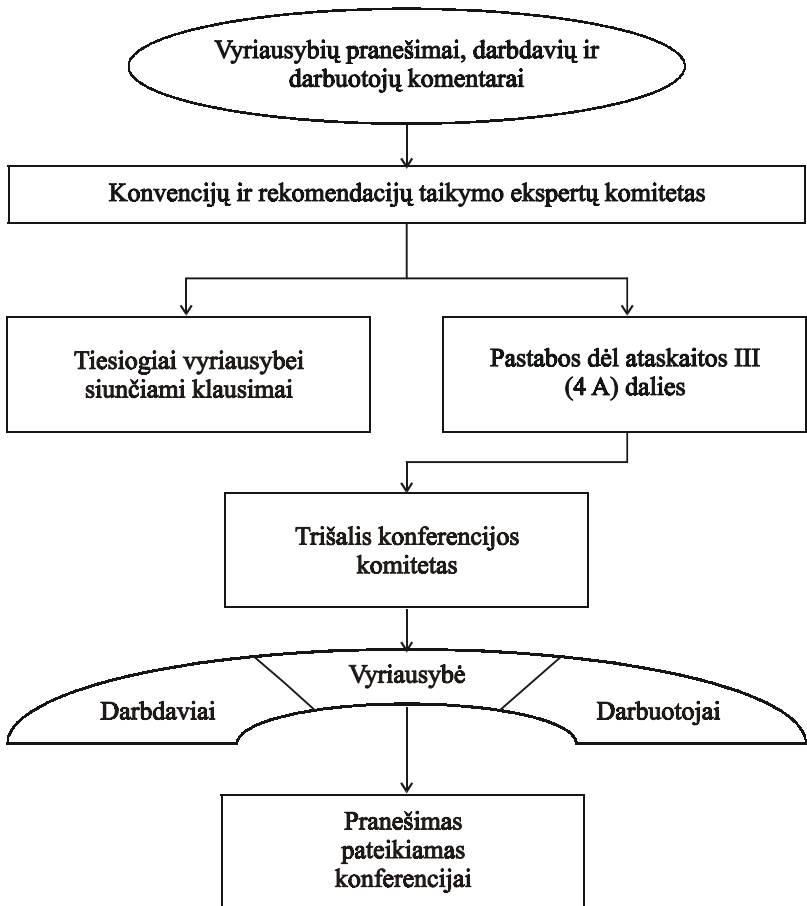
- pirmasis ir antrasis pateikiamas per metus nuo ratifikuotos konvencijos įsigaliojimo ir vėliau po dvejų metų;
- periodiniai – kas dveji ir kas penkeri metai;
- neperiodiniai – kai to pareikalauja Darbo biuras.

Atsižvelgiant į susiklosčiusias aplinkybes, pranešimų (ataskaitų) rengimo tvarka dažnai yra koreguojama. Dėl ypač svarbių konvencijų, kuriose numatomos pagrindinės žmogaus teisės (pvz., konvencijų Nr.87, 98, 29, 105, 100, 115, 122, 81, 129, 144), buvo nuspręsta ir toliau kas dveji metai reikalauti išsamių pranešimų (ataskaitų). Kitų konvencijų pranešimai (ataskaitos) būtų teikiami kartą per penkerius metus. 1985 m. TDO Administracinė taryba nutarė daugiau nebereikalauti išsamių pranešimų (ataskaitų) apie netekusias savo reikšmės konvencijas, kol neatsiras kokių nors prieštaravimų valstybės įstatymuose ar praktikoje, sunkumų taikant jas arba kol darbdavių ir darbininkų organizacijos nesusidurs su problemomis, minimomis tam tikroje konvencijoje. Pasikeitus aplinkybėms, Administracinė taryba vėl gali paprašyti pateikti išsamius pranešimus.

TDO Konstitucijos 22 straipsnyje numatyta, kad kiekviena valstybė narė turi parengti ir pateikti Tarptautiniam darbo biurui pranešimą (ataskaitą), kuriame būtų išdėstyta, kokių priemonių jos imasi siekdamas, kad ratifikuota konvencija būtų įgyvendinta. Šie pranešimai (ataskaitos) turi būti pateikti tokia forma ir juose turi būti išnagrinėti tokie klausimai, kokių rei-

kalauja TDO Administracinė taryba. Ataskaita rengiama anglų ir tos šalies nacionaline (pvz., lietuvių) kalbomis. Pavyzdžiui, TDO 154 konvencijos „Dėl kolektyvinių derybų skatinimo“ pranešimui (ataskaitai) parengti pateikta tokia forma²⁵:

9 schema. **Kontrolės mechanizmas. Pranešimų (ataskaitų) tyrimas**

²⁵ <http://www.ilo.org>

**KONVENCIJOS
DĖL KOLEKTYVINIŲ DERYBŲ SKATINIMO ATASKAITA**

1981 m. (Nr. 154)

I. Prašome nurodyti, ar Konvencijos straipsniams galia suteikiama:

- (a) įprastine teise ar praktika;**
- (b) įstatymais.**

Pirmuoju atveju prašome nurodyti, kaip Konvencijos straipsniams yra suteikiama galia, antruoju – prašome pateikti visų konstitucinių bei įstatymų nuostatų ir administracinių bei kitokių poįstatyminių aktų, suteikiančių galią Konvencijos straipsniams, sąrašą. Jeigu kur nors tai dar neatlikta, minėtų nuostatų kopijas kartu su šia ataskaita prašome išsiųsti Tarptautinei darbo organizacijai.

Prašome pateikti turimą informaciją, rodančią, koku mastu minėti įstatymai bei poįstatyminiai aktai įsigaliojo arba koku mastu jie buvo modifikuoti, kad būtų galima ratifikuoti Konvenciją.

II. Prašome detaliai nurodyti minėtų įstatymų nuostatas bei administracinių poįstatyminių aktų nuostatas ar kitokias priemones, kurios yra taikomos kiekvienam Konvencijos straipsniui.

Jei jūsų šalyje Konvencijos ratifikavimas suteikia nacionalinių įstatymų galią, prašome nurodyti, kokios konstitucinės nuostatos turėjo tam įtakos. Taip pat prašome detaliai nurodyti, kokių buvo imtasi priemonių, suteikiant galią toms Konvencijos nuostatoms, kurios reikalauja iš nacionalinės valdžios institucijos imtis tam tikrų konkrečių veiksmų įgyvendinant Konvencijos nuostatas. Taip pat nurodykite būdus, kurie leistų pasinaudoti išimtimis ir kt.

Jei Ekspertų komitetas arba Konvencijų bei rekomendacijų taikymo konferencijos komitetas pareikalavo papildomos informacijos arba pateikė pastabų dėl Konvencijos taikymo priemonių, prašome pateikti reikalingą informaciją arba nurodyti priemones, kurių ėmėsi jūsų šalies Vyriausybė, siekdama išspręsti ginčytinus klausimus.

1 straipsnis

1. Ši Konvencija taikoma visose ekonominės veiklos šakose.
2. Nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai arba nacionalinė prak-

tika gali nustatyti, kaip šioje Konvencijoje numatomos garantijos yra taikomos ginkluotosioms pajėgoms ir policijai.

3. Specialius šios Konvencijos taikymo ypatumus valstybės tarnybai gali nustatyti nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai arba nacionalinė praktika.

Prašome nurodyti, kaip šioje Konvencijoje numatomos garantijos yra taikomos ginkluotosioms pajėgoms ir policijai. Prašome nurodyti, ar specialūs šios Konvencijos ypatumai buvo nustatyti visai valstybės tarnybai, ar tik jos daliai. Jei buvo, prašome nurodyti, kokie tie ypatumai ir kam jie buvo nustatyti.

2 straipsnis

Šioje Konvencijoje terminas „kolektyvinės derybos“ apima visas tarp darbdavio, darbdavių grupės, vienos ar daugiau darbdavių organizacijų ir vienos ar daugiau darbuotojų organizacijų derybas, kuriomis norima:

- a) nustatyti darbo ir priėmimo į darbą sąlygas; ir/arba
- b) reguliuoti darbdavių ir darbuotojų santykius; ir/arba
- c) reguliuoti darbdavių arba jų organizacijų ir darbuotojų organizacijos arba organizacijų santykius.

3 straipsnis

1. Tais atvejais, kai nacionaliniai įstatymai arba kiti norminiai aktai pripažįsta darbuotojų atstovų egzistavimą pagal 1971 m. Konvencijos dėl darbuotojų atstovų 3 straipsnio b papunktį, nacionaliniuose įstatymuose arba remiantis atitinkama valstybės praktika gali būti nustatoma, kaip šios Konvencijos terminas „kolektyvinės derybos“ taip pat taikytinas derybose su minėtais atstovais.

2. Jeigu pagal šio straipsnio 1 punktą terminas „kolektyvinės derybos“ apima taip pat derybas su minėtame punkte nurodytais darbuotojų atstovais, imamas, jei reikia, atitinkamų priemonių garantuoti, kad šių atstovų egzistavimas nebūtų panaudojamas atitinkamų darbuotojų organizacijų padėčiai susilpninti.

Prašome nurodyti, kaip Konvencija taikoma derantis su darbuotojų atstovais pagal 1971 m. Konvencijos dėl darbuotojų atstovų 3 straipsnio b papunktį.

Prašome nurodyti, kokių imtasi priemonių užtikrinti, kad šių atstovų egzistavimas nebūtų panaudojamas atitinkamų darbuotojų organizacijų padėčiai susilpninti.

4 straipsnis

Šios Konvencijos nuostatų taikymą garantuoja nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai, jeigu jų negarantuoja kolektyviniai susitarimai, arbitražiniai sprendimai arba kitoks būdas, atitinkantis tos valstybės praktiką.

5 straipsnis

1. Kolektyvinėms deryboms skatinti imamasi priemonių, pritaikytų atitinkamos valstybės sąlygoms.

2. Nurodytomis šio straipsnio 1 punkte priemonėmis siekiama, kad:

- a) kolektyvinių derybų galimybės būtų suteikiamos visiems darbdaviams ir visoms darbuotojų grupėms tose veiklos srityse, kuriose yra taikytina ši Konvencija;
- b) kolektyvinės derybos būtų laispiškai taikomos visais klausimais, nurodytais šios Konvencijos 2 straipsnio a, b ir c papunkčiuose;
- c) būtų skatinama nustatyti procedūros taisykles, suderintas tarp darbdavių ir darbuotojų organizacijų;
- d) kolektyvinėms deryboms nekliudytų procedūros taisyklių nebuvimas arba tokių taisyklių neadekvatumas ar netinkamumas;
- e) darbo ginčų sprendimo institucijos ir procedūros būtų sudaromos taip, kad skatintų kolektyvines derybas.

Prašome nurodyti, kokių imtasi priemonių kolektyvinėms deryboms skatinti.

Prašome nurodyti, kokiose srityse ne iki galo pasiekti 2 punkte nurodyti tikslai, kokių priemonių imtasi tiems tikslams pasiekti ir kokia yra pasiekta pažanga juos įgyvendinant.

6 straipsnis

Šios Konvencijos nuostatos netrukdo veikti tokioms gamybinių santykių sistemoms, kuriose kolektyvinės derybos vyksta norint susitaikyti, ir/arba arbitražo procesuose ar institucijose, kai kolektyvinių derybų šalys tokiuose procesuose ir institucijose dalyvauja savanoriškai.

7 straipsnis

Dėl priemonių, kurių valstybinės valdžios institucijos imasi, kad skatintų ir plėtotų kolektyvines derybas, konsultuojamasi iš anksto ir, jei įmanoma, susitariama tarp valstybinės valdžios institucijų ir darbdavių bei darbuotojų organizacijų.

Prašome nurodyti, kaip vykdomos išankstinės valstybinės valdžios institucijų ir darbdavių bei darbuotojų organizacijų konsultacijos dėl priemonių, kurių imasi valstybinės valdžios institucijos, kad skatintų ir plėtotų kolektyvines derybas. Ar šių derybų subjektai yra valstybinės valdžios institucijos ir darbdavių bei darbuotojų organizacijos?

8 straipsnis

Priemonės, kurių imamasi kolektyvinėms deryboms skatinti, nustatomos bei taikomos taip, kad nepažeistų kolektyvinių derybų laisvės.

III. Prašome nurodyti, kokiai valdžios institucijai ar institucijoms yra patikima taikyti minėtus įstatymus bei poįstatyminius aktus ir kas įpareigojamas tikrinti, kaip jie taikomi. Taip pat prašome pateikti informaciją apie inspekcijos organizaciją bei jos darbą.

IV. Prašome nurodyti, ar darbo teismai arba kiti tribunolai priėmė sprendimus dėl esminių su šia Konvencija susijusių klausimų. Jeigu taip, prašome pateikti šių sprendimų tekstus.

V. Prašome nurodyti darbdavių ir darbuotojų organizacijas, kurioms buvo persiūstos šios ataskaitos kopijos pagal TDO Konstitucijos 23 straipsnio 2 paragrafą. Jeigu ataskaitos kopijos nebuvo persiūstos darbdaviams ir/arba darbuotojams atstovaujančioms organizacijoms arba jos buvo persiūstos kitoms institucijoms, prašome pateikti informaciją apie visas aplinkybes, būdingas Jūsų šaliai, į kurias atsižvelgiant taikoma kontrolės procedūra.

Prašome nurodyti, ar atitinkamos darbdavių ir darbuotojų organizacijos pareiškė Jums kokių nors pastabų, tiek bendro pobūdžio, tiek ir liečiančių dabartinę arba buvusią ataskaitą, dėl praktinio Konvencijos nuostatų taikymo arba dėl įstatymų ar kitų priemonių taikymo įgyvendinant šią Konvenciją. Jeigu taip, prašome atsiųsti gautas pastabas kartu su komentarais, kuriuos Jūs laikote naudingais.

Konvencijai įsigaliojus valstybėje, paprastai pirmas arba antras vyriausybės pranešimas (ataskaita) turi būti išsamus, t.y. turi būti pateikiama detali informacija, kaip įgyvendinama kiekviena konvencijos nuostata kiekvienu iš anksto pateiktoje pranešimo (ataskaitos) formoje nurodytu punktu.

tu. Paprastai kiekviename pranešime (ataskaitoje) apie ratifikuotą konvenciją turi būti išdėstytas svarbiausių konvencijos sąlygų taikymas įstatymuose ir praktikoje. Pranešimuose (ataskaitose) nurodoma, ar įstatymai atitinka normines konvencijos nuostatas. Kitaip tariant, pirmoje pranešimo dalyje nurodoma, kokia juridinė galia suteikiama konvencijos nuostatoms (straipsniams). Antroje dalyje nurodoma, ar įstatymai ir kiti teisės aktai arba kitos priemonės atitinka normines konvencijos nuostatas. Tiesiog pastraipsniui teikiama nacionalinių teisės aktų, kurie atitinka konvencijos nuostatas, analizė. Jei, norint įgyvendinti konvenciją, reikia įvesti administracinį ar kitokį mechanizmą, trečioje pranešimo (ataskaitos) dalyje turi būti nurodyta, kokių praktinių priemonių buvo imtasi. Pranešime (ataskaitoje) reikia pažymėti, kokiomis priemonėmis siekiama įgyvendinti konvencijoje nurodytą tikslą ir kaip įveikiamos kliūtys, trukdančios ją visą įgyvendinti. Nurodoma, kokiai institucijai pavesta kontroliuoti, kaip vykdomi šias nuostatas atitinkantys įstatymai ir poįstatyminiai teisės aktai. Jei kokios nors teisinės institucijos priėmė sprendimus taikyti konvenciją, reikalaujama, kad pranešime (ataskaitoje) būtų išvardytos visos su tuo susijusios detalės. Tokiu atveju tikimasi, kad bus nurodyta, kaip apskritai ši konvencija taikoma praktikoje, pateikta citatų iš kontrolieriaus pranešimo, pažeidimų skaičius ir kita. Ketvirtoje dalyje pateikiama pavyzdžių, kaip teismo sprendimai susiję su atitinkamos konvencijos nuostatų įgyvendinimu, t.y. nurodoma, ar buvo ir, jei buvo, tai kokie priimti teismo sprendimai svarbiais klausimais. Pranešimo pabaigoje vyriausybė turi nurodyti, kokioms darbaviečių ir darbininkų organizacijoms jos išsiuntė pranešimo (ataskaitos) kopijas ir pažymėti, ar šios organizacijos pateikė kokių nors pastabų.

Tokių pranešimų (ataskaitų) Lietuva yra pateikusi 1997, 1998, 1999 metais. Pavyzdžiai apie pranešimus (ataskaitas), parengtas pagal TDO ataskaitos rengimo formą, kuriuose informuojama, kaip įgyvendinama viena ar kita konvencija nacionalinėje teisėje, pateikti 5 priede.

Tarptautinės kontrolės veiksmingumas pagrįstas nepriklausomų ekspertų objektyviu vertinimu, kaip vykdomi Organizacijos narių įsipareigojimai. Atskiru atveju – valstybių narių parengti pranešimai (ataskaitos) kruopščiai analizuojamos ir vertinamos trišalių TDO organų.

Šią užduotį nuo 1927 m. kasmet pirmiausia vykdo Konvencijų ir rekomendacijų taikymo ekspertų komitetas (toliau – Ekspertų komitetas), kurį sudaro 20 nešališkų kvalifikuotų darbo ir tarptautinės srities specialistų iš įvairių pasaulio vietovių. Juos trejiems metams skiria TDO Administracinė taryba Tarptautinio darbo biuro Generalinio direktoriaus siūlymu. Vėliau jų narystė periodiškai pratęsiama dar trejiems metams. Svarbiausias Eks-

pertų komiteto tyrimų principas – nešališkumas ir objektyvumas. Ekspertų komiteto nariai turi objektyviai atlikti jiems priskirtas funkcijas ir pareigas visų valstybių narių atžvilgiu. Ekspertų komitetas neatlieka tribunolo funkcijų. Jo nuomonė neturi juridinės galios, jo sprendimai neturi valstybėms privalomosios galios. Pagrindinė Ekspertų komiteto funkcija – įvertinti, kaip nacionaliniai įstatymai ir nacionalinė praktika atitinka valstybių ratifikuotas konvencijas, kaip vykdomi jų priimti įsipareigojimai.²⁶

Kitas reguliarios kontrolės organas – TDO konferencijos komitetas (toliau – Komitetas). Skirtingai nuo Ekspertų komiteto, šis Komitetas susideda iš vyriausybės, darbdavių ir darbuotojų atstovų, t.y. asmenų, tiesiogiai suinteresuotų normų (standartų) priėmimu. Pagrindinė Komiteto funkcija – svarstyti problemas, pateiktas Ekspertų komiteto pranešimuose, ir padaryti atitinkamas išvadas. Šio Komiteto vertinimai, kaip ir Ekspertų komiteto, neturi juridinės galios ir neprivalomi.

Abu šie reguliariosios kontrolės organai konvencijų ir rekomendacijų taikymą tiria pagal valstybių pateiktus (tiek raštu, tiek ir žodžiu) pranešimus (ataskaitas), darbuotojų ir darbdavių atstovų, taip pat tarptautinių susivienijimų pateiktus komentarus dėl savo ir kitų valstybių narių pateiktų pranešimų (ataskaitų).

Ekspertų komitetas, analizuodamas, kaip įgyvendinamos ratifikuotos konvencijos, neapsiriboja vien vyriausybės informacija. Informacija apie šalies įstatymų leidybą paprastai yra oficialiuose biuleteniuose ir panašiuose leidiniuose, kuriuose spausdinami įstatymai ir nutarimai. Kiti Ekspertų komitetui prieinami dokumentai yra kolektyvinės sutartys ar teismų sprendimai arba išvados, kurias pateikia kiti TDO organai, bei darbdavių ir darbininkų organizacijų pastabos. Šių organizacijų vaidmuo pasireiškia dalyvaujant TDO kontrolės veikloje, kurios tikslas – patikrinti, kaip vyriausybės vykdo savo įsipareigojimus, pateiktus pranešimuose (ataskaitose); ir ypač tikrinti, kai vyriausybė ketina denonsuoti konvenciją. Paprastai, prieš priimdama sprendimą, vyriausybė privalo pasikonsultuoti su darbdavių ir darbininkų organizacijomis dėl problemų, su kuriomis susidūrė, ir priemonių, kurių reikėtų imtis joms išspręsti.

Tarptautiniam darbo biurui perduodama ne tik vyriausybės, bet ir darbdavių bei profesinių sąjungų atstovų nuomonė. Darbdavių ir darbuotojų organizacijos savo pastabas dėl vyriausybės parengtų pranešimų (ataskaitų) apie konvencijų taikymą gali siųsti Vyriausybei arba tiesiogiai Dar-

---

²⁶ Иванов С. А. МОТ: Контроль за применением международных норм о труде и его проблемы // Государство и право. 1997. № 7. С. 22.

bo biurui. Pastaruoju atveju Darbo biuras siunčia pastabų kopijas toms vyriausybėms, dėl kurių pranešimų (ataskaitų) buvo pateikta pastabų. Taigi Ekspertų komitetas gali atsižvelgti ir į vyriausybių paaiškinimus, kuriuos vyriausybės gali pateikti atsakydamos į pastabas (žr. 5 priedo 4 ataskaitos pavyzdį). Jei Ekspertų komitetas pažymi, kad vyriausybės vykdo ne visus ratifikuotų konvencijų reikalavimus arba konstitucinius išpareigojimus dėl konvencijų ir rekomendacijų, jis pateikia vyriausybei pastabas, atkreipdamas dėmesį į pažeidimus ir reikalaujamas imtis priemonių jiems pašalinti.

Pavyzdžiui, TDO Ekspertų komitetas pateikė pastabas Lietuvos Respublikos Vyriausybei dėl ataskaitos apie 87 konvencijos „Dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo“ vykdymo bei ataskaitą dėl ankstesnio tiesioginio užklauso²⁷. Ekspertų komitetas taip pat nurodė Lietuvos darbininkų sąjungos (LDS) pateiktus komentarus dėl 1992 m. Kolektyvinių ginčų reguliavimo įstatymo taikymo praktikoje.

Ekspertų komitetas priminė savo suformuluotus principus dėl teisės streikuoti ir prašė, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė:

- a) pakeistų 1992 m. Kolektyvinių ginčų reguliavimo įstatymo 10 straipsnį, panaikinant draudimą streikuoti darbuotojams, kurie nedirba svarbiausių paslaugų sferoje tiksliausia šio termino prasme;
- b) apibrėžtų kompensacines garantijas darbuotojams, dirbantiems svarbiausių paslaugų sferoje, tiksliausia šio termino prasme;
- c) apibrėžtų nepaprastosios padėties paskelbimo įteisinimą ir procedūrą (nes streikai gali būti uždrausti regionuose, kuriuose tokia padėtis paskelbta) pagal 1992 m. Kolektyvinių ginčų reguliavimo įstatymo 10 straipsnį;
- d) nurodytų, ar egzistuoja baudžiamuosiuose įstatymuose straipsniai, numatantys laisvės atėmimo bausmes, kurie riboja darbininkų teisę dalyvauti streikuose visuomeninio transporto ir viešųjų bei socialinių paslaugų sferoje.

Ekspertų komitetas pažymėjo, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė tik pakartojo anksčiau pateiktą informaciją dėl punkto (a) ir neatsakė dėl punkto (b). Todėl Ekspertų komitetas prašo dar kartą, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė:

- a) pakeistų 1992 m. Kolektyvinių ginčų reguliavimo įstatymo 10 straipsnį, panaikinant draudimą streikuoti darbuotojams, kurie nedirba svarbiausių paslaugų sferoje tiksliausia šio termino prasme;
- b) pateiktų informaciją apie kompensacines garantijas darbuotojams,

---

²⁷ Application International Labour conventions Report III (Part 1A) ILO. Geneva, 2001.

dirbantiems svarbiausiųjų paslaugų sferoje.

Ekspertų komitetas labiausiai atsižvelgė į informaciją, kurią pateikė Lietuvos darbininkų sąjunga, pažymėjusi, kad iš tikrųjų yra neįmanoma paskelbti teisėtą streiką pagal 1992 m. Kolektyvinių ginčų reguliavimo įstatymo 10 straipsnį. Neseniai kilęs ginčas tarp SP UAB „Vilniaus autobusų parkas“ ir SP UAB „Vilniaus autobusų parkas“ Darbininkų sąjungos buvo apskųstas Asociacijų laisvės komitetui. Atsiliepdama į skundą, Vilniaus miesto savivaldybė rėmėsi šio įstatymo 12 straipsniu, teigdama, kad 70 procentų miesto transporto turi būti išlaikyta kaip minimalus paslaugų kiekis; buvo pasiremta šio įstatymo 13 straipsniu, numatančiu, kad teismai gali esant ypatingai svarbioms priežastims atidėti dar neprasidėjusį streiką iki 30 dienų, o prasidėjusį – sustabdyti tam pačiam laikui.

Ekspertų komiteto nuomone, jeigu valdžios organai gali nustatyti minimalų visuomenės poreikiams tenkinti paslaugų kiekį tokiuose sektoriuose kaip visuomeninis transportas, tai turi būti iš tiesų minimalus kiekis, t.y. toks, kuris būtų skirtas užtikrinti pagrindinius gyventojų poreikius, bet tuo pačiu metu išsaugotų streiko spaudimo efektyvumą. Ekspertų komiteto nuomone, 70 procentų miesto transporto paslaugų negali būti laikoma priimtiniu minimaliu paslaugų kiekiu. Be to, darbininkų organizacijos turi turėti galimybę dalyvauti apibrėžiant šias minimalias paslaugas kartu su darbdavių organizacijomis ir valdžios institucijomis.

Todėl 2001 m. kovo 6 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, kasacine tvarka išnagrinėjusi civilinę bylą pagal ieškovo SP UAB „Vilniaus autobusų parkas“ ir trečiojo asmens Vilniaus miesto savivaldybės kasacinius skundus dėl streiko pripažinimo neteisėtu, konstatavo, kad Kolektyvinių ginčų reguliavimo įstatymo 12 straipsnio 3 dalis įpareigoja streikui vadovaujantį organą, darbdavį ir jų paskirtus darbuotojus užtikrinti savivaldybės nustatytą miesto visuomeninio transporto įmonės teikiamų būtinų neatidėliotiniams (gyvybiniais) visuomenės poreikiams tenkinti sąlygų (paslaugų) minimumą streiko metu. Tačiau procedūros taisyklių nebuvimas, kaip teisingai pažymėjo apeliacinės instancijos teismas ir atsakovas, neturėtų kenkti kolektyvinėms deryboms (Tarptautinės darbo organizacijos konvencijos Nr.154 „Dėl kolektyvinių derybų skatinimo“ 5 straipsnio 2 punkto d papunktis). Todėl vien ta aplinkybė, kad darbdaviui, streiko vadovams ir darbuotojams nepavyko tarpusavyje susitarti ir užtikrinti minėtų sąlygų, negali būti pakankamas pagrindas pripažinti streiką neteisėtu.²⁸

---

²⁸ Teismų praktika. Aukščiausiojo Teismo Senato biuletenis Nr.15. 2001. P. 236–237.

Ekspertų komitetas dėl (c) punkto pažymėjo, kad šiuo metu Vidaus reikalų ministerija rengia įstatymo projektą, kuris reguliuotų nepaprastosios padėties situacijas. Ekspertų komitetas priminė, kad tokie apribojimai turi trukti tik ribotą laiką tarpą ir gali būti pateisinami tik aštrios nacionalinės krizės atvejais.

Ekspertų komitetas taip pat priminė Vyriausybei, kad ji gali pasinaudoti TDO technine pagalba dėl visų anksčiau minėtų punktų ir prašo naujoje ataskaitoje pateikti informaciją apie priemones, kurių imtasi ar kurios planuojamos tam, kad įstatymai būtų suderinti su Konvencija, ir atsiųsti dokumentų kopijas, kai tam tikros priemonės bus įgyvendintos.

Ekspertų komitetas su dideliu susidomėjimu apžvelgė išsamią informaciją apie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateiktą ataskaitą ir dėl 88 konvencijos „Dėl įdarbinimo tarnybų organizavimo“ įgyvendinimo, atsakant į jo ankstesnes pastabas, taip pat kitą informaciją apie esminę Vyriausybės pažangą, plečiant įdarbinimo paslaugas. Komitetas ypatingai pažymi Lietuvos Respublikos Vyriausybės pastangas įtraukti pilietinės visuomenės atstovus į įdarbinimo paslaugų strategijų ir programų vystymą, įskaitant ir nevyriausybines organizacijas, padedančias buvusiems nuteistiesiems iš naujo integruotis į visuomenę, ir organizacijas, atstovaujančias žmonių su negalia interesams.

Vertindamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateiktą ataskaitą dėl konvencijos Nr. 100 „Dėl vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už lygiavertį darbą“, Ekspertų komitetas pažymėjo, kad 1998 m. gruodžio 1 d. buvo priimtas Lygių galimybių įstatymas (įsigaliojęs 1999 m. kovo 1 d.), kurio 5 (4) straipsnis išreiškia Konvencijos principą dėl moterų ir vyrų lygių teisių darbe, t.y. darbdavys privalo užtikrinti vienodą atlyginimą vyrams ir moterims už vienodos vertės darbą. Ekspertų komitetas taip pat pažymėjo, kad įstatymo 6 (1) straipsnis įtvirtina diskriminacijos prezumpciją, jei darbdavys, atsižvelgdamas į asmens lytį, taiko darbuotojui mažiau palankias apmokėjimo už darbą sąlygas.

Lygių galimybių įstatymo 10 straipsnis numato Lygių galimybių kontrolieriaus įstaigą ir paveda kontrolieriui įgyvendinti įstatymą. Ekspertų komitetas pažymi, kad kiekvienas asmuo turi teisę paduoti kontrolieriui skundą dėl lygių teisių pažeidimo (įstatymo 18 (1) straipsnis). Kontrolierius turės pateikti Seimui metinę ataskaitą apie įstatymo įgyvendinimą ir kontrolieriaus įstaigos veiklą, taip pat pateikti rekomendacijas valstybinei valdžiai ir nacionalinėms valdymo institucijoms dėl įstatymų pakeitimų ir prioritetų užtikrinant lygias teises (įstatymo 12(2) ir 27 straipsniai). „Ekspertų komitetas būtų dėkingas, jei Vyriausybė pateiktų kontrolieriaus ataskaitos

kopiją, taip pat informaciją apie gautų skundų dėl nevienodo atlyginimo už darbą skaičių, apie veiksmus, kurių buvo imtasi, ir apie rezultatus²⁹.

Ekspertų komitetas gali pareikalauti atsakyti į konkrečius klausimus, pateiktus kartu su pastabomis dėl kai kurių neratifikuotų konvencijų taikymo šalyje. O tai reiškia, kad teikiama informacija ir dėl šalies neratifikuotų konvencijų nuostatų. Tai verčia vyriausybes periodiškai peržvelgti tam tikrų konvencijų ratifikavimo galimybę arba pasinaudoti tam tikromis rekomendacijomis.

Kasmet peržvelgti visas neratifikuotas konvencijas ir rekomendacijas būtų per didelis reikalavimas, todėl Administracinė taryba atrenka dokumentus, kuriuos vyriausybės turėtų peržiūrėti. Dokumentai atrenkami atsižvelgiant į klausimo svarbą tam tikru metu ir į tai, kaip nuo praėjusio patikrinimo pasikeitė aplinkybės. Tačiau Administracinė taryba dažniausiai atrenka tas konvencijas, kurios yra susijusios su pagrindinių žmogaus teisių gynimu. Pranešimai apie neratifikuotas konvencijas arba rekomendacijas gali paskatinti imtis naujų priemonių. Visų pirma pati vyriausybė, išanalizavusi tarptautinius dokumentus, gali nuspręsti, jog atėjo metas peržiūrėti valstybės įstatymus ir jiems suteikti tarptautinių standartų lygį, o galbūt ir ratifikuoti konvenciją. Antra, Ekspertų komitetas dažnai nurodo ar pasiūlo naudingas priemones, padedančias įveikti kliūtis, kurias vyriausybės įvardija kaip trukdančias veikti pagal konvenciją ar rekomendaciją. Trečia, TDO konferencijos Komitetas, kasmet aptardamas šiuos pranešimus TDO konferencijos sesijose, kartais kreipiasi į vyriausybes, prašydamas imtis reikiamų veiksmų. Tokie kreipimaisi gali būti rezultatyvūs, o ypač jeigu juos remia valstybės darbininkų ar darbdavių organizacijos, kurios yra pateikusios pareiškimus konferencijos Komitetui.

Ekspertų komiteto atliekamo bendro patikrinimo pagrindas – vyriausybių teikiami pranešimai (ataskaitos) apie šalies įstatymus ir praktinę padėtį dėl neratifikuotų konvencijų ir rekomendacijų. TDO stebi, kokią pažangą dėl neratifikuotų konvencijų ir rekomendacijų daro vyriausybės, ir primena joms, kad yra ne iki galo apsvaistytų standartų. Pranešimai ir bendri patikrinimai yra labai svarbūs, nes jie dažnai padeda išsklaidyti abejones dėl konvencijų ir rekomendacijų. Kartais jie paspartina ratifikaciją, o kartais padeda nustatyti tarptautinių darbo standartų trūkumus, dėl ko esančius standartus reikėtų peržiūrėti. Jie taip pat labai svarbūs darbdavių ir darbininkų organizacijoms, nes suteikia joms galimybę sužinoti, kokia yra padė-

---

²⁹ Application International Labour conventions Report III (Part 1A) ILO. Geneva, 2001. P. 403–404.

tis visame pasaulyje kuriuo nors klausimu. Ekspertų komitetas taip pat tiria, kaip vyriausybės vykdo savo įsipareigojimus, keliamus Konstitucijos 19 straipsnyje, reikalaujama Tarptautinės darbo konferencijos priimtus standartus pateikti kompetentingoms institucijoms (žr. 4 skyrių).

TDO atlieka įvairias anketines apklausas. Organizacijos narės gali pasakyti savo nuomonę ir tais klausimais, kurie bus svarstomi TDO konferencijos sesijose. Ekspertų komiteto pranešimai yra pateikiami kasmet vykstančios Tarptautinės darbo konferencijos sesijai. Juos išanalizuoja ir aptaria specialiai paskirtas TDO konferencijos Komitetas.

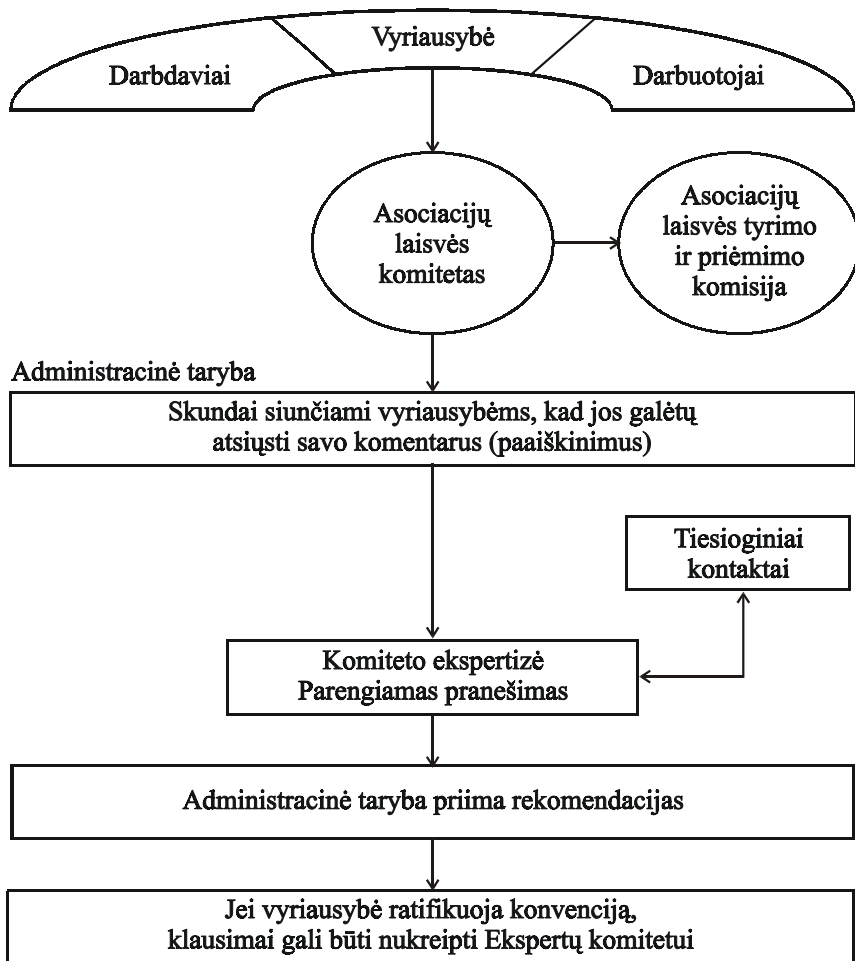
Kasmet Komitetas darbą pradeda bendra diskusija, kurios metu apžvelgiama nemažai svarbių TDO konvencijų ratifikavimo ir taikymo klausimų bei aptariama, kaip apskritai valstybės narės susidoroja su TDO Konstitucijos įpareigojimais. Po bendros diskusijos analizuojami atskiri atvejai, jie apibendrinami ir pridedami prie pranešimų, kuriuos Komitetas pateikia konferencijai. Jie aptariami viename ar keliuose plenariniuose posėdžiuose. Konferencijoje priimtas apibendrinimas siunčiamas vyriausybėms, atkreipiant dėmesį į klausimus, kuriuos jos privalo apžvelgti rengdamos kitus TDO pranešimus (ataskaitas).

7.2. IŠSKIRTINĖ KONTROLĖ

Kai reguliarios kontrolės nepakanka ir reikia išsamiau išanalizuoti problemas, TDO Konstitucija numato pareiškimų (TDO Konstitucijos 24 ir 25 str.) ir skundų (TDO Konstitucijos 26–29 ir 31–34 str.) tyrimo procedūrą (žr. 10 schemą).

Kiekviena valstybinė ar tarptautinė darbdavių ar darbininkų organizacija gali pateikti TDO pareiškimą, kad tam tikra valstybė narė nesugebėjo įgyvendinti ratifikuotos konvencijos. Administracinė taryba pareiškimą gali perduoti tos valstybės vyriausybei, kad ši pateiktų savo komentarus. Jeigu per tam tikrą laiką negaunama jokių komentarų arba jeigu komentarai yra neišsamūs, Administracinė taryba gali paskelbti pareiškimą ir vyriausybės atsakymą. Administracinė taryba savo išvadose pažymi, kokie pareiškime iškelti klausimai, jų manymu, išdėstyti patenkinamai arba, priešingai, reikalauja tolesnių veiksmų ir paaiškinimų. Pareiškimus tiria tyrimo komisija, susidedanti iš trijų Administracinės tarybos narių (jie atitinkamai parenkami iš vyriausybių, darbdavių ir darbininkų atstovų), kurie atsiskaito Administracinei tarybai. Komisija, baigusi darbą, rekomenduoja priemones, kurias įvykdžius būtų patenkintas pareiškimas.

10 schema. Skundų ir pareiškimų tyrimų procedūra

Kiekviena valstybė narė gali pateikti TDO skundą, jeigu jai nepatinka, kad kita valstybė narė nesilaiko konvencijos, kurią jos abi ratifikavo. Be to, Administracinė taryba savo iniciatyva gali pradėti tyrimų procedūrą. Gavusi skundą, Administracinė taryba gali paskirti tyrimo komisiją jam nagrinėti.

ti. Komisija yra visiškai nepriklausoma. Jos nariai turi tiksliai, teisingai ir sąžiningai išnagrinėti skundą ir parengti pranešimą.

Tyrimų komisija įsipareigoja nuodugniai išanalizuoti visus ginčytinus faktus. Reikalaujama, kad faktai būtų patvirtinti ir įrodyti reikiama dokumentais. Komisija ragina valstybes, kurių sienos ribojasi su valstybe (ar jos teritorija), susijusia su skundu, arba turi su ja svarbių prekybinių ryšių, bei įvairias nevyriausybinės organizacijas (ypač tarptautines darbdavių ir darbininkų organizacijas) pateikti panašius dokumentus. Išklausomi liudytojų paaiškinimai. Vienus liudytojus kviečiasi pati komisija, kiti išklausomi suinteresuotų šalių prašymu. Daugeliu atvejų faktus komisija papildo apklausinėdama vietoje.

Pagaliau komisijos pranešimas perduodamas TDO Administracinei tarybai ir kiekvienai iš vyriausybių, kurias liečia skundas. Pranešimas taip pat yra paskelbiamas. Kiekviena iš suinteresuotų vyriausybių turi per tris mėnesius nurodyti, ar sutinka su komisijos pranešime pateiktomis rekomendacijomis. Vyriausybė, nesutinkanti su rekomendacijomis, turi teisę perduoti skundą Tarptautiniam teismui. Teismas gali patvirtinti, atidėti arba nesutikti su komisijos sprendimais ir rekomendacijomis. Teismo sprendimas šiuo klausimu yra lemiamas. Tuo atveju, kai valstybė narė atsisako vykdyti Komisijos rekomendacijas ar Tarptautinio teismo sprendimą, Administracinė taryba gali rekomenduoti Tarptautinei darbo konferencijai priimti sprendimą dėl poveikio priemonių taikymo šiai valstybei. Konkrečios poveikio priemonės Konstitucijoje nenumatytos. Teoriškai galimos įvairios sankcijos, tarp jų ir narystės TDO nutraukimas ar sustabdymas. Tačiau praktikoje TDO nesiekia panaudoti poveikio priemonių, o tikisi kitų vyriausybių ir socialinių partnerių viešosios nuomonės tam, kad būtų taikomos normos³⁰. Vienintelė sankcija, kurią taiko TDO – moralinė viešosios nuomonės sankcija. Reikia pabrėžti, kad TDO tarptautinių darbo standartų reguliarios kontrolės procesas veikia daugiausia vyriausybių pasitikėjimu ir labai priklauso nuo įsitikinimo ir viešumo. Jos tikslas yra ne kaltinti, o pasiekti geresnių rezultatų.

Svarbu pažymėti tai, jog tyrimų komisija savo rekomendacijas susieja su prašymu, kad vyriausybės savo pranešimuose nurodytų, kokių ėmėsi priemonių rekomendacijoms įgyvendinti. Taip derinami skundų ir įprastos kontrolės metodai. Konvencijų ir rekomendacijų taikymo ekspertų komitetas bei trišalis TDO konferencijos komitetas gali reguliariai nagrinėti, kokių priemonių imasi vyriausybės, ir stebėti jų daromą pažangą.

---

³⁰ Revue internationale du travail. Geneve, 1996.Nr.2. P. 252.

Patirtis parodė, kad dialogas gali užtrukti kartais per ilgai, o norimų rezultatų nepasiekama. Tam tikrais atvejais vyriausybė ištisus metus gali tęsti diskusiją, vertindama ekspertų išvadas dėl įstatymų įsigaliojimo ir faktinės padėties šalyje. Kitais atvejais vyriausybės gali ginčytis su ekspertais, kaip jie supranta konvencijos prasmę arba kaip įgyvendinamos konvencijos nuostatos. Dažniausiai esanti padėtis, net jeigu nesiginčijama dėl ekspertų nuomonės, yra tokia: vyriausybės visiškai nieko nedaro, kad būtų pašalinti trūkumai, todėl ištisus metus kontrolės organai turi kartoti savo pastabas, į kurias valstybės narės neatsižvelgė.

Asociacijų teisių priežiūrai skirtas atskiras kontrolės metodas³¹ (žr. 10 schemą). Šios kontrolės sistemos pagrindas remiasi dviem pagrindiniais principais. Vienas iš jų – laisvų ir veikiančių profsajungų indėlis į socialinę pažangą ir plėtrą. Kitas – profsajungų laisvė TDO veikloje per trišalę struktūrą.

Minėtą kontrolės sistemą įgyvendina Asociacijų laisvės komitetas ir Asociacijų laisvės tyrimo ir priėmimo komisija. Pagrindinis vaidmuo tenka Asociacijų laisvės komitetui, kuris nuo savo įkūrimo (1950 metų) atliko nemažą darbą: peržiūrėjo dalį profsajungų pareiškimų (tarptautinių ir nacionalinių) dėl asociacijų teisių pažeidimo; suteikė pagalbą atkuriant pažeistas teises daugeliui nacionalinių asociacijų ir profsajungų aktyvistams.

Asociacijų laisvės komitetas priima tirti pareiškimus, neatsižvelgdamas į tai, ar valstybė, dėl kurios profsajungos parašė skundą, ratifikavo konvenciją Nr.87 „Dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo“, ar ne.

Ypač didelę reikšmę turi šios sąlygos. Tirdamas konkrečius pareiškimus, Komitetas išsako mintis, formuoja principus, turinčius didelę reikšmę skirtingiems profsajungų padėties aspektams, įgyvendinant asociacijų teises, netgi nesuformuluotas konvencijoje Nr.87. Konvencija nenustato formuluočių dėl teisės į streiką. Tačiau Komitetas pareiškia savo nuomonę dėl daugelio šios teisės įgyvendinimo aspektų, kylančių iš glaudaus ryšio su asociacijų laisve. Komiteto nuomonė, priimti sprendimai ir suformuluotos normos tampa pagrindiniais nurodymais, kuriais naudojasi Ekspertų komitetas, kiti TDO kontrolės organai ir kuriuos priima domėn dauguma vyriausybių.

Siekiant geresnių kontrolės rezultatų, buvo sukurta kita – tiesioginių ryšių – sistema, įgyvendinama tik visišku vyriausybių pritarimu. Šios sistemos

---

³¹ Иванов С. А. МОТ: Контроль за применением международных норм о труде и его проблемы // Государство и право. 1997. № 7. С. 22.

taikymas daugelyje valstybių davė teigiamų rezultatų. Patyrę, atsakingi ir turintys įgaliojimus vyriausybės atstovai lankosi tam tikroje valstybėje ir neoficialiai aptaria atskleistus prieštaravimus bei sunkumus. Be to, siūloma, kad į tiesioginių ryšių veiklą būtų įtrauktos darbdavių bei darbininkų organizacijos. Šį principą palaikė Ekspertų komitetas, ir jis jau taikomas praktikoje.

Pagrindinis šios kontrolės sistemos tikslas yra užtikrinti, kad laisvai priimti išpareigojimai būtų vykdomi ir kad būtų patvirtintas ratifikacijos patikimumas. TDO kontrolės veikla taip pat gali padėti šalims narėms suprasti, kokie svarbūs yra standartai, kurių jos nutarė laikytis, ir paskatinti šalinti trūkumus, trukdančius juos įgyvendinti.

Užduotys:

TDO Konstitucija numato procedūras šalių narių skundams bei pranešimams tirti ir nagrinėti. Atsakykite:

- 1) Ar gali skundą pateikti fizinis asmuo? (Atsakymą pagrįskite, vadovaudamiesi žmogaus teisių gynimu, kontrolės efektyvumo didinimu ir trišalio principo taikymu).
- 2) Ar galite Jūs, kaip darbuotojų organizacija, pradėti procedūrą prieš kitą šalį, jei ji nesilaiko pagrindinės konvencijos reikalavimų ir nėra jos ratifikavusi?
- 3) Ar galite taip elgtis, jei Jūsų šalis neratifikavo šios konvencijos?

8. TARPTAUTINĖS DARBO ORGANIZACIJOS PAGALBA ŠALIMS NARĖMS

TDO yra viso socialinio judėjimo centras. Glaudūs valstybių narių santykiai yra palaikomi ne tik per jos organų – Konferencijos, Administracinės tarybos ir Darbo biuro – veiklą, bet ir per veiklą visų tų, kurie visose šalyse siekia kartu su TDO įgyvendinti socialinį teisingumą ir humaniškumą.

Darbdavių, valdančių smulkųjų verslą, apmokymas, socialinio aprūpinimo sistemos užtikrinimas, buvusių karo konfliktų dalyvių nukreipimas į ekonominę reintegraciją, pagalba profsajungoms gerinant saugos ir higienos darbe sąlygas, bendrijų sukūrimas žemės ūkyje, darbas su vyriausybėmis peržiūrint jų darbo teisės aktus ir kt. – tai tik dalis iš daugelio TDO techninio bendradarbiavimo programų.

TDO įgyvendina techninį bendradarbiavimą visuose kontinentuose ir skirtingo ekonominio išsivystymo šalyse. Nuo 1990 m. TDO techninis bendradarbiavimas sutelktas į tris pagrindines sritis: demokratijos palaikymą, kovą su skurdu per užimtumo plėtrą, darbuotojų saugą. Užimtumo politika labiau siejama su socialine politika. Įgyvendinant demografines, šeimos ir jaunimo, socialinės paramos, darbo rinkos bei kitas socialinės politikos strategines nuostatas, siekiama kuo didesnės užimtumo ir socialinės politikos sąsajos.

TDO teikia pagalbą visiems socialiniams partneriams, įstaigoms ar atskiriems asmenims, kurie visose šalyse kartu su TDO siekia minėtų tikslų.

Su vienais socialiniais partneriais ar asmenimis TDO palaiko glaudžius ryšius, su kitais tik bando juos užmegzti. Todėl TDO palaiko santykius ir su valstybėmis, kurios nėra TDO narės, ir stengiasi jų socialinę ekonominę politiką pakreipti TDO tikslų link. Užmegzti santykius su valstybėmis labiau stengiasi Tarptautinė darbo organizacija negu pačios valstybės, ji aktyviai kviečia jas tapti TDO narėmis. TDO palankumas valstybėms, nesančioms TDO narėmis, paskatina jas stoti į TDO, dėl to metai iš metų TDO narių daugėja (žr. 1 skyriaus 1 pav.), taigi lengviau įgyvendinami ir jos tikslai.

TDO santykiai su valstybėmis narėmis yra demokratiški. Ministerijos, kurios rūpinasi darbo reikalais, gali tiesiai susisiekti su Tarptautinio darbo biuro Generaliniu direktoriumi, tarpininkaujant jų vyriausybės atstovui Administracinėje taryboje, arba, jei tokio atstovo nėra, tarpininkaujant kitam atitinkamos kvalifikacijos valdininkui, šiam tikslui paskirtam suinte-

resuotosios vyriausybės. Tokių santykių palaikymo dėka ryšius su TDO valstybėms leidžiama palaikyti tiesiogiai, o ne diplomatinio keliu. Tai reiškia, kad į TDO institucijas nereikia kreiptis per Užsienio reikalų ministeriją, kaip paprastai tokiais atvejais daroma, bet suinteresuotos ministerijos gali tiesiogiai kreiptis į Darbo biurą. Tarptautinis darbo biuras imasi priemonių santykiams su narių vyriausybėmis palaikyti: įsteigia regioninius darbo biurus, paskiria vietinius konsultantus, misijas. 1990 m. TDO sukūrė 14 tarpinių konsultacinių grupių Afrikoje, Azijoje, Lotynų Amerikoje, Vidurio ir Rytų Europoje, Artimuosiuose Rytuose. Jie suteikia technines konsultacijas TDO politikos klausimais ir padeda sudaryti bei įdiegti vystymo (plėtros) programas. Pavyzdžiui, 1997 m. rugsėjo 5 d. TDO pasirašius atitinkamą susitarimą su Rusijos Vyriausybe, TDO skyrius Maskvoje buvo reorganizuotas į Darbo biurą Maskvoje. 1998 m. Organizacija Maskvos biurą pastiprino specialistų grupe, kurie sudarė tarpinę konsultacinę grupę Rytų Europos ir Vidurio Azijos šalims. Tuo buvo siekiama suartinti TDO su jos partneriais – vyriausybėmis, darbdavių ir darbuotojų organizacijomis dešimtyje NVS šalių, taip pat efektyviai suteikti paslaugas ir skatinti techninio bendradarbiavimo programų įgyvendinimą.

Socialinis teisingumas ir visuotinė taika gali būti įgyvendinti tik tada, kai visi regionai tampa to teisingumo ir tos taikos nariais. Jau pats teiginys, kad visuotinė taika gali būti pasiekta tik įgyvendinant socialinį teisingumą, rodo, jog TDO turi daugiau rūpėti darbininkų reikalai, nes tai yra labiausiai pažeidžiama visuomenės dalis. Visos TDO konvencijos ir rekomendacijos gina tik darbininkus, bet ne darbdavius. Profesinės sąjungos, kaip darbininkų interesų gynėjos, prisideda prie TDO konferencijos dienotvarkės parengimo ir apskritai socialinių problemų iškėlimo ir jų sprendimo.

Tarptautinis darbo biuras gana glaudžiai bendradarbiauja ir su darbdavių organizacijomis. Joms daugiau rūpi konkretūs gamybos klausimai, o ne jų profesiniai reikalai. Darbdavių organizacijų atstovų yra Administracinėje taryboje (nariai, jų padėjėjai ir pavaduotojai). TDO Biuras stengiasi užmegzti ryšius su tarptautinėmis darbdavių organizacijomis ir atskirų valstybių pramonės, prekybos, žemės ūkio rūmais, kurie atstovauja darbdavių interesams.

TDO, stebėdama viso pasaulio socialinį-ekonominių gyvenimą, surenka visus naujausius pramonės ir prekybos duomenis. Jie padeda susiorientuoti ir darbdaviams. Nors TDO nuostatos darbdaviams ir nėra visai palankios, Biuro informacija jiems naudinga. Tarptautine darbo reglamentacija yra susirūpinę ir pramonininkai. Jie, siekdami išlaikyti konkurenciją, nori, kad visose valstybėse darbas būtų vertinamas vienodai. Pavyzdžiui, jei minima-

lus darbo užmokestis Lietuvoje būtų nustatytas daug didesnis nei Latvijoje, tai mūsų eksportuojamoji produkcija negalėtų konkuruoti su Latvijos gaminiiais, nors eksporto sąlygos ir būtų vienodos. Todėl dabar darbdaviai, ypač tų valstybių, kurių vyriausybės jiems ne itin palankios, yra tarptautinės reglamentacijos šalininkai. Dėl to darbdavių ir šios tarptautinės institucijos praktinio bendradarbiavimo galimybės ypač plačios.

Reikia paminėti ir TDO šviečiamojo pobūdžio veiklą. Generalinis direktorius J. Somavka teigia, kad tai yra žinių, patarimų ir paslaugų organizacija (*we are knowledge, advise and services organization*). Kasmet arba kas dveji metai skirtingose pasaulio šalyse rengiami regioniniai seminarai, kuriuose aptariami tarptautiniai darbo standartai. Į juos kviečiami aukštesnieji vyriausybės pareigūnai, kurie savo šalyse yra tiesiogiai atsakingi už TDO konstitucinių įsipareigojimų, susijusių su TDO standartais, vykdymą. Seminarai labai naudingi tokiems pareigūnams mokytis, jie padeda siekti, kad kuo geriau nacionalinėje teisėje būtų taikomi tarptautiniai darbo standartai. TDO rengia trumpus kursus darbininkams. Juose nagrinėjami darbo standartai, jų įgyvendinimo procesai, kartu skatinama aktyviau dalyvauti šioje veikloje. Be to, organizuojami trišaliai seminarai regionuose ir atskirose šalyse. Juose nagrinėjama TDO struktūra, trišalė veikla, tarptautinių darbo standartų turinys, jų taikymas ir plėtojimas, darbininkų švietimas ir techninis bendradarbiavimas.

1998 m. TDO konferencijos 86 sesijoje priimtoje Pagrindinių principų ir teisių darbe deklaracijoje numatyta TDO pareiga teikti Organizacijos narėms techninę pagalbą bei ekspertų paslaugas ratifikuojant pagrindines konvencijas ir įgyvendinant jų nuostatas; toms valstybėms, kurios dėl kokių nors aplinkybių dar neratifikuoja pagrindinių konvencijų – palaikant jų pastangas laikytis tų konvencijų nuostatų.

Siekdama didinti techninės pagalbos efektyvumą, TDO stengiasi išsiaiškinti kiekvienos Organizacijos narės poreikius ir derinti juos su pagrindiniais TDO strateginiais tikslais. Per techninį bendradarbiavimą šalims padedama įgyvendinti nacionalinius teisės aktus realizuojant TDO normas, pvz., sukuriant saugos ir higienos darbe institucijas (komisijas), socialinio aprūpinimo sistemą, darbuotojų rengimo programas ir kitas priemones, reikalaujančias trišalių santykių.

TDO ekspertai, įgyvendindami techninio bendradarbiavimo programas, padeda šalims narėms darbo teisės, užimtumo politikos, profesinės saugos ir sveikatos, socialinės rūpybos sistemos, kolektyvinių derybų, profesinio mokymo ir reabilitavimo, darbo administravimo ir kitose srityse. Lietuvos

patirtis rodo, jog bendradarbiavimas su TDO šiose srityse iki šiol buvo naudingas.

Reikia pažymėti, kad TDO teikiama pagalba negali būti suprantama vien kaip techninė. Iš esmės TDO pagalba yra ekspertinė ir mokomoji. Pavyzdžiui, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos prašymu TDO lėšomis ir jėgomis atlikta ekspertizė, kaip Lietuvos darbo įstatymai atitinka tarptautines darbo normas. Nemažai Lietuvos įstatymų ir jų pataisų buvo rengta vadovaujantis trišalių derybų principu kartu su profesinių sąjungų bei darbdavių organizacijų atstovais, konsultuojantis su TDO ekspertais.

1995 m. TDO atliko priimtų darbo įstatymų ekspertizę ir nustatė, jog apskritai jie atitinka visas tuo metu Lietuvoje ratifikuotas TDO konvencijas. Tačiau atkreiptas dėmesys į tai, kad dar nepakankamai apgalvoti darbo ginčų sprendimo, materialinės atsakomybės už padarytą žalą, darbo garantijų ir kompensacijų, darbdavių organizacijų kompetencijos bei trišalio bendradarbiavimo klausimai.

Galima paminėti ir daugiau pastaraisiais metais TDO vykdomų projektų: sukurtas socialinio biudžeto modelis, parengta skurdo įvertinimo ir mažinimo strategija, teikta pagalba Darbo kodekso rengimo klausimais. 1999 m. baigta vykdyti bendradarbiavimo programa šiose srityse:

- darbo santykių (darbuotojų atstovavimas, kolektyvinės derybos, darbo ginčų nagrinėjimo būdai);
- darbo sutarčių (trumpalaikės ir ne visos darbo dienos sutartys, atlyginimų mokėjimas, ekonominiai atleidimai iš darbo, savanoriškas darbas);
- nelegalaus darbo (praktiniai kovos su juo aspektai).

Ši programa buvo vykdoma TDO ir Prancūzijos lėšomis. Savo veiklą TDO finansuoja iš šalių narių įmokų, o atskiroms programoms ar projektams finansuoti lėšų skiria ir kai kurios industrinės šalys, pavyzdžiui, Vokietija, Prancūzija, Suomija, Danija ir kitos. 1995–1996 m. TDO pagalbą kuriant darbų saugos sistemą Lietuvoje finansavo Suomija, 1996–1997 m. programą „Lietuvos strategija darbų saugos ir sveikatos srityje“ – Prancūzija.

Apibendrinant TDO veiklą ir tarptautinių darbo standartų (konvencijų, rekomendacijų) reikšmę, galima išskirti 3 svarbiausius momentus:

1. Tarptautinės darbo organizacijos reikšmė – siekti vienodo darbo santykių teisinio sureguliuavimo pasauliniu mastu ir visų pirma ginant pagrindines žmogaus teises, įtvirtinant ir puoselėjant socialinį teisingumą ir taiką.

2. TDO konvencijų poveikis priklauso nuo valstybės konstitucinės ir visos teisės sistemos efektyvumo ir tarptautinių darbo standartų taikymo valstybėje. Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 straipsnio 3 dalį konvencija yra laikoma Lietuvos teisės sistemos sudedamąja dalimi. Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas (11 str. 2 d.) suteikė konvencijai, kaip ratifikuotai tarptautinei sutarčiai, aukštesnę negu Lietuvos Respublikos įstatymai galią jos kolizijos su įstatymais atveju.

3. Taikyti TDO konvencijas skatina darbininkai ir jų organizacijos, veikdamos savarankiškai arba padedamos trišalės tarybos. Lietuvos Respublikos darbo įstatymų tobulinimas vykdomas atsižvelgiant į TDO konvencijų reikalavimus.

PRIEDAI

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRIIMTI ĮSTATYMAI BEI NUTARIMAI „DĖL TARPTAUTINĖS DARBO ORGANIZACIJOS KONVENCIJŲ RATIFIKAVIMO“

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS N U T A R I M A S

1994 m. birželio 23 d. Nr. I-507
Vilnius
(Valstybės žinios. 1994. Nr. 49-913)

DĖL TARPTAUTINĖS DARBO ORGANIZACIJOS KONVENCIJŲ RATIFIKAVIMO

Lietuvos Respublikos Seimas nutaria:

1. Ratifikuoti šias Tarptautinės Darbo Organizacijos konvencijas:
  - 1) 1921 m. 11 konvenciją „Dėl žemės ūkio darbuotojų teisių jungtis į asociacijas ir vienytis“;
  - 2) 1930 m. 29 konvenciją „Dėl priverstinio ar privalomojo darbo“;
  - 3) 1935 m. 47 konvenciją „Dėl darbo laiko sutrumpinimo iki 40 valandų per savaitę“;
  - 4) 1946 m. 79 konvenciją „Dėl vaikų ir jaunuolių naktinio darbo apribojimo nepramoniniuose darbuose“;
  - 5) 1946 m. 80 konvenciją „Dėl baigiamųjų straipsnių pakeitimo“;
  - 6) 1947 m. 81 konvenciją „Dėl darbo inspekcijos pramonėje ir prekyboje“;
  - 7) 1948 m. 87 konvenciją „Dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo“;
  - 8) 1948 m. 88 konvenciją „Dėl įdarbinimo tarnybų organizavimo“;
  - 9) 1948 m. 90 konvenciją „Dėl jaunuolių naktinio darbo pramonėje“ (pakeistą);
  - 10) 1949 m. 98 konvenciją „Dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas principų taikymo“;

- 11) 1951 m. 100 konvenciją „Dėl vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už lygiavertį darbą“;
- 12) 1957 m. 105 konvenciją „Dėl priverstinio darbo panaikinimo“;
- 13) 1958 m. 111 konvenciją „Dėl diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityje“;
- 14) 1961 m. 116 konvenciją „Dėl baigiamųjų straipsnių pakeitimo“;
- 15) 1967 m. 127 konvenciją „Dėl vienam darbuotojui leistino maksimalaus krūvio pernešimo“;
- 16) 1970 m. 131 konvenciją „Dėl minimalaus darbo užmokesčio nustatymo, ypač atsižvelgiant į besivystančias šalis“;
- 17) 1971 m. 135 konvenciją „Dėl darbuotojų atstovų gynimo ir jiems teikiamų galimybių įmonėje“;
- 18) 1975 m. 142 konvenciją „Dėl profesinio orientavimo ir profesinio rengimo ugdant žmogaus išgales“;
- 19) 1976 m. 144 konvenciją „Dėl trišalių konsultacijų tarptautinėms darbo normoms įgyvendinti“;
- 20) 1981 m. 154 konvenciją „Dėl kolektyvinių derybų skatinimo“;
- 21) 1983 m. 159 konvenciją „Dėl (invalidų) profesinės reabilitacijos ir užimtumo“;
- 22) 1990 m. 171 konvenciją „Dėl naktinio darbo“;
- 23) 1992 m. 173 konvenciją „Dėl darbuotojų reikalavimų gynimo jų darbaviui tapus nemokiu“.

2. Siūlyti Lietuvos Respublikos Vyriausybei per 2 mėnesius nuo šio nutarimo įsigaliojimo dienos nustatyti informacijos apie ratifikuotų konvencijų nuostatų vykdymą teikimo Tarptautiniam darbo biurui tvarką.

LIETUVOS RESPUBLIKOS TARPTAUTINĖS DARBO ORGANIZACIJOS KONVENCIJŲ RATIFIKAVIMO Į S T A T Y M A S

1997 m. spalio 7 d. Nr. VIII–437
Vilnius
(Valstybės žinios. 1997. Nr. 95–2380)

1 straipsnis. Konvencijų ratifikavimas

Lietuvos Respublikos Seimas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnio 16 punktu ir atsižvelgdamas į Respublikos Prezidento 1997 m. liepos 2 d. dekretą „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti Tarptautinės darbo organizacijos konvencijas“, ratifikuoja šias Tarptautinės darbo organizacijos konvencijas:

- 1) 1946 metų 73–ąją konvenciją „Dėl jūreivių sveikatos patikrinimo“;
- 2) 1958 metų 108–ąją konvenciją „Dėl jūreivių nacionalinių asmens pažymėjimų“;
- 3) 1973 metų 138–ąją konvenciją „Dėl minimalaus įdarbinimo amžiaus“;
- 4) 1985 metų 160–ąją konvenciją „Dėl darbo statistikos“.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

ALGIRDAS BRAZAUSKAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS TARPTAUTINĖS DARBO ORGANIZACIJOS KONVENCIJŲ RATIFIKAVIMO ĮSTATYMO PAPILDYMO Į S T A T Y M A S

1999 m. balandžio 20 d. Nr. VIII–1146
Vilnius
(Valstybės žinios. 1997. Nr. 95–2380; 1999. Nr. 38–1154)

1 straipsnis. Įstatymo papildymas 2 straipsniu

Papildyti Įstatymą 2 straipsniu:

„2 straipsnis. Lietuvos Respublikos pareiškimas

Lietuvos Respublika, ratifikuodama Tarptautinės Darbo Organizacijos 1985 metų 160–ąją konvenciją „Dėl darbo statistikos“, pareiškia, kad remdamasi šios Konvencijos 16 straipsniu įsipareigoja vykdyti visus šios konvencijos II dalies straipsniuose numatytus įsipareigojimus“.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

VALDAS ADAMKUS

**LIETUVOS RESPUBLIKOS TARPTAUTINĖS DARBO
ORGANIZACIJOS 1919 METŲ KONVENCIJOS NR. 4
„DĖL MOTERŲ NAKTIES DARBO“ DENONSAVIMO
Į S T A T Y M A S**

1998 m. birželio 30 d. Nr. VIII–817

Vilnius

(Valstybės žinios. 1997. Nr. 95–2380)

1 straipsnis. Konvencijos denonsavimas

Lietuvos Respublikos Seimas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnio 16 punktu bei atsižvelgdamas į Respublikos Prezidento 1998 m. birželio 3 d. dekretą „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui denonsuoti Tarptautinės darbo organizacijos 1919 metų konvenciją Nr. 4 „Dėl moterų nakties darbo““, denonsuoja 1931 m. birželio 19 d. Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuotą Tarptautinės darbo organizacijos 1919 metų konvenciją Nr. 4 „Dėl moterų nakties darbo“.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

VALDAS ADAMKUS

RATIFIKUOTOS TARPTAUTINĖS DARBO ORGANIZACIJOS KONVENCIJOS

Konv. Nr.	Metai	Konvencija	Ratifikavimas įregistruotas	Puslapis Nr.
1	1919	Konvencija dėl aštuonių valandų darbo dienos ir 48 valandų darbo savaitės pramonės įmonėse nustatymo	1931 06 19	102
4	1919	Konvencija dėl moterų nakties darbo *	1931 06 19	109
6	1919	Konvencija dėl vaikų nakties darbo pramonėje	1931 06 19	112
11	1921	Konvencija dėl žemės ūkio darbuotojų teisių jungtis į asociacijas ir vienytis	1994 09 26	116
14	1921	Konvencija dėl savaitinio poilsio pramonės įmonėse	1931 06 19	118
19	1925	Konvencija dėl šalies ir užsienio piliečių lygių teisių atlyginant žalą, įvykus nelaimingiems atsitikimams	1934 09 28	http://www.ilo.org
24	1927	Konvencija dėl draudimo ligoje pramonės ir prekybos ir namų ruošos darbininkų	1931 06 19	121
27	1929	Konvencija dėl sunkių krovinių, pervežamų laivuose, svorio nurodymo	1934 09 28	http://www.ilo.org
29	1930	Konvencija dėl priverstinio ar privalomojo darbo	1994 09 26	126
47	1935	Konvencija dėl darbo laiko sutrumpinimo iki 40 valandų per savaitę	1994 09 26	136
73	1946	Konvencija dėl jūreivių sveikatos patikrinimo	1997 11 19	139
79	1946	Konvencija dėl vaikų ir jaunuolių naktinio darbo apribojimo nepramoniniuose darbuose	1994 09 26	143
80	1946	Konvencija dėl TDO Generalinės konferencijos pirmosiose dvidešimt aštuoniuose sesijose priimtų konvencijų dalinio pakeitimo	1994 09 26	149
81	1947	Konvencija dėl darbo inspekcijos pramonėje ir prekyboje	1994 09 26	153

87	1948	Konvencija dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo	1994 09 26	163
88	1948	Konvencija dėl įdarbinimo tarnybų organizavimo	1994 09 26	168
90	1948	Konvencija dėl jaunuolių naktinio darbo pramonėje (pakeista)	1994 09 26	175
98	1949	Konvencija dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas principų taikymo	1994 09 26	180
100	1951	Konvencija dėl vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už lygiavertį darbą	1994 09 26	184
105	1957	Konvencija dėl priverstinio darbo panaikinimo	1994 09 26	188
108	1958	Konvencija dėl jūreivių nacionalinių asmens pažymėjimų	1997 11 19	191
111	1958	Konvencija dėl diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityje	1994 09 26	195
116	1961	Konvencija dėl TDO Generalinės konferencijos pirmosiose trisdešimt dviejuose sesijose priimtų konvencijų dalinio pakeitimo...	1994 09 26	199
127	1967	Konvencija dėl vienam darbuotojui leistino maksimalaus krūvio pernešimo	1994 09 26	202
131	1970	Konvencija dėl minimalaus darbo užmokesčio nustatymo, ypač atsižvelgiant į besivystančias šalis	1994 09 26	205
135	1971	Konvencija dėl darbuotojų atstovų gynimo ir jiems teikiamų galimybių įmonėje	1994 09 26	209
138	1973	Konvencija dėl minimalaus įdarbinimo amžiaus	1998 06 20	212
142	1975	Konvencija dėl profesinio orientavimo ir profesinio rengimo ugdant žmogaus išgales	1994 09 26	220
144	1976	Konvencija dėl trišalių konsultacijų tarptautinėms darbo normoms įgyvendinti	1994 09 26	224
154	1981	Konvencija dėl kolektyvinių derybų skatinimo	1994 09 26	238
159	1983	Konvencija dėl (invalidų) profesinės rehabilitacijos ir užimtumo	1994 09 26	233
160	1985	Konvencija dėl darbo statistikos	1999 06 10	3237
171	1990	Konvencija dėl naktinio darbo	1994 09 26	243
173	1992	Konvencija dėl darbuotojų reikalavimų gynimo jų darbdaviui tapus nemokiu	1994 09 26	249

Konvencija Nr. 1
Dėl aštuonių valandų darbo dienos ir 48 valandų
darbo savaitės pramonės įmonėse nustatymo
(pakeista 1948 m. konvencija Nr. 90)

Ratifikacija įregistruota 1931 06 19
Vertimas (kalba netaisyta)

Tautų Sąjungos Tarptautinės darbo organizacijos Visuotina konferencija,

sušaukta Jungtinių Amerikos Valstybių Vyriausybės Vašingtone 1919 m. spalio mėn. 29 d.,

nutarusi priimti įvairius pasiūlymus dėl „taikymo aštuonių valandų dienos ir keturiasdešimt aštuonių valandų savaitės principo“, iškelto Konferencijos Vašingtone posėdžio dienotvarkės pirmoj eilėj, ir

nutarusi, kad šie pasiūlymai bus suredaguoti tarptautinės konvencijos projekto forma,

prisilaikydama 1919 m. birželio mėn. 28 d. Versalės sutarties dalies apie darbą nuostatų ir 1919 m. rugsėjo mėn. 10 d. Saint–Germaino sutarties, priima sekantį konvencijos projektą Tarptautinės darbo organizacijos nariams ratifikuoti:

1 s t r a i p s n i s

Taikant šią Konvenciją „pramonės įmonėmis“ bus vadinamos:

- a) kasyklos, akmenskaldės ir įvairių rūšių gaunamosios pramonės įmonės;
- b) įmonės, kuriose gamybos produktai gaminami, keičiami, valomi, taisomi, gražinami, galutinai apdirbami, paruošiami pardavimui, arba kuriose medžiagos yra perdirbamos, čia suprantama laivų statyba, ardimų pramonė, motorų jėgos bendrai ir elektros gamyba, transformacija ir transmisija;
- c) visų namų ir trobesių, geležinkelių, tramvajų, uostų, dokų, tvenkinių, kanalų, patalpų vidujinės navigacijos, kelių, tunelių, tiltų, viadukų, kolektorinės ir paprastos kanalizacijos, šulinių, telefonų arba telegrafų įtaisymų, elektros įtaisymų, dujų įmonių, vandentieklių, statyba, perstatymas, išlaikymas, taisymas, keitimas arba griovimas, arba kiti statybos darbai, o taip pat ir jiems paruošiamieji;
- d) žmonių ir prekių transportas keliu, geležinkeliu arba vidaus vandens keliais, taip pat prekių saugojimas dokuose, uostuose, verfėse ir sandėliuose, išskyrus rankų transportą.

Nuostatai, liečiantieji transportą jūra ir vidaus vandens keliais, bus nustatyti specialės konferencijos dėl jūrininkų darbo.

Kiekvienos šalies kompetentingos įstaigos nustatys demarkacijos ribą tarp pramonės ir prekybos bei žemės ūkio.

2 s t r a i p s n i s

Visose pramonės įmonėse, viešose ar privatinėse arba joms priklausančiose, bet kurios rūšies, išskyrus tas, kur dirba vienos šeimos nariai, personalo darbas negali viršyti aštuonių valandų dienai ir keturiasdešimt aštuonių valandų savaitei, išskyrus žemiau nurodytas išimtis:

- a) šios Konvencijos nuostatai netaikomi asmenims, turintiems prižiūrėtojo, direkcijos arba vedėjo vietą;
- b) jeigu, einant įstatymu arba papročiu, arba susitarimu tarp darbdavių ir darbininkų organizacijų (arba jeigu tokių organizacijų nėra, tarp darbdavių ir darbininkų atstovų) darbo laikas vieną arba keletą dienų savaitėje yra trumpesnis kaip 8 valandos, kompetentingos įstaigos aktu, arba susitarimu tarp aukščiau minėtų suinteresuotų organizacijų arba atstovų gali būti leista peržengti aštuonių valandų ribą kitomis savaitės dienomis. Peržengimas numatytas šituo paragrafu negali būti didesnis kaip viena valanda į dieną;
- c) jeigu darbai surišti su darbininkų pakaitomis, darbo laikas gali būti prailgintas virš aštuonių valandų dienai ir keturiasdešimt aštuonių valandų savaitei su sąlyga, kad, vidutiniai apskaičiuavus darbo valandas trijų savaičių arba trumpesniam periode, neviršytų aštuonių valandų dienai ir keturiasdešimt aštuonių valandų savaitei.

3 s t r a i p s n i s

2 str. numatyta valandų riba gali būti peržengta staigaus ar neišvengiamo nelaimingo atsitikimo atveju, arba atveju būtinų darbų, surištų su mašinomis arba įrankiais, dėl „nenugalimų kliūčių“, bet tik kaip būtina priemonė visos įmonės normalaus darbo sutrukdyimų išvengti.

4 s t r a i p s n i s

2 str. numatyta darbo valandų riba gali būti peržengta, kada darbai, dėl jų esmės, turi būti nenutraukiami ir reikalauja iš eilės dirbančių darbininkų pakaitų su sąlyga, kad darbo valandos vidutiniai neviršytų 56 valandų savaitei. Ši tvarka neliečia atostogų, kurios šalies įstatymų gali būti laiduojamos darbininkams, kompensuojant jų savaitinį poilsį.

5 s t r a i p s n i s

Išimtiniais atsitikimais, kada 2 str. nustatytos ribos bus pripažintos nepritaikomomis, ir tik tais atsitikimais, susitarimai tarp darbdavių ir darbininkų organizacijų, jeigu vyriausybė, kuriai jie turės būti pranešti, jų

susitarimus pripažins, galės nustatyti ilgesniam periodui lentelę, reguliuojančią kasdieninio darbo laiką.

Vidutinis darbo laikas, apskaičiuotas sulig nustatyto lentelėje savaitių skaičiaus, jokių būdu negalės viršyti keturiasdešimt aštuonių valandų savaitei.

6 s t r a i p s n i s

Viešosios valdžios taisyklės nustatys sulig pramonės arba profesijų:

- a) nuolatinius pakeitimus, jeigu tas reikalinga paruošiamiesiems ar papildomiems darbams, kurie būtinais reikia atlikti, virš laiko ribos, nustatytos paprastiems įmonės darbams, arba tam tikrai asmenų kategorijai, kurios darbas yra specialiai be pertraukos;
- b) laikinus pakeitimus, kurie bus reikalingi įmonėms esant darbo pertrekliui.

Ten, kur yra darbdavių ir darbininkų suinteresuotos organizacijos, šios taisyklės turi būti priimtos pasitarus su jomis, jos nustatys pridedamų valandų maksimumą, kuris gali būti leistas kiekvienu atveju. Atlyginimo taksa už pridedamas valandas turi būti padidinta mažiausia 25 % normalinio atlyginimo.

7 s t r a i p s n i s

Kiekviena vyriausybė praneš Tarptautiniam darbo biurui:

- a) nepertraukiamo pobūdžio darbų sąrašą, 4 str. nuostatų prasme;
- b) pilnas žinias dėl praktikuojamų susitarimų, numatytų 5 str.;
- c) pilnas žinias dėl padarytų, einant 6 str., nutarimų ir dėl jų taikymo.

Tarptautinis darbo biuras kiekvienais metais patieks šiuo klausimu pranešimą Tarptautinės darbo organizacijos Visuotinai konferencijai.

8 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos nuostatų taikymo palengvinimui, kiekvienas darbdavys turės:

- a) pranešti, iškabindamas skelbimą matomoje vietoje savo įmonėje arba kitoje atitinkamoje vietoje, arba kitokiu valdžios nustatyto būdu valandas, kuriomis prasideda ir baigiasi daubas, arba, jeigu darbas surištas su darbininkų pakaitomis, valandas, kuriomis prasideda ir baigiasi kiekvienos pakaitos darbas. Valandos turi būti nustatytos tokiu būdu, kad neperžengti šios Konvencijos nustatytos ribos ir kartą paskelbtos, negali būti pakeistos kitokiu būdu, kaip tik valdžios nustatyta tvarka ir forma;
- b) pranešti tokiu pat būdu poilsį duodamą darbo metu ir neskaitomą darbo valandų dalimi;
- c) įregistruoti, sulig kiekvienos šalies įstatymų nuostatų arba kompetentingų įstaigų taisyklių, visas pridedamas valandas, kurios buvo įves-

tos, einant šios konvencijos 3 ir 6 str.

Asmenų naudojimas per ilgesnį laikotarpį, kaip nustatyta paragrafe a), arba laikotarpį valandų, nustatytų paragrafe b), bus laikomas neteisėtu veikimu.

9 s t r a i p s n i s

Japonijoje ši Konvencija bus taikoma su sekančiais pakeitimais ir sąlygomis:

a) „Pramonės įmonėmis“ bus laikomos:

įmonės, išvardintos 1 str. paragrafe a);

įmonės, išvardintos 1 str. paragrafe b), jeigu jose dirba ne mažiau dešimties darbininkų;

įmonės, išvardintos 1 str. paragrafe c), su sąlyga, kad šios įmonės kompetentingų įstaigų bus laikomos „fabrikais“;

įmonės, išvardintos 1 str. paragrafe d), išskyrus asmenų arba prekių transportą keliais, saugojimą prekių dokuose, uostuose, verfėse ir sandėliuose, taip pat transportą rankomis, ir, neatsižvelgiant į dirbančių asmenų skaičių, tos pramonės įmonės, išvardintos 1 str. paragrafuose b) ir c), kurias kompetentinga įstaiga galės pripažinti labai pavojingomis arba atliekančiomis kenksmingus sveikatai darbus.

b) Visų asmenų, turinčių daugiau kaip 15 metų amžiaus, dirbančių pramonės įmonėje, viešojoje arba privatinėje, arba joms priklausančioje, darbo tikras laikas nebus didesnis kaip penkiasdešimt septynios valandos per savaitę, išskyrus šilko žaliavos įmones, kur darbo laiko maksimumas galės būti šešiasdešimt valandų savaitei.

c) Darbo tikras laikas, nei vaikų žemiau penkiolikos metų amžiaus, dirbančių pramonės įmonėse, viešose arba privatinėse, arba joms priklausančiose, nei bet kurio amžiaus asmenų, dirbančių požemio kasyklose, jokiui atveju negalės būti ilgesnis kaip 48 valandos per savaitę.

d) Darbo valandų aprėžimas gali būti keičiamas sąlygose, numatytose šios Konvencijos 2, 3, 4 ir 5 str. str., bet vis dėlto, kad santykis tarp suteikto prailginimo laiko ir paprastos savaitės laiko būvio negalėtų būti aukštesnis, negu kalbamų straipsnių nuostatuose numatyta.

e) Savaitinio poilsio dvidešimt keturių valandų iš eilės laikotarpis bus taikomas visiems darbininkams be kategorijos skirtumo.

f) Japonijos pramonės įstatymų nuostatai, kurie aprėžia taikymą įmonėms, kur dirba mažiausia penkiolika darbininkų, bus pakeisti tuo būdu, kad nuo šio laiko šitie įstatymai taikomi įmonėms, kur dirba mažiausia dešimt darbininkų.

g) Šio straipsnio aukščiau pažymėtų paragrafų nuostatai įsigalios vėliau-

sia 1922 m. liepos mėn. 1 d.; tačiau 4 str. nuostatai tiek, kiek yra šio str. paragrafu d) pakeisti, įsigalios vėliausia 1923 m. liepos mėn. 1 d.

h) Penkiolikos metų riba, numatyta šio straipsnio paragrafo c), bus perkelta 16–kai metų, vėliausia 1925 m. liepos mėn. 1 d.

10 s t r a i p s n i s

Britų Indijoje šešiasdešimties valandų savaitės principas bus priimtas visiems darbininkams, dirbantiems įmonėse, dabar pramonės įstatymų patvirtintose, kuriems indų Vyriausybė užtikrina taikymą, o taip pat kasyklose ir tose geležinkelių darbų kategorijose, kurios bus kompetentingos įstaigos išvardintos. Ši įstaiga negalės daryti pakeitimų dėl aukščiau pažymėtos ribos, neprisilaikydama šios konvencijos 6 ir 7 str. str. nuostatų.

Kiti šios Konvencijos nuostatai nebus taikomi Indijoje, bet darbų valandų siauresnis aprėžimas turės būti peržiūrėtas sekančios Visuotinos konferencijos posėdžio bėgyje.

11 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos nuostatai nebus taikomi nei Kinijoje, nei Persijoje, nei Siame, bet darbo laiko aprėžimas šiose šalyse turės būti patikrintas sekančios visuotinos konferencijos posėdyje.

12 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos pritaikymui Graikijoje tą dieną, kurią šie nuostatai įsigalios, einant 19 str., nuo 1923 m. liepos mėn. 1 d. prie pramonės įmonių turi būti priskirtos sekančios įmonės:

1. Sieros anglies fabrikai,
  2. Rūgščių fabrikai,
  3. Odų įmonės,
  4. Popierio įmonės,
  5. Spaustuvės,
  6. Lentpiūvės,
  7. Tabako sandėliai ir įmonės, kur tabakas yra paruošiamas,
  8. Kasyklų darbai atvira ore,
  9. Liejyklos,
  10. Kalkių fabrikai,
  11. Dažyklos,
  12. Stiklų fabrikai (kur išpučia stiklą),
  13. Gazo įmonės (šildymui),
  14. Prekių prikrovimas ir iškrovimas;
- ir vėliausia 1924 m. liepos mėn. 1 d. prie pramonės įmonių – sekančios:

---

1. Mechaninė pramonė: mašinų statyba, piniginių dėžių fabrikacija, svarstyklės, lovos, špilkos, medžiokliniai patronai, geležies ir bronzos lie-

lyklos, skardų dirbtuvės, palevojimo dirbtuvės, hidraulinių prietaisų fabrikai;

2. statybos pramonė: kalkių pečiai, cemento fabrikai, gipso, čerpių, plytų ir grindimo plytų fabrikai, puodų dirbtuvės, marmuro skaldyklos, statybos ir pylimų darbai;

3. tekstilės pramonė: įvairių rūšių verpyklos ir audyklos, išskyrus dažyklas;

4. maisto pramonė: miltų parduotuvės, kepyklos, makaronų fabrikai, vyno fabrikai, alkoholio ir gėrimų, aliejų įmonės, alaus daryklos, gazuotų vandenų ir ledo fabrikai, saldumynų ir šokolado produktų fabrikai, dešrų ir konservų fabrikai, skerdyklos ir mėsinės;

5. cheminė pramonė: sintetinių dažų fabrikai, stiklo fabrikai (išskyrus stiklo išpūtimą), terpentino ir vyno akmens esencijos fabrikai, deguonio ir farmaceutinių produktų fabrikai, aliejaus fabrikai, glicerino fabrikai, kalčiaus (karbitas) fabrikai, dujų įmonės (išskyrus šildymą);

6. Odos pramonė: avalynės fabrikai, odos dirbinių fabrikai;

7. popierio ir spausdinimo pramonė: vokų, knygų, dėžių, maišelių fabrikai, rišimo dirbtuvės, litografijos ir cinkografijos;

8. rūbų pramonė: rūbų ir baltinių siuvimo dirbtuvės, presavimo dirbtuvės, antklodžių fabrikai, dirbtinų gėlių, plunksnų ir galionų fabrikai, skrybėlių ir skėčių fabrikai;

9. medžio pramonė: stalių dirbtuvės, bačkų dirbtuvės, vežimų dirbtuvės, baldų ir kėdžių fabrikai, rėmų dirbtuvės, šepečių ir šluotų fabrikai;

10. elektros pramonė: srovės gamybos įmonė, elektros įtaisymų;

11. transportas sausuma: tarnyba geležinkeluose ir tramvajų tarnautojai, šoferiai, vežėjai.

13 s t r a i p s n i s

Taikant šią Konvenciją Rumunijoje, dieną, kurią šie nuostatai įsigalios, einant 19 str., galės būti nukelta 1924 m. liepos mėn. 1 dienai.

14 s t r a i p s n i s

Dėl karo arba įvykio, sudarančio pavojaus tautiniam ramumui, šios Konvencijos nuostatai vyriausybės įsakymu galės būti sustabdyti kiekvienoj šalyje.

15 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos oficialės ratifikacijos, 1919 m. birželio mėn. 28 d. Versalės sutarties tryliktos dalies ir 1919 m. rugsėjo mėn. 10 d. Saint-Germaino sutarties numatytomis sąlygomis bus praneštos Tautų Sąjungos Generaliniam Sekretoriui ir jo įregistruotos.

16 s t r a i p s n i s

Kiekvienas Tarptautinis darbo organizacijos narys, ratifikuojąs šią Konvenciją, sutinka ją taikyti tose savo kolonijose ir valdymo srityse arba tuose

savo protektoratuose, kurie nėra pilnai savarankiški, su sekančiomis išimtimis:

- a) kad šios Konvencijos nuostatai nebūtų netaikomi dėl vietos sąlygų;
- b) kad pakeitimai, kurie bus reikalingi Konvencijai taikyti vietos sąlygose, būtų į ją įtraukti.

Kiekvienas Narys privalės pranešti Tarptautiniam darbo biurui savo nuostatymą dėl kiekvienos savo kolonijų arba valdymo sričių arba kiekvieno protektorato, kuris nėra visai savarankiškas.

17 s t r a i p s n i s

Kaip tik dviejų Tarptautinės darbo organizacijos narių ratifikavimo dokumentai bus įregistruoti Sekretariate, Tautų Sąjungos Generalinis Sekretorius praneš šį visiems Tarptautinės darbo organizacijos nariams.

18 s t r a i p s n i s

Ši Konvencija įsigalios tą dieną, kuomet bus padarytas šis Tautų Sąjungos Generalinio Sekretoriaus pranešimas; ji bus privaloma tiems nariams, kurie įregistruos savo ratifikavimo dokumentus Sekretariate. Vėliau ši Konvencija įsigalios atžvilgiu visų kitų narių tą dieną, kada tų narių ratifikavimo dokumentai bus įregistruoti Sekretariate.

19 s t r a i p s n i s

Kiekvienas narys, ratifikuojęs šią Konvenciją, sutinka taikyti jos nuostatus vėliausia nuo 1921 m. liepos mėn. 1 d. ir imtis tokių priemonių, kurios bus reikalingos šiuos nuostatus vykdyti.

20 s t r a i p s n i s

Kiekvienas narys, ratifikavęs šią Konvenciją, gali nuo jos atsisakyti po dešimties metų nuo jos pirmojo įsigaliojimo dienos, pranešdamas aktu Tautų Sąjungos Generaliniam Sekretoriui ir jam jį įregistravus. Atsisakymas įsigalios tikėtai metams praslinkus nuo įregistravimo dienos Sekretariate.

21 s t r a i p s n i s

Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba privalės bent kartą per dešimtį metų pranešti Visuotinei konferencijai dėl šios Konvencijos taikymo ir nutars įtraukti šios konvencijos revizijos arba pakeitimo klausimą į Konferencijos dienotvarkę.

22 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos prancūzų ir anglų tekstai bus autentiški.

Konvencija Nr. 4 **Dėl moterų nakties darbo**

Ratifikacija įregistruota 1931 06 19

Vertimas (kalba netaisyta)

Tautų Sąjungos Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija, Amerikos Jungtinių Valstybių Vyriausybių sušaukta Washingtone 1919 m. spalio mėn. 29 dieną,

nutarusi priimti kai kuriuos pasiūlymus, liečiančius „moterų nakties darbą“, kurie įrašyti posėdžiaujančios konferencijos Washingtone trečiąją dienotvarkės eilę, ir

nusprendusi suredaguoti tuos pasiūlymus taip, kaip yra tarptautinės konvencijos projekte nurodyta,

sekdamą 1919 m. birželio mėn. 28 d. Versalės ir 1919 m. rugsėjo mėn. 10 dienos Saint-Germaino sutarčių darbo skyriaus nuostatais, priima šį Konvencijos projektą, kuris bus patiektas Tarptautinės darbo organizacijos nariams ratifikuoti.

1 s t r a i p s n i s

Šią Konvenciją pildant „pramonės įstaigomis“ bus laikoma:

- a) kasyklos, akmens skaldyklos ir įvairios ekstraktinės įmonės;
- b) įmonės, kuriose produktai yra gaminami, perdirbami, valomi, taisomi, dekoruojami, baigiami ir prirengiami parduoti arba kuriose medžiaga yra perdirbama, neišskiriant laivų statybos, ardymo darbų, taip pat motorinės jėgos ir elektros gamybos, perdirbimo ir transmisijos;
- c) namų ir trobesių, geležinkelių, tramvajų, uostų, dokų, užtvankų, kanalų, vidaus navigacijos įtaisymų, kelių, tunelių, tiltų, viadukų, kolektorinių ir paprastų kanalų, šulinių, telegrafų ir telefonų įtaisymų, elektros įtaisymų, dujų fabriku, vandentiekių tinklų statymas, perstatymas, išlaikymas, taisymas, perdirbimas ir sugriovimas arba kiti statybos darbai, taip pat ir prisirengimas prie anksčiau minėtų darbų.

Kiekvienos šalies kompetentinga įstaiga nurodys ribą, kuri skiria jos pramonę nuo prekybos ir žemdirbystės.

2 s t r a i p s n i s

Šią Konvenciją pildant terminas „naktis“ reikia suprasti mažiausia vie- nuolikos valandų be pertraukos laikotarpis, kuriame laikas būtinai turi būti nuo dešimtos val. vakaro iki penktos val. ryto.

Šalyse, kur jokios valstybės taisyklės netvarko moterų nakties darbo pramonės įmonėse, terminas „naktis“, laikinai ir daugiausia trejiems me- tams, Vyriausybės nuožiūra, galės reikšti tik dešimties valandų laikotarpį, apimant ir tarpą nuo dešimtos v. v. iki penktos v. r.

3 s t r a i p s n i s

Moterys, be amžiaus skirtumo, negalės dirbti nakties metu nei valdžios, nei privačios pramonės įmonėse, nei šių įmonių skyriuose, išskyrus tokias įstaigas, kur dirba tiktai vienos šeimos nariai.

4 s t r a i p s n i s

3 straipsnis nebus taikomas:

- a) nenugalimoms kliūtims esant, kada pramonės įmonėj ištinka iš anksto nenumatyta ir neturinti periodinio pobūdžio darbo pertrauka.
- b) tuo atveju, kai reikia greitai imtis darbo, kad išgelbėtų nuo žuvimo jau tai žaliąją, jau tai perdirbamąją medžiagą, kuri šiaip labai greit sugestų.

5 s t r a i p s n i s

Indijoje ir Siame vyriausybė galės sulaikyti šios Konvencijos 2-jo straipsnio taikymą išskyrus šalies įstatymų nustatytas įmones (faktorijas). Apie kiekvieną išskirtą įmonę bus notifikuota Tarptautiniam darbo biurui.

6 s t r a i p s n i s

Pramonės įmonėse, kurioms turi reikšmės sezonai ir visais atvejais, kai to reikalauja ypatingos sąlygos, 2-me straipsny numatytas nakties laikotar- pis gali būti sumažintas iki dešimties valandų šešiasdešimčiai dienų me- tuose.

7 s t r a i p s n i s

Šalyse, kur dienos darbas dėl klimato yra ypatingai varginantis, nakties laikotarpis gali būti trumpesnis, negu tas aukščiau sužymėtuose straips- niuose buvo nustatyta su ta sąlyga, kad už tą būtų suteikiamas poilsis dien- nos metu.

8 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos ratifikavimo oficialūs dokumentai, 1919 m. birželio 28 dienos Versalės sutarties XIII skyriaus ir 1919 m. rugsėjo 10 dienos Saint- Germaino sutarties numatytomis sąlygomis, bus įteikti Tautų Sąjungos Ge- neraliniam sekretoriui ir jo įregistruoti.

9 s t r a i p s n i s

Kiekvienas Tarptautinės darbo organizacijos narys, ratifikuodamas šią Konvenciją, pasižada ja taikyti toms savo kolonijoms bei valdymo sritims ir tiems savo protektoratams, kurie neturi pilnos autonomijos, išskyrus tuos atvejus:

- a) kai dėl vietos sąlygų, Konvencijos nuostatai yra nepritaikomi;
- b) kai reikalingi Konvencijai pritaikyti prie vietos sąlygų pakeitimai gali būti į ją įtraukiami.

Kiekvienas narys turės notifikuoti Tarptautiniam darbo biurui savo de-
ciziją dėl kiekvienos savo kolonijos, arba valdymo srities, arba
protektorato, kuris dar neturi pilnos autonomijos.

10 s t r a i p s n i s

Kai tik dviejų Tarptautinės darbo organizacijos narių ratifikacijos Sek-
retariate bus įregistruotos, Tautų Sąjungos Generalinis sekretorius tuoj
notifikuos šį faktą visiems Tarptautinės darbo organizacijos nariams.

11 s t r a i p s n i s

Ši Konvencija įsigalios tą dieną, kada Generalinis sekretorius bus pada-
ręs aukščiau paminėtą notifikaciją, bet ji bus privaloma tik tiems nariams,
kurie bus įregistravę savo ratifikacijas Sekretariate. Toliau ši konvencija
bus privaloma kiekvienam kitam Nariui nuo tos dienos, kada jis bus jos
ratifikavimą įregistravęs Sekretariate.

12 s t r a i p s n i s

Kiekvienas narys, kuris ratifikuoja šią Konvenciją, pasižada pradėti tai-
kyti jos nuostatus vėliausia 1922 m. liepos mėn. 1 d. ir imtis tokių priemo-
nių, kurios bus reikalingos šioms dispozicijoms pildyti.

13 s t r a i p s n i s

Kiekvienas ratifikavęs šią Konvenciją narys, praslinkus 10 metų nuo
pirmojo Konvencijos įsigaliojimo, gali nuo jos atsisakyti, pasiųsdamas šio
atsisakymo aktą įregistruoti Tautų Sąjungos Generaliniam sekretoriui. At-
sisakymas įsigalios, tiktai metams praslinkus nuo jo įregistravimo dienos
Sekretariate.

14 s t r a i p s n i s

Tarptautinio darbo biuro Administracijos taryba turės mažiausia kartą
per dešimtį metų patiekti pranešimą Generalinei konferencijai apie šios
Konvencijos pildymą ir nuspręs, ar yra reikalinga įnešti į Konferencijos
dienotvarkę šios Konvencijos peržiūrėjimą bei pakeitimą.

15 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos abu tekstai, prancūzų ir anglų kalba surašyti, bus au-
tentiški.

Konvencija Nr. 6 **Dėl vaikų nakties darbo pramonėje**

Ratifikacija įregistruota 1931 06 19
Vertimas (kalba netaisyta)

Tautų Sąjungos Tarptautinės darbo organizacijos Visuotina konferencija,

Amerikos Jungtinių Valstybių Vyriausybės sušaukta Vašingtone 1919 m. spalio mėn. 29 dieną,

nutarusi priimti įvairius pasiūlymus dėl „vaikų nakties darbo“, iškeltus Konferencijos posėdžio Vašingtone ketvirtoji dienvakšė eilė ir

nutarusi, kad šie pasiūlymai bus suredaguoti tarptautinės konvencijos projekto formoje, prisilaikydama 1919 m. birželio mėn. 28 d. Versalės sutarties dalies apie darbą nuostatų ir 1919 m. rugsėjo mėn. 10 d. Saint-Germaino sutarties, priima sekančios Konvencijos projektą Tarptautinės darbo organizacijos nariams ratifikuoti.

1 s t r a i p s n i s

Taikant šią Konvenciją bus laikomos „pramonės įmonėmis“:

- a) kasyklos, akmenskaldės ir įvairių rūšių gaunamosios pramonės įmonės:
- b) įmonės, kuriose gamybos produktai gaminami, keičiami, valomi, taisomi, gražinami, galutinai apdirbami, paruošiami pardavimui arba kuriose medžiagos yra perdirbamos, čia suprantama laivų statyba, ardymo pramonė, taip pat motorų jėgos bendrai ir elektros gamyba, perdirbimas ir perdavimas.
- c) visų namų, trobesių, geležinkelių, tramvajų, uostų, dokų, tvenkinių, kanalų, vidaus navigacijos įtaisymų, kelių, tunelių, tiltų, viadukų, kolektorinės ir paprastos kanalizacijos, šulinių, telefonų arba telegrafų įtaisymų, elektros įtaisymų, dujų įmonių, vandentiekių statyba, perstatymas, išlaikymas, taisymas, keitimas arba griovimas, arba kiti statybos darbai, taip pat ir jiems paruošiamieji;
- d) įmonių ir prekių transportas keliu, geležinkeliu arba vidaus vandens keliais, taip pat prekių saugojimas dokuose, uostuose, verfėse ir sandėliuose, išskyrus pergabenimą rankomis.

Kiekvienos šalies kompetentinga įstaiga nustatys ribą tarp pramonės ir prekybos bei žemės ūkio.

2 s t r a i p s n i s

Yra draudžiama duoti darbo nakties metu vaikams žemiau aštuoniolikos metų amžiaus pramonės įmonėse, viešose ar privatinėse, arba joms priklausančiose, išskyrus tas, kur dirba vienos šeimos nariai, su žemiau numatytais išimtimis.

Draudimas darbo nakties metu nebus taikomas vaikams, turintiems daugiau šešiolikos metų amžiaus, dirbantiems žemiau išvardintose įmonėse, prie darbų, kurie iš esmės privalo būti nenutraukiami dieną ir naktį:

- a) plieno ir geležies įmonės darbai, kur yra naudojami reverberinės ir regeneratyvinės krosnys ir geležinės skardos ir vielos galvanizavimas;
- b) stiklo įmonės;
- c) popierio įmonės;
- d) cukraus įmonės, kur smulkinamas stambus cukrus;
- e) aukso rūdos apdirbimas.

3 s t r a i p s n i s

Taikant šią Konvenciją terminas „naktis“ reikia suprasti laiko būvį mažiausia vienuolikos valandų iš eilės, įskaitant laiką tarp dešimties valandų vakaro ir penkių valandų ryto.

Anglies ir lignito kasyklose gali būti numatytas pakeitimas, kai dėl poilsio laiko nustatyto ankstyvesniame paragrafe, jeigu tarpas tarp dviejų darbo periodų yra paprastai penkiolikos valandų, bet jokių būdu, jeigu šitas tarpas yra mažesnis kaip trylika valandų.

Jeigu šalies įstatymai draudžia nakties darbą visam kepyklos personalui, galima būtų pakeisti šioje pramonėje laiko būvį tarp devynių valandų vakaro ir keturių valandų ryto laiko būviu tarp dešimties valandų vakaro ir penkių valandų ryto.

Tropikų šalyse, kur darbas per tam tikrą laiką vidudieny yra nutraukiamas, nakties poilsio laiko būvis gali būti mažesnis kaip vienuolika valandų, jeigu dienos metu bus duodamas kompensacinis poilsis.

4 s t r a i p s n i s

Vaikų tarp šešiolikos ir aštuoniolikos metų amžiaus nakties darbui 2 ir 3 str. str. nuostatai nebus taikomi, jeigu yra nenugalimos kliūtys, kurių negalima buvo numatyti ar išpėti ir kurios neturi periodinio pobūdžio, kliudančio normaliam pramonės įmonės veikimui.

5 s t r a i p s n i s

Kas dėl šios Konvencijas taikymo Japonijoje iki 1925 m. liepos mėn. 1 d., 2 str. bus taikomas tik vaikams iki 15 metų amžiaus ir, pradėdant nuo pa-

žymėto laiko, kalbamas 2 str. bus taikomas vaikams iki šešiolikos metų amžiaus.

6 s t r a i p s n i s

Taikant šią Konvenciją Indijoje, terminu „pramonės“ įmonė bus vadinami tikrai „fabrikai“, nustatyti kaip tokie Indijos „fabrikų įstatyme“ (*Indian Factory Act*), ir 2 str. nebus taikomas vaikams vyriškos lyties virš keturiolikos metų amžiaus.

7 s t r a i p s n i s

Jeigu dėl ypatingai svarbių aplinkybių, vieša gerovė reikalauja, draudimas dėl vaikų nuo šešiolikos iki aštuoniolikos metų darbo nakties viešosios įstaigos nutarimu galės būti panaikintas.

8 s t r a i p s n i s

1919 m. birželio mėn. 28 d. Versalės sutarties tryliktos dalies ir 1919 m. rugsėjo mėn. 10 d. Saint-Germaino sutarties numatytais sąlygomis šios Konvencijos oficialės ratifikacijos bus pranešamos Tautų Sąjungos Generaliniam Sekretoriui ir jo įregistruotos.

9 s t r a i p s n i s

Visi Tarptautinės darbo organizacijos nariai, ratifikuojantieji šią Konvenciją, sutinka ją taikyti tose savo kolonijose ir valdomose srityse arba tose savo protektoratuose, kurie neturi pilnos savivaldos, rezervuodami sau:

- a) kad šios Konvencijos nuostatai nebūtų netaikomi dėl vietos sąlygų;
- b) kad pakeitimai, kurie bus reikalingi Konvencijos taikymui vietos sąlygose, būtų į ją įtraukti.

Kiekvienas narys privalės pranešti Tarptautiniam darbo biurui savo nuostatymą dėl kiekvienos savo kolonijų, arba valdymo sričių arba kiekvieno protektorato, kurie neturi pilnos savivaldos.

10 s t r a i p s n i s

Kaip tik dviejų Tarptautinės darbo organizacijos narių ratifikacijos bus įregistruotos Sekretariate, Tautų Sąjungos Generalinis sekretorius praneš šį visiems Tarptautinės darbo organizacijos nariams.

11 s t r a i p s n i s

Ši Konvencija įgis galios tą dieną, kada bus padarytas šis Tautų Sąjungos Generalinio sekretoriaus pranešimas; ji lies tikrai tuos narius, kurie įregistruos savo ratifikacijas Sekretariate. Vėliau, ši Konvencija įgis galios visiems kitiems nariams tą dieną, kada tų narių ratifikacijos bus įregistruotos Sekretariate.

12 s t r a i p s n i s

Kiekvienas narys, ratifikuojąs šią Konvenciją, pasižada taikyti jos nuostatus vėliausia 1922 m. liepos mėn. 1 d. ir imtis tokių priemonių, kurios bus reikalingos šiuos nuostatus vykdyti.

13 s t r a i p s n i s

Kiekvienas narys, ratifikuojąs šią Konvenciją, gali nuo jos atsisakyti po dešimties metų jos įsigaliojimo, pasiūsdamas atsisakymo aktą Tautų Sąjungos Generaliniam sekretoriui ir jam jį įregistravus. Atsisakymas pradės veikti po metų nuo įregistravimo dienos Sekretariate.

14 s t r a i p s n i s

Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba turės bent kartą per dešimtį metų pranešti Visuotinai konferencijai dėl šios Konvencijos taikymo ir nutars, jeigu bus reikalo, įtraukti šios konvencijos revizijos ar pakeitimo klausimą į Konferencijos dienotvarkę.

15 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos prancūzų ir anglų tekstai bus autentiški.

Konvencija Nr. 11

Dėl žemės ūkio darbuotojų teisių jungtis į asociacijas ir vienytis

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 27–647*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,

Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir 1921 m. spalio 25 d. susirinkusi į savo trečiąją sesiją,

nutarusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl žemės ūkio darbuotojų teisių jungtis į asociacijas ir vienytis, o tai yra ketvirtasis sesijos darbotvarkės klausimas,

nusprendusi išforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją,

tūkstantis devyni šimtai dvidešimt pirmųjų metų spalio dvidešimt penktą dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1921 metų konvencija dėl teisės jungtis į asociacijas (žemės ūkyje), ir kurią pateikia ratifikuoti Tarptautinės darbo organizacijos narėms pagal Tarptautinės darbo organizacijos Statuto nuostatas:

1 s t r a i p s n i s

Kiekviena Tarptautinės darbo organizacijos narė, kuri ratifikuoja šią Konvenciją, įsipareigoja visiems žemės ūkio darbuotojams garantuoti tas pačias kaip pramonės darbuotojų teises jungtis į asociacijas ir vienytis ir panaikinti visas įstatymų ar kitas nuostatas, ribojančias šias žemės ūkio darbuotojų teises.

2 s t r a i p s n i s

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

3 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija įsigalioja nuo tos dienos, kurią Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Tarptautinės darbo organizacijos narių ratifikavimo raštus.

2. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštai užregistruoti Tarptautiniame darbo biure.

3. Vėliau ši Konvencija įsigalioja kiekvienoje valstybėje, Tarptautinės darbo organizacijos narėje, tą dieną, kai jos ratifikavimo raštas yra užregistruotas Tarptautiniame darbo biure.

4 s t r a i p s n i s

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimo, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

5 s t r a i p s n i s

Kiekviena šią Konvenciją ratifikuojanti Tarptautinės darbo organizacijos narė įsipareigoja efektyviai taikyti šios Konvencijos nuostatas nuo 1924 m. sausio 1 dienos.

6 s t r a i p s n i s

Kiekviena šią Konvenciją ratifikuojanti Tarptautinės darbo organizacijos narė įsipareigoja Konvenciją taikyti savo kolonijose, valdomose teritorijose ir protektoratuose pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 35 straipsnio nuostatas.

7 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiųsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

8 s t r a i p s n i s

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

9 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 14

Dėl savaitinio poilsio pramonės įmonėse

Ratifikacija įregistruota 1931 06 19
Vertimas (kalba netaisyta)

Tautų Sąjungos Tarptautinės darbo organizacijos Visuotina konferencija, Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir ten susirinkusi 1921 m. spalio mėn. 25 d. savo trečiam posėdžiui,

nutarusi priimti įvairius pasiūlymus dėl savaitinio poilsio pramonėje, iškeltus septintoj posėdžio dienotvarkės eilėj ir

nutarusi, kad šie pasiūlymai priims tarptautinės konvencijos projekto formą, prisilaikydama Versalės sutarties tryliktos dalies ir kitų taikos sutarčių atitinkamų dalių nuostatų, priima sekančios konvencijos projektą Tarptautinės darbo organizacijos nariams ratifikuoti.

1 s t r a i p s n i s

Taikant šią konvenciją „pramonės įmonėmis“ bus vadinamos:

- a) kasyklos, akmenskaldės ir įvairių rūšių ekstraktinės pramonės įmonės;
- b) įmonės, kuriose gamybos produktai gaminami, keičiami, valoma, taisomi, gražinami, galutinai apdirbami, paruošiami pardavimui arba kuriose medžiagos yra perdirbamos, čia suprantama laivų statyba, griovimų darbai, taip pat motorų jėgos bendrai ir elektros gamyba, transformacija ir transmisija;
- c) statyba, perstatymas, išlaikymas, taisymas, keitimas arba griovimas, visų namų ir trobesių, geležinkelių, tramvajų, uostų, dokų, tvenkinių, kanalų, vidujinės navigacijos įtaisymų, kelių, tunelių, tiltų, viadukų, kolektorinės ir paprastos kanalizacijos, šulinių, telefonų arba telegrafų įtaisymų, elektros įtaisymų, dujų įmonių, vandentiekių arba kiti statybos darbai, taip pat jiems paruošiamieji;
- d) žmonių ir prekių transportas keliu, geležinkeliu arba vidaus vandens keliais, taip pat prekių saugojimas dokuose, uostuose, verfėse ir sandėliuose, išskyrus rankų transportą.

Šie išvardymai padaryti, atsižvelgiant ypatingas tautines išimtis, numatytas Vašingtono konferencijos, siekiančios nustatyti aštuonių valandų darbo dienai ir 48 val. darbo savaitę pramonės įmonėse tiek, kiek išimtis yra pri-taikintos prie šios konvencijos.

Be to, jei bus reikalo, kiekvienas narys aukščiau padarytiems išvardymams nustatys demarkacijos ribą tarp pramonės ir prekybos bei žemės ūkio.

2 s t r a i p s n i s

Kiekvienas personalas, dirbąs įvairiose pramonės įmonėse, viešose arba privatinėse, arba joms priklausančiose, atsimenant išimtis, numatytas sekančiuose straipsniuose, turės gauti per kiekvienas septynias dienas poilsį mažiausiai 24 valandų iš eilės.

Šis poilsis bus duodamas, kiek galima, tuo pat laiku visam kiekvienos įmonės personalui.

Jis bus duodamas, kiek galima, tomis dienomis, kuriomis šalies ar apylinkės tradicija arba papročiu švenčiama.

3 s t r a i p s n i s

Kiekvienas narys, taikant 2 str. nuostatus, galės padaryti išimtis asmenims, dirbantiems pramonės įmonėse, kur dirba vienos šeimos nariai.

4 s t r a i p s n i s

Kiekvienas narys gali leisti pilnas arba dalinas išimtis (čia suprantama poilsio panaikinimas arba sumažinimas) dėl 2 str. nuostatų, ypatingai atsižvelgdamas į visus ekonominius ir humanitarinius samprotavimus ir pasitaręs su kvalifikuotomis darbdavių ir darbininkų organizacijomis, ten, kur tokios yra.

Šis pasitarimas nebus reikalingas, jeigu išimtys bus nustatytos, taikant veikiančius įstatymus.

5 s t r a i p s n i s

Kiekvienas narys, kiek galima, turės priimti nuostatus, numatančius poilsio periodus, kompensuojant panaikinimus arba sumažinimus, padarytus einant 4 str., išskyrus tuos atsitikimus, kur vietos susitarimai ar papročiai tokį poilsį jau numatė.

6 s t r a i p s n i s

Kiekvienas narys nustatys išimčių sąrašą, einant šios konvencijos 3 ir 4 str. str., ir jį praneša Tarptautiniam darbo biurui. Kiekvienas narys praneš kas dveji metai visus pakeitimus, kurie bus įnešti į sąrašą.

Tarptautinis darbo biuras darys šiuo klausimu pranešimus Tarptautinės darbo organizacijos Visuotinai konferencijai.

7 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos nuostatų taikymo palengvinimui kiekvienas darbdavys, direktorius arba vedėjas turės sekančias prievoles:

- a) pranešti skelbimais, iškabintais atitinkamu būdu įmonėje arba kitose tinkamose vietose, arba kitu vyriausybės pripažintu būdu kolektyvo poilsio dienas ir valandas, kai savaitinis poilsis yra duotas visiems tarnautojams kolektyviai;

- b) pranešti darbininkų ir tarnautojų sąrašą, sudarytą laikantis krašto įstatymų arba kompetentingos įstaigos taisyklių, nustatant jų poilsio tvarką ir ją paskelbiant, jeigu poilsis duotas ne visiems tarnautojams kolektyviai.

8 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos oficialės ratifikacijos Versalės sutarties tryliktos dalies ir kitų taikos sutarčių atitinkamų dalių numatytomis sąlygomis bus praneštos Tautų Sąjungos Generaliniam sekretoriui ir jo įregistruotos.

9 s t r a i p s n i s

Ši Konvencija pradės veikti nuo dienos, kai du Tarptautinės darbo organizacijos nariai įregistruos savo ratifikacijas pas Generalinį sekretorių.

Ji lies tiktai tuos narius, kurių ratifikacijos bus įregistruotos Sekretariate.

Vėliau ši Konvencija įgis galios kiekvienam nariui nuo dienos, kai jo ratifikacija bus įregistruota Sekretariate.

10 s t r a i p s n i s

Kaip tik dviejų Tarptautinės darbo organizacijos narių ratifikacijos bus įregistruotos Sekretariate, Tautų Sąjungos Generalinis sekretorius tą praneš visiems Tarptautinės darbo organizacijos nariams. Taip pat jis jiems praneš ratifikacijų įregistravimą, kurios jam bus vėliau patiektos kitų Organizacijos narių.

11 s t r a i p s n i s

Kiekvienas narys, ratifikuojąs šią Konvenciją, sutinka taikyti 1, 2, 3, 4, 5, 6, ir 7 str. str. nuostatus vėliausia nuo 1924 m. sausio mėn. 1 d. ir imtis tokių priemonių, kurios bus reikalingos šiems nuostatams vykdyti.

12 s t r a i p s n i s

Kiekvienas Tarptautinės darbo organizacijos narys, ratifikuojąs šią Konvenciją, sutinka ją taikyti savo kolonijose, valdymo srityse, ir protektoratuose, prisilaikant Versalės sutarties 421 str. nuostatų ir kitų taikos sutarčių atitinkamų straipsnių.

13 s t r a i p s n i s

Kiekvienas narys, ratifikavęs šią Konvenciją, gali nuo jos atsisakyti po dešimties metų nuo jos įsigaliojimo dienos, pranešdamas aktu apie tą Tautų Sąjungos Generaliniam sekretoriui ir jam jį įregistravus. Atsisakymas pradės veikti po metų jį Sekretariate įregistravus.

14 s t r a i p s n i s

Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba turės bent kartą per dešimtį metų patiekti Visuotinai konferencijai raportą dėl šios Konvencijos taikymo ir nuspręs, jei yra reikalo, įnešti į Konferencijos dienotvarkę klausimą dėl šios konvencijos patikrinimo ar keitimo.

---

15 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos prancūzų ir anglų tekstai yra autentiški.

Konvencija Nr. 24

Dėl draudimo ligoje pramonės ir prekybos ir namų ruošos darbininkų

Ratifikacija įregistruota 1931 06 19
Vertimas (kalba netaisyta)

Tautų Sąjungos Tarptautinės darbo organizacijos Visuotina Konferencija,

sušaukta Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos Ženevoje ir ten susirinkusi 1927 m. gegužės mėn. 25 d. savo dešimtam posėdyje,

nutarusi priimti įvairius pasiūlymus dėl draudimo ligoje pramonės ir prekybos ir namų ruošos darbininkų, išskeltus posėdžio dienotvarkės pirmoj eilėj, ir

nutarusi, kad šitie pasiūlymai bus suformuluoti tarptautinės konvencijos projekto formoje, prisilaikydama Versalio sutarties tryliktos dalies ir kitų taikos sutarčių atitinkamų dalių nuostatų, priima, šių tūkstantis devyni šimtai dvidešimt septintų metų birželio mėnesio 15 dieną sekančios konvencijos projektą Tarptautinės darbo organizacijos nariams ratifikuoti:

1 s t r a i p s n i s

Kiekvienas Tarptautinės darbo organizacijos narys, ratifikuojąs šią Konvenciją, pasižada įvesti privalomąjį draudimą ligoje bent atitinkamomis sąlygomis, numatytomis šioje konvencijoje.

2 s t r a i p s n i s

Privalomas draudimas ligoje taikomas pramonės ir prekybos įmonių darbininkams, tarnautojams ir gizeliams, darbininkams, kurie nedirba įmonėj, ir tarnams.

Tačiau, kiekvienam nariui leidžiama numatyti savo šalies įstatymuose tokias išimtis, kurias jis laiko reikalingomis, liečiančias:

- a) laikinus tarnautojus, kurių darbo laikas nesiekia ribos, nustatytos vietos įstatymų, nenuolatiniai darbai nesurišti su profesija arba darbdaivio įmone, atsitiktini darbai ir papildomieji darbai;
- b) darbininkus, kurių alga ar pajamos viršija ribą, kuri gali būti vietos įstatymų nustatyta;
- c) darbininkus, kurie negauna atlyginimo pinigais;

- d) namų darbininkus, kurių darbo sąlygos negali būti prilyginamos prie samdomųjų;
- e) darbininkus, nepasiekusius arba perviršijusius amžiaus ribą, kuri gali būti vietos įstatymų nustatyta;
- f) darbdavio šeimos narius.

Be to, gali būti atleisti nuo privalomojo draudimo ligoje, asmens turintieji teisės, ligos atveju, einant įstatymu arba taisyklėmis arba specialiu statutu į pagelbą, kuri visumoje atitinka bent ekvivalentui, šios konvencijos numatytam.

Ši Konvencija neliečia jūrininkų ir jūros žvejų, kurių draudimas ligoje galės būti svarstomas vėlesniam Konferencijos posėdyje.

3 s t r a i p s n i s

Draudžiamasis, negalintis dirbti dėl savo anormalės fizinės ar proto sveikatos būklės, turi teisės į atlyginimą pinigais mažiausia per dvidešimt šešias pirmąsias savo ligos savaites, skaitant atlyginimą nuo pirmos dienos.

Atlyginimo teisė gali priklausyti nuo draudžiamąjo atlikto stažo ir praėjus daugiausia trims dienoms laiko.

Atlyginimas gali būti sulaukytas:

- a) jeigu draudžiamasis jau gauna pagal įstatymą kitą pašalpą ir už tą pat ligą kitoj vietoj; šis nutraukimas galės būti pilnas arba dalinis, atsižvelgiant į tai, ar ta pastaroji pašalpa bus lygi ar žemesnė, nei šio straipsnio numatyta pašalpa;
- b) taip pat tol, kol draudžiamasis dėl savo nedarbingumo nenustoja normalaus darbo atlyginimo, arba jeigu jis yra laikomas draudimo arba viešojo fondo lėšomis; tačiau pašalpos nutraukimas bus dalinis, jeigu draudžiamasis be savęs išlaiko dar šeimą;
- c) taip pat tol, kol draudžiamasis atsisako pildyti be rimtų motyvų gydytojo nurodymus ir instrukcijas, liečiančias ligonių elgesį, arba vengia be leidimo ir saivaliai draudimo įstaigos kontrolės.

Pašalpa gali būti sumažinta arba atimta, jeigu liga draudžiamąjo iššaukta tyčiomis.

4 s t r a i p s n i s

Draudžiamasis turi teisės dovanai, pradėdant nuo ligos pradžios ir bent iki galui periodo, numatyto gauti pašalpą ligoje, į pakankamai kvalifikuoto gydytojo pagalbą, taipogi į vaistus ir terapeutiškus reikmenis pakankamos kokybės ir kiekio.

Tačiau iš draudžiamąjo gali būti reikalaujama dalyvauti pagalbinėse išlaidose vietos įstatymų nustatytomis sąlygomis.

Pagalba ligoje gali būti sustabdyta, kol draudžiamasis be svarbių motyvų atsisako pildyti gydytojo nurodymus ir instrukcijas dėl ligonių elgesio arba netinkamai naudojasi pagalba, kurią jam teikia draudimo įstaiga.

5 straipsnis

Vietos įstatymai gali leisti arba nustatyti teikimą medicinos pagalbos draudžiamąjį šeimos nariams, gyvenantiems drauge su juo ir jo išlaikomiems; jie nustato sąlygas, kuriose šita pagalba gali būti teikiama.

6 straipsnis

Draudimas ligoje turi būti pavestas autonominiams įstaigoms, viešųjų organų administraciniu ir finansiniu atžvilgiu kontroliuojamoms ir neturintiems pasipelnijimo tikslo, įstaigos, įsteigtos private iniciatyva, reikalingos specialaus viešųjų organų pripažinimo.

Draudžiamieji turi būti pakviesti dalyvauti draudimo autonominių įstaigų valdyme vietos įstatymų nustatytais sąlygomis.

Tačiau draudimo ligoje tvarkymą gali prisiimti tiesioginiai valstybės, jeigu autonominių įstaigų valdymas sunkus arba neįmanomas arba nepritaikomas dėl krašto sąlygų ir ypač dėl nepakankamos profesionalių darbdavių ir darbininkų organizacijų raidos.

7 straipsnis

Draudžiamieji ir jų darbdaviai turi dalyvauti draudimo ligoje lėšų sudaryme.

Vietos įstatymams priklauso nustatyti viešųjų organų finansinę pagalbą.

8 straipsnis

Ši Konvencija neliečia prievolių, išeinančių iš konvencijos dėl moterų darbo prieš ir po gimdymo, priimtoms Tarptautinės darbo konferencijos pirmoje sesijoje.

9 straipsnis

Esant ginčui dėl draudžiamąjį teisių atlyginimą, jam turi būti pripažinta skundo teisė.

10 straipsnis

Valstybės, turinčios didelius mažai apgyvendintus plotus, gali netaikyti šios Konvencijos nuostatų jų teritorijos dalyse, kur dėl gyventojų retumo arba išblaškymo ir dėl stokos susisiekiama priemonių draudimo ligoje organizavimas, prisilaikant šios Konvencijos, yra neįmanomas.

Valstybės, norinčios pasinaudoti leistinu pakeitimu, einant šiuo straipsniu privalės pareikšti savo nuomones, pranešdamos savo formales konvencijos ratifikacijas Tautų Sąjungos Generaliniam sekretoriui. Jos turės pažymėti Tarptautiniam darbo biurui tas jų teritorijos dalis, kurioms jos taiko pakeitimą, nurodydamos savo sprendimo motyvus.

Europoje pakeitimas, šiame straipsnyje numatytas, galės būti pritaikintas tiktai Suomijoje.

11 straipsnis

Versalio sutarties tryliktoje dalyje ir kitų taikos sutarčių atitinkamose dalyse numatytomis sąlygomis, oficialės šios konvencijos ratifikacijos bus pranešamos Tautų Sąjungos Generaliniam sekretoriui ir jo įregistruotos.

12 straipsnis

Ši Konvencija įsigalios po devyniasdešimt dienų, kai dviejų Tarptautinės darbo organizacijos narių ratifikacijos bus Generalinio sekretoriaus įregistruotos.

Ji lies tiktai tuos narius, kurių ratifikacija bus įregistruota Sekretariate.

Toliau ši Konvencija įsigalios kiekvienam nariui per devyniasdešimt dienų po jo ratifikacijos įregistravimo Sekretariate.

13 straipsnis

Kaip tik dviejų Tarptautinės darbo organizacijos narių ratifikacijos bus įregistruotos Sekretariate, Tautų Sąjungos Generalinis sekretorius praneš šį visiems Tarptautinės darbo organizacijos nariams. Jis jiems taip pat praneš apie ratifikacijas, kurios vėliau kitų Organizacijų narių jam bus patiektos.

14 straipsnis

Prisilaikant 12 str. nuostatų sąlygos, visi nariai, ratifikuoją šią Konvenciją, pasižada taikyti 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 ir 10 str. str. nuostatus vėliausia nuo 1929 m. sausio mėn. 1 d. ir imtis tokių priemonių, kurios bus reikalingos šiems nuostatams vykdyti.

15 straipsnis

Kiekvienas Tarptautinės darbo organizacijos narys, ratifikuojąs šią Konvenciją, sutinka ją taikyti savo kolonijose, valdymo srityse ir protektoratuose, prisilaikant Versalio sutarties 421 str. ir kitų taikos sutarčių atitinkamų straipsnių.

16 straipsnis

Kiekvienas narys, ratifikuojąs šią Konvenciją, gali nuo jos atsisakyti, praėjus dešimties metų laikotarpiui nuo jos įsigaliojimo dienos, pranešdamas aktu Tautų Sąjungos generaliniam Sekretoriui ir jam jį įregistravus. Atsisakymas įsigalioja po metų, įregistravus jį Sekretariate.

17 straipsnis

Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba privalės bent kartą per dešimtį metų patiekti Visuotinai konferencijai pranešimą dėl taikymo šios Konvencijos ir nuspręs, jeigu bus reikalo, įnešti į konferencijos dienotvarkę klausimą dėl šios Konvencijos patikrinimo arba pakeitimo.

18 straipsnis

Šios Konvencijos prancūzų ir anglų tekstai bus autentiški.

Aukščiau minėtasis tekstas yra autentiškas Konvencijos tekstas, tinkamai priimtas Tarptautinės darbo organizacijos visuotinos konferencijos Genevoj dešimtoji sesijoje, kuri buvo uždaryta 1927 metais birželio 16 d.

ŠIAM PATVIRTINTI padėjo savo parašus, 1927 m. liepos 7 d.:

Konferencijos pirmininkas

ATUL C. CHATTERJEE.

Tarptautinio Darbo Biuro direktorius

ALBERT THOMAS.

Konvencija Nr. 29

Dėl priverstinio ar privalomojo darbo

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 27–648*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,
Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir
1930 m. birželio 10 d. susirinkusi į keturioliktąją sesiją,
nutarusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl priverstinio ar privalomojo
darbo, o tai yra pirmasis sesijos darbotvarkės klausimas,
nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją,
tūkstantis devyni šimtai trisdešimtųjų metų birželio dvidešimt aštuntą
dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1930 metų konvencija dėl
priverstinio darbo, ir pateikia ją Tarptautinės darbo organizacijos narėms
ratifikuoti pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto nuostatas:

1 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Tarptautinės darbo organizacijos narė, kuri ratifikuoja šią Konvenciją, įsipareigoja panaikinti visų formų priverstinį ar privalomąjį darbą per kiek galima trumpiausią laikotarpį.

2. Kadangi tokios darbo formos visiškai panaikinamos, pereinamuoju laikotarpiu priverstinis ar privalomasis darbas gali būti naudojamas tik valstybiniam tikslams ir tik kaip išskirtinė priemonė, laikantis toliau pateiktų sąlygų bei garantijų.

3. Pasibaigus penkerių metų terminui nuo šios Konvencijos įsigaliojimo, Tarptautinės darbo organizacijos Administracinė taryba, rengdama atskaitą pagal toliau pateikiamą 31 straipsnį, turi apsvarstyti galimybę uždrausti visų formų priverstinį ar privalomąjį darbą, nepalikdama pereinamojo laikotarpio bei galimybės įrašyti šį klausimą į Konferencijos darbotvarkę.

2 s t r a i p s n i s

1. Šioje Konvencijoje terminas „priverstinis ar privalomasis darbas“ reiškia bet kokią darbą ar tarnybą, kurių buvo išreikalauta prievarta, grasi-nant nuobauda ir kurių asmuo nesutiko atlikti sava valia.

2. Tačiau šioje Konvencijoje vartojamas terminas „priverstinis ar privalomasis darbas“ nereiškia:

- (a) kokio nors darbo ar tarnybos, reikalaujamos pagal privalomosios karinės tarnybos įstatymus vien tik kariniams tikslams;
- (b) kokio nors darbo ar tarnybos, tiesiogiai susijusios su visiškai savarankiškos valstybės pilietinių pareigų vykdymu;
- (c) kokio nors darbo ar tarnybos, kurie būtų išreikalauti iš asmenų kaip nuteisimo pasekmė, jeigu tas darbas ar tarnyba atliekami prižiūrint ir kontroliuojant valdžios institucijai ir jeigu asmens nepasamdė ar neįdarbino privatūs asmenys, kompanijos ar asociacijos;
- (d) kokio nors darbo ar tarnybos, išreikalautos ypatingais atvejais: karo ar stichinės nelaimės grėsmės atveju, t.y. kilus gaisrui, potvyniui, baidui, žemės drebėjimui, smarkiai epidemijai ar epizootinėms ligoms, užpuolus laukiniams gyvuliams, vabzdžiams ar daržovių kenkėjams, taip pat bet kokiomis kitomis aplinkybėmis, sukeliančiomis pavojų visų ar dalies gyventojų egzistencijai ar jų gerovei;
- (e) nedidelės visuomeninės paslaugos, kurias bendruomenės nariai atlieka savo bendruomenės labui, todėl jos gali būti laikomos normaliomis pilietinėmis pareigomis, privalomomis bendruomenės nariams, su sąlyga, kad bendruomenės nariai ar tiesioginiai jų atstovai turi teisę konsultuotis dėl tokių paslaugų reikalingumo.

3 s t r a i p s n i s

Terminas „kompetentinga valdžios institucija“ šioje Konvencijoje reiškia metropolinės šalies ar aukščiausiąją centrinės valdžios instituciją tam tikros šalies teritorijoje.

4 s t r a i p s n i s

1. Kompetentinga valdžios institucija nenustato arba neleidžia nustatyti priverstinio ar privalomojo darbo naudojimo privačių asmenų, kompanijų ar asociacijų naudai.

2. Jeigu kuri nors Organizacijos narė naudoja priverstinį ar privalomąjį darbą privačių asmenų, kompanijų ar asociacijų naudai ir, kai Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius įregistruoja šios Konvencijos ratifikavimą, ta Organizacijos narė visiškai uždraudžia tokį priverstinį ar privalomąjį darbą nuo šios Konvencijos įsigaliojimo toje šalyje datos.

5 s t r a i p s n i s

1. Privatiems asmenims, kompanijoms ar asociacijoms netaikomos jokios nuolaidos naudoti bet koki priverstinį ar privalomąjį darbą gamyboje ar produkcijai surinkti, kurią šie privatūs asmenys, kompanijos ar organizacijos vartoja ar ja prekiauja.

2. Ten, kur leidžiama naudoti tokios rūšies priverstinį ar privalomąjį darbą, tos nuolaidos kiek galima greičiau panaikinamos, kad atitiktų šios Konvencijos 1 straipsnio keliamus reikalavimus.

6 s t r a i p s n i s

Administracijos pareigūnai netrukdo gyventojams ar atskiriems asmenims dirbti privatiems asmenims, kompanijoms ar asociacijoms netgi tuo atveju, kai jiems pagal pareigas galima skatinti gyventojus savo noru užsiimti kokia nors darbo forma.

7 s t r a i p s n i s

1. Vadovai, nevykdantys administracinių funkcijų, nenaudoja priverstinio ar privalomojo darbo.

2. Vadovai, vykdantys administracines funkcijas, kompetentingai valdžios institucijai leidus, gali naudoti priverstinį ar privalomąjį darbą, jeigu tai neprieštarauja šios Konvencijos 10 straipsniui.

3. Vadovai, kurie yra atitinkamai pripažinti ir kurie negauna pakankamo atlyginimo kitomis formomis, gali naudotis asmeninėmis paslaugomis, jeigu tai atitinkamai reguliuojama ir jeigu numatytos visos reikiamos priemonės piktnaudžiavimui išvengti.

8 s t r a i p s n i s

1. Atsakomybė už kiekvieną sprendimą leisti naudoti priverstinį ar privalomąjį darbą tenka tos teritorijos aukščiausiai valstybinės valdžios institucijai.

2. Tačiau ši valdžios institucija gali įgalioti aukščiausiasias vietinės valdžios institucijas naudoti priverstinį ar privalomąjį darbą, jeigu nereikia perkelti darbininkų iš jų nuolatinės gyvenamosios vietos. Šios valdžios institucijos taip pat gali įgalioti aukščiausiasias vietinės valdžios institucijas leisti naudoti priverstinį ar privalomąjį darbą, perkėlus darbuotojus iš jų nuolatinės gyvenamosios vietos tam tikram laikotarpiui ir tam tikromis sąlygomis, kurios gali būti nustatytos kituose norminiuose aktuose vadovaujantis šios Konvencijos 23 straipsniu, jeigu reikia padėti perkelti administracinės valdžios pareigūnus jų tarnybinėms pareigoms atlikti ir jeigu reikia pervežti vyriausybės fondus.

9 s t r a i p s n i s

Jeigu nenurodyta kitaip šios Konvencijos 10 straipsnyje, bet kuri valdžios institucija, turinti įgaliojimus leisti naudoti priverstinį ar privalomąjį darbą, prieš priimdama sprendimą leisti naudoti tokią darbo formą, įsitiškina, kad:

- (a) darbas ar tarnyba, kuriuos reikia atlikti, yra ypatingai svarbūs tai bendruomenei, kuri raginama juos atlikti;
- (b) darbas ar tarnyba tuo metu yra neišvengiama būtinybė;
- (c) kad negalima buvo suorganizuoti savanoriškos veiklos šiam darbui ar tarnybai atlikti siūlant ne blogesnę darbo užmokestį ir darbo sąlygas

- negu nustatytos toje teritorijoje už atitinkamą darbą ar tarnybą;
- (d) kad toks darbas ar tarnyba nebus per sunkūs gyventojams pagal darbo mastą ir galimybes jį atlikti.

10 s t r a i p s n i s

1. Priverstinis ar privalomasis darbas kaip prievolė ir priverstinis ar privalomasis darbas kaip viešieji darbai, reikalaujami atlikti pagal administracinės funkcijos vykdančių vadovų kreipimąsi, palaipsniui panaikinami.

2. Tuo tarpu ten, kur reikalaujama priverstinio ar privalomojo darbo kaip prievolės ir priverstinio ar privalomojo darbo kaip viešųjų darbų pagal administracinės funkcijos vykdančių vadovų kreipimąsi, atitinkama valdžios institucija įsitikina, kad:

- (a) darbas ar tarnyba, kuriuos reikia atlikti, yra ypatingai svarbūs tai bendruomenei, kuri raginama juos atlikti;
- (b) tas darbas ar pareigos tuo metu yra neišvengiama būtinybė;
- (c) tas darbas ar tarnyba nebus per sunkūs gyventojams pagal darbų mastą ir galimybes juos atlikti;
- (d) šiam darbui ar tarnybai atlikti nereikės perkelti darbuotojų iš nuolatinių jų gyvenamosios vietos;
- (e) toks darbas ar tarnyba bus atliekama atsižvelgiant į būtinus religijos, visuomeninio gyvenimo ir žemės ūkio darbų reikalavimus.

11 s t r a i p s n i s

1. Tik suaugę darbingi vyrai, ne jaunesni kaip 18 metų ir ne vyresni kaip 45 metų, gali būti kviečiami priverstiniais ar privalomiesiems darbams. Išskyrus šios Konvencijos 10 straipsnyje nurodytas darbo rūšis, taikomos šios sąlygos ir apribojimai:

- (a) ten, kur įmanoma, administracija paskiria specialų pareigūną mediką patikrinti, ar asmenys, kviečiami šiems darbams, neserga kokia nors infekcine ar užkrečiama liga, ar yra fiziškai tinkami numatytiems darbams ir tokioms sąlygoms, kokiomis jiems teks dirbti;
- (b) visiškai atleisti mokytojus, moksleivius bei valstybės pareigūnus;
- (c) išlaikyti bendruomenėje tam tikrą suaugusių darbingų vyrų skaičių, būtiną šeimyniniam ir socialiniam gyvenimui;
- (d) gerbti santuokinius ir šeimyninius ryšius.

2. 1 punkto c papunkčio tikslams šios Konvencijos 23 straipsnyje numatytos sąlygos nuolatinių gyventojų – suaugusių darbingų vyrų proporcijai nustatyti, kuriuos galima bet kuriuo metu paimti priverstiniais ar privalomiesiems darbams, su sąlyga, kad ši proporcija niekada neviršytų 25 procentų. Nustatant šią proporciją, kompetentingos valdžios institucijos atsižvelgia į gyventojų tankumą, fizinį bei socialinį išsivystymą, metų laikus ir į

darbus, kuriuos pašauktieji asmenys privalo atlikti savo gyvenamojoje vietoje, taip pat į ekonominius ir socialinius atitinkamos bendruomenės normalaus gyvenimo poreikius.

1 2 s t r a i p s n i s

1. Maksimalus laikotarpis, kuriam koks nors asmuo gali būti paimtas bet kokios rūšies priverstiniam ar privalomajam darbui, per vieną dvylikos mėnesių periodą negali viršyti šešiasdešimties dienų, įskaitant ir laiką, sugaištą vykstant į darbo vietą ir grįžtant atgal.

2. Kiekvienam asmeniui, atliekančiam priverstinį ar privalomąjį darbą, išduodamas pažymėjimas, kuriame nurodomas atlikto darbo trukmė.

1 3 s t r a i p s n i s

1. Asmens, atliekančio priverstinį ar privalomąjį darbą, darbo laikas yra toks pat, kaip ir atliekančio savanorišką darbą, o už viršvalandžius atlyginama pagal tokį patį tarifą, kaip ir už savanoriško darbo viršvalandžius.

2. Viena savaitinė poilsio diena suteikiama visiems asmenims, atliekantiems bet kokios rūšies priverstinį ar privalomąjį darbą. Pagal galimybes ta diena turi sutapti su atitinkamoje teritorijoje ar regione tradiciškai pagal papročius nusistovėjusia poilsio diena.

1 4 s t r a i p s n i s

1. Visais priverstinio ar privalomojo darbo atvejais, išskyrus numatytus šios Konvencijos 10 straipsnyje, už bet kokios rūšies priverstinį ar privalomąjį darbą apmokama grynaisiais pinigais ne mažesniu tarifu, negu nustatyta už atitinkamą darbo rūšį tame rajone, kuriame darbas atliekamas, arba tame rajone, kuriame šis darbas buvo užsakytas, pagal tai, kuris tarifas didesnis.

2. Tais atvejais, kai darbas atliekamas pagal vadovų, vykdančių administracines funkcijas, nurodymus, užmokesčio išmokėjimas pagal 1 punkte išdėstytas nuostatas pradedamas kiek galima greičiau.

3. Užmokestis išmokamas kiekvienam darbuotojui asmeniškai, o ne jo genties vadui ar kitam kuriam nors viršininkui.

4. Dienos, sugaištos vykstant į darbą ir grįžtant iš jo, laikomos darbo dienomis ir įtraukiamos į darbo užmokesčio apskaitą.

5. Pagal šį straipsnį nenumatyta uždrausti įprastinio maisto davinio, suteikiamo kaip užmokesčio dalies, jei toks maisto davinys bent jau atitinka piniginę vertę užmokesčio, kurią jis pakeičia, tačiau atskaitymai iš užmokesčio neatliekami nei mokesčiams, nei už specialųjį maistą, nei už drabužius, nei už gyvenamąsias patalpas, nei už darbo įrankius, kurie suteikiami darbuotojui darbo metu darbingumui palaikyti ir sudaryti tinkamas sąlygas darbui atlikti specifinėmis sąlygomis.

15 straipsnis

1. Bet kokie įstatymai ar kiti norminiai aktai dėl kompensacijos darbuotojams nelaimingų atsitikimų ar susirgimo darbe atvejais ir bet kokie įstatymai ar kiti norminiai aktai dėl kompensacijos mirusio ar tapusio nedarbingu darbuotojo išlaikytiniams, galiojantys ar įsigaliosiantys atitinkamoje teritorijoje, vienodai taikomi tiek asmenims, atliekantiems priverstinius ar privalomuosius darbus, tiek ir asmenims, atliekantiems savanorišką darbą.

2. Visais atvejais bet kuri valdžios institucija, įdarbinanti bet kurią darbuotoją priverstiniam ar privalomajam darbui, įsipareigoja garantuoti pragyvenimą tam darbuotojui, kuris dėl nelaimingo atsitikimo ar susirgimo darbe tapo visiškai ar iš dalies nedarbingas ir nebegali pats užsidirbti pragyvenimui, ir imtis priemonių garantuoti faktiškai nuo tokio darbuotojo priklausomų asmenų išlaikymą tuo atveju, kai jis darbo metu tapo nedarbingas ar mirė.

16 straipsnis

1. Asmenys, atliekantys priverstinius ar privalomuosius darbus, nevezami į tokius rajonus, kur maistas ir klimato sąlygos labai skiriasi nuo įprastinių ir yra pavojingos sveikatai, išskyrus ypač svarbius atvejus.

2. Jokiu būdu negalima leisti vežti tokių darbuotojų tol, kol nebus griežtai imtasi visų priemonių, susijusių su higiena ir apgyvendinimu, reikalingų tokių darbuotojų prisitaikymui prie sąlygų ir jų sveikatos apsaugai.

3. Jeigu negalima išvengti tokio darbuotojų vežimo, imamasi priemonių laipsniškam jų prisitaikymui prie naujų mitybos ir klimato sąlygų vadovaujantis kompetentingų medikų patarimais.

4. Tais atvejais, kai tokie darbuotojai reikalingi nuolatiniais darbams, prie kurių jie nėra pripratę, imamasi priemonių jiems adaptuotis, ypač atkreipiant dėmesį į nuoseklų apmokymą, darbo valandas ir pertraukų poilsui suteikimą, taip pat į maitinimo pagausinimą ir pagerinimą.

17 straipsnis

Duodamos leidimą panaudoti priverstinius ar privalomuosius statybos ar remonto darbus, dėl kurių darbuotojai turi būti darbo vietose tam tikrą laiką tarpą, kompetentingos valdžios institucijos įsitikina kad:

- (1) bus imtasi visų reikiamų priemonių darbuotojų sveikatos apsaugai ir garantuojama būtina medicinos pagalba ir, ypač, (a) kad darbuotojų sveikata būtų patikrinta prieš darbų pradžią ir periodiškai būtų tikrinama darbų metu, (b) kad medicinos punktuose ir ligoninėse pagal reikalavimus pakanka medicinos personalo ir būtiniausios medicininės įrangos bei vaistų ir (c) kad sanitarinės sąlygos darbo vietose yra patenkinamos, kad yra geriamojo vandens, maisto, kuro, maisto gamybos priemonių ir, kur būtina, gyvenamosios patalpos bei drabužių;

- (2) sudarytos sąlygos šeimoms išlaikyti, ypač organizuojant saugų darbuotojų užmokesčio dalies pervedimą šeimoms pagal darbuotojų prašymą arba sutikimą;
- (3) administracija pasirūpino darbuotojų kelione į darbo vietą ir atgal visomis prieinamomis transporto rūšimis ir apmokėjo darbuotojų kelionės išlaidas;
- (4) ligos ar nelaimingo atsitikimo atveju, dėl kurio darbuotojas tam tikrą laiką tampa nedarbingu, darbuotojas bus parvežamas administracijos lėšomis;
- (5) kiekvienam darbuotojui, pareiškusiam norą savanoriškai pasilikti dirbti pasibaigus jo priverstinio ar privalomojo darbo laikui, bus leidžiama pasilikti dvejus metus neprarandant teisės būti parvežtam nemokamai.

18 s t r a i p s n i s

1. Prekių ir asmenų gabenimo priverstinis ar privalomasis darbas, pavyzdžiui, palydovų ar valtininkų, per trumpiausią laiką turi būti panaikintas. Kompetentingos valdžios institucijos paskelbia norminius aktus, reglamentuojančius *inter alia*, (a) kad toks darbas bus panaudojamas tik vežant administracijos pareigūnus, kai jie atlieka tarnybines pareigas arba vyriausybės fondams gabenti ar, ypač svarbiais atvejais, vežant kitus asmenis; (b) kad taip įdarbintų darbuotojų fizinis tinkamumas būtų mediciniškai patvirtintas, kur medicininis patikrinimas yra įmanomas, o kur toks medicininis patikrinimas nepraktikuojamas, tai asmuo, įdarbinantis tokius darbuotojus, prisiima visą atsakomybę ir garantuoja, kad asmenys yra fiziškai tinkami tokiam darbui ir neserga kokiomis nors infekcinėmis ar užkrečiamomis ligomis; (c) maksimalų krovinio dydį, kokį šie darbuotojai gali vežti; (d) maksimalų atstumą nuo jų namų, kokį jie gali nukeliauti; (e) maksimalų dienų skaičių per mėnesį ar kitą laikotarpį, kuriam jie gali išvykti, įskaitant ir dienas, sugaištas kelionei namo, ir (f) asmenis, turinčius teisę reikalauti tokios priverstinio ar privalomojo darbo formos, ir tos teisės panaudojimo ribas.

2. Nustatydamos maksimalius dydžius, nurodytus 1 punkto (c), (d) ir (e) papunkčiuose, kompetentingos valdžios institucijos atsižvelgia į visus veiksnius, taip pat ir į fizinį išsivystymą tų gyventojų, iš kurių verbuojami tokie darbuotojai, šalies gamtą, per kurią jiems teks keliauti, ir klimato sąlygas.

3. Kompetentingos valdžios institucijos toliau nustato, kad darbuotojų normali kelionės trukmė per dieną neviršytų atstumo, atitinkančio vidutinę aštuonių valandų darbo dieną, atsižvelgiant ne tik į vežamo krovinio svorį ir į kelionės atstumą, bet ir į kelių būklę, metų laiką ir kitus veiksnius, taip pat į tai, kad ten, kur faktinė kelionės trukmė viršija nustatytą vienos

---

dienos

kelionės trukmę, turi būti apmokama didesniais už tarifinius įkainiais.

19 straipsnis

1. Kompetentingos valdžios institucijos gali leisti panaudoti privalomuosius darbus žemdirbystėje tik kaip atsargumo priemonę nuo bado ar nepakankamo maisto produktų tiekimo ir tik su ta sąlyga, kad pagaminta maisto ar kita žemės ūkio produkcija liks tos šalies gyventojų ar tos bendruomenės, kuri tą produkciją pagamino, nuosavybė.

2. Pagal šį straipsnį nenumatyta teisė reikalauti panaikinti prievolės bendruomenės nariams atlikti tokius darbus remiantis įstatymais ar papročiais bendruomenei reikalaujant, kai organizuojama tokios produkcijos gamyba visuomeniniais pagrindais pagal įstatymą ar papročius ir, kur produkcija ar bet koks pelnas, gautas pardavus šią produkciją, lieka bendruomenės nuosavybė.

20 straipsnis

Kolektyvines bausmes numatančiuose įstatymuose, pagal kuriuos bendruomenė gali būti baudžiama už nusikaltimus, padarytus kurio nors jos nario, negali būti nuostatų, numatančių priverstinį ar privalomąjį darbą kaip vieną iš bausmės taikymo tai bendruomenei metodų.

21 straipsnis

Priverstinis ar privalomasis darbas nedirbamas požeminėse šachtose.

22 straipsnis

Metinėse ataskaitose, kurias Organizacijos narės, ratifikavusios šią Konvenciją, išipareigoja pateikti Tarptautiniam darbo biurui pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 22 straipsnį dėl priemonių, kokių buvo imtasi įgyvendinant šios Konvencijos nuostatas, pateikiama kuo išsamesnė informacija apie kiekvieną teritoriją, atsižvelgiant į priverstinio ar privalomojo darbo panaudojimo mastą toje teritorijoje, tikslus, sergamumą ir mirtingumą, nustatytą darbo trukmę, užmokesčio išmokėjimo metodus ir jų dydį bei kita atitinkama informacija.

23 straipsnis

1. Kad būtų efektyviai įgyvendinamos šios Konvencijos nuostatos, kompetentingos valdžios institucijos išleidžia išsamius ir tikslus norminius aktus, reguliuojančius priverstinio ar privalomojo darbo panaudojimą.

2. Šiuose norminiuose aktuose numatomos *inter alia* taisyklės, leidžiančios asmeniui, iš kurio reikalaujama atlikti priverstinį ar privalomąjį darbą, pateikti visus skundus dėl darbo sąlygų valdžios institucijoms, ir garantuojančios, kad tokie skundai bus ištirti ir atitinkamai į juos atsižvelgta.

24 straipsnis

Visais atvejais imamasi adekvačių priemonių, kad griežtai būtų laiko-

masi numatytų taisyklių dėl priverstinio ar privalomojo darbo panaudojimo, arba išplečiant bet kokios veikiančios darbo inspekcijos, kuri buvo įsteigta savanoriško darbo kontrolei, pareigas ir pavedant jai kontroliuoti ir priverstinio ar privalomojo darbo sritį, arba bet koku kitu būdu. Taip pat imamasi priemonių garantuoti, kad visi asmenys, iš kurių reikalaujama priverstinio ar privalomojo darbo prievolės, būtų supažindinti su šiomis taisyklėmis.

25 straipsnis

Už neteisėtą priverstinio ar privalomojo darbo panaudojimą numatoma baudžiamoji atsakomybė, ir kiekvienos Organizacijos narės, ratifikavusios šią Konvenciją, pareiga yra garantuoti, kad įstatymuose numatytos bausmės atitiktų nusižengimą ir būtų paskirtos griežtai pagal įstatymą.

26 straipsnis

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, įsipareigoja taikyti ją visose tai šaliai priklausančiose teritorijose pagal suverenumą, jurisdikciją, protektoratą, suverenumą, globą ar valdžios vientisumą tiek, kiek ji turi teisę prisiimti įsipareigojimus, turinčius įtakos vidaus jurisdikcijai. Jei tokia Organizacijos narė pageidauja pasinaudoti Tarptautinės darbo organizacijos statuto 35 straipsnyje pateiktomis nuostatomis, prie ratifikavimo rašto ji prideda deklaraciją, kurioje nurodomos:

1. teritorijos, kuriose numatoma taikyti šios Konvencijos reikalavimus be jokių pakeitimų;
2. teritorijos, kuriose numatoma taikyti šios Konvencijos reikalavimus su pakeitimais kartu nurodant ir tų pakeitimų detales;
3. teritorijos, kuriose ji rezervuoja savo sprendimą.

2. Tokia deklaracija laikoma ratifikavimo rašto neatskiriama dalimi ir turi vienodą reikšmę, kaip ir pats ratifikavimo raštas. Bet kuri Organizacijos narė vėlesne deklaracija visiškai ar iš dalies gali atšaukti pirmojoje deklaracijoje pagal šio straipsnio 1 punkto 2 ir 3 papunkčius padarytas išlygas.

27 straipsnis

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

28 straipsnis

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

29 straipsnis

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

30 straipsnis

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiųsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

31 straipsnis

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

32 straipsnis

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesi ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją – pakeičiančią konvenciją, nepaisant 30 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji – pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios – pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

---

33 straipsnis

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 47

Dėl darbo laiko sutrumpinimo iki 40 valandų per savaitę

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 27–649*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija, 1935 metų birželio 4 dieną susirinkusi Ženevoje į devynioliktąją sesiją,

atsižvelgdama, kad klausimas dėl darbo laiko sutrumpinimo įtrauktas šeštoju punktu į sesijos darbotvarkę;

atkreipdama dėmesį į tai, kad nedarbas įgavo tokį didelį mastą ir tęsiasi tokį ilgą laiką, kad dabar pasaulyje milijonai darbuotojų kenčia nuo skurdo ir nepriteklių, už kuriuos jie neatsako ir nuo kurių jie turi teisę būti tinkamai apsaugoti;

pageidaudama, kad darbuotojai, kiek tai įmanoma, galėtų praktiškai naudotis techninės pažangos, kurios sparti plėtra apibūdina dabartinę pramonę, vaisiais;

laikydama, kad įgyvendinant Tarptautinės darbo Konferencijos 18-ojoje ir 19-ojoje sesijose priimtas rezoliucijas, būtina stengtis sutrumpinti, kiek tai įmanoma, darbo laiką visų kategorijų darbuotojams,

tūkstantis devyni šimtai trisdešimt penktųjų metų birželio 22 d. priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1935 metų konvencija dėl 40 valandų darbo savaitės:

1 s t r a i p s n i s

Kiekviena Tarptautinės darbo organizacijos narė, ratifikuojanti šią Konvenciją, pareiškia savo pritarimą:

- (a) 40 valandų darbo savaitės principui, kuris būtų taikomas taip, kad nenukentėtų darbuotojų pragyvenimo lygis;
- (b) priimtinioms arba remtinoms priemonėms, kurios bus laikomos tinkamomis šiam tikslui pasiekti;

ir išpareigoja šį principą taikyti įvairioms darbuotojų kategorijoms, remiantis išsamiais atskirų konvencijų, kurias Organizacijos narė yra ratifikavusi, nuostatomis.

2 s t r a i p s n i s

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

3 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

4 s t r a i p s n i s

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie jo gauto antro ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

5 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, kuri ratifikuoja šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos pradinio įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiūsdama pareiškimą dėl denonsavimo Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti. Denonsavimas įsigalios po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus ankstesniame punkte nurodytam dešimties metų terminui metus laiko nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimt metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

6 s t r a i p s n i s

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl jos visiško ar dalinio pakeitimo.

7 s t r a i p s n i s

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją-pakeičiančią konvenciją, nepaisant 5 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat

denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji–pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;

(b) nuo naujosios–pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos šios Konvencijos negali ratifikuoti Organizacijos narės.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju savo forma ir turiniu galioja toms Organizacijoms narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

8 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 73

Dėl jūreivių sveikatos patikrinimo

Ratifikacija įregistruota 1997 11 19
(Valstybės žinios. 1997. Nr. 95–2381)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija, Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Sietle ir 1946 m. birželio 6 d. susirinkusi į dvidešimt aštuntąją sesiją, nusprendusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl jūreivių sveikatos patikrinimo, o tai yra penktasis sesijos darbotvarkės klausimas, nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją, tūkstantis devyni šimtai keturiasdešimt šeštųjų metų birželio dvidešimt devintą dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1946 m. konvencija dėl (jūreivių) sveikatos patikrinimo:

1 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija taikoma kiekvienam tiek valstybės, tiek ir privačiam jūroje plaukiojančiam laivui, pervežančiam krovinį prekybiniais tikslais arba keleivius ir registruotam teritorijoje, kurioje galioja ši Konvencija.

2. Nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai nustato atvejus, kada laivai laikomi jūroje plaukiojančiais.

3. Ši Konvencija netaikoma:

- (a) mažesniems kaip 200 tonų bruto registro talpos laivams;
- (b) tokiems primityviu būdu pastatytiems mediniams laivams, kaip plokščiadugniai ir džonkos;
- (c) žvejybiniam laivams;
- (d) upių žiotyse plaukiojantiems laivams.

2 s t r a i p s n i s

Nedarydama žalos priemonėms, kurių imamasi garantuoti, kad toliau minimi asmenys būtų geros sveikatos ir nesukurtų pavojaus kitų laive esančių asmenų sveikatai, ši Konvencija taikoma kiekvienam asmeniui, laive einančiam bet kokias pareigas, išskyrus –

- (a) pilotą (ne komandos narį);
- (b) asmenis, kuriuos laive įdarbino ne laivo savininkas, o kitas darbdavys, išskyrus karininkus–radistus arba operatorius, tarnaujančius belaidžio telegrafo kompanijoje;
- (c) dokininkus (ne komandos narius);

(d)krante dirbančius asmenis, kurie paprastai jūroje nedirba.

3 s t r a i p s n i s

1. Asmuo, kuriam taikoma ši Konvencija, nepriimamas į darbą laive, kuriame taikoma ši Konvencija, jeigu jis nepateikia daktaro pasirašyto pažymėjimo, patvirtinančio, jog šis asmuo tinka darbui jūroje, arba jei pažymėjimas yra tik apie jo regėjimą, – asmens, kompetentingo valdžios institucijos įgalioto išduoti tokį pažymėjimą.

2. Tačiau dvejus metus nuo šios Konvencijos įsigaliojimo atitinkamoje teritorijoje datos asmuo gali būti priimtas į darbą, jeigu jis pateikia įrodymus, kad prieš tai dvejus metus didžiąją laiko dalį dirbo jūroje plaukiojantiame laive, kuriame taikoma ši Konvencija.

4 s t r a i p s n i s

1. Kompetentinga valdžios institucija, pasikonsultavusi su atitinkamomis laivų savininkų ir jūreivių organizacijomis, nustato sveikatos patikrinimo pobūdį bei duomenis, kurie įrašomi sveikatos pažymėjime.

2. Nustatant patikrinimo pobūdį, atsižvelgiama į tikrinamo asmens amžių bei pareigas, kurias jis turės eiti.

3. Be to, sveikatos pažymėjimas patvirtina –

(a) kad asmens klausia ir regėjimas, o tuo atveju, kai asmuo numatomas darbui denyje (išskyrus tam tikrus specialistus, kurių sugebėjimas skirti spalvas neturi įtakos būsimam darbui), jo sugebėjimas skirti spalvas, yra patenkinami;

(b) kad jis neserga jokia liga, kuri galėtų paaštrėti arba padaryti jį netinkamu tarnybai jūroje, arba galėtų sukelti pavojų kitų laive esančių asmenų sveikatai.

5 s t r a i p s n i s

1. Sveikatos pažymėjimas galioja ne ilgiau kaip dvejus metus nuo jo išdavimo datos.

2. Sveikatos pažymėjimas, nurodantis sugebėjimą skirti spalvas, galioja ne ilgiau kaip šešerius metus nuo jo išdavimo datos.

3. Jeigu pažymėjimo galiojimo laikas baigiasi kelionės metu, jo galiojimas pratęsiamas iki kelionės pabaigos.

6 s t r a i p s n i s

1. Išimties atvejais kompetentinga valdžios institucija gali leisti priimti į darbą asmenį vienai kelionei, neatsižvelgdama į prieš tai esančių straipsnių reikalavimus.

2. Tokiais atvejais priėmimo į darbą terminai ir sąlygos yra tokios pat, kaip ir tos pačios kategorijos jūreiviams, turintiems sveikatos pažymėjimą.

3. Šiame straipsnyje nurodytas darbas 3 straipsnio tikslu niekada vėliau nebus laikomas ankstesniu darbu.

7 s t r a i p s n i s

Kompetentinga valdžios institucija, kaip sveikatos pažymėjimo pakaitalą gali numatyti nustatytos formos pažymą, liudijančią, kad reikalaujamas pažymėjimas buvo išduotas.

8 s t r a i p s n i s

Asmeniui, kuriam po atlikto patikrinimo buvo atsisakyta išduoti pažymėjimą, sudaroma galimybė kreiptis į mediką arba medikus, nepriklausomus nuo bet kurio laivo savininko ar nuo bet kurios laivų savininkų arba jūreivių organizacijos, pasitikrinti dar kartą.

9 s t r a i p s n i s

Pagal šią Konvenciją bet kuri kompetentingos valdžios institucijos funkcija, pasikonsultavus su laivų savininkų ir jūreivių organizacijomis, gali būti visiškai ar iš dalies perduota organizacijai ar valdžios institucijai, paprastai atliekančioms panašias funkcijas jūreivių atžvilgiu.

10 s t r a i p s n i s

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

11 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

12 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiūsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

13 s t r a i p s n i s

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

14 s t r a i p s n i s

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

15 s t r a i p s n i s

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

16 s t r a i p s n i s

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją-pakeičiančią konvenciją, nepaisant 12 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji-pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- nuo naujosios-pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

17 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 79

Dėl vaikų ir jaunuolių naktinio darbo apribojimo nepramoniniuose darbuose

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 27–650*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,
Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Monrealyje
ir 1946 m. rugsėjo 19 d. susirinkusi į dvidešimt devintąją sesiją,
nusprendusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl vaikų ir jaunuolių naktinio darbo apribojimo nepramoniniuose darbuose, o tai yra trečiasis sesijos darbotvarkės klausimas,
nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją,
tūkstantis devyni šimtai keturiasdešimt šeštųjų metų spalio devintą dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1946 metų konvencija dėl jaunuolių naktinio darbo (nepramoniniuose darbuose):,

I SKYRIUS. BENDROSIOS NUOSTATOS

1 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija yra taikoma vaikams ir jaunuoliams, dirbantiems nepramoninius darbus už darbo užmokestį arba už kitokį tiesioginį ar netiesioginį atlyginimą.

2. Šioje Konvencijoje terminas „nepramoniniai darbai“ reiškia visus darbus, išskyrus kompetentingų valdžios institucijų priskirtus pramonės, žemės ūkio ir jūreivystės darbams.

3. Kompetentinga valdžios institucija nustato kriterijus, pagal kuriuos nepramoniniai darbai yra atskiriami nuo pramonės, žemės ūkio ir jūreivystės darbų.

4. Nacionaliniuose įstatymuose ar kituose norminiuose aktuose gali būti nustatyta, jog ši Konvencija netaikoma:

- pagalbiniam darbams privačiuose namų ūkiuose;
- darbams, kurie nelaikomi kenksmingais, žalingais ar pavojingais vaikams bei jaunuoliams ir yra atliekami šeimyninėse įmonėse, kuriose dirba tik tėvai ir jų vaikai arba globotiniai.

2 s t r a i p s n i s

1. Vaikai iki keturiolikos metų, pripažinti tinkamais dirbti visą arba ne visą darbo dieną, taip pat vyresni kaip keturiolikos metų vaikai, kurie privalo lankyti mokyklą visą mokymo laiką, negali būti įdarbinti ir dirbti nakties laikotarpiu, kuris yra ne trumpesnis kaip keturiolika nepertraukiamų valandų, įskaitant laiką nuo aštuntos valandų vakaro iki aštuntos valandos ryto.

2. Nacionaliniuose įstatymuose ar kituose norminiuose aktuose gali būti nustatytas, jeigu to reikalauja vietos sąlygos, kitoks atitinkamas dvylikos valandų laikotarpis, kuris prasideda ne vėliau kaip pusė devynių valandų vakaro ir baigiasi ne anksčiau šeštą valandą ryto.

3 s t r a i p s n i s

1. Vyresni kaip keturiolikos metų vaikai, kurie nebeprivalo lankyti mokyklos visą mokymo laiką, taip pat jaunuoliai iki aštuoniolikos metų negali būti įdarbinti ir dirbti nakties laikotarpiu, kuris yra ne trumpesnis kaip dvylika nepertraukiamų valandų, įskaitant laiką nuo dešimtos valandos vakaro iki šeštos valandos ryto.

2. Išimtinėmis aplinkybėmis konkrečioje veiklos srityje ar vietovėje kompetentinga valdžios institucija, pasikonsultavusi su atitinkamomis darbdavių bei darbuotojų organizacijomis, gali nuspręsti, jog toje srityje ar vietovėje dirbantiems vaikams ir jaunuoliams vietoj minėto laiko nuo dešimtos valandos vakaro iki šeštos valandos ryto gali būti nustatytas kitas nuo vienuoliktos valandos vakaro iki septintos valandos ryto.

4 s t r a i p s n i s

1. Tose šalyse, kur dėl klimato sąlygų darbas dieną yra ypač sunkus, atitinkamas nakties laikotarpis gali būti trumpesnis negu nurodytas ankstesniuose straipsniuose, jeigu už jį yra atitinkamai kompensuojama poilsio diena.

2. Draudimas dirbti naktį šešiolikos metų ir vyresniems jaunuoliams gali būti vyriausybės pristabdytas tuo atveju, kai to reikalauja valstybės interesai ypatingos kritinės situacijos metu.

3. Nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai gali leisti atitinkamai valdžios institucijai išduoti individualius laikinuosius leidimus šešiolikos metų ir vyresniems jaunuoliams dirbti naktį, atsižvelgiant į specialius profesinio mokymo poreikius su sąlyga, jog jiems turi būti suteiktas ne trumpesnis kaip vienuoliktos nepertraukiamų valandų poilsis per kiekvienas dvidešimt keturias valandas.

5 s t r a i p s n i s

1. Nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai gali leisti atitinkamai valdžios institucijai išduoti individualius leidimus vaikams ir jaunuoliams iki aštuoniolikos metų būti viešųjų pramoginių renginių atlikėjais naktį arba nakties metu dalyvauti kuriant kino filmus.

2. Minimalus amžius tokiems leidimams gauti yra nustatomas nacionaliniuose įstatymuose ar norminiuose aktuose.

3. Tokie leidimai neišduodami, jeigu dalyvavimas pramoginiame renginyje arba kuriant filmą gali kelti pavojų vaiko ar jaunuolio gyvybei, sveikatai arba žaloti jo moralę dėl atitinkamo pramoginio renginio pobūdžio ar jo organizavimo aplinkybių arba kino filmo pobūdžio ar jo kūrimo aplinkybių.

4. Išduodant leidimus laikomasi šių sąlygų:

(a) darbo laikas neturi tęstis po vidurnakčio;

(b) nustatomos griežtos sąlygos vaiko ar jaunuolio sveikatai bei moralei apsaugoti, garantuojamas geras elgesys su juo ir nesudaroma kliūčių jo mokymuisi;

(c) vaikui ar jaunuoliui suteikiamas nepertraukiamas ne trumpesnis kaip keturiolikos valandų poilsis.

6 s t r a i p s n i s

1. Deramam šios Konvencijos įgyvendinimui garantuoti nacionaliniuose įstatymuose ar kituose norminiuose aktuose yra:

(a) sukurta įvairių veiklos sričių, kurioms taikoma ši Konvencija, specifines reikmes atitinkanti valstybinė inspekcijos ir kontrolės sistema;

(b) reikalaujama iš kiekvieno darbdavio tvarkyti registrą arba turėti ir pildyti oficialius dokumentus, kuriuose nurodytos visų jo įdarbintų asmenų iki aštuoniolikos metų pavardės, gimimo datos ir darbo valandos; jei vaikai ir jaunuoliai dirba gatvėse arba viešosiose vietose, registre bei dokumentuose nurodomos darbo valandos, nustatytos darbo sutartyje;

(c) nustatytos tinkamos priemonės, garantuojančios, kaip atpažinti bei kontroliuoti asmenis iki aštuoniolikos metų, kurie darbdavio pavedimu arba savo iniciatyva dirba gatvėse arba viešosiose vietose;

(d) nustatomos sankcijos darbdaviams ir kitiems atsakingiems suaugusiems asmenims už atitinkamų įstatymų ar kitų norminių aktų pažeidimus.

2. Kasmetinėse pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 22 straipsnį pateikiamose ataskaitose išdėstoma visa informacija apie visus

įstatymus ir norminius aktus, kurie suteikia galią šios Konvencijos nuostatomis, taip pat apie:

- (a) bet kurį laikotarpi, kuris gali būti remiantis 2 straipsnio 2 punktu nustatytas vietoj 2 straipsnio 1 punkte nurodytojo;
- (b) tai, kaip pasinaudota 3 straipsnio 2 punkte numatytomis galimybėmis;
- (c) valdžios institucijas, įgaliotas išduoti pagal 5 straipsnio 1 punktą individualius leidimus, ir minimalų amžių leidimams gauti pagal 5 straipsnio 2 punktą.

II SKYRIUS. SPECIALIOSIOS NUOSTATOS ATSKIROMS ŠALIMS

7 s t r a i p s n i s

1. Bet kuri Organizacijos narė, kuri iki įstatymų ar kitų norminių aktų, suteikiančių teisę ratifikuoti šią Konvenciją, priėmimo, nebuvo priėmusi vaikų ir jaunuolių naktinį darbą nepramoniniuose darbuose ribojančių įstatymų ir norminių aktų, gali ratifikuodama Konvenciją atskira deklaracija 3 straipsnyje nurodytąją amžiaus ribą pakeisti žemesne kaip aštuoniolika metų, bet ne žemesne kaip šešiolika metų amžiaus riba.

2. Bet kuri Organizacijos narė, pateikusi 1 punkte nurodytą deklaraciją, gali kitoje deklaracijoje ją atšaukti.

3. Kiekviena Organizacijos narė, kuriai galioja šio straipsnio 1 punkte nurodyta deklaracija, kasmetinėse ataskaitose apie Konvencijos laikymąsi nurodo, kas padaryta, kad būtų visiškai įgyvendintos Konvencijos nuostatos.

8 s t r a i p s n i s

Pakeitimai taikant Konvenciją Indijai.

III SKYRIUS. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

9 s t r a i p s n i s

Jokia šios Konvencijos nuostata neturi pažeisti įstatymų, sprendimų, papročių bei darbavių ir darbuotojų susitarimų, garantuojančių palankesnes negu nustatomos šioje Konvencijoje sąlygas.

10 s t r a i p s n i s

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

1 1 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

1 2 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiųsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

1 3 s t r a i p s n i s

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

1 4 s t r a i p s n i s

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

1 5 s t r a i p s n i s

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą

ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

16 straipsnis

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją-pakeičiančią konvenciją, nepaisant 12 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji-pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios-pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

17 straipsnis

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 80

Dėl Tarptautinės Darbo Organizacijos Generalinės konferencijos pirmosiose dvidešimt aštuoniose sesijose priimtų konvencijų dalinio pakeitimo norint garantuoti, kad būtų vykdomi kai kurie formalūs įpareigojimai, kurie pagal minėtas konvencijas priklausė Tautų Sąjungos Generaliniam sekretoriui ir kad į šias konvencijas būtų įtrauktos kai kurios papildomos pataisos, susijusios su Tautų Sąjungos panaikinimu bei Tarptautinės Darbo Organizacijos Statuto pakeitimu

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 27–651*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,
Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Monrealyje
ir 1946 m. rugsėjo 19 d. susirinkusi į dvidešimt devintąją sesiją,

nutarusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl Tarptautinės darbo organizacijos Generalinės konferencijos pirmosiose dvidešimt aštuoniose sesijose priimtų konvencijų dalinio pakeitimo norint garantuoti, kad būtų vykdomi kai kurie formalūs įpareigojimai, kurie pagal minėtas konvencijas priklausė Tautų Sąjungos Generaliniam sekretoriui, ir kad į šias konvencijas būtų įtrauktos kai kurios papildomos pataisos, susijusios su Tautų Sąjungos panaikinimu bei Tarptautinės darbo organizacijos statuto pakeitimu, o tai yra 2-ojo sesijos darbotvarkės klausimo dalis,

nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją,
tūkstantis devyni šimtai keturiasdešimt šeštųjų metų rugsėjo devynioliktą dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1946 metų konvencija dėl baigiamųjų straipsnių pakeitimo:

1 s t r a i p s n i s

1. Tarptautinės darbo konferencijos pirmosiose dvidešimt penkiose sesijose priimtų konvencijų tekstuose žodžiai „Tautų Sąjungos Generalinis sekretorius“ pakeičiami žodžiais „Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius“, žodžiai „Generalinis sekretorius“ pakeičiami žodžiais „Generalinis direktorius“ ir žodis „Sekretoriatas“ pakeičiamas žodžiais „Tarptautinis darbo biuras“ visais atvejais, kur šie įvairūs terminai atitinkamai įrašyti.

2. Tarptautinio darbo biuro Generalinio direktoriaus užregistruotos konvencijos ir jų pataisų ratifikavimo raštai, pareiškimai dėl denonsavimo, kaip yra numatyta Konferencijos pirmosiose dvidešimt penkiose sesijose priimtose konvencijose, visais atvejais turi tokią pat reikšmę ir galią, kaip ir tokie ratifikavimo raštai bei pareiškimai dėl denonsavimo, kuriuos pagal nurodytų konvencijų pirminio teksto sąlygas yra užregistravęs Tautų Sąjungos Generalinis sekretorius.

3. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal Konferencijos pirmosiose dvidešimt penkiose sesijose priimtų konvencijų nuostatas, ir pakeitimus pagal šio straipsnio ankstesnes nuostatas.

2 s t r a i p s n i s

1. Iš kiekvienos konvencijos, kurias Konferencija priėmė savo pirmosiose septyniolikoje sesijų, preambulės pirmosios pastraipos išbraukiami žodžiai „Tautų Sąjunga“.

2. Vietoj žodžių „pagal Versalio sutarties XIII dalies ir kitų taikos sutarčių atitinkamų dalių nuostatas“ ir įvairių šios frazės variantų, kurie yra Konferencijos pirmosiose septyniolikoje sesijų priimtų konvencijų preambulėse, įrašomi žodžiai „pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto nuostatas“.

3. Vietoj žodžių „pagal Versalio sutarties XIII dalies ir kitų taikos sutarčių atitinkamų dalių nuostatas“ arba įvairių šios frazės variantų Konferencijos pirmosiose dvidešimt penkiose sesijose priimtų konvencijų visuose straipsniuose, kuriuose yra minėtieji žodžiai arba jų variantai, įrašomi žodžiai „pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto nustatytas sąlygas“.

4. Vietoj žodžių „pagal Versalio sutarties 408 straipsnį ir kitų taikos sutarčių atitinkamus straipsnius“ arba įvairių šios frazės variantų Konferencijos pirmosiose dvidešimt penkiose sesijose priimtų konvencijų visuose straipsniuose, kuriuose yra minėtieji žodžiai arba jų variantai, įrašomi žodžiai „pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 22 straipsnį“.

5. Vietoj žodžių „pagal Versalio sutarties 421 straipsnį ir kitų taikos sutarčių atitinkamus straipsnius“ arba įvairių šios frazės variantų Konferencijos pirmosiose dvidešimt penkiose sesijose priimtų konvencijų visuose straipsniuose, kuriuose yra minėtieji žodžiai arba jų variantai, rašomi žodžiai „pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 35 straipsnį“.

6. Konferencijos pirmosiose dvidešimt penkiose sesijose priimtų konvencijų preambulėse iš frazės „konvencijos projektas“ ir iš visų nurodytų

konvencijų straipsnių, kuriuose yra ši frazė, išbraukiamas žodis „projektas“.

7. Konferencijos pirmosiose dvidešimt aštuoniose sesijose priimtose konvencijose, kuriose minimas Tarptautinio darbo biuro Direktorius, vietoj titulo „Direktorius“ įrašomas titulas „Generalinis direktorius“.

8. Konferencijos pirmosiose dvidešimt aštuoniose sesijose visų priimtų konvencijų preambulėse įrašomi žodžiai „kurią galima vadinti“ kartu su sutrumpintu pavadinimu, kurį paprastai vartoja Tarptautinis darbo biuras, vardindamas konkrečias konvencijas.

9. Konferencijos pirmosiose keturiolikoje sesijų visų priimtų konvencijų nesunumeruoti straipsnių punktai, kurie turi daugiau kaip vieną pastraipą, pažymimi eilės numeriais.

Kiekviena Organizacijos narė, kuri po šios Konvencijos įsigaliojimo nusiųs Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui raštus dėl bet kurios konvencijos, kurią Konferencija priėmė savo pirmosiose dvidešimt aštuoniose sesijose, ratifikavimo, bus laikoma, kad atitinkamą konvenciją ratifikuoja su pagal šią Konvenciją padarytais pakeitimais.

4 s t r a i p s n i s

Du šios Konvencijos egzempliorius pasirašo Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius. Vienas iš šių egzempliorių saugomas Tarptautinio darbo biuro archyve, kitas siunčiamas Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį. Generalinis direktorius kiekvienai Tarptautinės darbo organizacijos narei išsiunčia po vieną patvirtintą šios Konvencijos kopiją.

5 s t r a i p s n i s

1. Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

2. Ši Konvencija įsigalioja nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius gauna dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Apie šios Konvencijos įsigaliojimą, taip pat kiekvieną kartą apie vėliau gautą jos ratifikavimo raštą Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius praneša visoms Tarptautinės darbo organizacijos narėms ir Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui.

4. Kiekviena Organizacijos narė, kuri ratifikuoja šią Konvenciją, tuo pačiu pripažįsta galiojančiu bet kurį veiksma, kuris pagal šią Konvenciją buvo priimtas laikotarpiu nuo jos pirminio įsigaliojimo iki šios Konvencijos ratifikavimo datos.

6 s t r a i p s n i s

Šiai Konvencijai įsigaliojus, Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius pagal jos reikalavimus pataiso konvencijų, kurias Konferencija priėmė savo pirmosiose dvidešimt aštuoniose sesijose, oficialius tekstus, parengia po du jų originalo egzempliorius ir juos pasirašo. Vienas iš jų saugomas Tarptautinio darbo biuro archyve, kitas nusiunčiamas Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį.

Generalinis direktorius kiekvienai Organizacijos narei išsiunčia tų tekstų patvirtintas kopijas.

7 s t r a i p s n i s

Organizacijos narei ratifikavus šią Konvenciją, automatiškai nederinuoama bet kuri Konferencijos pirmosiose dvidešimt aštuoniose sesijose priimta konvencija, nesvarbu, koks jos turinys; šios Konvencijos įsigaliojimas nesustabdo tų konvencijų tolesnio ratifikavimo.

8 s t r a i p s n i s

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją-pakeičiančią konvenciją, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji-pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios-pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

9 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 81

Dėl darbo inspekcijos pramonėje ir prekyboje

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(Valstybės žinios. 1996. Nr. 27–652)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,
Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir
1947 m. birželio 19 d. susirinkusi į tryliktąją sesiją,
nutarusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl darbo inspekcijos pramonėje
ir prekyboje organizavimo, o tai yra ketvirtasis sesijos darbotvarkės klausimas,
nusprenndusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją,
tūkstantis devyni šimtai keturiasdešimt septintųjų metų birželio vienuo-
liktą dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1947 metų konven-
cija dėl darbo inspekcijos:

I SKYRIUS. DARBO INSPEKCIJA PRAMONĖJE

1 s t r a i p s n i s

Kiekviena Tarptautinės darbo organizacijos narė, kuriai galioja ši Konvencija, remia darbo inspekcijos sistemą pramonės darbo vietose.

2 s t r a i p s n i s

1. Darbo inspekcijos sistema pramonės darbo vietose taikoma visoms darbo vietoms, kuriose darbo inspektoriai reikalauja laikytis teisinių nuostatų, susijusių su darbo sąlygomis ir darbuotojų sauga darbo metu.

2. Nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai gali padaryti Konvencijos taikymo išimtis kalnakasybos ir transporto įmonėms arba jų dalims.

3 s t r a i p s n i s

1. Darbo inspekcijos sistemos funkcijos:

- užtikrinti laikymąsi teisinių nuostatų, susijusių su darbo sąlygomis ir darbuotojų sauga darbe, t.y. nuostatų dėl darbo laiko, darbo užmokesčio, saugumo, sveikatos ir gerovės, vaikų ir jaunuolių užimtumo ir kitų susijusių klausimų, jeigu tų nuostatų laikymosi reikalauja darbo inspektoriai;
- teikti darbdaviams bei darbuotojams patarimus ir techninę informaciją apie efektyviausias teisinių nuostatų laikymosi priemones;

- teikti kompetentingoms valdžios institucijoms susipažinti su trūkumais ir pažeidimais, nors jie ir nepriklausytų teisinių nuostatų sričiai.

2. Visos kitos pareigos, patikėtinos darbo inspektoriams, neturi trukdyti gerai atlikti pagrindines pareigas arba koku nors būdu pakenkti autoritetui ir nešališkumui, kurie yra būtini inspektoriams santykiuose su darbdaviais ir darbuotojais.

4 s t r a i p s n i s

1. Kiek tai yra suderinama su Organizacijos narės administracine praktika, darbo inspekciją prižiūri ir kontroliuoja centrinė institucija.

2. Federalinės valstybės atveju sąvoka „centrinė institucija“ gali reikšti arba federalinę instituciją, arba centrinę federalinio vieneto instituciją.

5 s t r a i p s n i s

Kompetentinga valdžios institucija sudaro sąlygas:

- efektyviam inspekcijos tarnybų ir kitų vyriausybinių tarnybų bei valstybinių arba privačių institucijų, užsiimančių panašia veikla, bendradarbiavimui;
- darbo inspekcijos pareigūnų bendradarbiavimui su darbdaviais bei darbuotojais arba jų organizacijomis.

6 s t r a i p s n i s

Inspekcijos personalas sudaromas iš valstybės tarnautojų, kurių statusas ir tarnybos sąlygos yra tokios, jog jiems garantuotas pastovus darbas ir yra nepriklausomi nuo vyriausybės pasikeitimų bei netinkamų išorinių veiksnių.

7 s t r a i p s n i s

1. Pagal priėmimo į valstybinę tarnybą sąlygas, kurios gali būti nurodytos nacionaliniuose įstatymuose ar kituose norminiuose aktuose, darbo inspektoriai priimami į darbą atsižvelgiant tik į jų kvalifikaciją pareigoms atlikti.

2. Kompetentinga valdžios institucija numato tokios kvalifikacijos nustatymo būdus.

3. Darbo inspektoriai atitinkamai apmokomi atlikti pareigas.

8 s t r a i p s n i s

Ir vyrai, ir moterys turi teisę būti skiriami inspekcijos darbuotojais; jeigu reikia, vyrams inspektoriams ir moterims inspektorėms gali būti skiriamos specialios pareigos.

9 s t r a i p s n i s

Kiekviena Organizacijos narė gali imtis būtinų priemonių laiduoti, kad tinkamos kvalifikacijos techniniai ekspertai ir specialistai, tarp jų – medicinos, inžinerijos, elektros ir chemijos, inspekcijos darbe būtų susieti tokiau

būdu, kuris nacionalinėmis sąlygomis geriausiai tiktų teisinių nuostatų dėl darbuotojų sveikatos ir saugos darbo metu laikymuisi bei darbo procesų, medžiagų ir metodų, veikiančių darbuotojų sveikatą ir saugą, tyrimui garantuoti.

10 straipsnis

Darbo inspektorių turi būti pakankamai, norint garantuoti, kad būtų efektyviai atliktos inspekcijos pareigos. Inspektorių skaičius nustatomas atsižvelgiant į:

- inspektorių atliekamų pareigų svarbą, tarp jų –
  - inspektuotinių darbo vietų skaičių, pobūdį, dydį ir situaciją jose;
  - darbuotojų, dirbančių tokiose darbo vietose, skaičių ir kategorijas;
  - taikytinų teisinių nuostatų kiekį ir sudėtingumą;
- inspektorių turimas materialines priemones;
- praktines sąlygas, kurioms esant inspekcijos vizitai būna efektyvūs.

11 straipsnis

1. Kompetentinga valdžios institucija imasi būtinų priemonių, kad darbo inspektoriai būtų aprūpinti:

- (a) biurais vietose, įrengtais pagal tarnybos reikalavimus ir prieinamais visiems suinteresuotiems asmenims;
- (b) transporto priemonėmis, būtinomis pareigoms atlikti tais atvejais, kai nėra tinkamų visuomeninių priemonių.

2. Kompetentinga valdžios institucija imasi būtinų priemonių, kad darbo inspektoriams būtų atlygintos bet kokios transporto ir atsitiktinės išlaidos, kurių prirėikė atliekant pareigas.

12 straipsnis

1. Darbo inspektoriai, turintys įgaliojamuosius raštus, gali:

- laisvai ir be išankstinio perspėjimo bet kuriuo paros metu įeiti į bet kurią inspektuotinę darbo vietą;
- dienos metu įeiti į bet kokias patalpas, kurioms inspektuoti jie mano turį pagrįstą priežastį;
- atlikti bet kokią tikrinimą, tyrimą ir apklausą, kuriuos jie mano esant būtiniais norint įsitikinti, kad yra griežtai laikomasi teisinių nuostatų, taip pat –
  - apklausti vieni arba esant liudininkams darbdavį ar įmonės personalą apie bet kokius dalykus, susijusius su teisinių nuostatų taikymu;
  - reikalauti pateikti knygas, registrus ir kitus dokumentus, kuriuos vesti nustatyta nacionaliniuose įstatymuose ar kituose norminiuose aktuose dėl darbo sąlygų, kad įsitinkintų, ar jie atitinka teises

nuostatas, ir kopijuoti tokius dokumentus ar pasidaryti jų ištraukas;

- siekti, kad pagal teises nuostatas reikiama pranešimai būtų paskelbti;
- analizei paimti arba nuimti naudojamų ar imamų rankomis medžiagų pavyzdžius ir apie bet kokių pavyzdžių ar medžiagų paėmimą ar nuėmimą šiuo tikslu pranešti darbdaviui arba jo atstovui.

2. Inspekcinio vizito metu inspektoriai praneša darbdaviui arba jo atstovui apie savo buvimą, jeigu nemano, kad toks pranešimas gali pakenkti atlikti pareigas.

13 straipsnis

1. Darbo inspektoriai įgaliojami imtis priemonių, kad trūkumai, rasti įrengimuose, plane ar darbo metuose, galintys, jų nuomone, sukelti pavojų darbuotojų sveikatai ir saugai, būtų pataisyti.

2. Kad inspektoriai turėtų teisę imtis tokių priemonių, jie įgaliojami, laikydamiesi apskundimo teisinės arba administracinės institucijoms taisyklių, kurios gali būti numatytos nacionaliniuose įstatymuose, duoti nurodymus arba reikalauti;

- (a) kad pakeitimai įrengime arba gamykloje būtų atlikti per nustatytą terminą, nes gali reikėti garantuoti, jog atitiktų teises nuostatas dėl darbuotojų sveikatos ir saugos; arba
- (b) kad būtų imtasi neatidėliotiną vykdomąją galią turinčių priemonių tuo atveju, kai darbuotojų sveikatai ir saugai gresia neišvengiamas pavojus.

3. Jeigu 2 punkte nurodyta procedūra neatitinka Organizacijos narės administracinės arba teismo praktikos, inspektoriai privalo turėti teisę kreiptis į kompetentingą valdžios instituciją, kad ši duotų įsakymus arba inicijuotų neatidėliotinas vykdomąją galią turinčias priemones.

14 straipsnis

Darbo inspekcijai pranešama apie nelaimingus atsitikimus darbe ir profesinius susirgimus tais atvejais ir tokiais būdais, kokius nustato nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai.

15 straipsnis

Atsižvelgiant į išimtis, kurias gali padaryti nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai, darbo inspektoriams:

- (a) draudžiama tiesiogiai ar netiesiogiai turėti naudos iš jų prižiūrimų įmonių;
- (b) net ir išėjusiems iš tarnybos draudžiama atskleisti bet kokias gamybos arba komercines paslaptis ar darbo procesus, apie kuriuos

galima sužinoti atliekant pareigas, nes už tai gresia atitinkama bausmė ar drausminės priemonės;

- (c) privalu laikyti visiškai konfidencialiai šaltinius visų skundų, atkreipiančių dėmesį į teisinių nuostatų trūkumus ar spragas, ir nedaryti užuominų darbdaviui ar jo atstovui, kad inspekcinis vizitas vyko dėl to, kad gautas toks skundas.

16 s t r a i p s n i s

Darbo vietos inspektuojamos taip dažnai ir taip išsamiai, kaip yra reikalinga, kad būtų garantuotas efektyvus atitinkamų teisinių nuostatų taikymas.

17 s t r a i p s n i s

1. Asmenys, pažeidžiantys arba nepaisantys teisinių nuostatų, kurias įgyvendina darbo inspektoriai, nedelsiant traukiami atsakomybėn pagal įstatymą be išankstinio perspėjimo, tačiau nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai gali padaryti išimtis tais atvejais, kai iš anksto perspėjama, kad būtų imtasi pataisomųjų arba prevencinių priemonių.

2. Inspektoriams paliekama teisė spręsti, ar perspėti arba duoti patarimą, ar patraukti atsakomybėn arba rekomenduoti patraukti atsakomybėn.

18 s t r a i p s n i s

Nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai numato atitinkamas sankcijas bei efektyvų jų taikymą už teisinių nuostatų, kurias įgyvendina darbo inspektoriai, pažeidimus bei trukdymą inspektoriams atlikti savo pareigas.

19 s t r a i p s n i s

1. Iš darbo inspektorių arba inspekcijų biurų vietose, jeigu to reikia, reikalaujama centrinei inspekcijos institucijai teikti periodines ataskaitas apie inspekcinės veiklos rezultatus.

2. Šios ataskaitos rengiamos tokiu būdu ir apima tokius klausimus, kuriuos kartkartėmis gali nustatyti centrinė institucija; jų pateikimo dažnumą taip pat nustato ši institucija, tačiau bet koku atveju yra pateikiamos ne rečiau kaip kartą per metus.

20 s t r a i p s n i s

1. Centrinė inspekcijos institucija spausdina bendrą metinę ataskaitą apie kontroliuojamų inspekcijos tarnybų darbą.

2. Tokios metinės ataskaitos paskelbiamos per priimtina laiką, pasibaigus metams, su kuriais jos susijusios, ir bet kuriuo atveju per dvylika mėnesių.

21 s t r a i p s n i s

Centrinės inspekcijos institucijos spausdinama metinė ataskaita apima šiuos ir kitus svarbius klausimus, kuriuos minėta institucija kontroliuoja:

- inspekcijos tarnybos darbui reikalingus įstatymus bei taisykles;
- darbo inspekcijos tarnybos darbuotojus;
- inspektuotinių darbo vietų ir jose dirbančių darbuotojų skaičiaus statistiką;
- inspekcinį vizitų statistiką;
- pažeidimų ir paskirtų nuobaudų statistiką;
- nelaimingų atsitikimų darbe statistiką;
- profesinių susirgimų statistiką.

II SKYRIUS. DARBO INSPEKCIJA PREKYBOJE

2 2 s t r a i p s n i s

Kiekviena Tarptautinės darbo organizacijos narė, kuriai galioja šis Konvencijos skyrius, remia darbo inspekcijos sistemą prekybos darbo vietose.

2 3 s t r a i p s n i s

Darbo inspekcijos sistema prekybos darbo vietose taikoma visoms darbo vietoms, kuriose darbo inspektoriai reikalauja laikytis teisinių nuostatų, susijusių su darbo sąlygomis ir darbuotojų sauga darbo metu.

2 4 s t r a i p s n i s

Darbo inspekcijos sistema prekybos darbo vietose atitinka šios Konvencijos 3 ir 21 straipsnių reikalavimus tik tiek, kiek jie yra taikomi.

III SKYRIUS. ĮVAIRIOS NUOSTATOS

2 5 s t r a i p s n i s

1. Bet kuri Tarptautinės darbo organizacijos narė, kuri ratifikuoja šią Konvenciją, gali nepriimti II šios Konvencijos skyriaus, apie tai pranešdama prie ratifikavimo rašto pridedamoje deklaracijoje.

2. Bet kuri Organizacijos narė, pateikusi tokią deklaraciją, gali bet kuriu metu kita deklaracija jos atsisakyti.

3. Kiekviena Organizacijos narė, kuriai galioja pagal šio straipsnio 1 punktą pateikta deklaracija, kiekvienais metais šios Konvencijos taikymo metinėje ataskaitoje nurodo savojo įstatymo ir praktikos poziciją dėl šios Konvencijos II skyriaus nuostatų ir mastą, koku įsigaliojo arba įsigalios minėtos nuostatos.

26 straipsnis

Bet kuriuo atveju, jeigu kyla abejonių dėl šios Konvencijos taikymo kokiai nors įmonei, įmonės daliai arba tarnybai ar darbo vietai įmonėje, klausimą sprendžia kompetentinga valdžios institucija.

27 straipsnis

Šioje Konvencijoje terminas „teisinės nuostatos“, be įstatymų ir kitų norminių aktų, apima arbitražo sprendimus ir kolektyvinius susitarimus, kuriems suteikiama įstatymo galia ir kuriuos įgyvendina darbo inspektoriai.

28 straipsnis

Į metines ataskaitas, pateikiamas pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 22 straipsnį, įtraukiama visa informacija apie įstatymus ir kitus norminius aktus, kurių laikantis įgyvendinamos šios Konvencijos nuostatos.

29 straipsnis

1. Kai į Organizacijos narės teritoriją įeina didelės sritys, kuriose dėl gyventojų pasklidimo ar srities išsivystymo lygio kompetentinga valdžios institucija laiko, kad nėra verta taikyti šios Konvencijos nuostatų, šios Konvencijos tose srityse valdžios institucija gali netaikyti iš viso, arba taikyti su išimtimis tam tikrų įmonių ar profesijų atžvilgiu, jeigu joms, valdžios institucijos manymu, tai tinka.

2. Kiekviena Organizacijos narė pirmojoje metinėje šios Konvencijos taikymo ataskaitoje, pateikiamoje pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 22 straipsnį, nurodo sritis, kurių atžvilgiu numato pasinaudoti šio straipsnio nuostatomis, ir priežastis, dėl kurių numato pasinaudoti šiomis nuostatomis; nė viena Organizacijos narė po savo pirmosios metinės ataskaitos parašymo dienos negali pasinaudoti šio straipsnio nuostatomis, išskyrus nurodytoms ataskaitoje sritims.

3. Kiekviena Organizacijos narė, pasinaudojanti šio straipsnio nuostatomis, kitose metinėse ataskaitose nurodo sritis, kurių atžvilgiu atsisako teisės pasinaudoti šio straipsnio nuostatomis.

30 straipsnis

1. Dėl teritorijų, nurodytų Tarptautinės darbo organizacijos statuto 35 straipsnyje su 1946 m. priimta dokumento pataisa, bet nenurodytų minėto papildyto straipsnio 4 ir 5 punktuose, kiekviena šią Konvenciją ratifikavusi Organizacijos narė Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui ku greičiau po ratifikavimo pateikia deklaraciją, kurioje nurodomos:

- teritorijos, kuriose narė įsipareigoja taikyti Konvencijos nuostatas be pakeitimų;
- teritorijos, kuriose narė įsipareigoja taikyti Konvencijos nuostatas su pakeitimais;

- teritorijos, kuriose Konvencija negali būti taikoma, ir priešastys, dėl kurių ji negali būti taikoma;
- teritorijos, dėl kurių narė rezervuoja savo sprendimą.

2. Šio straipsnio 1 punkto a ir b papunkčiuose nurodyti įsipareigojimai yra laikomi neatskiriama ratifikavimo dalimi ir turi ratifikavimo galią.

3. Bet kuri Organizacijos narė bet kuriuo metu vėlesne deklaracija visiškai arba iš dalies gali anuliuoti padarytas pirmojoje deklaracijoje išlygas pagal šio straipsnio 1 punkto b, c ar d papunkčius.

4. Kai Konvencijos yra atsisakoma pagal 34 straipsnį, bet kuri Organizacijos narė gali bet kuriuo metu perduoti Generaliniam direktoriui deklaraciją, keičiančią bet kurias kitas ankstesnėse deklaracijose nustatytas sąlygas ir išreiškiančią dabartinę poziciją dėl atitinkamų teritorijų.

3 1 s t r a i p s n i s

1. Kai šioje Konvencijoje aptariamai klausimai patenka bet kurios ne metropolijų teritorijos kompetencijai, Organizacijos narė, atsakinga už atitinkamos teritorijos tarptautinius santykius, susitarusi su teritorijos vyriausybe, Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui gali perduoti deklaraciją, kuria tos teritorijos vardu prisiima Konvencijoje nurodytus įsipareigojimus.

2. Deklaraciją, kuria prisiimami šioje Konvencijoje nurodyti įsipareigojimai, Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui gali perduoti:

- dvi ar daugiau Organizacijos narių dėl bet kurios jų bendrai valdomos teritorijos; arba
- tarptautinė institucija, atsakinga už atitinkamos teritorijos valdymą pagal Jungtinių Tautų Įstatus ar kitu pagrindu dėl tokios teritorijos.

3. Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui perduodamos deklaracijose pagal šio straipsnio 1 ir 2 punktus yra nurodoma, ar šios Konvencijos nuostatos bus taikomos atitinkamai teritorijai be pakeitimų ar su pakeitimais; jeigu deklaracijoje yra nurodoma, kad Konvencijos nuostatos bus taikomos su pakeitimais, kartu deklaracijoje pateikiamos ir šių pakeitimų detalės.

4. Suinteresuota Organizacijos narė arba tarptautinė institucija gali bet kada vėlesne deklaracija visiškai arba iš dalies atsisakyti teisės taikyti bet kuriose ankstesnėse deklaracijose nurodytus pakeitimus.

5. Kai šios Konvencijos yra atsisakoma pagal statuto 34 straipsnį, suinteresuota Organizacijos narė, narės arba tarptautinė institucija gali bet kada perduoti Generaliniam direktoriui deklaraciją, keičiančią bet kurias kitas ankstesnėse deklaracijose nustatytas sąlygas ir išreiškiančią jų dabartinę poziciją dėl Konvencijos taikymo.

IV SKYRIUS. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

3 2 s t r a i p s n i s

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

3 3 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

3 4 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiūsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

3 5 s t r a i p s n i s

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

3 6 s t r a i p s n i s

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

37 straipsnis

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

38 straipsnis

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją-pakeičiančią konvenciją, nepaisant 34 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji-pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios-pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

39 straipsnis

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 87

Dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 27–653*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,

Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta San Franciske ir 1948 m. birželio 17 d. susirinkusi į trisdešimt pirmąją sesiją; nusprendusi priimti kai kuriuos pasiūlymus dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo ir juos įforminti kaip konvenciją, o tai yra septintasis sesijos darbotvarkės klausimas;

atsižvelgdama į tai, kad Tarptautinės darbo organizacijos statuto preambulėje yra deklaruojama, jog „asociacijų laisvės principo pripažinimas“ yra priemonė darbo sąlygoms pagerinti ir taikai įtvirtinti;

atsižvelgdama į tai, kad Filadelfijos deklaracijoje yra patvirtinta, jog „žodžio bei asociacijų laisvės yra iš tikrųjų svarbios nepertraukiamam progresui“;

atsižvelgdama į tai, kad Tarptautinės darbo konferencijos trisdešimtosios sesijos metu buvo vienbalsiai patvirtinti principai, turintys tapti pagrindu tarptautiniam šių klausimų reguliavimui;

atsižvelgdama taip pat į tai, kad Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja antrosios sesijos metu patvirtino minėtus principus ir kreipėsi į Tarptautinę darbo organizaciją, prašydama tęsti visokeriopas pastangas, kad būtų įmanoma priimti vieną ar keletą atitinkamų tarptautinių konvencijų;

tūkstantis devyni šimtai keturiasdešimt aštuntųjų metų liepos devintą dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1948 metų konvencija dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo:

I SKYRIUS. ASOCIACIJŲ LAISVĖS

1 s t r a i p s n i s

Kiekviena Tarptautinės darbo organizacijos narė, kuriai galioja ši Konvencija, įsipareigoja įgyvendinti toliau išdėstytas nuostatas.

2 s t r a i p s n i s

Darbuotojai ir darbdaviai be jokių išimčių turi teisę pasirinkti, be išankstinio leidimo steigti ir stoti į organizacijas, vadovaudamiesi tik tų organizacijų taisyklėmis.

3 s t r a i p s n i s

1. Darbuotojų ir darbdavių organizacijos turi teisę parengti savo įstatus ir taisykles, visiškai laisvai rinkti savo atstovus, organizuoti valdymą ir veiklą bei rengti savo programas.

2. Valstybinės valdžios institucijos turi susilaikyti nuo bet kokio kišimosi, galinčio apriboti šią teisę arba suvaržyti naudojimąsi ja.

4 s t r a i p s n i s

Darbuotojų ir darbdavių organizacijos negali būti paleistos arba laikinai uždraustos administracine tvarka.

5 s t r a i p s n i s

Darbuotojų ir darbdavių organizacijos turi teisę steigti federacijas ir konfederacijas bei stoti į jas; bet kuri tokia organizacija, federacija ar konfederacija turi teisę prisijungti prie darbuotojų ir darbdavių tarptautinių organizacijų.

6 s t r a i p s n i s

2, 3 ir 4 straipsnių nuostatos yra taikomos ir darbuotojų bei darbdavių organizacijų federacijoms ir konfederacijoms.

7 s t r a i p s n i s

Darbuotojų ir darbdavių organizacijoms, norinčioms įgyti juridinio asmens statusą, neturi būti keliamos sąlygos, galinčios suvaržyti 2, 3 ir 4 straipsniuose išdėstytų nuostatų įgyvendinimą.

8 s t r a i p s n i s

1. Naudodamiesi šios Konvencijos teikiamomis teisėmis, darbuotojai ir darbdaviai bei jų atitinkamos organizacijos, taip pat kiti asmenys bei organizuoti kolektyvai turi gerbti atitinkamos šalies įstatymus.

2. Šalies įstatymai neturi pažeisti nurodytų šioje Konvencijoje garantijų ir neturi būti taikomi taip, kad pažeistų jas.

9 s t r a i p s n i s

1. Nacionaliniai įstatymai ir kiti norminiai aktai nustato, kaip nurodytos šioje Konvencijoje garantijos yra taikomos ginkluotosioms pajėgoms ir policijai.

2. Pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 19 straipsnio 8 punkte nustatytą principą bet kuri organizacijos narė, ratifikuojanti šią Konvenciją, neturi paveikti galiojančių įstatymų, privilegijų, papročių bei susitarimų, suteikiančių ginkluotųjų pajėgų nariams arba policijos darbuotojams bet kokią teisę, kurią garantuoja ši Konvencija.

10 straipsnis

Šioje Konvencijoje terminas „organizacija“ reiškia bet kurią darbuotojų arba darbdavių organizaciją, norinčią įtvirtinti ir apginti darbuotojų arba darbdavių interesus.

II SKYRIUS. TEISĖS JUNGTIS Į ORGANIZACIJAS GYNIMAS

11 straipsnis

Kiekviena Tarptautinės darbo organizacijos narė, kuriai galioja ši Konvencija, išsipareigoja imtis visų reikiamų bei tinkamų priemonių, garantuojančių darbuotojams bei darbdaviams galimybes laisvai naudotis teise jungtis į organizacijas.

III SKYRIUS. BENDROSIOS NUOSTATOS

12 straipsnis

1. Dėl teritorijų, nurodytų Tarptautinės darbo organizacijos statuto 35 straipsnyje ir 1946 m. priimtoje Statuto pataisoje, bet nenurodytų minėto papildyto straipsnio 4 ir 5 punktuose, kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, privalo kuo greičiau po ratifikavimo perduoti Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui deklaraciją, nurodančią:

- teritorijas, kuriose ji išsipareigoja taikyti Konvencijos nuostatas be pakeitimų;
- teritorijas, kuriose ji išsipareigoja taikyti Konvencijos nuostatas su pakeitimais;
- teritorijas, kuriose Konvencija negali būti taikoma, ir priežastis, dėl kurių ji negali būti taikoma tokiais atvejais;
- teritorijas, kuriose ji rezervuoja savo sprendimą.

2. Šio straipsnio 1 punkto a ir b papunkčiuose minimi išsipareigojimai yra laikomi neatskiriama ratifikavimo dalimi ir turi ratifikavimo galią.

3. Bet kuri narė gali bet kuriuo metu vėlesnėje deklaracijoje visiškai arba iš dalies atšaukti padarytas pradinėje deklaracijoje išlygas, susijusias su šio straipsnio 1 punkto b, c ar d papunkčiais.

4. Bet kuri narė gali bet kuriuo metu, kai Konvencijos yra atsisakoma remiantis 34 straipsniu, perduoti Generaliniam direktoriui deklaraciją, keičiančią bet kurias kitas ankstesnėse deklaracijose nustatytas sąlygas ir išdėstančią jos dabartinę poziciją dėl atitinkamų teritorijų.

13 straipsnis

1. Tais atvejais, kai šioje Konvencijoje aptariami klausimai patenka bet kurios ne metropolijų teritorijos kompetencijai, Organizacijos narė, atsa-

kinga už atitinkamos teritorijos tarptautinius santykius, gali, susitarusi su teritorijos vyriausybe, perduoti Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui deklaraciją, kuria jis tos teritorijos vardu prisiima Konvencijoje nurodytus įsipareigojimus.

2. Deklaraciją, kuria yra prisiimami šioje Konvencijoje nurodyti įsipareigojimai, Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui gali perduoti:

- (a) dvi ar daugiau Organizacijos narių dėl bet kurios jų bendrai valdomos teritorijos; arba
- (b) tarptautinė institucija, atsakinga už atitinkamos teritorijos valdymą pagal Jungtinių Tautų Įstatus ar kitu pagrindu dėl tokios teritorijos.

3. Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui perduodamose deklaracijose pagal šio straipsnio 1 ir 2 punktus, yra nurodoma, ar šios Konvencijos nuostatos bus taikomos atitinkamai teritorijai be pakeitimų ar su pakeitimais; jeigu deklaracijoje yra nurodoma, kad Konvencijos nuostatos bus taikomos su pakeitimais, kartu pateikiamos ir šių pakeitimų detalės.

4. Suinteresuota narė arba tarptautinė institucija gali bet kada vėlesne deklaracija visiškai arba iš dalies atsisakyti teisės taikyti ankstesnėse deklaracijose nurodytus pakeitimus.

5. Kai šios Konvencijos yra atsisakoma pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 34 straipsnį, suinteresuota narė, narės arba tarptautinė institucija gali bet kada perduoti Generaliniam direktoriui deklaraciją, keičiančią bet kurias kitas ankstesnėse deklaracijose nustatytas sąlygas ir išreiškiančią jų dabartinę poziciją dėl Konvencijos taikymo.

IV SKYRIUS. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

14 s t r a i p s n i s

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

15 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

16 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiūsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

17 s t r a i p s n i s

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

18 s t r a i p s n i s

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

19 s t r a i p s n i s

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

20 s t r a i p s n i s

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją-pakeičiančią konvenciją, nepaisant 16 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji-pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios-pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

21 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 88

Dėl įdarbinimo tarnybų organizavimo

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 28–672*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,
Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta San Fran-
ciske ir 1948 m. birželio 17 d. susirinkusi į trisdešimt pirmąją sesiją,
nutarusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl įdarbinimo tarnybų įkūrimo,
o tai yra ketvirtasis sesijos darbotvarkės klausimas,
nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją,
tūkstantis devyni šimtai keturiasdešimt aštuntųjų metų liepos devintą
dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1948 metų konvencija dėl
įdarbinimo tarnybų:

1 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Tarptautinės darbo organizacijos narė, kuriai galioja ši Konvencija, remia arba garantuoja paramą nemokamai valstybinei įdarbi-
nimo tarnybai.

2. Įdarbinimo tarnybos pagrindinė pareiga – kai yra būtina bendradar-
biaujant su kitomis atitinkamomis valstybinėmis ir privačiomis institucijo-
mis – laiduoti pagal galimybes geriausią darbo rinkos organizavimą, kaip
sudėtinę nacionalinės programos dalį pasiekti ir išlaikyti visišką užimtumą
bei plėtoti ir naudoti gamybos išteklius.

2 s t r a i p s n i s

Įdarbinimo tarnybą sudaro nacionalinė įdarbinimo biurų sistema, kuriai
vadovauja nacionalinė valdžios institucija.

3 s t r a i p s n i s

1. Sistemą sudaro vietiniai ir, kur tinkama, teritoriniai biurai, gana gau-
sūs, kad aptarnautų kiekvieną šalies geografinę sritį bei patogiai išdėstyti ir
darbdaviams, ir darbuotojams.

2. Sistemos organizacija turi:

(a) būti tikrinama –

(i) kai tik įvyksta reikšmingų pasikeitimų ekonominėje veikloje ir
tarp dirbančiųjų gyventojų,

- (ii) kai kompetentinga valdžios institucija nusprendžia, kad toks tikrinimas reikalingas patyrimui, įgytam bandomosios veiklos metu, įvertinti;

(b) būti keičiama, jeigu tokie patikrinimai rodo, kad pakeisti yra būtina.

4 s t r a i p s n i s

1. Darbdavių ir darbuotojų atstovai bendradarbiauja patariamuosiuose komitetuose organizuojant įdarbinimo tarnybą, jai veikiant ir plėtojant įdarbinimo tarnybos politiką.

2. Tokios teisės suteikiamos vienam ar keletui nacionalinių patariamųjų komitetų ir, kur yra būtina, teritoriniams bei vietiniams komitetams.

3. Vienodas darbdavių ir darbuotojų atstovų skaičius į šiuos komitetus paskiriamas po konsultacijų su darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančiomis organizacijomis, kur tokios organizacijos yra.

5 s t r a i p s n i s

Įdarbinimo tarnybos bendroji politika dėl darbuotojų galimo įdarbinimo yra formuojama po konsultacijų su darbdavių ir darbuotojų atstovais per patariamuosius komitetus, numatytus 4 straipsnyje.

6 s t r a i p s n i s

Įdarbinimo tarnyba organizuojama taip, kad garantuotų efektyvų priėmimą į darbą ir paskirstymą. Šiuo tikslu:

- (a) padeda darbuotojams rasti tinkamą darbą, o darbdaviams – tinkamą darbuotoją, ir, vadovaudamasi nacionalinėmis taisyklėmis,
  - (i) registruoja kandidatus įsidarbinti, užrašo jų profesinę kvalifikaciją, patyrimą ir pageidavimus, juos apklausia, jeigu reikia, įvertina jų fizinius ir profesinius sugebėjimus, padeda jiems, jeigu reikia, profesiniu orientavimu, profesijos apmokymu arba permokymu,
  - (ii) gauna iš darbdavių tikslią informaciją apie laisvas darbo vietas kartu su pretenduojantiems darbuotojams keliamais reikalavimais,
  - (iii) nukreipia įdarbinti kandidatus, turinčius tinkamų fizinių ir profesinių sugebėjimų,
  - (iv) nukreipia kandidatus ir laisvas darbo vietas iš vieno įdarbinimo biuro į kitą tuo atveju, kai šis biuras negali kandidatų tinkamai nukreipti ar laisvų darbo vietų tinkamai užimti, ar esant kitoms tokį veiksma pateisinančioms situacijoms;
- (b) imasi atitinkamų priemonių, kad –
  - (i) tikslingai derindama įvairių profesijų darbo pasiūlą su įdarbinimo galimybėmis, palengvintų profesinį mobilumą,

- (ii) tikslingai padėdama darbuotojams persikelti į vietoves, kuriose yra tinkamos galimybės įsidarbinti, palengvintų geografinį mobilumą,
- (iii) norėdama patenkinti laikiną vietinę darbuotojų paklausą ar pasiūlą, palengvintų laikiną darbuotojų persikėlimą iš vienos vietovės į kitą,
- (iv) palengvintų bet kurių darbuotojų persikėlimą iš vienos šalies į kitą, kuris gali būti suinteresuotųjų vyriausybių patvirtintas;
- (c) renka ir analizuoja, kai reikia, bendradarbiaudama su kitomis valdžios institucijomis, vadovais ir profesinėmis sąjungomis, prieinamiausią informaciją apie situaciją darbo rinkoje ir galimus jos pasikeitimus visoje šalyje ir skirtingose gamybos šakose, profesijose bei vietovėse ir nuolat, nedelsdama pateikia šią informaciją valstybinėms valdžios institucijoms, suinteresuotų darbdavių ir darbuotojų organizacijoms bei visuomenei;
- (d) bendradarbiauja tvarkant draudimą ir pagalbą nedarbo atvejais bei kitas pagalbos bedarbiams priemones;
- (e) kad būtų palanki įdarbinimo situacija, padeda, jei būtina, kitoms valstybinėms ir privačioms institucijoms, kurios numato socialinę ir ekonominę plėtotę.

7 s t r a i p s n i s

Priemonės taikomos norint:

- (a) palengvinti įvairių įdarbinimo biurų specializaciją pagal profesijas ir atskiras šakas, tokias kaip žemės ūkio ir kitas gamybos šakas, kuriose specializacija gali būti naudinga,
- (b) adekvačiai atsižvelgti į ypatingų kategorijų kandidatų, tokių kaip invalidai, darbo poreikį.

8 s t r a i p s n i s

Įdarbinimo ir profesinio orientavimo tarnybose numatomos ir plėtojamoms specialios priemonės paaugliams.

9 s t r a i p s n i s

1. Įdarbinimo tarnybų personalą sudaro valstybės tarnautojai, kurie pagal padėtį ir sąlygas nepriklauso nuo vyriausybės pasikeitimų ir nuo nedaromos išorinės įtakos ir, kaip to reikalauja tarnyba, yra garantuoti darbo pastovumu.

2. Įdarbinimo tarnybos personalas parenkamas atsižvelgiant tiktai į kvalifikacinius sugebėjimus atlikti pareigas, esant bet kokioms priėmimo į valstybinę tarnybą sąlygoms, nustatytoms nacionaliniuose įstatymuose ir kituose norminiuose aktuose.

3. Kompetentinga valdžios institucija nustato priemones tokiems kvalifikaciniais sugebėjimams išaiškinti.

4. Įdarbinimo tarnybų personalas atitinkamai apmokomas atlikti savo pareigas.

10 straipsnis

Įdarbinimo tarnyba ir kitos valstybinės valdžios institucijos, kur tai tinkama, bendradarbiaudamos su darbdavių ir darbuotojų organizacijomis bei kitomis suinteresuotomis žinybomis, imasi visų įmanomų priemonių skatinti darbdavius ir darbuotojus savanoriškai naudotis visomis įdarbinimo tarnybų teikiamomis galimybėmis.

11 straipsnis

Kompetentinga valdžios institucija imasi būtinų priemonių išsaugoti efektyvų bendradarbiavimą tarp visų įdarbinimo tarnybų ir privačių ne pelno siekiančių įdarbinimo agentūrų.

12 straipsnis

1. Kai į Organizacijos narės teritoriją įeina didelės sritys, kuriose dėl gyventojų pasklidimo ar srities išsivystymo lygio kompetentinga valdžios institucija laiko, kad nėra verta taikyti šios Konvencijos nuostatų, šios Konvencijos tose srityse valdžios institucija gali netaikyti iš viso, arba taikyti su išimtimis tam tikrų įmonių ar profesijų atžvilgiu, jeigu joms, valdžios institucijos manymu, tai tinka.

2. Kiekviena Organizacijos narė pirmojoje metinėje šios Konvencijos taikymo ataskaitoje, pateikiamoje pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 22 straipsnį, nurodo sritis, kurių atžvilgiu numato pasinaudoti šio straipsnio nuostatomis, ir priežastis, dėl kurių numato pasinaudoti šiomis nuostatomis; nė viena Organizacijos narė po savo pirmosios metinės ataskaitos parašymo dienos negali pasinaudoti šio straipsnio nuostatomis, išskyrus nurodytoms ataskaitoje sritims.

3. Kiekviena Organizacijos narė, pasinaudojanti šio straipsnio nuostatomis, kitose metinėse ataskaitose nurodo sritis, kurių atžvilgiu atsisako teisės pasinaudoti šio straipsnio nuostatomis.

13 straipsnis

1. Dėl teritorijų, nurodytų Tarptautinės darbo organizacijos statuto 35 straipsnyje su 1946 m. priimta dokumento pataisa, bet nenurodytų minėto papildyto straipsnio 4 ir 5 punktuose, kiekviena šią Konvenciją ratifikavusi Organizacijos narė Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui ku greičiau po ratifikavimo pateikia deklaraciją, kurioje nurodomos:

(a) teritorijos, kuriose narė išipareigoja taikyti Konvencijos nuostatas be pakeitimų;

(b) teritorijos, kuriose narė įsipareigoja taikyti Konvencijos nuostatas su pakeitimais;

(c) teritorijos, kuriose Konvencija negali būti taikoma, ir priežastys, dėl kurių ji negali būti taikoma;

(d) teritorijos, dėl kurių narė rezervuoja savo sprendimą.

2. Šio straipsnio 1 punkto a ir b papunkčiuose nurodyti įsipareigojimai yra laikomi neatskiriama ratifikavimo dalimi ir turi ratifikavimo galią.

3. Bet kuri Organizacijos narė bet kuriuo metu vėlesne deklaracija visiškai arba iš dalies gali anuliuoti padarytas pirmojoje deklaracijoje išlygas pagal šio straipsnio 1 punkto b, c ar d papunkčius.

4. Kai Konvencijos yra atsisakoma pagal 34 straipsnį, bet kuri Organizacijos narė gali bet kuriuo metu perduoti Generaliniam direktoriui deklaraciją, keičiančią bet kurias kitas ankstesnėse deklaracijose nustatytas sąlygas ir išreiškiančią dabartinę poziciją dėl atitinkamų teritorijų.

1 4 s t r a i p s n i s

1. Kai šioje Konvencijoje aptariamai klausimai patenka bet kurios ne metropolijų teritorijos kompetencijai, Organizacijos narė, atsakinga už atitinkamos teritorijos tarptautinius santykius, susitarusi su teritorijos vyriausybe, Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui gali perduoti deklaraciją, kuria tos teritorijos vardu prisiima Konvencijoje nurodytus įsipareigojimus.

2. Deklaraciją, kuria prisiimami šioje Konvencijoje nurodyti įsipareigojimai, Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui gali perduoti:

(a) dvi ar daugiau Organizacijos narių dėl bet kurios jų bendrai valdomos teritorijos; arba

(b) tarptautinė institucija, atsakinga už atitinkamos teritorijos valdymą pagal Jungtinių Tautų Įstatus ar kitu pagrindu dėl tokios teritorijos.

3. Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui perduodamos deklaracijose pagal šio straipsnio 1 ir 2 punktus yra nurodoma, ar šios Konvencijos nuostatos bus taikomos atitinkamai teritorijai be pakeitimų ar su pakeitimais; jeigu deklaracijoje yra nurodoma, kad Konvencijos nuostatos bus taikomos su pakeitimais, kartu deklaracijoje pateikiamos ir šių pakeitimų detalės.

4. Suinteresuota Organizacijos narė arba tarptautinė institucija gali bet kada vėlesne deklaracija visiškai arba iš dalies atsisakyti teisės taikyti bet kuriose ankstesnėse deklaracijose nurodytus pakeitimus.

5. Kai šios Konvencijos yra atsisakoma pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 34 straipsnį, suinteresuota Organizacijos narė, narės arba tarptautinė institucija gali bet kada perduoti Generaliniam direktoriui de-

klaraciją, keičiančią bet kurias kitas ankstesnėse deklaracijose nustatytas sąlygas ir išreiškiančią jų dabartinę poziciją dėl Konvencijos taikymo.

15 straipsnis

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

16 straipsnis

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje, Organizacijos narėje, ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

17 straipsnis

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiųsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

18 straipsnis

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

19 straipsnis

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

20 straipsnis

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

21 straipsnis

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją-pakeičiančią konvenciją, nepaisant 17 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji-pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios-pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

22 straipsnis

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 90

Dėl jaunuolių naktinio darbo pramonėje (pakeista 1948 m.)

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 28–673*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija, Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta San Franciske ir 1948 m. birželio 17 d. susirinkusi į trisdešimt pirmąją sesiją, nusprendusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl pirmojoje sesijoje priimtos 1919 m. konvencijos dėl jaunuolių naktinio darbo (pramonėje) dalinio pakeitimo, o tai yra dešimtas sesijos darbotvarkės klausimas, nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją, tūkstantis devyni šimtai keturiasdešimt aštuntųjų metų liepos dešimtą dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1948 metų Konvencija (pakeista) dėl jaunuolių naktinio darbo (pramonėje):

I SKYRIUS. BENDROSIOS NUOSTATOS

1 s t r a i p s n i s

1. Šioje Konvencijoje terminas „pramonės įmonė“ reiškia:
  - (a) šachtas, karjerus ir kitas mineralų gavybos iš žemės gelmių įmones;
  - (b) įmones, kuriose gaminiai pagaminami, modifikuojami, valomi, taisomi, dailinami, pabaigiami, paruošiami parduoti, sulaužomi ar išardomi arba kuriose medžiagos yra perdirbamos, įskaitant laivų statybos ar elektros energijos arba visų rūšių varomosios jėgos generavimo, transformavimo ar perdavimo įmones;
  - (c) statybos ir inžinerinių darbų įmones, tarp jų atliekančias, statybos, remonto, eksploatavimo, perstatymo bei ardymo darbus;
  - (d) įmones, gabenančias keleivius ar prekes automobilių keliais arba geležinkeliais, įskaitant krovinių apdorojimą dokuose, krantinėse, prieplaukose, sandėliuose ir aerouostuose.
2. Kompetentinga valdžios institucija nustato kriterijus, pagal kuriuos darbai pramonėje yra atskiriami nuo žemės ūkio, prekybos ir kitų nepramoninių darbų.
3. Nacionaliniuose įstatymuose ar kituose norminiuose aktuose gali būti nustatyta, jog ši Konvencija nėra taikoma darbams, kurie nelaikomi

kenksmingais, žalingais ar pavojingais jaunuoliams ir yra atliekami šeimyninėse įmonėse, kuriose dirba tik tėvai ir jų vaikai arba globotiniai.

2 s t r a i p s n i s

1. Šioje Konvencijoje terminas „naktis“ reiškia ne trumpesnę kaip dvylikos valandų nepertraukiamą laikotarpį.

2. Paaugliams iki šešiolikos metų tai laikotarpis nuo dešimtos valandos vakaro iki šeštos valandos ryto.

3. Jaunuoliams nuo šešiolikos iki aštuoniolikos metų tai kompetentingos valdžios institucijos nustatytas ne trumpesnis kaip septynių nepertraukiamų valandų laikotarpis nuo dešimtos valandos vakaro iki septintos valandos ryto; kompetentinga valdžios institucija gali nustatyti nevienodus laikotarpius skirtingose vietovėse, skirtingoms pramonės šakoms, įmonėms ar jų filialams, tačiau turi konsultuotis su atitinkamomis darbdavių ir darbuotojų organizacijomis prieš nustatydamas tokius laikotarpius po vienuoliktos valandos vakaro.

3 s t r a i p s n i s

1. Jaunuoliai iki aštuoniolikos metų negali būti įdarbinti ir dirbti naktį bet kuriose valstybinėse bei privačiose įmonėse ar jų filialuose kitokia negu šioje Konvencijoje nustatyta tvarka.

2. Kompetentinga valdžios institucija, pasikonsultavusi su atitinkamomis darbdavių bei darbuotojų organizacijomis, profesinio mokymo bei lavinimo tikslais gali leisti jaunuoliams nuo šešiolikos iki aštuoniolikos metų dirbti naktį konkrečiai nurodytose pramonės šakose ar nepertraukiamus darbus.

3. Pagal 2 punktą naktinį darbą dirbantiems jaunuoliams tarp dviejų darbo laikotarpių suteikiamas ne trumpesnis kaip trylikos valandų nepertraukiamas poilsis.

4. Jei visų darbuotojų naktinis darbas kepimo pramonėje yra draudžiamas, vyresnių kaip šešiolikos metų jaunuolių profesinio mokymo bei lavinimo tikslais kompetentinga valdžios institucija gali nustatyti laiką nuo dešimtos valandos vakaro iki ketvirtos valandos ryto vietoj pagal 2 straipsnio 3 punktą valdžios institucijos nustatyto ne trumpesnio kaip septynių valandų nepertraukiamo laiko nuo dešimtos valandos vakaro iki septintos valandos ryto.

4 s t r a i p s n i s

1. Šalyse, kur dėl klimato sąlygų darbas dieną yra ypač sunkus, nurodytas naktinis laikotarpis ir laikas, kurį draudžiama dirbti, gali būti trumpesni negu nurodyti ankstesniuose straipsniuose, jeigu už juos yra atitinkamai kompensuojama poilsiu dieną.

2. 2 ir 3 straipsnių nuostatos netaikomos jaunuolių nuo šešiolikos iki aštuoniolikos metų naktiniam darbui kritinėmis situacijomis, kurios atsirado nekontroliuojamai ar nenumatytai, kurios nėra periodiškos ir sudaro kliūtis normaliai atitinkamos pramonės įmonės veiklai.

5 s t r a i p s n i s

Draudimas dirbti naktį jaunuoliams nuo šešiolikos iki aštuoniolikos metų gali būti Vyriausybės pristabdytas, jeigu to reikalauja valstybės interesei ypatingai kritišku atveju.

6 s t r a i p s n i s

1. Įstatymuose ar kituose norminiuose aktuose, kuriuose įgyvendinamos šios Konvencijos nuostatos, yra:

- (a) numatyta, jog su jomis supažindinami suinteresuoti asmenys;
- (b) nurodomi asmenys, atsakingi už jų laikymąsi;
- (c) numatytos atitinkamos sankcijos už jų pažeidimus;
- (d) sukurta tinkama kontrolės sistema, garantuojanti, kad bus jų laikomasi;
- (e) reikalaujama iš kiekvieno darbdavio valstybinėse ir privačiose pramonės įmonėse tvarkyti registrą arba turėti oficialius dokumentus, kuriuose nurodytos jo įdarbintų asmenų iki aštuoniolikos metų pavardės, gimimo datos bei visa kita informacija, kuri gali būti reikalinga kompetentingai valdžios institucijai.

2. Kasmetinėse ataskaitose, kurias pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 22 straipsnį pateikia Organizacijos narės, išdėstoma visa informacija apie tokius įstatymus bei kitus norminius aktus, taip pat jais remiantis atliktų patikrinimų bendras aprašymas.

II SKYRIUS. SPECIALIOSIOS NUOSTATOS ATSKIROMS ŠALIMS

7 s t r a i p s n i s

1. Bet kuri Organizacijos narė, kuri iki įstatymų ar kitų norminių aktų, suteikiančių teisę ratifikuoti šią Konvenciją, priėmimo buvo priėmusi įstatymus ar kitus norminius aktus, ribojančius jaunuolių naktinį darbą pramonėje ir nustatančius žemesnę negu aštuoniolika metų amžiaus ribą, gali ratifikuodama Konvenciją atskira deklaracija 3 straipsnio 1 punkte nurodytąją amžiaus ribą pakeisti žemesne kaip aštuoniolika metų, bet ne žemesne kaip šešiolika metų amžiaus riba.

2. Bet kuri Organizacijos narė, pateikusi 1 punkte nurodytą deklaraciją, gali kitoje deklaracijoje ją atšaukti.

3. Kiekviena Organizacijos narė, kuriai galioja šio straipsnio 1 punkte nurodyta deklaracija, kasmetinėse ataskaitose apie Konvencijos laikymąsi nurodo, kas padaryta, kad būtų visiškai įgyvendintos Konvencijos nuostatos.

8–10 straipsniuose nurodyti pakeitimai taikant Konvenciją Indijoje ir Pakistane bei tų pakeitimų papildymo procedūra.

III SKYRIUS. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

1 1 s t r a i p s n i s

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

1 2 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

1 3 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiūsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

1 4 s t r a i p s n i s

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

15 s t r a i p s n i s

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

16 s t r a i p s n i s

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

17 s t r a i p s n i s

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištisai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją-pakeičiančią konvenciją, nepaisant 13 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji-pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios-pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

18 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos anglišką ir prancūzišką tekstą turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 98

Dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas principų taikymo

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 28–674*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,

Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir 1949 m. birželio 8 d. susirinkusi į trisdešimt antrąją sesiją,

nutarusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas principų taikymo, o tai yra ketvirtasis sesijos darbotvarkės klausimas,

nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją,

tūkstantis devyni šimtai keturiasdešimt devintųjų metų liepos pirmą dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1949 metų konvencija dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas:

1 s t r a i p s n i s

1. Darbuotojai yra tinkamai ginami nuo diskriminacijos veiksmų, neleidžiančių jiems jungtis į organizacijas darbe.

2. Jie yra ginami konkrečiai nuo veiksmų, kuriais norima:

- (a) darbuotoją priimti į darbą arba palikti jį dirbti su sąlyga, kad jis nestos į profesinę sąjungą arba išstos iš jos;
- (b) atleisti darbuotoją arba padaryti jam žalos kitokiu būdu dėl jo narytės profesinėje sąjungoje ar dalyvavimo jos veikloje ne darbo metu, arba, esant atitinkamam darbdavio sutikimui, ir darbo metu.

2 s t r a i p s n i s

1. Darbuotojų ir darbdavių organizacijos yra tinkamai ginamos nuo bet kokio kišimosi į jų steigimo, veiklos bei valdymo reikalus iš jų pačių, jų agentų arba narių pusės.

2. Šiame straipsnyje kišimosi veiksmais yra laikomi veiksmai, kuriais skatinama steigti darbuotojų organizacijas, vadovaujamas darbdavių arba jų organizacijų, taip pat remti darbuotojų organizacijas finansiškai ar kitokiu būdu norint, kad šios organizacijos taptų darbdavių arba jų organizacijų kontroliuojamos.

3 s t r a i p s n i s

1 ir 2 straipsniuose nurodytą teisę jungtis į organizacijas garantuoja tam

tikslui sukurtos, jeigu reikia, specialios, atitinkančios tos valstybės sąlygas, procedūros.

4 s t r a i p s n i s

Kad darbo sąlygas reguliuotų kolektyviniai susitarimai, imamasi, jeigu reikia, atitinkančių tos valstybės sąlygas priemonių, skatinančių bei plėtojančių visokeriopą savanoriškų derybų tarp darbdavių ar darbdavių organizacijų ir darbuotojų organizacijų mechanizmo vystymą bei panaudojimą.

5 s t r a i p s n i s

1. Nacionaliniai įstatymai ir kiti norminiai aktai nustato, kaip nurodytos šioje Konvencijoje garantijos yra taikomos ginkluotosioms pajėgoms ir policijai.

2. Pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 19 straipsnio 8 punkte nustatytą principą bet kurios Organizacijos narės, ratifikavusios šią Konvenciją, neturi pažeisti galiojančių įstatymų, privilegijų, papročių bei susitarimų, suteikiančių ginkluotųjų pajėgų nariams arba policijos darbuotojams šios Konvencijos garantuojamas teises.

6 s t r a i p s n i s

Ši Konvencija netaikoma valstybės tarnautojams, dalyvaujantiems valstybės valdyme ir jokių būdu nepažeidžia jų teisių bei statuso.

7 s t r a i p s n i s

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

8 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

9 s t r a i p s n i s

1. Pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 35 straipsnio 2 punktą Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui perduodamos deklaracijose yra nurodomos:

- (a) teritorijos, kuriose atitinkama Organizacijos narė įsipareigoja taikyti Konvencijos nuostatas be pakeitimų;
- (b) teritorijos, kuriose Organizacijos narė įsipareigoja taikyti Konvencijos nuostatas su pakeitimais, taip pat šių pakeitimų detalės;

(c) teritorijos, kuriose Konvencija negali būti taikoma, ir priežastys, dėl kurių ji negali būti taikoma;

(d) teritorijos dėl kurių Organizacijos narė rezervuoja savo sprendimą iki vėliau nusistatęs savo poziciją.

2. Šio straipsnio 1 punkto a ir b papunkčiuose nurodyti įsipareigojimai yra laikomi neatskiriama ratifikavimo dalimi ir turi ratifikavimo galią.

3. Bet kuri Organizacijos narė bet kuriuo metu vėlesne deklaracija visiškai arba iš dalies gali atšaukti pirmojoje deklaracijoje pagal šio straipsnio 1 punkto b, c ar d papunkčius padarytas išlygas.

4. Kai Konvencija yra denonsuojama pagal jos 11 straipsnį, bet kuri Organizacijos narė bet kuriuo metu gali perduoti Generaliniam direktoriui deklaraciją, keičiančią bet kurias kitas ankstesnėse deklaracijose nustatytas sąlygas ir išreiškiančią dabartinę poziciją dėl atitinkamų teritorijų.

10 straipsnis

1. Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 35 straipsnio 4 arba 5 punktus perduodamos deklaracijose yra nurodoma, ar Konvencijos nuostatos bus taikomos atitinkamai teritorijai be pakeitimų ar su pakeitimais; jeigu deklaracijoje yra nurodoma, kad Konvencijos nuostatos bus taikomos su pakeitimais, kartu deklaracijoje yra pateikiamos ir šių pakeitimų detalės.

2. Organizacijos narė, narės arba tarptautinė valdžios institucija gali bet kuriuo metu kita deklaracija visiškai ar iš dalies atšaukti teisę pasinaudoti bet kuriuo ankstesnėje deklaracijoje nurodytu pakeitimu.

3. Kai Konvencija yra denonsuojama pagal jos 11 straipsnį, atitinkama Organizacijos narė, narės arba tarptautinė valdžios institucija gali bet kuriuo metu perduoti Generaliniam direktoriui deklaraciją, keičiančią bet kurias kitas ankstesnėse deklaracijose nustatytas sąlygas ir išreiškiančią dabartinę poziciją dėl Konvencijos taikymo.

11 straipsnis

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiūsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

12 straipsnis

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Generalinis direktorius, informuodamas Organizacijos nares apie jo gauto antro ratifikavimo rašto užregistravimą, atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

13 straipsnis

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

14 straipsnis

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

15 straipsnis

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesi ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją–pakeičiančią konvenciją, nepaisant 11 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji–pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios–pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

16 straipsnis

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 100

Dėl vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už lygiavertį darbą

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 28–675*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,
Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir
1951 m. birželio 6 d. susirinkusi į trisdešimt ketvirtąją sesiją,
nusprendusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už lygiavertį darbą, o tai yra septintasis sesijos darbotvarkės klausimas,
nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją,
tūkstantis devyni šimtai penkiasdešimt pirmųjų metų birželio dvidešimt devintą dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1951 metų konvencija dėl vienodo atlyginimo:

1 s t r a i p s n i s

Šioje Konvencijoje:

- (a) terminas „atlyginimas“ apima įprastinį, pagrindinį ar minimalų darbo užmokestį arba algą ir bet kokius papildomus uždarbius, bet kokiu būdu tiesiogiai ar netiesiogiai darbdavio išmokamus darbuotojui grynaisiais pinigais arba natūra už darbuotojo darbą;
- (b) terminas „vienodas atlyginimas vyrams ir moterims už lygiavertį darbą“ susijęs su atlyginimo tarifais, nustatytais nediskriminuojant pagal lytį.

2 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė atlyginimo tarifų nustatymo metodams tinkamomis priemonėmis turi skatinti ir tiek, kiek tai suderinama su šiais metodais, garantuoti vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už lygiavertį darbą principo taikymą visiems darbuotojams.

2. Šis principas gali būti taikomas vadovaujantis –

- (a) nacionaliniais įstatymais ar kitais norminiais aktais;
- (b) įstatymų nustatyta arba pripažintu darbo užmokesčio nustatymo mechanizmu;
- (c) darbdavių ir darbuotojų kolektyviniais susitarimais arba
- (d) šių įvairių priemonių deriniu.

3 s t r a i p s n i s

1. Tais atvejais, kai tokie veiksmai padės įgyvendinti šios Konvencijos nuostatas, imamasi priemonių, kurios skatintų objektyviai įvertinti išpareigojimus pagal atliekamą darbą.

2. Metodus, kuriais būtų atliekamas šis įvertinimas, parinkti gali už atlyginimo tarifų nustatymą atsakingos valdžios institucijos arba, kur tokie tarifai nustatomi kolektyvinėse sutartyse, – jose dalyvaujančios šalys.

3. Objektyviai įvertinus ir nustačius darbo atlikimo skirtumus, diferencijuoti tarifai darbuotojams, nepaisant lyties, neturi būti laikomi prieštaraujančiais principui už lygiavertį darbą mokėti vienodą atlyginimą ir vyrams, ir moterims.

4 s t r a i p s n i s

Kiekviena Organizacijos narė turi atitinkamai bendradarbiauti su suinteresuotomis darbdavių ir darbuotojų organizacijomis, kad būtų įgyvendintos šios Konvencijos nuostatos.

5 s t r a i p s n i s

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

6 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

7 s t r a i p s n i s

1. Pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 35 straipsnio 2 punktą Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui perduodamos deklaracijos yra nurodomos:

- (a) teritorijos, kuriose atitinkama Organizacijos narė išpareigoja taikyti Konvencijos nuostatas be pakeitimų;
- (b) teritorijos, kuriose Organizacijos narė išpareigoja taikyti Konvencijos nuostatas su pakeitimais, taip pat šių pakeitimų detalės;
- (c) teritorijos, kuriose Konvencija negali būti taikoma, ir priežastys, dėl kurių ji negali būti taikoma;
- (d) teritorijos dėl kurių Organizacijos narė rezervuoja savo sprendimą iki vėliau nusistatęs savo poziciją.

2. Šio straipsnio 1 punkto a ir b papunkčiuose nurodyti išpareigojimai yra laikomi neatskiriama ratifikavimo dalimi ir turi ratifikavimo galią.

3. Bet kuri Organizacijos narė bet kuriuo metu vėlesne deklaracija visiškai arba iš dalies gali atšaukti pirmojoje deklaracijoje padarytas išlygas pagal šio straipsnio 1 punkto b, c ar d papunkčius.

4. Kai Konvencijos yra atsisakoma pagal statuto 9 straipsnį, bet kuri Organizacijos narė bet kuriuo metu gali perduoti Generaliniam direktoriui deklaraciją, keičiančią bet kurias kitas ankstesnėse deklaracijose nustatytas sąlygas ir išreiškiančią dabartinę poziciją dėl atitinkamų teritorijų.

8 s t r a i p s n i s

1. Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 35 straipsnio 4 arba 5 punktus perduodamos deklaracijose yra nurodoma, ar Konvencijos nuostatos bus taikomos atitinkamai teritorijai be pakeitimų ar su pakeitimais; jeigu deklaracijoje yra nurodoma, kad Konvencijos nuostatos bus taikomos su pakeitimais, kartu deklaracijoje yra pateikiamos ir šių pakeitimų detalės.

2. Kai Konvencijos yra atsisakoma pagal statuto 9 straipsnį, atitinkama narė, narės arba tarptautinė institucija gali bet kuriuo metu perduoti Generaliniam direktoriui deklaraciją, keičiančią bet kurias kitas ankstesnėse deklaracijose nustatytas sąlygas ir išreiškiančią jų dabartinę poziciją dėl Konvencijos taikymo.

9 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiųsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

10 s t r a i p s n i s

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Generalinis direktorius, informuodamas Organizacijos nares apie jo

gauto antro ratifikavimo rašto užregistravimą, atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

1 1 s t r a i p s n i s

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

1 2 s t r a i p s n i s

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

1 3 s t r a i p s n i s

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją-pakeičiančią konvenciją, nepaisant 9 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji-pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios-pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

1 4 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 105

Dėl priverstinio darbo panaikinimo

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 28–676*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,
Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir
1957 m. birželio 5 d. susirinkusi į keturiasdešimtąją sesiją,
apsvarsčiusi priverstinio darbo klausimą, kuris yra ketvirtasis darbotvar-
kės klausimas,

pažymėdama 1930 metų konvencijos dėl priverstinio darbo nuostatas,
pažymėdama, kad 1926 metų konvencija dėl vergovės nustato, jog
reikia imtis visų būtinų priemonių, kad priverstinis ar privalomasis darbas
nevirstų panašiu į vergovę, ir kad 1956 metų papildoma konvencija dėl
vergovės, vergų prekybos ir į vergovę panašių institutų bei praktikos
panaikinimo nustato visišką pavergimo už skolas ir baudžiavinės padėties
panaikinimą,

pažymėdama, kad 1949 metų konvencija dėl darbo užmokesčio apsau-
gos nustato, jog darbo užmokestis yra mokamas reguliariai ir draudžia mo-
kėjimo metodus, kurie iš darbuotojo atima galimybę nutraukti darbinę
veiklą,

nusprendusi priimti papildomus pasiūlymus dėl tam tikrų priverstinio ar
privalomojo darbo formų, pažeidžiančių Jungtinių Tautų Organizacijos
Įstatuose numatytas ir Visuotinėje Žmogaus Teisių Deklaracijoje paskelb-
tas žmogaus teises, panaikinimo,

nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją,
tūkstantis devyni šimtai penkiasdešimt septintųjų metų birželio dvide-
šimt penktą dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1957 metų
konvencija dėl priverstinio darbo panaikinimo:

1 s t r a i p s n i s

Kiekviena Tarptautinės darbo organizacijos narė, kuri ratifikuoja šią
Konvenciją, įsipareigoja uždrausti ir nenaudoti bet kokios formos priversti-
nio ar privalomojo darbo–

- (a) kaip politinės prievartos arba auklėjimo priemonės arba bausmės už
politines pažiūras ar jų reiškimą arba už pažiūras, ideologiškai
priešingas esamai politinei, socialinei ar ekonominei sistemai;

- (b) kaip metodo, telkiančio ir naudojančio darbą ekonominio vystymo tikslais;
- (c) kaip darbo disciplinos priemonės;
- (d) kaip bausmės už dalyvavimą streikuose;
- (e) kaip rasinės, socialinės, tautinės ar religinės diskriminacijos priemonės.

2 s t r a i p s n i s

Kiekviena Tarptautinės darbo organizacijos narė, kuri ratifikuoja šią Konvenciją, įsipareigoja imtis efektyvių priemonių, kad būtų garantuotas greitas ir visiškas priverstinio ar privalomojo darbo panaikinimas, kaip nurodyta šios Konvencijos 1 straipsnyje.

3 s t r a i p s n i s

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

4 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

5 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiūsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

6 s t r a i p s n i s

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

7 s t r a i p s n i s

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

8 s t r a i p s n i s

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

9 s t r a i p s n i s

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

(a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją–pakeičiančią konvenciją, nepaisant 5 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji–pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;

(b) nuo naujosios–pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

10 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos anglišką ir prancūzišką tekstą turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 108

Dėl jūreivių nacionalinių asmens pažymėjimų

Ratifikacija įregistruota 1997 11 19
(*Valstybės žinios. 1997. Nr. 95–2382*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,

Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir 1958 m. balandžio 29 d. susirinkusi į keturiasdešimt pirmąją sesiją,

nusprendusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl tarpusavio arba tarptautinio jūreivių nacionalinių asmens pažymėjimų pripažinimo, o tai yra septintasis sesijos darbotvarkės klausimas,

nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją,

tūkstantis devyni šimtai penkiasdešimt aštuntųjų metų gegužės trylikta dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1958 m. konvencija dėl jūreivių asmens pažymėjimų:

1 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija taikoma kiekvienam jūreiviui, einančiam bet kokias pareigas laive, išskyrus karinį laivą, užregistruotame teritorijoje, kurioje ši Konvencija galioja, ir paprastai plaukiojančiame jūroje.

2. Iškilus bet kokioms abejonėms dėl bet kurių kategorijų asmenų pripažinimo jūreiviais pagal šią Konvenciją, kiekvienos šalies kompetentinga valdžios institucija, pasikonsultavusi su atitinkamomis laivų savininkų ir jūreivių organizacijomis, dėl to priima sprendimą.

2 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, kuriai galioja ši Konvencija, kiekvienam savo piliečiui, esančiam jūreiviui, paprašius, išduoda jūreivio asmens pažymėjimą, atitinkantį šios Konvencijos 4 straipsnio nuostatas. Tačiau jei tam tikroms jūreivių kategorijoms išduoti tokių pažymėjimų neįmanoma, Organizacijos narė gali vietoj jų išduoti pasą, nurodantį, kad jo savininkas yra jūreivis ir kad toks pasas pagal šią Konvenciją turi tokią pat galią, kaip ir jūreivio asmens pažymėjimas.

2. Kiekviena Organizacijos narė, kuriai galioja ši Konvencija, gali išduoti jūreivio asmens pažymėjimą bet kuriam kitam tokio dokumento prašančiam jūreiviui, tarnaujančiam laive, užregistruotam jos teritorijoje arba toje teritorijoje esančiame įdarbinimo biure.

3 s t r a i p s n i s

Jūreivio asmens pažymėjimas visada lieka jūreivio nuosavybė.

4 s t r a i p s n i s

1. Jūreivio asmens pažymėjimas surašomas paprasta forma, gaminamas iš patvarios medžiagos ir yra toks, kad bet kokius jo pakeitimus yra lengva rasti.

2. Jūreivio asmens pažymėjime yra jį išdavusio valdžios atstovo pavardė ir titulas, išdavimo data ir vieta bei užrašas, skelbiantis, kad šis dokumentas yra jūreivio asmens pažymėjimas pagal šią Konvenciją.

3. Jūreivio asmens pažymėjime yra tokie duomenys apie jo savininką:

(a) visas vardas (pirmas ir antras vardai, jeigu tokie yra);

(b) gimimo data ir vieta;

(c) pilietybė;

(d) fizinės charakteristikos;

(e) nuotrauka; ir

(f) parašas arba, jei savininkas nesugeba pasirašyti, nykščio antspaudas.

4. Jeigu Organizacijos narė išduoda jūreivio asmens pažymėjimą užsienio jūreiviui, tai jame nėra būtina nurodyti jūreivio pilietybę ir tokia nuroda nebus galutinis jo tautybės patvirtinimas.

5. Jūreivio asmens pažymėjime aiškiai nurodomas bet koks šio pažymėjimo galiojimo laiko apribojimas.

6. Pagal aukščiau esančių punktų nuostatas jūreivio asmens pažymėjimo tikslią formą ir turinį nustato jį išduodanti Organizacijos narė, pasikonsultavusi su atitinkamomis laivų savininkų ir jūreivių organizacijomis.

7. Nacionaliniuose įstatymuose ar kituose norminiuose aktuose gali būti nurodyta, kokius papildomus duomenis įtraukti į jūreivio asmens pažymėjimą.

5 s t r a i p s n i s

1. Kiekvienam jūreiviui, turinčiam galiojantį jūreivio asmens pažymėjimą, kompetentingos valdžios institucijos išduotą teritorijoje, kurioje galioja ši Konvencija, leidžiama sugrįžti į tą teritoriją.

2. Jūreiviui taip pat leidžiama sugrįžti ne vėliau kaip per vienerius metus po šiame dokumente nurodyto galiojimo laiko pabaigos.

6 s t r a i p s n i s

1. Jūreiviui, turinčiam galiojantį jūreivio asmens pažymėjimą, kiekviena Organizacijos narė leidžia įeiti į teritoriją, kurioje galioja ši Konvencija, kada tokio įėjimo paprašoma laikinoms atostogoms, kai laivas yra uoste.

2. Jeigu jūreivio asmens pažymėjime yra skiltis, kurioje nurodomi atitinkami įėjimo tikslai, kiekviena Organizacijos narė taip pat leidžia jūrei-

viui, turinčiam galiojantį jūreivio asmens pažymėjimą, įeiti į teritoriją, kurioje galioja ši Konvencija, jei leidimo įeiti į teritoriją prašoma norint –

- (a) patekti į savo laivą arba pereiti į kitą laivą;
- (b) tranzitu patekti į savo laivą, esantį kitoje teritorijoje, arba sugrįžti į tėvynę; arba
- (c) bet kokių kitų, atitinkamos Organizacijos narės valdžios institucijų patvirtintų, tikslų.

3. Kiekviena Organizacijos narė, prieš įleisdama į savo teritoriją dėl vieno 2 punkte nurodyto tikslo, gali reikalauti patenkinančių įrodymų, tarp jų ir pagrįstų dokumentais, iš jūreivio, iš atitinkamo laivo savininko arba jo atstovo, arba iš atitinkamo konsulo apie jūreivio ketinimus ir apie jo sugebėjimą tuos ketinimus įvykdyti. Organizacijos narė taip pat gali apriboti jūreivio buvimą iki tam tikro laiko, jeigu mano, jog jis būtinas šiam tikslui įgyvendinti.

4. Niekas šiame straipsnyje nebus išaiškinta kaip Organizacijos narės teisės neleisti kurio nors konkretaus asmens į teritoriją arba neleisti pasilikti joje apribojimas.

7 s t r a i p s n i s

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

8 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

9 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiūsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

10 straipsnis

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas

Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

1 1 s t r a i p s n i s

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

1 2 s t r a i p s n i s

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

1 3 s t r a i p s n i s

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją-pakeičiančią konvenciją, nepaisant 9 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji-pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios-pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

1 4 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 111

Dėl diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityje

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(Valstybės žinios. 1996. Nr. 28–677)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija, Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir 1958 m. birželio 4 d. susirinkusi į keturiasdešimt aštuntąją sesiją, nutarusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityje, o tai yra ketvirtasis sesijos darbotvarkės klausimas, nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją, atsižvelgdama į tai, kad Filadelfijos deklaracija skelbia, jog visi žmonės nepaisant rasės, įsitikinimų ar lyties turi teisę siekti materialinės gerovės ir dvasinio tobulėjimo laisvės ir orumo, ekonominio stabilumo ir lygiateisiškumo sąlygomis, įsitikinusi, kad diskriminacija yra Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos skelbiamų teisių pažeidimas, tūkstantis devyni šimtai penkiasdešimt aštuntųjų metų birželio dvidešimt penktą dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1958 metų Konvencija dėl diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityje:

1 s t r a i p s n i s

1. Šioje Konvencijoje terminas „diskriminacija“ reiškia:
  - (a) bet koki lygias darbo ir profesinės veiklos galimybes ir lygiateisius santykius pažeidžiantį arba panaikinantį išskyrimą, apribojimą ar pranašumo teikimą pagal rasę, odos spalvą, lytį, religiją, politinius įsitikinimus, tautinę ar socialinę kilmę;
  - (b) bet koki kitą išskyrimą, apribojimą ar pranašumo teikimą, kai pažeidžiamos ar panaikinamos lygios darbo ir profesinės veiklos galimybės ir lygiateisiai santykiai, jeigu tai nustatė atitinkama Tarptautinės darbo organizacijos narė, pasikonsultavusi su darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančiomis organizacijomis, kur jos yra, ir su kitomis atitinkamomis institucijomis.
2. Bet koks išskyrimas, apribojimas ar pranašumo teikimas, susijęs su konkrečiam darbui keliamais reikalavimais, nėra laikomas diskriminacija.

---

3. Šioje konvencijoje terminai „darbas“ ir „profesinė veikla“ reiškia galimybę įgyti profesinį parengimą, įsidarbinti arba užsiimti profesine veikla,

darbo sąlygas bei santykius.

2 s t r a i p s n i s

Kiekviena Organizacijos narė, kurioje galioja ši Konvencija, įsipareigoja skelbti ir vykdyti tokią valstybės politiką, kuri tos šalies sąlygas ir galiojančią tvarką atitinkančiais metodais skatina sudaryti lygias darbo ir profesinės veiklos galimybes bei lygiateisius santykius, kad taip būtų panaikinta bet kokia šios srities diskriminacija.

3 s t r a i p s n i s

Kiekviena Organizacijos narė, kurioje galioja ši Konvencija, įsipareigoja tos šalies sąlygas ir galiojančią tvarką atitinkančiais metodais:

- (a) siekti darbdavių ir darbuotojų organizacijų bei kitų atitinkamų institucijų bendradarbiavimo, skatinančio tokios politikos pripažinimą ir vykdymą;
- (b) priimti tokius įstatymus ir plėtoti tokias švietimo programas, kurios padėtų sudaryti reikiamas sąlygas šiai politikai pripažinti ir vykdyti;
- (c) panaikinti bet kokias įstatymų nuostatas ir pakeisti administracines instrukcijas ar jų taikymo praktiką, jeigu tai neatitinka vykdomos politikos;
- (d) vykdyti gyventojų užimtumo politiką, tiesiogiai kontroliuojamą valstybinės valdžios institucijų;
- (e) garantuoti, valstybinės valdžios institucijoms vadovaujant, nustatytos politikos laikymąsi profesinio orientavimo, profesinio rengimo ir įdarbinimo tarnybų veikloje;
- (f) kasmetinėse ataskaitose dėl Konvencijos taikymo nurodyti, kokių priemonių imtasi šiai politikai vykdyti ir kokių rezultatų pasiekta.

4 s t r a i p s n i s

Bet kokios priemonės, taikomos asmeniui, pagrįstai įtariamam užsiimant arba užsiimančiam veikla, kenkiančia valstybės saugumui, nėra laikomos diskriminacija, jei tas asmuo turi teisę kreiptis į toje šalyje nustatyta tvarka veikiančias kompetentingas institucijas.

5 s t r a i p s n i s

1. Kitose Tarptautinės darbo organizacijos konvencijose ir rekomendacijose numatytos specialiosios apsaugos ar pagalbos priemonės neturi būti laikomos diskriminacija.

2. Bet kuri Organizacijos narė, pasikonsultavusi su darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančiomis organizacijomis, kur jos yra, gali nuspręsti, kad neturi būti laikomos diskriminacija ir kitos specialiosios priemonės, numatytos tam tikriems asmenims, kuriems dėl jų lyties, amžiaus, invali-

dumo, šeimyninių pareigų, socialinio ar kultūrinio statuso yra visuotinai pripažinta ypatinga apsauga ar pagalba.

6 straipsnis

Kiekviena Organizacijos narė, kuri ratifikuoja šią Konvenciją, pagal Tarptautinės darbo organizacijos statutą įsipareigoja taikyti ją visose tos valstybės valdomose teritorijose.

7 straipsnis

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

8 straipsnis

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

9 straipsnis

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiūsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

10 straipsnis

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

11 straipsnis

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų

102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

1 2 s t r a i p s n i s

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

1 3 s t r a i p s n i s

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesi ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją–pakeičiančią konvenciją, nepaisant 9 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji–pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios–pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

1 4 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 116

Dėl Tarptautinės darbo organizacijos Generalinės konferencijos pirmosiose trisdešimt dviejose sesijose priimtų konvencijų dalinio pakeitimo, kad būtų suvienodintos nuostatos dėl Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos pranešimų rengimo dėl konvencijų taikymo

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. Nr. 28–678*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,

Tarptautinio darbo biuro Administracinis tarybos sušaukta Ženevoje ir 1961 m. birželio 7 d. susirinkusi į keturiasdešimt penktąją sesiją,

nutarusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl Tarptautinės darbo konferencijos pirmosiose trisdešimt dviejose sesijose priimtų konvencijų dalinio pakeitimo, kad būtų suvienodintos nuostatos dėl Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos pranešimų rengimo dėl konvencijų taikymo,

nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją,

tūkstantis devyni šimtai šešiasdešimt pirmųjų metų birželio 7 d. priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1961 metų konvencija dėl baigiamųjų straipsnių pakeitimo:

1 s t r a i p s n i s

Konvencijų, kurias Tarptautinė darbo konferencija priėmė savo pirmosiose trisdešimt dviejose sesijose, tekstuose baigiamieji straipsniai, kuriuose numatyta, kad Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba pateikia Tarptautinei darbo konferencijai pranešimus dėl konvencijų taikymo, išbraukiami ir pakeičiami tokiais straipsniais:

„Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba mano, kad tai yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar tikslinga į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl jos visiško ar dalinio pakeitimo“.

2 s t r a i p s n i s

Jei Organizacijos narė po šios Konvencijos išsigaliojimo Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui praneša, kad formaliai ratifikuoja bet kokią Konferencijos pirmosiose trisdešimt dviejose sesijose priimtą konvenciją, laikoma, kad tą konvenciją ji ratifikuoja jau pakeistą pagal šią Konvenciją.

3 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos du egzempliorius pasirašo Konferencijos pirmininkas ir Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius. Vienas egzempliorius saugomas Tarptautinio darbo biuro archyve, kitas siunčiamas Jungtinių Tautų Organizacijos Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Organizacijos įstatų 102 straipsnį. Generalinis direktorius kiekvienai Tarptautinės darbo organizacijos narei siunčia po vieną patvirtintą šios Konvencijos kopiją.

4 s t r a i p s n i s

1. Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

2. Ši Konvencija įsigalios nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius gaus dviejų Tarptautinės darbo organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kai tik ši Konvencija įsigalios, taip pat kiekvieną kartą, kai Generalinis direktorius vėliau gaus naujus ratifikavimo raštus, Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius apie tai informuos visas Tarptautinės darbo organizacijos nares ir Jungtinių tautų Organizacijos Generalinį sekretorių.

4. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikuodama šią Konvenciją, prapajūsta, kad Konvencijos 1 straipsnyje įrašytos pakeisto straipsnio nuostatos nuo šios Konvencijos įsigaliojimo pakeičia įpareigojimą, pagal kurį Administracinė taryba dėl Konferencijos pirmosiose trisdešimt dviejose sesijose priimtų konvencijų ir pagal šiose konvencijose nustatytą laiką turėjo jai pateikti pranešimą dėl kiekvienos konvencijos taikymo ir kartu svarstyti, ar tikslinga į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl jos visiško ar dalinio pakeitimo.

5 s t r a i p s n i s

Nepaisant bet kurios konvencijos, kurias Konferencija priėmė savo pirmosiose trisdešimt dviejose sesijose, jokių nuostatų, Organizacijos narei ratifikavus šią Konvenciją, automatiškai bus denonsuojama bet kuri iš tų konvencijų, o šios Konvencijos įsigaliojimas netrukdys vėliau ratifikuoti kurią nors iš šių konvencijų.

6 s t r a i p s n i s

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištisai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją–pakeičiančią konvenciją, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija su sąlyga, kad naujoji–pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;

(b) nuo naujosios–pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

7 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 127

Dėl vienam darbuotojui leistino maksimalaus krūvio pernešimo

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 30–735*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,
Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir
1967 m. birželio 7 d. susirinkusi į penkiasdešimt pirmąją sesiją,
nutarusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl vienam darbuotojui leistino
maksimalaus krūvio pernešimo, o tai yra šeštasis sesijos darbotvarkės klausimas,

nusprendusi šiuos pasiūlymus įforminti kaip tarptautinę konvenciją,
tūkstantis devyni šimtai šešiasdešimt septintųjų metų birželio septintą
dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1967 metų konvencija dėl
maksimalaus krūvio:

1 s t r a i p s n i s

Šioje Konvencijoje:

- (a) terminas „sunkumų pernešimas rankomis“ reiškia vieno darbuotojo viso krūvio pernešimą rankomis; jis apima krūvio pakėlimą ir nuleidimą;
- (b) terminas „reguliarus sunkumų pernešimas rankomis“ reiškia bet kokį darbą, kuris nuolat arba išimtinai susijęs su sunkumų pernešimu rankomis arba dažnai, nors ir ne nuolat, susijęs su sunkumų pernešimu rankomis;
- (c) terminas „jaunuolis“ reiškia jaunesnį nei 18 metų darbuotoją.

2 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija taikoma dėl reguliaraus krūvio pernešimo rankomis.
2. Ši Konvencija taikoma visose ekonominės veiklos šakose, kurioms Organizacijos narė nustatė darbo inspekcijos sistemą.

3 s t r a i p s n i s

Draudžiama reikalauti arba leisti darbuotojams pernešti rankomis krūvį, kurio svoris gali pakenkti sveikatai arba pažeisti saugumo techniką.

4 s t r a i p s n i s

Taikydama 3 straipsnyje nurodytą principą, Organizacijos narė įvertina visas sąlygas, kuriomis dirbamas darbas.

5 straipsnis

Kiekviena Organizacijos narė imasi reikalingų priemonių, kad kiekvienas darbuotojas, skiriamas reguliariai pernešti rankomis krūvius, išskyrus lengvus, iki tokio paskyrimo būtų pakankamai parengtas arba instrukuotas dėl darbo metodų, kurie padėtų saugoti sveikatą ir išvengti nelaimingų atsitikimų.

6 straipsnis

Kad būtų apribotas arba palengvintas sunkumų pernešimas rankomis, naudojamos, kiek tai įmanoma, tinkamos techninės priemonės.

7 straipsnis

1. Moterų ir jaunuolių skyrimas pernešti rankomis krūvį, išskyrus lengvus krovinius, ribojamas.

2. Kai sunkumus perneša rankomis moterys ir jaunuoliai, tokių sunkumų maksimalus svoris nustatomas gerokai mažesnis negu leistinas sunkumų pernešimo svoris suaugusiems vyrams.

8 straipsnis

Kiekviena Organizacijos narė, remdamasi įstatymais ar kitais norminiais aktais arba bet kuriuo kitu nacionalinę praktiką ir nacionalines sąlygas atitinkančiu metodu, ir konsultuodamasi su atitinkamomis labiausiai darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančiomis organizacijomis, imasi reikalingų priemonių šios Konvencijos nuostatomis įgyvendinti.

9 straipsnis

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

10 straipsnis

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

11 straipsnis

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiūsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

1 2 s t r a i p s n i s

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

1 3 s t r a i p s n i s

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

1 4 s t r a i p s n i s

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos višiško ar dalinio pakeitimo.

1 5 s t r a i p s n i s

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištaisai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją-pakeičiančią konvenciją, nepaisant 11 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji-pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios-pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

1 6 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 131

Dėl minimalaus darbo užmokesčio nustatymo, ypač atsižvelgiant į besivystančias šalis

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 30–736*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,

Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir 1970 metų birželio 3 dieną susirinkusi į penkiasdešimt ketvirtąją sesiją,

atsižvelgdama į sąlygas 1928 metų konvencijos dėl minimalaus darbo užmokesčio nustatymo mechanizmo ir 1951 metų konvencijos dėl vienodo atlyginimo, kurias ratifikavo daug Organizacijos narių, taip pat į 1951 metų konvencijos dėl minimalaus darbo užmokesčio nustatymo mechanizmo (žemės ūkyje) sąlygas,

atsižvelgdama, kad šios konvencijos atliko svarbų vaidmenį gindamos samdomųjų darbuotojų nuskurdusias grupes,

manydama, kad atėjo laikas priimti naują aktą, kuris papildytų šias konvencijas ir numatytų ginti samdomuosius darbuotojus, kadangi jie gauna nepateisinamai mažą, nors ir visuotinai taikomą, darbo užmokesčių, ypatingą dėmesį skiria besivystančių šalių poreikiams,

nutarusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl minimalaus darbo užmokesčio nustatymo mechanizmo ir su tuo susijusių problemų, ypač atsižvelgiant į besivystančias šalis, o tai yra penktasis sesijos darbotvarkės klausimas,

nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją,

tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimtųjų metų birželio antrą dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1970 metų konvencija dėl minimalaus darbo užmokesčio nustatymo:

1 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Tarptautinės darbo organizacijos narė, kuri ratifikuoja šią Konvenciją, įsipareigoja sukurti minimalaus darbo užmokesčio nustatymo sistemą, apimančią visas samdomųjų darbuotojų grupes, dėl kurių darbo sąlygų tokią sistemą taikyti yra tikslinga.

2. Kiekvienos valstybės kompetentinga valdžios institucija, gavusi atitinkamų darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančių organizacijų, kur tokios yra, sutikimą arba išsamiai su jomis pasikonsultavusi, nustato samdomųjų darbuotojų grupes, kurioms ši sistema taikoma.

3. Kiekviena Organizacijos narė, kuri ratifikuoja šią Konvenciją, pirmame pranešime apie šios Konvencijos taikymą, kuris pateikiamas pagal Tarptautinės darbo organizacijos Statuto 22 straipsnį, išvardija visas samdomųjų darbuotojų grupes, kurioms netaikomos šio straipsnio nuostatos, kartu nurodydama tokio išskyrimo priežastis, ir vėlesniuose pranešimuose informuoja apie savo įstatymų būklę ir praktiką išskirtųjų grupių atžvilgiu, taip pat apie tai, kaip Konvencija įgyvendinta arba ketinama ją įgyvendinti tokių grupių atžvilgiu.

2 s t r a i p s n i s

1. Minimalus darbo užmokestis turi įstatymo galią ir negali būti mažinamas; šios nuostatos nevykdymas užtraukia baudžiamąsias arba kitas sankcijas atsakingam asmeniui arba asmenims.

2. Laikantis šio straipsnio 1 punkto nuostatų, visiškai gerbiama kolektyvinių derybų vedimo laisvė.

3 s t r a i p s n i s

Nustatant minimalaus darbo užmokesčio dydį, kiek tai įmanoma ir priimtina pagal nacionalinę praktiką ir sąlygas, atsižvelgiama į:

- (a) darbuotojų ir jų šeimų poreikius, atsižvelgiant į bendrą darbo apmokėjimo lygį šalyje, pragyvenimo išlaidas, socialinės apsaugos išmokas, kitų socialinių grupių pragyvenimo lygį;
- (b) ekonominius veiksnius, įskaitant ekonominę plėtrą, darbo našumą ir ketinimus siekti ir išlaikyti aukštą užimtumo lygį.

4 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, kuri ratifikuoja šią Konvenciją, nustato ir išsaugo mechanizmą, pagal kurį, atsižvelgus į nacionalines sąlygas ir poreikius, leidžiama nustatyti ir periodiškai patikslinti samdomųjų darbuotojų, kuriems taikomos 1 straipsnio nuostatos, minimalų darbo užmokestį.

2. Tokiam mechanizmui nustatyti, taikyti ir keisti numatomos išsamios konsultacijos su atitinkamomis darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančiomis organizacijomis arba, kur tokių nėra, su atitinkamais darbdavių ir darbuotojų atstovais.

3. Tais atvejais, kai tai atitinka minimalaus darbo užmokesčio nustatymo mechanizmą, numatoma, kad taikant šį mechanizmą taip pat tiesiogiai dalyvauja:

- (a) atitinkamos darbdavių ir darbuotojų organizacijos arba, kur tokių nėra, darbdavių ir darbuotojų atstovai lygiomis teisėmis;
- (b) asmenys, turintys pripažintus įgaliojimus atstovauti bendriems valstybės interesams ir, kur leidžia sąlygos, po išsamių konsultacijų su atitinkamomis darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančiomis or-

ganizacijomis, kur tokios yra, ir kur tokios konsultacijos atitinka nacionalinius įstatymus arba praktiką, paskirti asmenys.

5 s t r a i p s n i s

Kad visos nuostatos dėl minimalaus darbo užmokesčio būtų taikomos efektyviai, imamasi atitinkamų priemonių, tokių kaip reikiama inspekcija, papildyta kitomis reikalingomis priemonėmis.

6 s t r a i p s n i s

Ši Konvencija nekeičia kurios nors kitos konvencijos.

7 s t r a i p s n i s

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

8 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

9 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiųsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

10 s t r a i p s n i s

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

1 1 s t r a i p s n i s

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

1 2 s t r a i p s n i s

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

1 3 s t r a i p s n i s

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesi ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją–pakeičiančią konvenciją, nepaisant 9 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji–pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios–pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

1 4 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos anglišką ir prancūzišką tekstą turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 135

Dėl darbuotojų atstovų gynimo ir jiems teikiamų galimybių įmonėje

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 30–737*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,

Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir 1971 m. birželio 2 d. susirinkusi į penkiasdešimt pirmąją sesiją,

atsižvelgdama į 1949 metų konvencijos dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas nuostatas, kuriose numatyta ginti darbuotojus nuo bet kokių diskriminacinių veikslių, ribojančių laisvę vienytis darbo srityje,

atsižvelgdama į pageidavimus papildyti šias nuostatas darbuotojų atstovų atžvilgiu,

nutarusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl darbuotojų atstovų gynimo ir jiems teikiamų galimybių įmonėje, o tai yra penktasis sesijos darbotvarkės klausimas,

nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją,

tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimt pirmųjų metų birželio trečią dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1971 metų konvencija dėl darbuotojų atstovų:

1 s t r a i p s n i s

Darbuotojų atstovai įmonėje naudojami efektyviu gynimu nuo bet kokių veikslių, kurie gali padaryti jiems žalą, įskaitant atleidimą iš darbo dėl jų statuso arba jų, kaip darbuotojų atstovų, veiklos, arba dėl jų narystės profesinėse sąjungose, arba veiklos profesinėse sąjungose tokiu mastu, kokiu jie veikia pagal galiojančius įstatymus ar kolektyvinius susitarimus, arba pagal kitas bendrai suderintas sąlygas.

2 s t r a i p s n i s

1. Darbuotojų atstovams įmonėje suteikiamos atitinkamos galimybės operatyviai ir efektyviai vykdyti savo funkcijas.

2. Dėl to atsižvelgiama į konkrečios šalies darbo santykių sistemą, atitinkamos įmonės dydį, poreikius ir galimybes.

3. Tokių galimybių teikimas negali mažinti atitinkamos įmonės darbo efektyvumo.

3 s t r a i p s n i s

Šioje Konvencijoje terminas „darbuotojų atstovai“ reiškia asmenis, kurie tokiais pripažinti pagal nacionalinius įstatymus arba praktiką, tai:

- (a) profesinių sąjungų atstovai, tai yra profesinių sąjungų narių paskirti arba išrinkti atstovai; arba
- (b) renkami atstovai, tai yra įmonės darbuotojų pagal nacionalinių įstatymų ar kitų norminių aktų arba kolektyvinių susitarimų nuostatas laisvai išrinkti atstovai, į kurių funkcijas neįeina veikla, kuri atitinkamose šalyse pripažinta kaip profesinių sąjungų išimtinė prerogatyva.

4 s t r a i p s n i s

Nacionaliniuose įstatymuose ar kituose norminiuose aktuose, kolektyviniuose susitarimuose, arbitražo arba teismų sprendimuose gali būti nustatyta darbininkų atstovų kategorija arba kategorijos, kuriems pripažįstama teisė į numatytą gynimą ir šioje Konvencijoje numatytas galimybes.

5 s t r a i p s n i s

Kai toje pačioje įmonėje yra ir profesinių sąjungų atstovų, ir renkamų atstovų, imamasi atitinkamų priemonių, jeigu to reikia, kad išrinkti atstovai nebūtų panaudojami atitinkamų profesinių sąjungų arba jų atstovų pozicijoms silpninti, taip pat, kad būtų skatinamas bendradarbiavimas tarp renkamų atstovų bei atitinkamų profesinių sąjungų ir jų atstovų.

6 s t r a i p s n i s

Ši Konvencija gali būti įgyvendinama nacionaliniais įstatymais ar kitais norminiais aktais, kolektyviniais susitarimais, arba bet koku kitu nacionalinę praktiką atitinkančiu būdu.

7 s t r a i p s n i s

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

8 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

9 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiūsdama

Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

10 straipsnis

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

11 straipsnis

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

12 straipsnis

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

13 straipsnis

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją–pakeičiančią konvenciją, nepaisant 9 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji–pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios–pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

14 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr.138

Dėl minimalaus įdarbinimo amžiaus

Ratifikacija įregistruota 1998 06 20
(Valstybės žinios, 1997, Nr.95-2383)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija, Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir 1973 m. birželio 6 d. susirinkusi į penkiasdešimt aštuntąją sesiją, nusprendusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl minimalaus įdarbinimo amžiaus, o tai yra ketvirtasis sesijos darbotvarkės klausimas,

atsižvelgdama į 1919 m. konvencijos dėl minimalaus amžiaus (pramonėje), 1920 m. konvencijos dėl minimalaus amžiaus (jūroje), 1921 m. konvencijos dėl minimalaus amžiaus (žemės ūkyje), 1921 m. konvencijos dėl minimalaus amžiaus (kūrikams), 1932 m. konvencijos dėl minimalaus amžiaus (nepramoninėje veikloje), 1936 m. (pakeistos) konvencijos dėl minimalaus amžiaus (jūroje), 1937 m. (pakeistos) konvencijos dėl minimalaus amžiaus (nepramoninėje veikloje), 1959 m. konvencijos dėl minimalaus amžiaus (žvejams) ir 1965 m. konvencijos dėl minimalaus amžiaus (požeminiuose darbuose) terminus,

manydama, jog šiuo klausimu metas sukurti tokias bendrąsias priemones, kuriomis būtų visiškai panaikintas vaikų darbas ir kurios laipsniškai pakeistų egzistuojančias, taikomas ribotiems ekonomikos sektoriams,

nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją,

tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimt trečiųjų metų birželio dvidešimt šeštą dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1973 metų Konvencija dėl minimalaus amžiaus:

1 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, kuriai galioja ši Konvencija, laikosi nacionalinės politikos, kuria siekiama panaikinti vaikų darbą ir didinti minimalų įdarbinimo ar darbo amžių iki lygio, suderinamo su visišku jaunų asmenų fiziniu ir protiniu išsivystymu.

2 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, papildančioje ratifikavimo deklaracijoje nurodo minimalų įdarbinimo ar darbo amžių savo teritorijoje bei darbui su transporto priemonėmis, registruotomis savo teritorijoje. Pagal šios Konvencijos 4 – 8 straipsnius nė vienam jaunes-

niam nei čia nurodyta asmeniui negali būti leista įsidarbinti ar dirbti pagal bet kurią specialybę (profesiją).

2. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, nedelsdama praneša tolesnėmis deklaracijomis Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui, kad ji nustatė didesnę minimalų amžių už anksčiau nustatytąjį.

3. Minimalus amžius, nurodytas atsižvelgiant į šio straipsnio 1 punktą, neturi būti mažesnis negu pradinės mokyklos baigimo amžius ir bet kuriuo atveju neturi būti mažesnis negu 15 metų.

4. Nepaisant šio straipsnio 3 punkto nuostatų, Organizacijos narė, kurios ekonomikos ir švietimo sąlygos yra nepakankamai išvystytos, gali, pasikonsultavusi su darbdavių ir darbuotojų organizacijomis, kur tokios yra, iš pat pradžių nustatyti 14 metų minimalų amžių.

5. Kiekviena Organizacijos narė, kuri nustatė 14 metų minimalų amžių remdamasi šio straipsnio 4 punkto nuostatomis, savo pranešimuose dėl šios Konvencijos taikymo pagal Tarptautinės darbo organizacijos Statuto 22 straipsnį įtraukia teiginį, kad:

(a) egzistuoja priežastis tai daryti; arba

(b) tai atmeta teisę pasinaudoti tomis nuostatomis nuo nustatytos datos.

3 s t r a i p s n i s

1. Minimalus įdarbinimo ar bet kurios rūšies darbo, kuris pagal savo pobūdį ar aplinkybes, kuriomis jis dirbamas, gali kelti pavojų jaunuolių sveikatai, saugumui ar moralei, amžius

turi būti ne mažesnis nei 18 metų.

2. Įdarbinimo ar darbo rūšis, nurodytas šio straipsnio 1 punkte, nustato nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai arba kompetentinga valdžios institucija, pasikonsultavusi su darbdavių ir darbuotojų organizacijomis, kur tokios yra.

3. Nepaisant šio straipsnio 1 punkto nuostatų, nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai arba kompetentinga valdžios institucija, pasikonsultavusi su darbdavių ir darbuotojų organizacijomis, kur tokios yra, gali leisti įdarbinti ar dirbti nuo 16 metų su ta sąlyga, kad jaunuolių sveikata, saugumas ar moralė yra visiškai saugūs ir kad jaunuoliai yra gavę atitinkamas specialias instrukcijas ar profesiskai apmokyti tinkamoje veiklos srityje.

4 s t r a i p s n i s

1. Kiek tai būtina, kompetentinga valdžios institucija, pasikonsultavusi su darbdavių ir darbuotojų organizacijomis, kur tokios yra, gali netaikyti

šios Konvencijos ribotoms įdarbinimo ar darbo kategorijoms, dėl kurių kyla ypatingų ir esminių taikymo problemų.

2. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, savo pranešimuose dėl Konvencijos taikymo pagal Tarptautinės darbo organizacijos Statuto 22 straipsnį išvardija bet kurias kategorijas, kurios gali būti atmetos pagal šio straipsnio 1 punktą, ir pateikia tokio atmetimo priežastis, o vėlesniuose pranešimuose išdėsto savo įstatymų ir praktikos poziciją dėl atmetamų kategorijų įgyvendinimo ar siūlomo įgyvendinimo dėl šių kategorijų.

3. Vadovaujantis šiuo straipsniu, nurodytiems šios Konvencijos 3 straipsnyje įdarbinimui ar darbui šios Konvencijos negalima netaikyti.

5 s t r a i p s n i s

1. Organizacijos narė, kurios ekonominės ir administracinės galimybės yra nepakankamai išvystytos, gali, pasikonsultavusi su atitinkamomis darbdavių ir darbuotojų organizacijomis, kur tokios yra, iš pat pradžių apriboti šios Konvencijos taikymo sritį.

2. Kiekviena Organizacijos narė, kuri pasinaudoja šio straipsnio 1 punkto nuostatomis, deklaracijoje, papildančioje jos ratifikavimą, apibrėžia ekonominės veiklos sritis ar įmonių tipus, kuriems bus taikomi Konvencijos nuostatai.

3. Konvencijos nuostatos taikomos bent jau tokioms sritims: kalnakasybai ir akmens skaldykloms; apdirbamajai pramonei; statybai; elektrai, dujoms ir vandeniui; sanitarinei tarnybai; transportui, sandėliavimui ir ryšiams; augalininkystei ir kitoms žemės ūkio įmonėms, gamybai komerciniams tikslams, atmetant šeiminių ir mažąjį ūkį, gaminančius vietiniam vartojimui ir nereguliariai įdarbinančius samdomus darbininkus.

4. Bet kuri Organizacijos narė, kuri apribojo šios Konvencijos taikymo sritis pagal šį straipsnį:

- (a) savo pranešimuose dėl šios Konvencijos taikymo pagal Tarptautinės darbo organizacijos Statuto 22 straipsnį nurodo jaunuolių ir vaikų įdarbinimo ar darbo bendrąją būklę veiklos srityse, kurioms netaikoma ši Konvencija, ir bet kokią pažangą, padarytą link šios Konvencijos nuostatų platesnio taikymo;
- (b) savo deklaracija, adresuota Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui, gali bet kuriuo metu formaliai išplėsti taikymo sritį.

6 s t r a i p s n i s

Ši Konvencija netaikoma darbui, kurį atlieka jaunuoliai ir vaikai mokyklose bendrajam, profesiniam ar techniniam išsilavinimui ugdyti arba kitose mokymo institucijose, arba darbui, kurį atlieka mažiausiai 14 metų

amžiaus asmenys įmonėse, kuriose toks darbas atliekamas pagal sąlygas, kurias aprašo kompetentinga valdžios institucija, pasikonsultavusi su atitinkamomis darbdavių ir darbuotojų organizacijomis, kur tokios yra, ir tas darbas yra:

- (a) švietimo ar mokymo kurso, už kurį mokykla ar mokymo institucija yra atsakinga, sudėtinė dalis;
- (b) mokymo, iš esmės ar visiškai atliekamo įmonėje, kurį patvirtino kompetentinga valdžios institucija, programos sudėtinė dalis;
- (c) vadovavimo ar orientavimo, kuriuo siekiama palengvinti profesijos ar mokymo pasirinkimą, programos sudėtinė dalis.

7 s t r a i p s n i s

1. Nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai gali leisti įdarbinti ar dirbti lengvą darbą 13–15 metų amžiaus asmenims, jeigu tas darbas:

- (a) neatrodo pavojingas jų sveikatai ar vystymuisi;
- (b) ne toks, kuris formuoja nepalankų jų požiūrį į mokyklą, jų dalyvavimą profesiniame orientavime ar mokymo programose, patvirtintose kompetentingos valdžios institucijos, ar jų sugebėjimą gauti naudos iš gautos instrukcijos.

2. Nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai taip pat gali leisti įdarbinti ar dirbti asmenims, kurie yra bent jau 15 metų amžiaus, tačiau dar nebaigę privalomojo darbinio mokymo, atitinkančio šio straipsnio 1 punkto (a) ir (b) papunkčiuose nurodytus reikalavimus.

3. Kompetentinga valdžios institucija nustato veiklos sritis, kuriose įdarbinimas ar darbas būtų leidžiamas pagal šio straipsnio 1 ir 2 punktus, ir numato valandas ir sąlygas, kuriomis toks įdarbinimas ar darbas gali būti atliekamas.

4. Nepaisant šio straipsnio 1 ir 2 punktų nuostatų, Organizacijos narė, kuri pasinaudojo 2 straipsnio 4 punkto nuostatomis, gali tam tikram laikui pakeisti 12 ir 14 metų amžių į 13 ir 15 metų amžių 1 punkte ir 14 metų amžių į 15 metų amžių šio straipsnio 2 punkte.

8 s t r a i p s n i s

1. Kompetentinga valdžios institucija, pasikonsultavusi su atitinkamomis darbdavių ir darbuotojų organizacijomis, kur tokios yra, gali pagal kiekvienu atveju duotą leidimą kaip išimtį uždrausti įdarbinimą ar darbą, numatytus šios Konvencijos 2 straipsnyje, tokiais tikslais kaip dalyvavimas vaidinime.

2. Tokiu būdu suteiktuose leidimuose apribojamos valandos ir aprašomos sąlygos, kuriomis toks įdarbinimas ar darbas yra leidžiamas.

9 s t r a i p s n i s

---

1. Kompetentinga valdžios institucija imasi visų reikalingų priemonių, kad būtų numatytos tam tikrų baudų nuostatos, įgalinančios garantuoti

efektyvų šios Konvencijos nuostatų vykdymą.

2. Nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai arba kompetentinga valdžios institucija nustato asmenis, atsakingus už nuostatų, įgyvendinančių Konvenciją, laikymąsi.

3. Nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai arba kompetentinga valdžios institucija nustato sąrašus ar kitus dokumentus, kuriuos turi turėti darbdavys. Tokiuose sąrašuose ar dokumentuose nurodoma asmenų, kurie įdarbinami ar kurie dirba ir yra jaunesni nei 18 metų amžiaus, pavardės, vardai ir amžius ar gimimo data, kur tai įmanoma, patvirtinta pažymomis.

10 s t r a i p s n i s

1. Šiame straipsnyje numatytais terminais ši Konvencija keičia 1919 m. konvenciją dėl minimalaus amžiaus (pramonėje), 1920 m. konvenciją dėl minimalaus amžiaus (jūroje), 1921 m. konvenciją dėl minimalaus amžiaus (žemės ūkyje), 1921 m. konvenciją dėl minimalaus amžiaus (kūrikams), 1932 m. konvenciją dėl minimalaus amžiaus (nepramoninėje veikloje), 1936 m. (pakeistą) konvenciją dėl minimalaus amžiaus (jūroje), 1937 m. (pakeistą) konvenciją dėl minimalaus amžiaus (nepramoninėje veikloje), 1959 m. konvenciją dėl minimalaus amžiaus (žvejams) ir 1965 m. konvenciją dėl minimalaus amžiaus (požeminiuose darbuose).

2. Šios Konvencijos išgaliojimas neužkerta kelio toliau ratifikuoti 1936 m. (pakeistos) konvencijos dėl minimalaus amžiaus (jūroje), 1937 m. (pakeistos) konvencijos dėl minimalaus amžiaus (pramonėje), 1937 m. (pakeistos) konvencijos dėl minimalaus amžiaus (nepramoninėje veikloje), 1959 m. konvencijos dėl minimalaus amžiaus (žvejams) arba 1965 m. konvencijos dėl minimalaus amžiaus (požeminiuose darbuose).

3. 1919 m. konvencijos dėl minimalaus amžiaus (pramonėje), 1920 m. konvencijos dėl minimalaus amžiaus (jūroje), 1921 m. konvencijos dėl minimalaus amžiaus (žemės ūkyje) ir 1921 m. konvencijos dėl minimalaus amžiaus (kūrikams) tolesnis ratifikavimas turi būti atmetas, kada visos šalys taip pat pritaria tokiam atmetimui šios Konvencijos ratifikavimu ar deklaracija, adresuota Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui.

4. Kada šios Konvencijos išsipareigojimus prisiima:

(a) Organizacijos narė, kuri yra pasirašiusi 1937 m. (pakeistą) konvenciją dėl minimalaus amžiaus (pramonėje), ir minimalus amžius, ne mažesnis nei 15 metų, yra numatytas atsižvelgiant į šios Konvencijos 2 straipsnį, ji ipso jure įtraukia neatidėliotiną šios Konvencijos paskelbimą negaliojančia,

(b) dėl nepramoninės veiklos, kaip tai apibrėžta 1932 m. konvencijoje dėl minimalaus amžiaus (nepramoninėje veikloje), Organizacijos

narė, kuri yra pasirašiusi šią Konvenciją, ji ipso jure įtraukia neatidėliotiną šios Konvencijos paskelbimą negaliojančia,

- (c) dėl nepramoninės veiklos, kaip tai apibrėžta 1937 m. (pakeistoje) konvencijoje dėl minimalaus amžiaus (nepramoninėje veikloje), Organizacijos narė, kuri yra pasirašiusi šią Konvenciją, ir minimalus amžius, ne mažesnis nei 15 metų, yra numatytas atsižvelgiant į šios Konvencijos 2 straipsnį, ji ipso jure įtraukia neatidėliotiną šios Konvencijos paskelbimą negaliojančia,
- (d) dėl pajūrio veiklos Organizacijos narė, kuri yra pasirašiusi 1936 m. (pakeistą) konvenciją dėl minimalaus amžiaus (jūroje), ir minimalus amžius, ne mažesnis nei 15 metų, yra numatytas atsižvelgiant į šios Konvencijos 2 straipsnį, arba Organizacijos narė numato, kad šios Konvencijos 3 straipsnis taikomas pajūrio veiklai, ji ipso jure įtraukia neatidėliotiną šios Konvencijos paskelbimą negaliojančia,
- (e) dėl pajūrio žvejybinės veiklos Organizacijos narė, kuri yra pasirašiusi 1959 m. konvenciją dėl minimalaus amžiaus (žvejams), ir minimalus amžius, ne mažesnis nei 15 metų, yra numatytas atsižvelgiant į šios Konvencijos 2 straipsnį, arba Organizacijos narė numato, kad šios Konvencijos 3 straipsnis taikomas pajūrio žvejybinei veiklai, ji ipso jure įtraukia neatidėliotiną šios Konvencijos paskelbimą negaliojančia,
- (f) Organizacijos narė, kuri yra pasirašiusi 1965 m. konvenciją dėl minimalaus amžiaus (požeminiuose darbuose), ir minimalus amžius, ne mažesnis nei 15 metų, yra numatytas atsižvelgiant į šios Konvencijos 2 straipsnį, arba Organizacijos narė numato, kad toks amžius taikomas požeminiams darbams kasyklose remiantis šios Konvencijos 3 straipsniu, ji ipso jure įtraukia neatidėliotiną šios Konvencijos paskelbimą negaliojančia, jeigu ir kada ši Konvencija turi įsigalioti.

5. Priimti šios Konvencijos išpareigojimai:

- (a) apima 1919 m. konvencijos dėl minimalaus amžiaus (pramonėje) paskelbimą negaliojančia atsižvelgiant į 12 straipsnį,
- (b) dėl žemės ūkio veiklos apima 1919 m. konvencijos dėl minimalaus amžiaus (žemės ūkyje) paskelbimą negaliojančia atsižvelgiant į 9 straipsnį,
- (c) dėl pajūrio veiklos apima 1920 m. konvencijos dėl minimalaus amžiaus (jūroje), atsižvelgiant į 10 straipsnį, ir 1921 m. konvencijos dėl minimalaus amžiaus (kūrikams), atsižvelgiant į 9 straipsnį, paskelbimą negaliojančiomis, jeigu ir kada ši Konvencija įsigalioja.

1 1 s t r a i p s n i s

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

1 2 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

1 3 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiūsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

1 4 s t r a i p s n i s

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

1 5 s t r a i p s n i s

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

1 6 s t r a i p s n i s

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

17 s t r a i p s n i s

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją – pakeičiančią konvenciją, nepaisant 13 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji – pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios – pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo – dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

18 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 142

Dėl profesinio orientavimo ir profesinio rengimo ugdant žmogaus išgales

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 30–738*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,
Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir
1975 metų birželio 4 d. susirinkusi į šešiasdešimtąją sesiją,
nutarusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl žmogaus išgalių ugdymo:
profesinis orientavimas ir profesinis rengimas, o tai yra šeštasis sesijos dar-
botvarkės klausimas,
nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją,
tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimt penktųjų metų birželio ketvirtą
dieną priima šią konvenciją, kurią galima vadinti 1975 metų konvencija dėl
žmogaus išgalių ugdymo:

1 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė priima ir plėtoja visapusišką ir koordinuotą profesinio orientavimo ir profesinio rengimo politiką ir programas, glaudžiai susijusias su užimtumu, be kita ko, per valstybines užimtumo tarnybas.

2. Ši politika ir šios programos atitinkamu būdu apima:

- (a) užimtumo poreikius, galimybes ir problemas tiek regioniniu, tiek nacionaliniu lygiu;
- (b) ekonominio, socialinio ir kultūrinio išsivystymo stadiją ir lygį;
- (c) žmogaus išgalių ugdymo ir kitų ekonominių, socialinių bei kultūrinių tikslų tarpusavio ryšius.

3. Ši politika ir šios programos įgyvendinamos nacionalines sąlygas atitinkančiais metodais.

4. Ši politika ir šios programos skiriamos didinti paskiro asmens sugebėjimus suvokti ir individualiai arba kolektyviai įtakoti gamybinę ir socialinę aplinką.

5. Ši politika ir šios programos skatina ir leidžia visiems asmenims lygiais pagrindais ir be jokios diskriminacijos plėtoti ir taikyti savo sugebėji-

mus dirbti pagal savo siekius asmeniam labai ir atsižvelgiant į visuomenės poreikius.

2 s t r a i p s n i s

Dėl aukščiau nurodytų tikslų kiekviena Organizacijos narė rengia ir tobulina atviras, lanksčias, viena kitą papildančias bendrojo ir profesinio techninio mokymo, švietimo ir profesinio orientavimo bei profesinio rengimo sistemas, nepaisant, ar ši veikla įgyvendinama formalaus mokymo sistemoje, ar už jos ribų.

3 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė nuosekliai plečia profesinio orientavimo sistemas, tarp jų nuolatines informavimo sistemas apie užimtumą, stengdamasi garantuoti, kad visapusiškas informavimas ir visa apimantis orientavimas būtų prieinami vaikams, jaunuoliams ir suaugusiems, įskaitant atitinkamas programas asmenims su fiziniais ir protiniais sutrikimais.

2. Toks informavimas ir orientavimas apima profesijos pasirinkimą, profesinį rengimą ir su tuo susijusias mokymosi galimybes, užimtumo būklę ir perspektyvas, kilimo darbe perspektyvas, darbo sąlygas, darbo saugą ir higieną, taip pat kitus darbo įvairiose ekonominės, socialinės ir kultūrinės veiklos srityse bei atsakomybės visuose lygiuose aspektus.

3. Šį informavimą ir orientavimą papildo informacija apie kolektyvinius susitarimus ir visų suinteresuotų pusių teises ir pareigas pagal darbo įstatymus; ši informacija teikiama pagal nacionalinius įstatymus ir praktiką, atsižvelgiant į suinteresuotų darbdavių ir darbuotojų organizacijų atitinkamas funkcijas ir uždavinius.

4 s t r a i p s n i s

Kiekviena Organizacijos narė nuosekliai plečia, pritaiko ir priderina profesinio rengimo sistemas tam, kad jauni žmonės ir suaugusieji turėtų galimybių įsigyti profesiją per visus savo gyvenimo metus, visose ekonomikos šakose, visose ekonominės veiklos srityse ir visokio kvalifikacijos bei atsakomybės lygio.

5 s t r a i p s n i s

Profesinio orientavimo ir profesinio rengimo politika ir programos rengiamos bei įgyvendinamos bendradarbiaujant su darbdavių ir darbuotojų organizacijomis ir, kai tai būtina pagal nacionalinius įstatymus ir praktiką, su kitomis suinteresuotomis institucijomis.

6 s t r a i p s n i s

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

7 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

8 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiūsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

9 s t r a i p s n i s

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

10 s t r a i p s n i s

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

11 s t r a i p s n i s

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

12 s t r a i p s n i s

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją-pakeičiančią konvenciją, nepaisant 8 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji-pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios-pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

13 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 144

Dėl trišalių konsultacijų tarptautinėms darbo normoms įgyvendinti

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 30–739*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija, Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir 1976 m. birželio 2 d. susirinkusi į šešiasdešimt pirmąją sesiją, primindama tarptautinėse darbo konvencijose ir rekomendacijose – ypač 1948 metų konvencijoje dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo, 1949 metų konvencijoje dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas, 1960 metų rekomendacijoje dėl konsultacijų (pramoniniu ir nacionaliniu lygiais) – esančias sąlygas, patvirtinančias darbdavių ir darbuotojų teisę sukurti laisvas ir nepriklausomas organizacijas ir raginančias imtis priemonių, skatinančių nacionaliniu lygiu efektyvias valstybinės valdžios, darbdavių ir darbuotojų organizacijų konsultacijas, taip pat daugelio tarptautinių darbo konvencijų ir rekomendacijų nuostatas, numatančias darbdavių ir darbuotojų organizacijų konsultacijas šioms konvencijoms ir rekomendacijoms įgyvendinti, apsvarsčiusi sesijos darbotvarkės ketvirtąjį punktą „Trišalio mechanizmo sukūrimas tarptautinių darbo normų įgyvendinimui skatinti“ ir nutarusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl trišalių konsultacijų tarptautinėms darbo normoms įgyvendinti, nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją, tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimt šeštųjų metų birželio dvidešimt pirmą dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1976 metų Konvencija dėl trišalių konsultacijų (tarptautinės darbo normos):

1 s t r a i p s n i s

Šioje Konvencijoje terminas „atstovaujančios organizacijos“ reiškia darbdaviams ir darbuotojams labiausiai atstovaujančias organizacijas, kurios pasinaudoja teise laisvai kurti asociacijas.

2 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Tarptautinės darbo organizacijos narė, kuri ratifikuoja šią Konvenciją, įsipareigoja įgyvendinti procedūras, kurios garantuoja efektyvias vyriausybės, darbdavių ir darbuotojų atstovų konsultacijas Tarptauti-

nės darbo organizacijos veiklos klausimais, numatytais šios Konvencijos 5 straipsnio 1 punkte.

2. Šio straipsnio 1 punkte numatytų procedūrų esmė ir forma apibrėžiamos kiekvienoje šalyje atsižvelgiant į nacionalinę praktiką po konsultacijų su atstovaujančiomis organizacijomis, kur tokios organizacijos egzistuoja ir tokios procedūros nėra nustatytos.

3 s t r a i p s n i s

1. Darbdavių ir darbuotojų atstovai šios Konvencijos numatytais procedūroms įgyvendinti laisvai renkami jiems atstovaujančiose organizacijose, kur tokios organizacijos yra.

2. Darbdaviai ir darbuotojai atstovaujami lygiais pagrindais bet kurioje konsultacijoms skirtoje struktūroje.

4 s t r a i p s n i s

1. Kompetentinga valdžios institucija prisiima atsakomybę teikti administracinę paramą šioje Konvencijoje numatytais procedūroms.

2. Kompetentingos valdžios institucijos ir atstovaujančiosios organizacijos, jei jos yra, susitaria dėl bet kokio reikiamo tų procedūrų dalyvių mokyimo finansavimo.

5 s t r a i p s n i s

1. Šios Konvencijos numatytų procedūrų tikslas yra konsultacijos dėl –

- (a) vyriausybės atsakymų į klausimynus Tarptautinės darbo Konfederacijos darbotvarkės klausimais ir vyriausybės komentarų dėl Konferencijoje svarstyti siūlomų tekstų;
- (b) pasiūlymų kompetentingai valdžios institucijai ar institucijoms dėl pagal Tarptautinės darbo organizacijos Statuto 19 straipsnį teikiamų konvencijų ir rekomendacijų;
- (c) persvarstymo atitinkamais laikotarpiais neratifikuotų konvencijų ir rekomendacijų, kurios dar neturi galios, kad būtų numatyta, kokios jų įgyvendinimą ir ratifikavimą skatinančios priemonės gali būti priimtos;
- (d) klausimų, kylančių Tarptautiniam darbo biurui teikiamose atskaitose pagal Tarptautinės darbo organizacijos Statuto 22 straipsnį;
- (e) pasiūlymų denonsuoti ratifikuotas konvencijas.

2. Kad būtų reikiamai apsvarstyti šio straipsnio 1 punkte išdėstyti klausimai, konsultacijos rengiamos tam tikrais susitarime numatytais laikotarpiais, bet ne rečiau kaip kartą per metus.

6 straipsnis

Kompetentinga valdžios institucija išleidžia metinę ataskaitą dėl šioje Konvencijoje numatytų procedūrų taikymo, kai po konsultacijų su atstovaujančiomis organizacijomis, kur tokios organizacijos yra, nutariama, kad tai reikalinga.

7 straipsnis

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

8 straipsnis

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

9 straipsnis

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiųsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

10 straipsnis

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

11 straipsnis

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiški-

mus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

12 straipsnis

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

13 straipsnis

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją-pakeičiančią konvenciją, nepaisant 9 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji-pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios-pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

14 straipsnis

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 154 **Dėl kolektyvinių derybų skatinimo**

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 30–740*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,
Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir
1981 m. birželio 3 d. susirinkusi į šešiasdešimt septintąją sesiją,
patvirtindama Filadelfijos deklaracijos nuostatą, pripažįstančią „iškil-
mingą Tarptautinės darbo organizacijos išpareigojimą remti pasaulio
tautų programas, kurios pasieks ... efektyvų teisės į kolektyvines derybas
pripažinimą“ ir pažymėdama, kad šis principas yra „visiškai pritaikomas vi-
siems visur esantiems žmonėms“,

atsižvelgdama į tarptautinių normų, nustatytų 1948 m. konvencijoje dėl
asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo, 1949 m. konven-
cijoje dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas, 1951 m.
rekomendacijoje dėl kolektyvinių sutarčių, 1951 m. rekomendacijoje dėl
savanoriško sutaikinimo ir arbitražo, 1978 m. konvencijoje ir rekomen-
dacijoje dėl darbo santykių (valstybinėje tarnyboje) bei 1978 m. konvencijoje
ir rekomendacijoje dėl darbo administravimo, svarbą,

suprasdama, kad norima dėti didesnes pastangas šių normų tikslams pa-
siekti ir ypač bendriems principams, nustatytiems 1949 m. konvencijos dėl
teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas 4 straipsnyje bei
1951 m. rekomendacijos dėl kolektyvinių sutarčių 1 punkte, įgyvendinti,

atitinkamai suprasdama, kad šios normos turi būti papildytos atitinka-
momis priemonėmis, skatinančiomis laisvas bei savanoriškas kolektyvines
derybas,

nutarusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl kolektyvinių derybų skati-
nimo, o tai yra ketvirtasis sesijos darbotvarkės klausimas,

nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją,
tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt pirmųjų metų birželio devynio-
liktą dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1981 metų konven-
cija dėl kolektyvinių derybų:

I SKYRIUS. TAIKYMO SFERA IR APIBRĖŽIMAI

1 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija taikoma visose ekonominės veiklos šakose.

2. Nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai arba nacionalinė praktika gali nustatyti, kaip šioje Konvencijoje numatomos garantijos yra taikomos ginkluotosioms pajėgoms ir policijai.

3. Specialius šios Konvencijos taikymo ypatumus valstybinei tarnybai gali nustatyti nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai arba nacionalinė praktika.

2 s t r a i p s n i s

Šioje Konvencijoje terminas „kolektyvinės derybos“ apima visas derybas tarp darbdavio, darbdavių grupės ir vienos ar daugiau darbdavių organizacijų iš vienos pusės ir vienos ar daugiau darbuotojų organizacijų iš kitos pusės, kuriomis norima:

- (a) nustatyti darbo ir priėmimo į darbą sąlygas; ir/arba
- (b) reguliuoti santykius tarp darbdavių ir darbuotojų; ir/arba
- (c) reguliuoti santykius tarp darbdavių arba jų organizacijų ir darbuotojų organizacijos arba organizacijų.

3 s t r a i p s n i s

1. Tais atvejais, kai nacionaliniai įstatymai arba kiti norminiai aktai pripažįsta darbuotojų atstovų egzistavimą pagal 1971 m. konvencijos dėl darbuotojų atstovų 3 straipsnio b papunktį, nacionaliniuose įstatymuose arba remiantis atitinkama valstybės praktika gali būti nustatoma, kaip šios Konvencijos terminas „kolektyvinės derybos“ yra taip pat taikytinas derybose su minėtais atstovais.

2. Jeigu pagal šio straipsnio 1 punktą terminas „kolektyvinės derybos“ apima taip pat derybas su nurodytais minėtame punkte darbuotojų atstovais, imamasi, jei reikia, atitinkamų priemonių garantuoti, kad šių atstovų egzistavimas nebūtų panaudojamas atitinkamų darbuotojų organizacijų padėčiai susilpninti.

II SKYRIUS. TAIKYMO METODAI

4 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos nuostatų taikymą garantuoja nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai, jeigu jų negarantuoja kolektyviniai susitarimai,

arbitražiniai sprendimai arba kitoks būdas, atitinkantis tos valstybės praktiką.

III SKYRIUS. KOLEKTYVINIŲ DERYBŲ SKATINIMAS

5 s t r a i p s n i s

1. Kolektyvinėms deryboms skatinti imamasi priemonių, pritaikytų atitinkamos valstybės sąlygoms.

2. Nurodytomis šio straipsnio 1 punkte priemonėmis siekiama, kad:

- (a) kolektyvinių derybų galimybės būtų suteikiamos visiems darbdaviams ir visoms darbuotojų grupėms tose veiklos srityse, kuriose yra taikytina ši Konvencija;
- (b) kolektyvinės derybos būtų palapsniui taikomos visais klausimais, nurodytais šios Konvencijos 2 straipsnio a, b ir c papunkčiuose;
- (c) būtų skatinama nustatyti procedūros taisykles, suderintas tarp darbdavių ir darbuotojų organizacijų;
- (d) kolektyvinėms deryboms nekliudytų procedūros taisyklių nebuvimas arba tokių taisyklių neadekvatumas ar netinkamumas;
- (e) darbo ginčų sprendimo institucijos ir procedūros būtų sudaromos taip, kad skatintų kolektyvines derybas.

6 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos nuostatos netrukdo veikti tokioms gamybinių santykių sistemoms, kuriose kolektyvinės derybos vyksta norint susitaikyti, ir/arba arbitravimo procesuose ar institucijose, kai kolektyvinių derybų šalys tokiuose procesuose ir institucijose savanoriškai dalyvauja.

7 s t r a i p s n i s

Dėl priemonių, kurių valstybinės valdžios institucijos imasi, kad skatintų ir plėtotų kolektyvines derybas, konsultuojamasi iš anksto ir, jei įmanoma, susitariama tarp valstybinės valdžios institucijų ir darbdavių bei darbuotojų organizacijų.

8 s t r a i p s n i s

Priemonės, kurių imamasi kolektyvinėms deryboms skatinti, nustatomos bei taikomos taip, kad nepažeistų kolektyvinių derybų laisvės.

IV SKYRIUS. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

9 s t r a i p s n i s

Ši Konvencija nekeičia jokių galiojančių konvencijų ir rekomendacijų.

10 s t r a i p s n i s

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

1 1 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

1 2 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiūsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

1 3 s t r a i p s n i s

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

1 4 s t r a i p s n i s

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

1 5 s t r a i p s n i s

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą

ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

16 s t r a i p s n i s

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją–pakeičiančią konvenciją, nepaisant 12 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji–pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios–pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

17 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos angliškasis ir prancūziškasis tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 159

Dėl (invalidų) profesinės reabilitacijos ir užimtumo

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 30–741*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,

Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir 1983 m. birželio 1 d. susirinkusi į šešiasdešimt devintąją sesiją, priimdama tarptautines normas, esančias 1955 metų rekomendacijoje dėl profesinės reabilitacijos (invalidų) ir 1975 metų rekomendacijoje dėl žmogaus išgalių ugdymo,

pažymėdama, kad po to, kai buvo priimtos 1955 metų rekomendacijos dėl profesinės reabilitacijos (invalidų), labai pasikeitė supratimas apie reabilitacijos reikalingumą, apie reabilitacijos tarnybų kiekį ir organizavimą, taip pat apie daugelio Organizacijos narių įstatymus bei jų taikymą minėtų rekomendacijų veikimo srityje,

atsižvelgdama į tai, kad 1981 metai Jungtinių Tautų Organizacijos Generalinės Asamblėjos buvo paskelbti tarptautiniais invalidų metais su devizu „Visiškas dalyvavimas ir lygybė“ ir kad į visa apimančią Pasaulinę veiklos programą, į kurią įeina ir invalidų veikla, turi įeiti veiksmingos tarptautinės ir nacionalinės priemonės invalidų „visiškam dalyvavimui“ socialiniame gyvenime ir plėtojime bei „lygybės“ tikslams įgyvendinti,

manydama, kad dėl minimų pasikeitimų šiuo klausimu vertėtų priimti naujas tarptautines normas, kurias priimant būtų ypač atsižvelgiama į būtinumą garantuoti vienodą požiūrį į visų kategorijų invalidus tiek kaime, tiek mieste ir lygias jų galimybes užimtumo ir socialinės integracijos srityse,

nutarusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl profesinės reabilitacijos, o tai yra ketvirtasis sesijos darbotvarkės klausimas,

nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją,

tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt trečiųjų metų birželio dvidešimtą dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1983 m. konvencija dėl invalidų profesinės reabilitacijos ir užimtumo:

I SKYRIUS. APIBRĖŽIMAI IR TAIKYMO SFERA

1 s t r a i p s n i s

1. Šioje Konvencijoje terminas „invalidas“ reiškia asmenį, kurio galimybės gauti, išlaikyti tinkamą darbą ir kilti tarnyboje yra gerokai apribotos dėl atitinkamu būdu patvirtinto fizinio ar psichinio šio asmens trūkumo.

2. Šia Konvencija kiekviena Organizacijos narė profesine reabilitacija nori sudaryti invalidui galimybę gauti, išlaikyti tinkamą darbą, kilti tarnyboje ir prisidėti prie jo socialinės integracijos ar reabilitacijos.

3. Šios Konvencijos nuostatas kiekviena Organizacijos narė taiko panaudodama priemones, atitinkančias nacionalines sąlygas ir neprieštaraujančias nacionalinei praktikai.

4. Šios Konvencijos nuostatos taikomos visų kategorijų invalidams.

II SKYRIUS. PROFESINĖS REABILITACIJOS PRINCIPAI IR INVALIDŲ UŽIMTUMO POLITIKA

2 s t r a i p s n i s

Kiekviena Organizacijos narė, atsižvelgdama į nacionalines sąlygas, praktiką ir galimybes, rengia, vykdo ir nuolat peržiūri nacionalinę politiką dėl invalidų profesinės reabilitacijos ir užimtumo.

3 s t r a i p s n i s

Šios politikos tikslas – atitinkamas profesinės reabilitacijos priemonės taikyti visų kategorijų invalidams, kad jie galėtų dalyvauti laisvoje darbo rinkoje.

4 s t r a i p s n i s

Minėta politika pagrįsta invalidų ir visų darbuotojų lygybės principu. Ja siekiama garantuoti vienodą požiūrį į visus dirbančius invalidus – ir vyrus, ir moteris – ir suteikti jiems lygias galimybes. Specialios pozityvios priemonės, kuriomis norima garantuoti tikrą požiūrio ir galimybių lygybę invalidams ir kitiems darbuotojams, nelaikomos diskriminuojančiomis kitus darbuotojus.

5 s t r a i p s n i s

Darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančioms organizacijoms organizuojamos konsultacijos dėl minėtos politikos įgyvendinimo ir dėl taikymo priemonių, kurios skatina valstybinių ir privačių institucijų, užsiimančių profesine reabilitacija, bendradarbiavimą ir koordinavimą. Taip pat rengiamos konsultacijos invalidams ir invalidų reikalams atstovaujančioms organizacijoms.

III SKYRIUS. NACIONALINĖS PRIEMONĖS INVALIDŲ PROFESINĖS REABILITACIJOS IR UŽIMTUMO TARNYBOMS PLĖTOTI

6 s t r a i p s n i s

Kiekviena Organizacijos narė vadovaudamasi įstatymais ar kitais norminiais aktais arba koku nors kitu būdu, atitinkančiu nacionalines sąlygas ir praktiką, imasi tokių priemonių, kurios gali būti reikalingos šios Konvencijos 2, 3, 4 ir 5 straipsnių nuostatomis įgyvendinti.

7 s t r a i p s n i s

Kompetentingos valdžios institucijos imasi priemonių profesinio orientavimo, profesinio mokymo, įdarbinimo, užimtumo tarnyboms ir kitoms su jomis susijusioms tarnyboms organizuoti ir įvertinti, kad invalidai turėtų galimybę gauti, išlaikyti darbą ir kilti tarnyboje; įprastinėmis darbuotojams skirtomis tarnybomis, kur tai yra įmanoma ir tikslinga, yra naudojamos jas atitinkamai pritaikius.

8 s t r a i p s n i s

Imamasi priemonių invalidų profesinės reabilitacijos ir užimtumo tarnyboms kaimuose ir tolimose vietovėse steigti ir plėtoti.

9 s t r a i p s n i s

Kiekviena Organizacijos narė turi tikslą parengti reabilitacijos konsultantus ir kitus atitinkamos kvalifikacijos darbuotojus, atsakančius už invalidų profesinį orientavimą, profesinį mokymą, įdarbinimą ir užimtumą.

IV SKYRIUS. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

10 s t r a i p s n i s

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

11 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

12 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiūsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

13 s t r a i p s n i s

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

14 s t r a i p s n i s

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

15 s t r a i p s n i s

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos višiško ar dalinio pakeitimo.

16 s t r a i p s n i s

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesi ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją–pakeičiančią konvenciją, nepaisant 12 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji–pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios–pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

17 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 160 Dėl darbo statistikos

Ratifikacija įregistruota 1997 10 07
(Valstybės žinios. 1997. Nr. 95–2384)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,

Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir 1985 m. birželio 7 d. susirinkusi į septyniasdešimt pirmąją sesiją, nusprendusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl konvencijos pakeitimo atsižvelgiant į atlyginimų ir darbo valandų statistiką, 1938 (Nr. 63), o tai yra penktasis sesijos darbotvarkės klausimas, nusprendusi informinti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją, tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt penktųjų metų birželio dvidešimt penktąją dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1985 m. konvencija dėl darbo statistikos.

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1 s t r a i p s n i s

Kiekviena Organizacijos narė, ratifikuodama šią Konvenciją, įsipareigoja reguliariai rinkti, apdoroti ir spausdinti pagrindinę darbo statistiką, kuri plėtojama pagal turimus išteklius. Statistikos objektai:

- (a) ekonomiškai aktyvūs gyventojai, užimtumas, kur tinkama, nedarbas ir, kur galima, aiškus nepakankamas užimtumas;
- (b) ekonomiškai aktyvių gyventojų struktūra ir pasiskirstymas, kas yra svarbu detaliai analizei atlikti ir naudojama kaip aukščiausio lygio duomenys;
- (c) vidutinis uždarbis ir darbo valandos (faktiškai dirbtos ar apmokėtos) ir, kur tai priimta, atlyginimų bei normalių darbo valandų laiko tarifai;
- (d) atlyginimo struktūra ir pasiskirstymas;
- (e) darbo kaina;
- (f) vartojimo kainų indeksas;
- (g) namų ūkio išlaidos arba, kur tai priimtina, šeimos išlaidos ir, kur tai įmanoma, namų ūkio pajamos arba, kur tai priimtina, šeimos pajamos;
- (h) profesinės traumos arba, kiek tai įmanoma, profesinės ligos;

(i) darbo ginčai.

2 straipsnis

Rengdama arba keisdama koncepciją, apibrėžimus ir metodologiją, naudojamus pagal šią Konvenciją statistikai rinkti, apdoroti ir skelbti, Organizacijos narė atsižvelgia į vėlesnius standartus ir nuorodas, nustatytus remiant Tarptautinei darbo organizacijai.

3 straipsnis

Rengiant arba keičiant koncepciją, apibrėžimus ir metodologiją, naudojamus pagal šią Konvenciją reikalingai statistikai rinkti, apdoroti ir skelbti, konsultuojamasi su darbdavių ir darbuotojų organizacijomis, kur tokios yra, atsižvelgiama į jų poreikius ir užtikrinamas bendradarbiavimas su jomis.

4 straipsnis

Niekas šia Konvencija neįpareigoja skelbti arba atskleisti duomenų, kurie bus atskleisti informavimo būdu, susijusiu su individualiu statistiniu vienetu, tokiu kaip asmuo, namų ūkis, įstaiga ar įmonė.

5 straipsnis

Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praneša Tarptautiniam darbo biurui kuo greičiau, kaip yra priimta, paskelbtą statistiką, sudarytą atsižvelgiant į šią Konvenciją, ir informaciją apie jos paskelbimą, t.y. –

- (a) pagrindinę informaciją apie naudojamą skleidimo priemones (antraštės ir nuorodos numeriai, kaip spausdinamos publikacijos, ir atitinkami aprašymai duomenų, kurie skleidžiami kitomis formomis); ir
- (b) naujausias datas ar periodus, kuriems yra tinkami skirtingi statistikos tipai, ir jų paskelbimo ar išleidimo datas.

6 straipsnis

Šaltinių, koncepcijų, apibrėžimų ir metodologijos, naudojamų pagal šią Konvenciją reikalingai statistikai rinkti ir apdoroti, detalūs aprašymai –

- (a) sudaromi ir skiriami didesniems pasikeitimams pažymėti;
- (b) kaip įmanoma kuo greičiau perduodami Tarptautiniam darbo biurui; ir
- (c) kompetentingos nacionalinės institucijos paskelbiami.

II. BAZINĖ DARBO STATISTIKA

7 straipsnis

Ekonomiškai aktyvių gyventojų užimtumo, kur tinkama, nedarbo ir, kur tai įmanoma, aiškaus nepakankamo užimtumo einamoji statistika suda-

roma tokiu būdu, kad būtų būdinga visai šaliai.

8 s t r a i p s n i s

Ekonomiškai aktyvių gyventojų struktūros ir pasiskirstymo statistika sudaroma tokiu būdu, kad būtų būdinga visai šaliai – būtų galima atlikti detalę analizę ir naudotis kaip aukščiausio lygio duomenimis.

9 s t r a i p s n i s

1. Vidutinio uždarbio ir darbo valandų (faktiškai išdirbtų valandų ar apmokėtų valandų) einamoji statistika sudaroma taip, kad apimtų visas svarbias darbuotojų kategorijas ir visas svarbias ekonominės veiklos šakas, ir kad būtų būdinga visai šaliai.

2. Kur tai įmanoma, užmokesčio laiko normos ir įprastų darbo valandų statistika sudaroma taip, kad apimtų svarbias profesijas ar profesijų grupes svarbiose ekonominės veiklos šakose ir kad būtų būdinga visai šaliai.

10 s t r a i p s n i s

Užmokesčio struktūros ir pasiskirstymo statistika sudaroma taip, kad apimtų darbuotojus svarbiose ekonominės veiklos šakose.

11 s t r a i p s n i s

Darbo kaštų statistika sudaroma taip, kad apimtų svarbias ekonominės veiklos šakas. Kur tai įmanoma, ši statistika derinama su duomenimis apie užimtumą ir darbo valandas (iš tikrųjų dirbtas valandas ar apmokėtas valandas).

12 s t r a i p s n i s

Vartojimo kainų indeksai apskaičiuojami taip, kad būtų įvertintas svarbesnių gyventojų grupių ar visų gyventojų vartojimo krepšelius sudarančių sudėtinių dalių kainų kitimas per tam tikrą laiką.

13 s t r a i p s n i s

Namų ūkio išlaidų ar, kur tai būdinga, šeimos išlaidų arba, kur tai įmanoma, namų ūkio pajamų, ar, kur tai būdinga, šeimos pajamų statistika sudaroma taip, kad apimtų namų ūkių ar šeimų visus tipus ir dydžius ir būtų būdinga visai šaliai.

14 s t r a i p s n i s

1. Profesinių traumų statistika sudaroma tokiu būdu, kad būtų būdinga visai šaliai, apimtų, kur tai įmanoma, visas ekonominės veiklos šakas.

2. Kiek tai įmanoma, profesinių ligų statistika sudaroma taip, kad apimtų visas ekonominės veiklos šakas ir būtų būdinga visai šaliai.

15 s t r a i p s n i s

Darbo ginčų statistika sudaroma tokiu būdu, kad būtų būdinga visai šaliai ir apimtų visas ekonominės veiklos šakas.

III. ĮSIPAREIGOJIMŲ PRISIĖMIMAS

16 straipsnis

1. Kiekviena Organizacijos narė, kuri ratifikuoja šią Konvenciją, laikydama I dalyje nurodytų bendrųjų įsipareigojimų, prisiima Konvencijos įsipareigojimus dėl vieno ar daugiau II dalies straipsnių.

2. Kiekviena Organizacijos narė ratifikuodama apibrėžia II dalies straipsnį ar straipsnius, dėl kurių ji prisiima įsipareigojimus.

3. Kiekviena Organizacijos narė, kuri ratifikuoja šią Konvenciją, nedelsdama praneša Tarptautinės darbo organizacijos Generaliniam direktoriui, kad ji prisiima Konvencijos įsipareigojimus dėl vieno ar daugiau II dalies straipsnių, kurie dar nebuvo pažymėti jos ratifikavimo metu. Šie pranešimai turi ratifikacijos galią nuo jų perdavimo.

4. Kiekviena Organizacijos narė, kuri ratifikuoja šią Konvenciją, savo pranešimuose dėl Konvencijos ratifikavimo pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 22 straipsnį nurodo būklę savo įstatymų ir praktikos, susijusių su II dalies straipsnių objektais, dėl kurių neprisiima Konvencijos įsipareigojimų, ir Konvencijos įgyvendinimo ar siūlomo įgyvendinimo dėl šių objektų.

17 straipsnis

1. Organizacijos narė gali nuo pat pradžios apriboti statistikos apimamą sritį, paminėtą II dalies straipsnyje ar straipsniuose, dėl kurių ji turi prisiimti įsipareigojimus taikyti šią Konvenciją tam tikroms darbuotojų kategorijoms, ekonominės veiklos sektoriams, ekonominės veiklos šakoms ar geografinėms vietovėms.

2. Organizacijos narė, kuri apriboja statistikos apimamą sritį atsižvelgdama į šio straipsnio 1 punktą, savo pirmame pranešime pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 22 straipsnį nurodo II dalies straipsnį ar straipsnius, kuriems taikomas apribojimas, apibūdina tokio apribojimo prigimtį ir priežastis, o vėlesniuose pranešimuose nurodo apimtį, kiek galima arba iki kokios ribos siūloma išplėsti apimamą sritį kitoms darbuotojų kategorijoms, ekonominės veiklos sektoriams, ekonominės veiklos šakoms ar geografinėms vietovėms.

3. Po konsultacijų su atitinkamomis darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančiomis organizacijomis Organizacijos narė pagal deklaraciją, perduotą Tarptautinės darbo organizacijos Generaliniam direktoriui, per mėnesį nuo kiekvienų Konvencijos įsigaliojimo metinių pagal II dalies straipsnį ar straipsnius, dėl kurių prisiimti Konvencijos įsipareigojimai, gali įvesti vėlesnius apribojimus statistikos techninio taikymo sričiai. Tokios deklaracijos įsigalioja per vienerius metus nuo užregistravimo datos. Kiek-

viena Organizacijos narė, kuri taiko tokius Konvencijos apribojimus, savo pranešimuose dėl Konvencijos taikymo pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 22 straipsnį numato šio straipsnio 2 punkte minėtas detales.

18 s t r a i p s n i s

Ši Konvencija pakeičia Konvenciją dėl uždarbio ir darbo valandų statistikos, 1938.

IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

19 s t r a i p s n i s

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

20 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

21 s t r a i p s n i s

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiųsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

3. Po konsultacijų su darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančiomis organizacijomis Organizacijos narė, kuri ratifikavo šią Konvenciją, gali po penkerių metų nuo Konvencijos pirmosios įsigaliojimo datos pasibaigimo pasiųsti deklaraciją Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui atšaukus Konvencijos įsipareigojimų dėl II dalies vieno ar daugiau straipsnių prisiėmimą, užtikrindama, kad ji palaiko įsipareigojimų dėl mažiausiai vieno šių straipsnių prisiėmimą. Toks atšaukimas turi neturėti įtakos vienerius metus nuo jo įregistravimo.

4. Kiekviena Organizacijos narė, kuri ratifikuoja šią Konvenciją ir kuri neratifikuoja, per metus, einančius po penkerių metų periodo, minėto šio

straipsnio 3 punkte, pabaigos, naudojasi numatyta šiame punkte atšaukimo teise, turi būti apribota II dalies straipsniais, dėl kurių ji prisiėmusi Konvencijos įsipareigojimus kitam penkerių metų periodui, ir vėliau gali atšaukti šių įsipareigojimų prisiėmimą, pasibaigus kiekvienam penkerių metų periodui, per šiame straipsnyje numatytus terminus.

2 2 s t r a i p s n i s

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

2 3 s t r a i p s n i s

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

2 4 s t r a i p s n i s

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

2 5 s t r a i p s n i s

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją–pakeičiančią konvenciją, nepaisant 21 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji–pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios–pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

2 6 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 171 **Dėl naktinio darbo**

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 31–767*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,
Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir 1990 m. birželio 6 d. susirinkusi į septyniasdešimt septintąją sesiją,
pažymėdama tarptautinių darbo konvencijų ir rekomendacijų dėl vaikų ir jaunuolių naktinio darbo nuostatas, – ypač 1946 metų konvencijos bei rekomendacijos dėl jaunuolių naktinio darbo (nepramoniniuose darbuose), 1948 metų konvencijos (pakeistos) dėl jaunuolių naktinio darbo (pramonėje) ir 1921 metų rekomendacijos dėl vaikų ir jaunuolių naktinio darbo (žemės ūkyje) nuostatas,
pažymėdama tarptautinių darbo konvencijų bei rekomendacijų dėl moterų naktinio darbo nuostatas, – ypač 1948 metų konvencijos (pakeistos) dėl moterų naktinio darbo ir 1990 metų jos protokolo, 1921 metų rekomendacijos dėl moterų naktinio darbo (žemės ūkyje) ir 1952 metų rekomendacijos dėl motinystės apsaugos 5 punkto nuostatas,
pažymėdama 1958 metų konvencijos dėl diskriminacijos darbo profesinės veiklos srityje nuostatas,
pažymėdama 1952 metų konvencijos (pakeistos) dėl motinystės apsaugos nuostatas,
nusprendusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl naktinio darbo, o tai yra ketvirtasis sesijos darbotvarkės klausimas,
nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją,
tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimtųjų metų birželio dvidešimt šeštą dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1990 metų Konvencija dėl naktinio darbo:

1 s t r a i p s n i s

Šioje Konvencijoje:

- (a) terminas „naktinis darbas“ reiškia visus darbus, atliekamus per ne trumpesnę kaip septynių valandų, įskaitant laiką nuo vidurnakčio iki penktos valandos ryto, nepertraukiamą laikotarpį, kurį nustato kompetentinga valdžios institucija, pasikonsultavusi su darbdaviams

bei darbuotojams labiausiai atstovaujančiomis organizacijomis arba pagal kolektyvinius susitarimus;

- (b) terminas „naktinis darbuotojas“ reiškia priimtą į darbą asmenį, kurio pareigos reikalauja atidirbti nakties metu tam tikrą valandų skaičių, viršijant nustatytą konkrečią ribą. Šią ribą nustato kompetentinga valdžios institucija, pasikonsultavusi su darbdaviais bei darbuotojams labiausiai atstovaujančiomis organizacijomis arba pagal kolektyvinius susitarimus.

2 s t r a i p s n i s

1. Ši Konvencija yra taikoma visiems įdarbintiems asmenims, išskyrus dirbančius žemės ūkyje, gyvulininkystėje, žvejybos versle, jūrų transporte ir vidaus vandenų navigacijoje.

2. Šią Konvenciją ratifikavusi Organizacijos narė gali nutarti, pasikonsultavusi su atitinkamomis darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančiomis organizacijomis, visiškai arba iš dalies netaikyti Konvencijos tam tikroms darbuotojų kategorijoms, jeigu Konvencijos taikymas pastariesiems sudarytų esminių ypatingų problemų.

3. Kiekviena Organizacijos narė, kuri naudojasi šio straipsnio 2 punkte suteikta galimybe, privalo savo kasmetinėse pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 22 straipsnį pateikiamose ataskaitose apie Konvencijos taikymą nurodyti konkrečias darbuotojų kategorijas, kurioms ši Konvencija netaikoma, bei to priežastis. Ji taip pat privalo apibūdinti visas priemones, kurių imamasi, kad būtų laipsniškai plečiamas Konvencijos nuostatų taikymas tokiems darbuotojams.

3 s t r a i p s n i s

1. Specialiosios priemonės, susijusios su naktinio darbo ypatumais ir būtina apimančios bent jau 4–10 straipsniuose nurodytas priemones, taikomos naktinių darbuotojų sveikatai apsaugoti, padėti jiems atlikti jų šeimos ir visuomenines pareigas, sudaryti galimybes profesiniam tobulinimuisi ir tinkamai atlyginti už jų darbą. Tokios priemonės taip pat taikomos darbo saugos ir motinystės apsaugos srityse visiems darbuotojams, dirbantiems naktinį darbą.

2. Šio straipsnio 1 punkte nurodytos priemonės gali būti taikomos laipsniškai.

4 s t r a i p s n i s

1. Darbuotojai, jei jie to prašo, turi teisę į nemokamą medicinos apžiūrą ir konsultacijas, kaip sumažinti arba išvengti sveikatos problemų, susijusių su jų darbu:

- (a) prieš priimant juos į naktinį darbą;

- (b) reguliariai, jeigu jie dirba naktinį darbą;
- (c) jeigu jiems, kol dirba naktinį darbą, kyla sveikatos problemų būtent dėl naktinio darbo.

2. Medicinos apžiūrų duomenys, išskyrus diagnozę apie netinkamumą naktiniam darbui, neperduodami kitiems asmenims be atitinkamų darbuotojų sutikimo ir nenaudojami jiems priešiškais tikslais.

5 s t r a i p s n i s

Naktinį darbą dirbantys darbuotojai aprūpinami tinkamomis pirmosios medicinos pagalbos priemonėmis, įskaitant tas, kuriomis jie gali būti prireikus greitai nugabenti į vietą, kur jiems gali būti suteiktas tinkamas gydymas.

6 s t r a i p s n i s

1. Naktiniai darbuotojai, kurie dėl sveikatos pripažįstami netinkamais naktiniam darbui, perkeliami, jei tai praktiškai įmanoma, į panašų darbą, kurį jie gali dirbti.

2. Jeigu perkelti į tokį darbą praktiškai neįmanoma, šiems darbuotojams mokamos tokios pat pašalpos kaip ir kitiems darbuotojams, kurie negali dirbti arba negali įsidarbinti.

3. Naktinis darbuotojas, pripažintas laikinai netinkamu naktiniam darbui, naudojami tokia pat kaip ir kiti dėl sveikatos negalintys dirbti darbuotojai apsauga nuo atleidimo arba išpėjimo apie atleidimą.

7 s t r a i p s n i s

1. Priemonės, garantuojančios, kad alternatyvus naktiniam darbas būtų suteiktas darbuotojoms moterims, kurios priešingu atveju turėtų atlikti naktinį darbą, taikomos:

- (a) ne trumpiau kaip 16 savaičių iki ir po gimdymo, iš kurių ne mažiau kaip 8 savaitės turi būti prieš numatomą gimdymo datą;
- (b) papildomą laiką remiantis medicinos pažymomis, nurodančiomis, jog tai reikalinga motinos arba vaiko sveikatai apsaugoti:
  - (i) nėštumo metu;
  - (ii) konkretų laikotarpį, viršijantį šio punkto (a) papunktyje nustatytąjį pogimdyvinį laiką. Šio laikotarpio trukmę nustato kompetentinga valdžios institucija, pasikonsultavusi su darbdaviais ir darbuotojams labiausiai atstovaujančiomis organizacijomis.

2. Tarp šio straipsnio 1 punkte nurodytų priemonių gali būti perkėlimas, kur įmanoma, į dieninį darbą, socialinės apsaugos pašalpos mokėjimas arba motinystės atostogų pratęsimas.

3. Per šio straipsnio 1 punkte nurodytus laikotarpius:

(a) darbuotoja moteris negali būti atleista iš darbo arba įspėta apie atleidimą, išskyrus dėl pateisinamų priežasčių, nesusijusių su nėštumu

arba gimdymu;

- (b) darbuotojos moters pajamos palaikomos tiek, kad jų pakaktų pačiai išsilaikyti ir vaikui išlaikyti pagal atitinkamas pragyvenimo normas. Toks pajamų palaikymas gali būti garantuojamas bet kuriomis šio straipsnio 2 punkte nurodytomis priemonėmis, kitomis tinkamomis priemonėmis arba jas derinant;
- (c) darbuotoja moteris neturi prarasti su jos statusu, stažu ir kilimo tar-nyboje galimybėmis susijusių privalumų, kurie gali būti jai teikiami dėl naktinio darbo.

4. Šio straipsnio nuostatos nesumažina apsaugos ir lengvatų, susijusių su motinystės atostogomis.

8 s t r a i p s n i s

Su darbo laiku, apmokėjimu ar panašiomis garantijomis susijusios kompensacijos naktiniams darbuotojams nustatomos atsižvelgiant į naktinio darbo pobūdį.

9 s t r a i p s n i s

Naktiniams darbuotojams ir, jei reikalinga, darbuotojams, atliekantiems naktinį darbą, teikiamos atitinkamos socialinės paslaugos.

10 s t r a i p s n i s

1. Prieš nustatydamas darbo grafikus, kuriems reikia naktinių darbuotojų paslaugų, darbdavys konsultuojasi su darbuotojų atstovais dėl tokių grafikų detalių ir naktinio darbo organizavimo formų, kurios geriausiai tiktų įstaigai ir jos personalui, taip pat dėl atitinkamų profesijų darbuotojams reikalingų sveikatos apsaugos priemonių ir socialinių paslaugų. Įstai-gose, kuriose dirba naktiniai darbuotojai, šios konsultacijos rengiamos regu-liariai.

2. Šiame straipsnyje terminas „darbuotojų atstovai“ reiškia asmenis, ku-riuos tokiais pripažįsta nacionaliniai įstatymai arba praktika pagal 1971 metų konvenciją dėl darbuotojų atstovų.

11 s t r a i p s n i s

1. Šios Konvencijos nuostatos gali būti įgyvendinamos įstatymais ar ki-tais norminiais aktais, kolektyviniais susitarimais, arbitražų arba teismų sprendimais, šias priemones derinant arba bet koku kitu nacionalines sąly-gas ir praktiką atitinkančiu būdu. Jeigu šioms nuostatomis nesuteikiama galia kitokiomis priemonėmis, jos įgyvendinamos įstatymais ar kitais nor-miniais aktais.

2. Tais atvejais, kai šios Konvencijos nuostatos yra įgyvendinamos įsta-tymais ar kitais norminiais aktais, prieš tai turi būti rengiamos

konsultacijos su darbdaviams bei darbuotojams labiausiai atstovaujančiomis organizacijomis.

12 straipsnis

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

13 straipsnis

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

14 straipsnis

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiūsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

15 straipsnis

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

16 straipsnis

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

17 s t r a i p s n i s

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

18 s t r a i p s n i s

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją-pakeičiančią konvenciją, nepaisant 14 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji-pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios-pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

19 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

Konvencija Nr. 173

Dėl darbuotojų reikalavimų gynimo jų darbdaviui tapus nemokiu

Ratifikacija įregistruota 1994 09 26
(*Valstybės žinios. 1996. Nr. 31–768*)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,

Tarptautinio darbo biuro Administracinės tarybos sušaukta Ženevoje ir 1992 m. birželio 3 d. susirinkusi į septyniasdešimt devintąją sesiją,

pabrėždama darbuotojų reikalavimų gynimo svarbą jų darbdaviui tapus nemokiu ir primindama su tuo susijusias 1949 m. konvencijos dėl darbo užmokesčio apsaugos 11 straipsnio bei 1925 m. konvencijos dėl kompensavimo dirbantiesiems (nelaimingi atsitikimai) 11 straipsnio nuostatas,

pažymėdama, kad priėmus 1949 m. konvenciją dėl darbo užmokesčio apsaugos, daugiau dėmesio buvo skiriama nemokioms įmonėms rekonstruoti ir kad dėl nemokumo kylant socialiniams ir ekonominiams padariniams reikia dėti pastangų, kur įmanoma, rekonstruoti įmones ir išsaugoti užimtumą,

pažymėdama, kad priėmus aukščiau minėtas normas, daugelio Organizacijos narių įstatymuose ir praktikoje įvyko nemažų pasikeitimų, kurių dėka pagerėjo darbuotojų reikalavimų gynimas jų darbdaviui tapus nemokiu, ir manydama, kad būtų pats laikas Konferencijai priimti naujas normas dėl darbuotojų reikalavimų,

nusprendusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl darbuotojų reikalavimų gynimo jų darbdaviui tapus nemokiu, o tai yra ketvirtasis sesijos darbotvarkės klausimas,

nusprendusi įforminti šiuos pasiūlymus kaip tarptautinę konvenciją,

tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt antrųjų metų birželio dvidešimt trečią dieną priima šią Konvenciją, kurią galima vadinti 1992 metų konvencija dėl darbuotojų reikalavimų (darbdaviui esant nemokiu):

I SKYRIUS. BENDROSIOS NUOSTATOS

1 s t r a i p s n i s

1. Šioje Konvencijoje terminas „nemokus“ reiškia situacijas, kuriomis pagal nacionalinius įstatymus ir praktiką buvo iškeltos bylos, susijusios su darbdavio turtu, dėl kolektyvinio atlyginimo jo kreditoriams.

2. Taikydama šią Konvenciją, Organizacijos narė gali išplėsti terminą „nemokus“ kitoms situacijoms, kuriomis darbuotojų reikalavimai negali būti patenkinti dėl darbdavio finansinės būklės, pavyzdžiui, kai darbdavio turto dydis yra pripažįstamas nepakankamu bylai dėl nemokumo kelti.

3. Nacionaliniuose įstatymuose, kituose norminiuose aktuose arba praktikoje nustatomas darbdavio turto dydis, pakankamas šio straipsnio 1 punkte nurodytai bylai iškelti.

2 s t r a i p s n i s

Šios Konvencijos nuostatos taikomos pagal įstatymus ar kitus norminius aktus arba naudojant bet kokias kitas, nacionalinę praktiką atitinkančias priemones.

3 s t r a i p s n i s

1. Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, priima arba II skyriaus įsipareigojimus, nustatančius darbuotojų reikalavimų gynimą teikiant privilegiją, arba III skyriaus įsipareigojimus, nustatančius darbuotojų reikalavimų gynimą esant garantinei institucijai, arba abiejų skyrių įsipareigojimus. Šis pasirinkimas nurodomas Konvencijos ratifikavimą lydinčioje deklaracijoje.

2. Organizacijos narė, kuri pradžioje priėmė tik šios Konvencijos II skyrių arba tik III skyrių, gali atitinkamai išplėsti priėmimą kitu skyriumi, nusiųsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui deklaraciją.

3. Organizacijos narė, priimanti abiejų šios Konvencijos skyrių įsipareigojimus, pasikonsultavusi su labiausiai darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančiomis organizacijomis, gali apriboti III skyriaus taikymą tam tikroms darbuotojų kategorijoms ir tam tikroms ekonominės veiklos šakoms. Tokie apribojimai nurodomi priėmimo deklaracijoje.

4. Organizacijos narė, apribojusi III skyriaus priėmimą pagal šio straipsnio 3 punktą, vadovaudamasi Tarptautinės darbo organizacijos statuto 22 straipsniu, rengiamoje pirmojoje ataskaitoje pateikia priėmimo apribojimo priežastis. Tolesnėse ataskaitose ji pateikia informaciją apie bet koki gynnimo išplėtimą pagal šios Konvencijos III skyrių kitoms darbuotojų kategorijoms arba ekonominės veiklos šakoms.

5. Organizacijos narė, priėmusi šios Konvencijos II ir III skyrių įsipareigojimus, pasikonsultavusi su labiausiai darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančiomis organizacijomis, gali netaikyti tokių II skyriaus reikalavimų, kurie ginami pagal III skyrių.

6. Priėmus šios Konvencijos II skyrių, *ipso jure* nutraukiami Organizacijos narės įsipareigojimai pagal 1949 m. konvencijos dėl atlyginimų gynnimo 11 straipsnį.

7. Organizacijos narė, priėmusi tik šios Konvencijos III skyrių, pasiūsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui deklaraciją, gali nutraukti savo įsipareigojimus pagal 1949 m. konvencijos dėl atlyginimų gynimo 11 straipsnį tokių reikalavimų atžvilgiu, kurie ginami pagal III skyrių.

4 s t r a i p s n i s

1. Atsižvelgiant į šio straipsnio 2 punkte nurodytas išimtis ir į bet kuriuos 3 straipsnio 3 punkte nustatytus apribojimus, ši Konvencija taikoma visiems dirbantiesiems ir visoms ekonominės veiklos šakoms.

2. Kompetentinga valdžios institucija, pasikonsultavusi su labiausiai darbdaviams ir darbuotojams atstovaujanciomis organizacijomis, išskiria iš šios Konvencijos II skyriaus, III skyriaus ar iš abiejų skyrių specifines darbuotojų kategorijas, ypač valstybės tarnautojus, dėl ypatingo darbo santykių pobūdžio, arba jeigu yra kitokių garantijų tipų, suteikiančių jiems lygiavertį gynimą tam, kuris numatytas šioje Konvencijoje.

3. Organizacijos narė, pasinaudojanti šio straipsnio 2 punkte numatytomis išimtimis, pagal Tarptautinės darbo organizacijos statuto 22 straipsnį rengiamose ataskaitose pateikia informaciją apie šias išimtis ir kartu nurodo jų priežastis.

II SKYRIUS. DARBUOTOJŲ REIKALAVIMŲ GYNIMAS TEIKIANT PRIVILEGIJĄ

GINAMI REIKALAVIMAI

5 s t r a i p s n i s

Darbdaviui tapus nemokiu, darbuotojų reikalavimai, susiję su darbine veikla, ginami teikiant privilegiją, kad jiems būtų atsilyginama iš nemokaus darbdavio turto pirmiau, negu neprivilegijuotiems kreditoriams yra išmokama jų dalis.

6 s t r a i p s n i s

Privilegija apima bent jau:

- (a) darbuotojo reikalavimus dėl darbo užmokesčio už nurodytą periodą, kuris negali būti trumpesnis kaip trys mėnesiai, prieš nemokumą arba prieš darbinės veiklos nutraukimą;
- (b) darbuotojų reikalavimus dėl atostogų apmokėjimo, kai dirbta tuos metus, kuriais darbdavys tapo nemokiu arba nutrūko darbinė veikla, bei vienerius metus prieš tai;

- (c) darbuotojų reikalavimus dėl atlyginimo už kitas mokamo nebuvimo darbe rūšis per nustatytą periodą, kuris negali būti trumpesnis kaip trys mėnesiai prieš darbdavio nemokumą arba prieš darbinės veiklos nutrūkimą;
- (d) įvairias išeitines išmokas darbuotojams, nutrūkus darbinei veiklai.

APRIBOJIMAI

7 straipsnis

1. Nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai darbuotojų reikalavimų gynimą teikiant privilegiją gali apriboti iki nustatytos sumos, kuri negali būti mažesnė už socialiai priimtina.

2. Kai darbuotojų reikalavimams teikiama privilegija yra taip apribota, nustatytoji suma tiek koreguojama, kiek yra būtina jos vertei išlaikyti.

PRIVILEGIJOS RANGAS

8 straipsnis

1. Nacionaliniai įstatymai ar kiti norminiai aktai suteikia darbuotojų reikalavimams aukštesnę privilegijos rangą nei daugeliui kitų privilegijuotų reikalavimų, ypač tokių kaip valstybės ir socialinės apsaugos sistemos reikalavimai.

2. Tačiau, kai darbuotojų reikalavimus gina garantinė institucija pagal šios Konvencijos III skyrių, ginamiems reikalavimams gali būti suteiktas žemesnis rangas už valstybės ir socialinės apsaugos sistemos reikalavimų rangą.

III SKYRIUS. DARBUOTOJŲ REIKALAVIMŲ GYNIMAS ESANT GARANTINEI INSTITUCIJAI

BENDRIEJI PRINCIPAI

9 straipsnis

Darbuotojų reikalaujama iš darbdavio užmokestį už darbą laiduoja garantinė institucija, jeigu darbdavys dėl nemokumo užmokesčio išmokėti negali.

10 straipsnis

Suteikdama šiam Konvencijos skyriui galią, Organizacijos narė, pasikonsultavusi su labiausiai darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančiomis organizacijomis, gali imtis atitinkamų priemonių, kad išvengtų galimo piktnaudžiavimo.

1 1 s t r a i p s n i s

1. Atlyginimą garantuojančių institucijų organizavimas, valdymas, veikla ir finansavimas nustatomi vadovaujantis 2 straipsniu.

2. Prieš tai esantis punktas neturi užkirsti kelio Organizacijos narei dėl ypatingų požymių ir poreikių leisti draudimo kompanijoms teikti 9 straipsnyje aprašytą gynimą tiek, kiek jos siūlo pakankamas garantijas.

GARANTINĖS INSTITUCIJOS GINAMI REIKALAVIMAI

1 2 s t r a i p s n i s

Pagal šį Konvencijos skyrių ginami nors šie darbuotojų reikalavimai:

- (a) darbuotojų reikalavimai dėl darbo užmokesčio už nurodytą periodą, kuris negali būti trumpesnis kaip aštuonios savaitės prieš nemokumą arba prieš darbinės veiklos nutrūkimą;
- (b) darbuotojų reikalavimai dėl atostogų apmokėjimo, kai dirbta nurodytą periodą, kuris negali būti trumpesnis kaip šeši mėnesiai prieš darbdavio nemokumą arba prieš darbinės veiklos nutrūkimą;
- (c) darbuotojų reikalavimai dėl atlyginimo už kitas mokamo nebuvimo darbe rūšis per nustatytą periodą, kuris negali būti trumpesnis kaip aštuonios savaitės prieš darbdavio nemokumą arba prieš darbinės veiklos nutrūkimą;
- (d) išeitinės išmokos darbuotojams, nutrūkus darbinei veiklai.

1 3 s t r a i p s n i s

1. Reikalavimai, ginami pagal šį Konvencijos skyrių, gali būti apriboti iki nustatytos sumos, kuri negali būti mažesnė už socialiai priimtina.

2. Kai ginami reikalavimai yra taip apriboti, nustatytoji suma tiek koreguojama, kiek būtina jos vertei išlaikyti.

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

1 4 s t r a i p s n i s

Ši Konvencija pakeičia 1949 m. konvenciją dėl atlyginimų gynimo 3 straipsnio 6 ir 7 punktuose nurodytu mastu, bet neužkerta kelio šią Konvenciją toliau ratifikuoti.

1 5 s t r a i p s n i s

Oficialūs šios Konvencijos ratifikavimo raštai siunčiami Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti.

16 straipsnis

1. Ši Konvencija privaloma tik toms Tarptautinės darbo organizacijos narėms, kurių ratifikavimo raštus yra užregistravęs Generalinis direktorius.

2. Ji įsigalioja po dvylikos mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis direktorius užregistruoja dviejų Organizacijos narių ratifikavimo raštus.

3. Kiekvienoje valstybėje Organizacijos narėje ši Konvencija pradeda galioti po dvylikos mėnesių nuo jos ratifikavimo rašto užregistravimo dienos.

17 straipsnis

1. Kiekviena Organizacijos narė, ratifikavusi šią Konvenciją, praėjus dešimčiai metų nuo jos įsigaliojimo dienos, gali ją denonsuoti pasiųsdama Tarptautinio darbo biuro Generaliniam direktoriui užregistruoti pareiškimą dėl denonsavimo. Denonsavimas įsigalioja po metų nuo jo užregistravimo dienos.

2. Kiekvienai Organizacijos narei, kuri ratifikavo šią Konvenciją ir pasibaigus 1 punkte nurodytam dešimties metų terminui per metus nepasinaudojo šiame straipsnyje numatyta denonsavimo teise, Konvencija galios dar dešimtį metų, o vėliau galės ją denonsuoti pasibaigus kiekvienam dešimties metų terminui šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

18 straipsnis

1. Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius informuoja visas Tarptautinės darbo organizacijos nares apie visų ratifikavimo raštų ir pareiškimų dėl denonsavimo, kuriuos jam atsiuntė Organizacijos narės, užregistravimą.

2. Informuodamas Organizacijos nares apie gauto antrojo ratifikavimo rašto užregistravimą, Generalinis direktorius atkreipia jų dėmesį į šios Konvencijos įsigaliojimo datą.

19 straipsnis

Tarptautinio darbo biuro Generalinis direktorius nusiunčia Jungtinių Tautų Generaliniam sekretoriui užregistruoti pagal Jungtinių Tautų Įstatų 102 straipsnį išsamius duomenis apie visus ratifikavimo raštus ir pareiškimus dėl denonsavimo, kuriuos jis yra užregistravęs pagal ankstesnių straipsnių nuostatas.

20 straipsnis

Jei Tarptautinio darbo biuro Administracinė taryba laiko, jog yra būtina, ji informuoja Generalinę konferenciją apie šios Konvencijos taikymą

ir svarsto, ar į Konferencijos darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Konvencijos visiško ar dalinio pakeitimo.

21 straipsnis

1. Jei Konferencija priims naują konvenciją, ištiesai ar iš dalies pakeičiančią šią Konvenciją, ir jeigu naujojoje konvencijoje nebus numatyta kitaip, tai:

- (a) kuriai nors Organizacijos narei ratifikavus naująją-pakeičiančią konvenciją, nepaisant 17 straipsnio nuostatų, automatiškai tuoj pat denonsuojama ši Konvencija, su sąlyga, kad naujoji-pakeičianti konvencija yra įsigaliojusi;
- (b) nuo naujosios-pakeičiančios konvencijos įsigaliojimo dienos Organizacijos narės šios Konvencijos ratifikuoti negali.

2. Ši Konvencija kiekvienu atveju galioja savo forma ir turiniu toms Organizacijos narėms, kurios ją ratifikavo, bet neratifikavo pakeičiančios konvencijos.

22 straipsnis

Šios Konvencijos angliškas ir prancūziškas tekstai turi vienodą galią.

LIETUVOS RESPUBLIKOS DELEGACIJOS TARPTAUTINĖS DARBO ORGANIZACIJOS KONFERENCIJOSE

1992 m. birželio mėn., Ženeva, TDO 79–oji sesija

L. M. Stankevičius, Socialinės apsaugos ministro pirmasis pavaduotojas;
E. Baltutytė, SADM konsultantė;
V. Gaučaitė, Lietuvos pramonininkų asociacijos atstovė;
V. Varevičius, Medicinos darbuotojų profesinės sąjungos pirmininkas;
A. Balsienė, Pramonės darbuotojų profesinės sąjungos atstovė.

1993 m. birželio mėn., Ženeva, TDO 80–oji sesija

T. Medaiskis, Socialinės apsaugos ministras;
N. Prielaida, LR nuolatinis atstovas prie JTO Ženevoje;
E. Baltutytė, SADM konsultantė;
G. Rainys, Lietuvos pramonininkų konfederacijos ekspertas konsultantas;
R. Dovydenienė, Lietuvos prekybos ir vartotojų kooperacijos darbuotojų profsąjungos organizacijų sąjungos tarybos pirmininkė.

1994 m. birželio mėn., Ženeva, TDO 81–oji sesija

R. Kairelis, Socialinės apsaugos ir darbo ministro pavaduotojas;
N. Prielaida, LR nuolatinis atstovas prie JTO Ženevoje;
E. Baltutytė, SADM konsultantė;
G. Rainys, Lietuvos pramonininkų konfederacijos ekspertas konsultantas;
A. Kvedaravičius, Lietuvos profesinių sąjungų centro pirmininkas.

1995 m. birželio mėn., Ženeva, TDO 82–oji sesija

M. Mikaila, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija;
N. Prielaida, LR nuolatinis atstovas prie JTO Ženevoje;
R. Kairelis, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sekretorius;
E. Baltutytė, SADM konsultantė;
J. Viesulas, Lietuvos verslininkų asociacijos prezidentas;
K. Kuzmickas, Lietuvos darbo federacijos pirmininkas.

1995 m. rugsėjo mėn., Varšuva, TDO 5–oji Europos regioninė konferencija

M. Mikaila, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija;

R. Kairelis, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sekretorius;
L. Perkumas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Užimtumo skyriaus viršininkas;
R. Mackonytė, SADM vyriausioji specialistė;
R. Jagėla, Darbdavių atstovas;
A. Balsienė, Lietuvos darbininkų sąjungos prezidentė.

1996 m. birželio mėn., Ženeva, TDO 83-oji sesija

R. Kairelis, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sekretorius;
N. Prielaida, LR nuolatinis atstovas prie JTO Ženevoje;
M. Aleliūnas, Lietuvos pramoninkų konfederacijos viceprezidentas;
R. Dovydenienė, Lietuvos profesinių sąjungų susivienijimo pirmininko pavaduotoja;
V. Miškinytė, SADM Teisės skyriaus Vyriausioji konsultantė.

1996 m. spalio mėn., Ženeva, TDO 84-oji sesija

Lietuva šioje sesijoje nedalyvavo.

1997 m. birželio mėn., Ženeva, TDO 85-oji sesija

I. Degutienė; Socialinės apsaugos ir darbo ministerija;
A. Navikas, laikinasis reikalų patikėtinės, LR nuolatinė misija prie JTO Ženevoje;
R. Kairelis, Socialinės apsaugos ir darbo viceministras;
R. Mackonytė, SADM Europos integracijos skyriaus viršininkė;
J. Viesulas, Lietuvos verslininkų darbdavių konfederacijos prezidentas;
A. Balsienė, Lietuvos darbininkų sąjungos prezidentė.

1998 m. birželio mėn., Ženeva, TDO 86-oji sesija

I. Degutienė, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija;
A. Navikas, laikinasis reikalų patikėtinės, LR nuolatinė misija prie JTO Ženevoje;
R. Kairelis, Socialinės apsaugos ir darbo viceministras;
R. Mackonytė, SADM Europos integracijos skyriaus viršininkė;
M. Aleliūnas, Lietuvos pramoninkų konfederacijos viceprezidentas;
J. Olekas, Lietuvos profesinių sąjungų centro pirmininkas;
K. Kuzmickas, Lietuvos darbo federacijos pirmininkas;
R. Jakučionytė, SADM Europos integracijos skyriaus viršininkės pavaduotoja.

1999 m. birželio mėn. 1–17 d., Ženeva, TDO 87–oji sesija

- R. Kairėlis*, Socialinės apsaugos ir darbo viceministras
(delegacijos vadovas);
- R. Dovydenienė*, Lietuvos profesinių sąjungos susivienijimo įgaliotinių tarybos narė;
- A. Gailiūnas*, Lietuvos Respublikos nuolatinės misijos Jungtinėse Tautose skyriaus Ženevoje pirmasis sekretorius;
- R. Jakučionytė*, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Europos integracijos skyriaus viršininko pavaduotoja;
- A. Z. Kaminskas*, Nacionalinės verslininkų konfederacijos viceprezidentas;
- R. Mackonytė*, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Europos integracijos skyriaus viršininkė;
- A. Navikas*, Lietuvos Respublikos nuolatinės misijos Jungtinėse Tautose skyriaus Ženevoje laikinasis vadovas.

2000 m. gegužės mėn. 30 d.–birželio 15 d., Ženeva, TDO 88–oji sesija

- I. Degutienė*, Socialinės apsaugos ir darbo ministrė (delegacijos vadovė);
- M. Aleliūnas*, Lietuvos pramoninkų konfederacijos viceprezidentas;
- A. Balsienė*, Lietuvos darbininkų sąjungos prezidentė;
- A. Gailiūnas*, Lietuvos Respublikos nuolatinės misijos Jungtinėse Tautose skyriaus Ženevoje pirmasis sekretorius;
- R. Mackonytė*, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Europos integracijos skyriaus viršininkė;
- V. Miškinytė*, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Europos integracijos skyriaus vyriausioji juriskonsultė;
- A. Navikas*, Lietuvos Respublikos nuolatinės misijos Jungtinėse Tautose skyriaus Ženevoje laikinasis vadovas.

AIŠKINAMASIS RAŠTAS SEIMUI DĖL NAUJAI PRIIMTŲ KONVENCIJŲ

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

Įvadas

1. Teikiamų dokumentų santrauka

- 1.1. Tarptautinės darbo organizacijos pagrindinių principų ir teisių darbe deklaracija, priimta Tarptautinės darbo konferencijos 86-oje sesijoje 1998 m.
- 1.2. 189 rekomendacija „Dėl bendrųjų sąlygų darbo vietų kūrimui mažose ir vidutinio dydžio įmonėse skatinti“, priimta Tarptautinės darbo konferencijos 86-ojoje sesijoje 1998 m.
- 1.3. 182 konvencija ir 190 rekomendacija „Dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo ir neatidėliotinių veiksmų jam panaikinti“, priimta Tarptautinės darbo konferencijos 87-ojoje sesijoje 1999 m.

2. Lietuvos Respublikos delegatų balsavimas Konferencijai priimant išvardytus dokumentus 86-ojoje ir 87-ojoje sesijose.

PRIEDAI:

1. Tarptautinės darbo organizacijos pagrindinių principų ir teisių darbe deklaracija, priimta Tarptautinės darbo konferencijos 86-ojoje sesijoje 1998 m.
2. 189 rekomendacija „Dėl bendrųjų sąlygų darbo vietų kūrimui mažose ir vidutinio dydžio įmonėse skatinti“, priimta Tarptautinės darbo konferencijos 86-ojoje sesijoje 1998 m.
3. 182 konvencija „Dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo ir neatidėliotinių veiksmų jam panaikinti“, priimta Tarptautinės darbo konferencijos 87-ojoje sesijoje 1999 m.
4. 190 rekomendacija „Dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo ir neatidėliotinių veiksmų jam panaikinti“, priimta Tarptautinės darbo konferencijos 87-ojoje sesijoje 1999 m.

IVADAS

Tarptautinė darbo organizacija (TDO) yra specializuota Jungtinių Tautų agentūra, kurios veiklos tikslas yra įgyvendinti keturis strateginius tikslus:

- Skatinti ir vykdyti pagrindines darbo teises ir principus;
- Kurti didesnes užimtumo galimybes moterims ir vyrams;
- Didinti visų gyventojų socialinės apsaugos efektyvumą;
- Stiprinti trišalį bendradarbiavimą ir socialinį dialogą.

Ji buvo įkurta 1919 m. ir yra vienintelė Jungtinių Tautų organizacija, veikianti trišaliu principu, t.y. jos valdymo institucijose lygiais pagrindais dirba, jos politiką formuoja ne tik vyriausybės, bet ir darbuotojų bei darbdavių atstovai. TDO teikia techninę pagalbą narėms profesinio mokymo ir rehabilitavimo, užimtumo politikos, darbo administravimo, darbo teisės, socialinės apsaugos, darbų saugos ir sveikatos, darbo sąlygų bei kitose srityse. Ji skatina nepriklausomų darbdavių bei darbuotojų organizacijų kūrimąsi, teikia joms mokymo bei konsultavimo paslaugas.

Lietuva yra TDO narė nuo 1921 m. (narystė atkurta 1991 m.).

*TDO nustato tarptautines darbo normas ir jas įtvirtina **konvencijose ir rekomendacijose**. Pagrindas yra teisės jungtis į asociacijas, vesti kolektyvines derybas, prievartinio darbo panaikinimo, lygių galimybių bei kitos su užimtumo klausimais susijusios normos. Konvencijos gali būti ratifikuojamos, o rekomendacijos gali būti taikomos kaip priedas prie konvencijos arba savarankiškai. Pirmuoju atveju jos nurodo galimus atitinkamų Konvencijos nuostatų įgyvendinimo būdus, o antruoju – nustato tos srities nacionalinės politikos kryptis.*

Pagal TDO Konstitucijos 19 straipsnį, kiekviena valstybė, TDO narė, priimtas konvencijas ir rekomendacijas privalo pateikti kompetentingoms valdžios institucijoms, apie tai informuoti Tarptautinio darbo biuro (TDB) Generalinį direktorių, o vėliau Tarptautinio darbo biuro prašymu teikti Biurui pranešimus apie nacionalinės teisės, susijusios su atitinkamomis konvencijomis bei rekomendacijomis, būklę.

TDO narės nėra įpareigosios ratifikuoti konvencijas, bet jei tai padaro, jos prisiima visą atsakomybę dėl konvencijos nuostatų įgyvendinimo ir privalo reguliariai Tarptautiniam darbo biurui teikti ataskaitas, kokių imtasi priemonių. Ataskaitas peržiūri Ekspertų komitetas ir kasmet praneša Tarptautinei darbo konferencijai, kaip įvairiose šalyse vykdomos ratifikuotų konvencijų nuostatos. Jei ratifikuotos konvencijos nuostatos nevykdomos, TDO imasi atitinkamų veiksmų. Dėl konvencijų pažeidimų valstybę gali apskųsti kiek-

viena kita valstybė, Organizacijos narė, arba į TDO gali kreiptis darbdavių ar darbuotojų asociacijos.

Jokia Konferencijos priimta konvencija ar rekomendacija arba valstybės, Organizacijos narės, ratifikuota konvencija neturi turėti įtakos įstatymams, nutarimams, sprendimams ar sutartims, nustatančioms palankesnes suinteresuotų darbuotojų darbo sąlygas negu tos, kurias nustato konvencija arba rekomendacija.

Šiuo dokumentu yra pristatomos konvencijos ir rekomendacijos, priimtos Tarptautinės darbo konferencijos 86-ojoje ir 87-ojoje sesijose, taip pat TDO pagrindinių principų ir teisių darbe deklaracija, priimta 86-ojoje sesijoje.

1. TEIKIAMŲ DOKUMENTŲ SANTRAUKA

1.1. Tarptautinės darbo organizacijos pagrindinių principų ir teisių darbe deklaracija ir jos įgyvendinimo tvarka, priimta Tarptautinės darbo konferencijos 86-ojoje sesijoje, vykusioje 1998 m. birželio mėn. Ženevoje

Prielaidos

Pagrindiniai TDO tikslai ir jos vykdomos politikos principai yra išdėstyti 1944 m. priimtoje Filadelfijos deklaracijoje.

Pastaruoju metu Organizacijos narių dėmesį atkreipė pasaulyje stiprėjantys ekonomikos globalizacijos procesai ir jau nuo 1994 m. jie aktyviai aptarinėjami. Nors globalizacija yra ekonominės raidos veiksnys, o ekonominė raida yra būtina socialinės pažangos sąlyga, faktai rodo, kad vien jos nepakanka, kad būtų garantuota ši pažanga. Skatinant ekonominę raidą, turi būti laikomasi tam tikrų taisyklių, pagrįstų bendromis socialinėmis vertybėmis.

Pirmas žingsnis šia kryptimi buvo žengtas 1995 m. Kopenhagoje vykusiame pasaulio viršūnių susitikime socialinės raidos klausimais. Buvo priimti specialūs išipareigojimai ir pagrindinių darbuotojų teisių užtikrinimo veiksmų programa.

Antrasis žingsnis žengtas, kai Pasaulinės prekybos organizacijos ministrų konferencija 1996 m. Singapūre atnaujino savo išipareigojimus laikytis tarptautinių darbo normų ir priminė, kad TDO yra institucija, atsakinga už šių normų kūrimą bei jų laikymosi priežiūrą.

Trečiasis žingsnis – TDO deklaracijos priėmimas, prisidedantis prie Kopenhagoje viršūnių susitikime priimtos veiksmų programos tikslų, išdėstytų jos 54 b) paragrafe.

Tikslai

Kaip pažymėta Tarptautinio darbo biuro Generalinio direktoriaus įžanginiame žodyje, „Pagrindinis Deklaracijos tikslas – padėti suderinti norą skatinti nacionalines pastangas pasiekti socialinę pažangą su poreikiu atsižvelgti į daugybę atskirose šalyse egzistuojančių įvairių aplinkybių, galimybių ir prioritetų...“

... Priimdama Deklaraciją, TDO prisiėmė tarptautinės bendrijos jai patikėtą užduotį – ji sukūrė visuotinį socialinį minimumą, kuris atspindi globalizacijos tikrovę ir leidžia su nauju optimizmu žengti į naują tūkstantmetį“.

Pagrindiniai Deklaracijos teiginiai

Dėl susidariusių priedaidų priimdama Deklaraciją, Tarptautinė darbo konferencija joje:

– primena, kad, laisva valia įsijungdamos į TDO, Organizacijos narės pripažino jos Konstitucijoje ir Filadelfijos deklaracijoje išdėstytus principus ir teises; šie principai ir teisės yra išdėstyti konvencijose, kurios Organizacijoje ir už jos ribų yra laikomos pagrindinėmis;

– pareiškia, kad Organizacijos narės, net ir neratifikavusios atitinkamų konvencijų, privalo gerbti, skatinti ir laikytis visų su pagrindinėmis teisėmis susijusių principų jau vien dėl to, kad priklauso TDO. Pagrindiniai principai yra šie:

- a) teisė jungtis į asociacijas ir kolektyvinių derybų teisė;*
- b) visokio pobūdžio priverstinio ar privalomojo darbo panaikinimas;*
- c) vaikų darbo panaikinimas;*
- d) diskriminacijos pašalinimas užimtumo ir profesinėje srityse.*

Be to, pripažįstama TDO pareiga teikti Organizacijos narėms techninę pagalbą bei ekspertų paslaugas ratifikuojant pagrindines konvencijas ir įgyvendinant jų nuostatas, o toms šalims, kurios dėl kokių nors aplinkybių dar neratifikuoja pagrindinių konvencijų – palaikant jų pastangas laikytis tų konvencijų nuostatų.

Priemonės Deklaracijos veiksmingumui didinti

Kad Deklaracija būtų veiksminga, numatytos tam tikros priemonės.

1. Kasmet Organizacijos narės bus prašomos pateikti nustatytos formos pranešimus su informacija apie nacionalinę teisę ir jos pakeitimus, susijusius

su neratifikuoatų pagrindinių konvencijų nuostatomis. Šiuos pranešimus nagrinės TDO Administracinė taryba.

2. Bus rengiamas vadinamasis visuotinis pranešimas (global report), kuriame bus analizuojama, kaip vieno (kasmet vis kito) iš keturių pagrindinių principų laikosi ir pagrindines konvencijas ratifikavusios, ir jų neratifikavusios valstybės. Taip kas ketveri metai bus pateikiama dinamiška ir išsamiai vienos iš pagrindinių teisių ir principų srities informacija, kuri bus teikiama trišalėms diskusijoms TDO konferencijai. TDO Administracinė taryba, remdamasi diskusijų medžiaga, artimiausioje sesijoje pateiks išvadas, į kurias atsižvelgiant bus nustatomos tolesnės veiklos kryptys, prioritetai, techninio bendradarbiavimo veiksmų planai.

Lietuva

yra ratifikavusi visas septynias vadinamąsias pagrindines tarptautines darbo konvencijas, apimančias keturias deklaracijoje minimas svarbiausias žmogaus teisių sritis:

– asociacijų laisvės –

1948 m. konvenciją Nr. 87 „Dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo“;

1949 m. konvenciją Nr. 98 „Dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas principų taikymo“;

– prievartinio darbo panaikinimo –

1930 m. konvenciją Nr. 29 „Dėl priverstinio ar privalomojo darbo“;

1957 m. konvenciją Nr. 105 „Dėl priverstinio darbo panaikinimo“;

– nediskriminavimo –

1951 m. konvenciją Nr. 100 „Dėl vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už lygiavertį darbą“;

1958 m. konvenciją Nr. 111 „Dėl diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityje“;

– vaikų ir jaunimo darbo –

1973 m. konvenciją Nr. 138 „Dėl minimalaus įdarbinamojo asmens amžiaus“.

Atlikus kai kuriuos parengiamuosius darbus, ketinama teikti ratifikuoti ir naująją 182 konvenciją „Dėl nepriimtino vaikų darbo panaikinimo“.

Siekiant kuo plačiau diegti ir taikyti deklaracijos principus Lietuvoje, glaudžiai bendradarbiaujama su TDO, ji teikia Vyriausybei ir socialiniams partneriams ekspertų paslaugas, kitokią techninę paramą.

1.2. 189 rekomendacija „Dėl bendrųjų sąlygų darbo vietų kūrimui mažose ir vidutinio dydžio įmonėse skatinti“, priimta Tarptautinės darbo konferencijos 86-ojoje sesijoje, vykusioje 1998 m. birželio mėn. Ženevoje

Prielaidos ir tikslai

Mažos ir vidutinio dydžio įmonės yra svarbus ekonominės raidos ir pažangos veiksnys, padedantis kurti asmenų, šeimų, bendruomenių ir tautų gerovę. Jų vaidmuo svarbus steigiant naujas darbo vietas, suteikiant didesnes galimybes moterims bei kitoms į nepalankias sąlygas patekusioms gyventojų grupėms aktyviai įsiliesti į darbo rinką. Manydama, kad reikia visokeriopa skatinti mažų ir vidutinio dydžio įmonių kūrimąsi ir veiklą, Tarptautinė darbo konferencija nusprendė priimti tam tikrus pasiūlymus, kaip sudaryti tam palankias sąlygas.

Taikymas

Rekomendacijos nuostatos taikomos visoms ekonominės veiklos šakoms ir visoms mažoms ir vidutinio dydžio įmonėms neatsižvelgiant į nuosavybės pobūdį. Kas yra mažos ir vidutinio dydžio įmonės, turėtų apibrėžti pačios Organizacijos narės, pasitarusios su darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančiomis organizacijomis, pagal kriterijus, atitinkančius šalies ekonomines ir socialines sąlygas. Nurodomos sritys, kuriose mažos ir vidutinės įmonės ypač svarbios.

Teisinio pagrindo kūrimas ir politikos kryptys

Norėdamos sudaryti sąlygas, palankias mažoms ir vidutinio dydžio įmonėms kurtis ir sėkmingai dirbti, valstybės turėtų numatyti ir vykdyti tinkamą fiskalinę, monetarinę ir užimtumo politiką, sukurti ir taikyti tinkamas teises, ypač nuosavybės teises, priemones. Reikėtų didinti verslininkystės patrauklumą, skatinti nebijoti rizikuoti. Kita vertus, mažų ir vidutinio dydžio įmonių atžvilgiu vykdoma politika turėtų skatinti laikytis tarptautinių darbo normų, užtikrinti nediskriminacinę darbo teisės taikymą.

Visoms įmonėms, neatsižvelgiant į jų dydį ir tipą, turėtų būti suteiktos vienodos galimybės gauti kreditus, importuoti išteklius, gauti informaciją, jos turi būti teisingai apmokestinamos. Turėtų būti pašalintos kitos mažų ir vidutinio

dydžio įmonių veiklai trukdančios kliūtys, atsirandančios dėl įvairių priežasčių, kurių svarbiausios išvardytos Rekomendacijoje.

Norėdamos suformuoti ir vykdyti smulkiąjam verslui palankią politiką, Organizacijos narės turėtų rinkti atitinkamus išsamius duomenis apie mažas ir vidutinio dydžio įmones, juos analizuoti, peržiūrėti vykdomos politikos bei galiojančių teisės normų poveikį mažoms ir vidutinio dydžio įmonėms, konsultuotis su suinteresuotomis darbdaviams bei darbuotojams atstovaujančiomis organizacijomis.

Turėtų būti atsižvelgiama ir į kitų sričių: fiskalinės ir monetarinės, prekybos ir pramonės, užimtumo, darbo, socialinės apsaugos, lyčių lygybės, saugos ir sveikatos darbe, profesinio mokymo vykdomą politiką. Turėtų būti nustatyta šių sričių politikos peržiūrėjimo ir atnaujinimo tvarka.

Paslaugų infrastruktūros gerinimas

Norint padidinti mažų ir vidutinio dydžio įmonių augimo, darbo vietų kūrimo galimybes, tokių įmonių gebėjimą konkuruoti, turėtų būti sudarytos sąlygos pasinaudoti tiesioginėmis ir netiesioginėmis paslaugomis, kurios yra išvardytos Rekomendacijos IV skyriuje. Nurodoma, kad paslaugos turėtų būti planuojamos taip, kad būtų numatyti produktyvumą didinantys ir kitokie efektyvumą skatinantys veiksniai, padedantys išlaikyti konkurencingumą vietinėse ir tarptautinėse rinkose.

Organizacijos narės turėtų padėti kurti institucijoms, kurios galėtų remti mažų ir vidutinio dydžio įmonių augimą, didinti jų konkurencingumą, numatyti priemones tokių įmonių ryšiams stiprinti, bendradarbiavimui su vyriausybėmis agentūromis gerinti.

Darbdavių ir darbuotojų organizacijų vaidmuo

Mažos ir vidutinio dydžio įmonės ir jų darbuotojai turėtų būti skatinami siekti, kad jų interesams būtų tinkamai atstovaujama. Darbdavių ir darbuotojų organizacijos turėtų išplėsti savo narystės bazę, įtraukdamos ir mažas bei vidutinio dydžio įmones.

Rekomendacijoje taip pat nurodoma, kad reikėtų skatinti tarptautinį bendradarbiavimą, keistis informacija, idėjomis, mokomąja medžiaga, metodika bei kitokia patirtimi, įgyta vykdant mažų ir vidutinio dydžio įmonių skatinimo politiką.

1.3. 182 konvencija ir 190 rekomendacija „Dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo ir neatidėliotinių veiksų jam panaikinti“, priimta Tarptautinės darbo konferencijos 87-ojoje sesijoje, vykusioje 1999 m. birželio mėn. Ženevoje

Prielaidos

TDO 1973 m. yra priėmusi 138 konvenciją „Dėl minimalaus įdarbinamojo asmens amžiaus“ (Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuota 1997 m.), kurios galutinis tikslas yra visiškai panaikinti vaikų darbą. Tačiau visuotinai pripažįstama, kad tam reikės laiko. Didėjantis tarptautinis susirūpinimas dėl ypač nepriimtinių vaikų darbo formų – vergų darbo, darbo pavojingomis ir rizikingomis sąlygomis, seksualinio išnaudojimo ir pan., privertė kurti naujas normas, kurios padėtų imtis veiksų nacionaliniu ir tarptautiniu mastu nepriimtinam vaikų darbui panaikinti.

Tikslai

Abiejų naujųjų dokumentų tikslas yra atkreipti dėmesį į pasaulyje egzistuojančias nepriimtinas vaikų darbo formas ir skatinti imtis neatidėliotinių ir veiksmingų priemonių kuo skubiau tokį darbą uždrausti ir panaikinti.

Taikymo sritis

Konvencijos ir Rekomendacijos nuostatos, kaip ir Jungtinių Tautų vaikų teisių konvencija bei 138 konvencija „Dėl minimalaus įdarbinamojo amžiaus“, taikoma visiems vaikams iki 18 metų.

Turinys

- Konvencija pirmą kartą apibrėžia, kas yra nepriimtinas vaikų darbas. Tai:*
- visokių rūšių vergija bei panaši į vergijų praktika, prekyba vaikais, prievartinis ar privalomasis darbas, skolinė priklausomybė ir pan.;*
  - prievartinis ar privalomasis vaikų šaukimas dalyvauti ginkluotuose konfliktuose;*
  - vaikų išnaudojimas prostitucijos tikslais, pornografijos leidinių gamybai arba pornografiniams renginiams;*
  - vaikų išnaudojimas nelegaliai veiklai, ypač narkotikų gamybai bei gabenimui;*

– visoks darbas, kuris gali pakenkti vaikų sveikatai, saugumui ar moralei.

Konvenciją ratifikavusios valstybės privalo skubos tvarka rengti ir vykdyti programas, kad būtų išaiškintas ir panaikintas nepriimtinas vaikų darbas, bei nustatyti atitinkamą Konvencijos nuostatų įgyvendinimo tvarką. Tai turi būti daroma konsultuojantis su darbdavių ir darbuotojų organizacijų atstovais. Be to, turi būti imamasi atitinkamų prevencijos priemonių, o išlaisvintiems iš tokio darbo vaikams, jei reikia, turi būti suteikiama reabilitacinė pagalba. Jiems turi būti užtikrinta galimybė gauti nemokamą pagrindinį išsimokslinimą ir, jei yra galimybių, profesinį mokymą. Turi būti nustatyti vaikai, atsidūrę padidėjusios rizikos sąlygose, ypač atkreipiant dėmesį į mergaites kaip į labiau pažeidžiamą vaikų grupę.

Konvencija ragina stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą socialinės ir ekonominės raidos, skurdo mažinimo, mokymo ir švietimo srityse, kad kuo greičiau būtų pasiektas galutinis tikslas – panaikintas nepriimtinas vaikų darbas. Valstybės, Organizacijos narės, turi imtis atitinkamų priemonių padėti viena kitai, kad Konvencijos nuostatos būtų kuo veiksmingiau įgyvendintos.

Ryšys su 138 konvencija „Dėl minimalaus įdarbinamojo amžiaus“ bei kitais dokumentais

Naujoji Konvencija remiasi 138 Konvencijos nuostatomis, taip pat TDO 1930 m. 29 konvencija „Dėl priverstinio ar privalomojo darbo“, Jungtinių Tautų vaikų teisių konvencija, kitais tarptautiniais dokumentais, skirtais vergų darbui bei panašiai į vergiją praktikai panaikinti. 182 Konvencija yra specifiskesnė, kaip prioritetą ji numato kuo skubesnį „nepriimtino“ vaikų darbo uždraudimą ir panaikinimą. Ji apibrėžia, kas yra nepriimtinas vaikų darbas, o kartu leidžia gana lanksčiai atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes, nustatyti vaikų sveikatai, saugumui ar moralei pavojingų darbų sąrašus.

Išskirtinis 182 Konvencijos tikslas – nedelsiant panaikinti nepriimtina vaikų darbą.

Teisinė ir praktinė nepriimtino vaikų darbo reguliavimo būklė Lietuvoje

182 Konvencijos nuostatų sritį Lietuvoje reguliuoja įstatymai: Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas ir Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, garantuojantis vaikų iki 16 metų privalomą nemokamą mokymą valstybinėse ir savivaldybių bendrojo lavinimo, profesinėse ir aukštesniosiose mokyklose. Be to, Lietuva yra ratifikavusi Jungtinių Tautų vaikų

teisių konvenciją, TDO 138 konvenciją „Dėl minimalaus įdarbinamojo amžiaus“, 29 konvenciją „Dėl priverstinio ar privalomojo darbo“.

Suprantant 182 konvencijos „Dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo ir neatidėliotinių veiksmų jam panaikinti“ svarbą, Konvencijos tekstas buvo pateiktas išnagrinėti Valstybinei darbo inspekcijai, Vaikų teisių apsaugos tarnybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Teisės institutui, Švietimo ir mokslo, Vidaus reikalų, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijų skyriams (pagal kompetenciją). Minėtų institucijų pateikta informacija buvo apibendrinta ir apsarstyta Trišalių konsultacijų nuolatinės komisijos tarptautinėms darbo normoms įgyvendinti posėdyje. Konstatuota, kad Konvencijos nuostatos iš esmės atitinka Lietuvoje galiojančias teisės normas, tačiau, norint ratifikuoti Konvenciją, prieš tai reikėtų atlikti kai kuriuos parengiamuosius darbus, stengiantis sudaryti prielaidas Konvencijai taikyti:

- konsultuojantis su socialiniais partneriais peržiūrėti ir, jei reikia, papildyti Vyriausybės nutarimu patvirtintą „Asmenims iki 18 metų draudžiamų dirbti darbų, kenksmingų ir pavojingų veiksmų sąrašą ir asmenų nuo 13 iki 14, nuo 14 iki 16 ir nuo 16 iki 18 metų darbo sąlygų ir įdarbinimo tvarką“ (Konvencijos 3, 4 straipsniai ir 7 straipsnio 2 dalies a) punktą);
- konsultuojantis su atitinkamomis Vyriausybės institucijomis ir darbdavių bei darbuotojų organizacijomis rengti ir pirmumo tvarka vykdyti nepriimtino vaikų darbo panaikinimo programas (Konvencijos 6 straipsnis);
- turėtų būti sukurta ir įdiegta speciali išlaisvintų iš nepriimtino darbo vaikų reabilitavimo ir socialinės integracijos programa;
- Konvencijoje nurodyta, kad valstybės narės įsipareigoja užtikrinti vaikams, išlaisvintiems iš nepriimtino darbo, galimybę gauti nemokamą pagrindinį išsimokslinimą ir, jei leidžia galimybės, profesinį mokymą (Konvencijos 7 straipsnio 2 dalies c) punktą). Tai iš esmės garantuoja Lietuvos Respublikos Konstitucija, tačiau Švietimo įstatymas to nereglamentuoja. Turėtų būti sukurta teisinė šios nuostatos įgyvendinimo tvarka.
- Konvencijoje rekomenduojama atkreipti dėmesį į ypatingą mergaičių teisių pažeidžiamumą. Tai Lietuvos Respublikos teisėje nėra detalizuota (Konvencijos 7 straipsnio 2 dalies e) punktą). Reikėtų kaupti statistikos duomenis, segreguotus lyčių pagrindu.
- Turi būti paskirta institucija, atsakinga už Konvencijos nuostatų įgyvendinimo priežiūrą (Konvencijos 7 straipsnio 3 dalis). Lietuvoje vaikų teises gina Vaikų teisių apsaugos tarnyba prie SADM bei savivaldybių miestų/rajonų vaikų teisių apsaugos tarnybos ir, kiek tai susiję su darbo

---

santykiais, Valstybinė darbo inspekcija. Reikėtų papildyti ir patikslinti Vaikų teisių apsaugos tarnybos veiklą reglamentuojančius teisės aktus.

190 rekomendacija „Dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo ir neatidėliotinių veiksmų jam panaikinti“

190 Rekomendacija apibrėžia, kokie darbai turėtų būti laikomi vaikams pavojingi arba rizikingi, rekomenduoja, kokios veiksmų programos turėtų būti kuriamos ir įgyvendinamos, norint pasiekti Konvencijos tikslus, išvardija kitokias priemones, kurių reikėtų imtis nepriimtinam vaikų darbui kuo skubiau uždrausti ir panaikinti.

2. LIETUVOS RESPUBLIKOS DELEGATŲ BALSAVIMO DĖL DOKUMENTŲ, PRIIMTŲ TDO KONFERENCIJOS 86-OJOJE IR 87-OJOJE SESIJOSE 1998 IR 1999 M. REZULTATAI

189 rekomendacija „Dėl bendrųjų sąlygų darbo vietų kūrimui mažose ir vidutinio dydžio įmonėse skatinti“.

Iš viso: Už: 403
Prieš: 0
Susilaikė: 4
Kvorumas: 264
Lietuva: Darbdaviai: už
Darbuotojai: už
Vyriausybė: už

182 konvencija „Dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo ir neatidėliotinių veiksmų jam panaikinti“.

Iš viso: Už: 415
Prieš: 0
Susilaikė: 0
Kvorumas: 267
Lietuva: Darbdaviai: už
Darbuotojai: už
Vyriausybė: už

190 rekomendacija „Dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo ir neatidėliotinių veiksmų jam panaikinti“.

Iš viso: Už: 382
Prieš: 0
Susilaikė: 0
Kvorumas: 267
Lietuva: Darbdaviai: už
Darbuotojai: už
Vyriausybė: už

PRANEŠIMŲ (ATASKAITŲ) DĖL RATIFIKUOTŲ KONVENCIJŲ VYKDYMO PAVYZDŽIAI

I pavyzdys. 1981 m. konvencijos Nr. 154 „Dėl kolektyvinių derybų skatinimo“, kurios ratifikavimas įregistruotas Lietuvos Respublikos Seimo 1994 m. birželio 23 d. nutarimu Nr. I-507 įgyvendinimo ataskaita (šios Konvencijos ataskaitos rengimo forma pateikta 7.1 skirsnyje), pateikta 1999 metais.

I. Šios Konvencijos nuostatos Lietuvos Respublikoje įtvirtintos Lietuvos Respublikos įstatymais ir kitais teisės aktais.

Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų, atitinkančių Konvencijos dėl kolektyvinių derybų skatinimo nuostatas, sąrašas:

1991 m. balandžio 4 d. Lietuvos Respublikos kolektyvinių susitarimų ir sutarčių įstatymas Nr. I-1201;

1991 m. lapkričio 21 d. Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymas Nr. I-2018;

1992 m. kovo 17 d. Lietuvos Respublikos kolektyvinių ginčų nagrinėjimo įstatymas Nr. I-2386;

2000 m. birželio 20 d. Lietuvos Respublikos darbo ginčų nagrinėjimo įstatymas Nr. VIII-1742.

II. Lietuvos teisinėje sistemoje Konvencija taikoma kaip ir visi įstatymai. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad „Tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas, yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis“, o 1991 m. gegužės 12 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“ 12 straipsnyje teigiama, jog „Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys turi Lietuvos Respublikos teritorijoje įstatymo galią“.

1 straipsnis

Remiantis Lietuvos Respublikos policijos įstatymo 8 straipsniu, Lietuvos Respublikos laikinojo vidaus tarnybos įstatymo 7 straipsniu, policijos pareigūnai, vidaus tarnybos darbuotojai gali steigti profesines sąjungas ir kitus susivienijimus, tenkinančius jų profesinius, kultūrinius ir socialinius poreikius. Jie yra valstybės tarnybos pareigūnai, todėl kolektyvinės sutartys su jais nesudaromos. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos orga-

nizavimo ir karo tarnybos įstatymas (1998 m. gegužės 5 d. Nr. VIII-723) numato, jog „kariai gali dalyvauti visuomeninių organizacijų, draugijų, klubų ir kitų nepolitinių susivienijimų veikloje, taip pat kitokioje nepolitinėje veikloje, kuria siekiama puoselėti moralines, tautines, patriotines ir pilietines demokratines vertybes, jei dalyvavimas tokioje veikloje netrukdo vykdyti tiesioginių kario pareigų“. Lietuvos Respublikos kolektyvinių ginčų nagrinėjimo įstatymas draudžia streikuoti vidaus reikalų, krašto apsaugos ir krašto saugumo sistemose.

Todėl Lietuvos Respublikoje visos šioje Konvencijoje numatytos garantijos gali būti taikomos ginkluotosioms pajėgoms ir policijai. Policijoje profsąjungos kuriasi vis aktyviau: įkurta Lietuvos vidaus reikalų sistemos respublikinė profesinė sąjunga (susivienijimas), kuri vienija: Vilniaus miesto policijos darbuotojų, Šiaulių pasienio policijos rinktinės jungtinę, Šiaulių vyriausio policijos komisariato darbuotojų, Jurbarko rajono vidaus reikalų sistemos darbuotojų profesinę sąjungą; Klaipėdos pakrančių apsaugos rinktinės, Šilutės raj. policijos įstaigų darbuotojų bei Mažeikių raj. policijos komisariato profesines sąjungas. Pridedame jų veiklą įteisinančius Lietuvos vidaus reikalų sistemos respublikinės profesinės sąjungos įstatus, taip pat ištrauką iš Tarnybos Lietuvos Respublikos policijoje įstatymo projekto, kuris šiuo metu derinamas su atskiromis žinybomis.

2 straipsnis

„Kolektyvinės derybos“ įteisintos Kolektyvinių susitarimų ir kolektyvinių sutarčių įstatyme, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Darbdavių ir profesinių sąjungų organizacijų susitarimą dėl trišalio bendradarbiavimo, kurį pasirašė 1999 m. vasario 11 d.

3 straipsnis

Lietuvos Respublikoje darbuotojų atstovai, nurodyti 1971 m. konvencijos Nr. 135 „Dėl darbuotojų atstovų gynimo ir jiems teikiamų galimybių įmonėje“ 3 straipsnio b papunktyje kol kas nėra įteisinti.

Atsižvelgiant į Tarptautinės darbo organizacijos konvencijų nuostatas, parengtame Darbo kodekso projekte (pridedame ištrauką iš Kodekso) numatyti ir darbuotojų išrinkti atstovai, kuriems suteikiamos tokios pat kaip ir profsąjungoms teisės atstovauti darbuotojams, juos ginti, vesti derybas ir kt.

5 straipsnis

Kolektyvinio susitarimo ir sutarties sudarymo ir vykdymo organizaciniams teisiniams pagrindams reguliuoti 1991 m. priimtas Lietuvos Respublikos kolektyvinių susitarimų ir sutarčių įstatymas.

Kolektyvinė sutartis sudaroma įmonėse, įstaigose, organizacijose, kuriose su darbuotojais sudaromos darbo sutartys, neatsižvelgiant į nuosavybės formas ir į tai, ar įmonė yra juridinis asmuo, taip pat Lietuvos Respublikoje veikiančiose bendrose su kitomis valstybėmis bei užsienio valstybių įmonėse, neatsižvelgiant į darbuotojų skaičių. Kolektyvinės sutarties šalių atstovai yra įmonėje, įstaigoje, organizacijoje veikiančios profesinės sąjungos (ar jų susitarimu sudaryta jungtinė profesinių sąjungų atstovybė) ir darbdavys ar jo įgalioti atstovai.

Darbuotojų kolektyvo susirinkimą (konferenciją) dėl kolektyvinės sutarties sudarymo, pakeitimo ar papildymo turi teisę sušaukti profsąjunga, kai yra kelios profsąjungos – jungtinė profsąjungų atstovybė, pateikusi raštišką pareiškimą, taip pat darbdavys.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos kolektyvinių susitarimų ir sutarčių įstatymo 14 straipsniu, teisė vesti derybas dėl kolektyvinės sutarties sudarymo suteikiama abiejų šalių atstovams.

Kolektyvinės sutarties projekto rengimo ir derybų vedimo tvarką nustato šalių atstovai bendru susitarimu ir tai įformina protokolu.

Iki derybų pradžios šalių atstovai surenka darbuotojų pasiūlymus, reikiamą informaciją apie įmonės ekonominę, finansinę ir socialinę padėtį bei darbo sąlygas. Šią informaciją privalo pateikti darbdavys ir darbuotojų atstovai.

Minėto įstatymo 15 straipsnyje nustatyta, kad šalių atstovai vienos iš jų reikalavimu privalo pradėti derybas kolektyvinei sutarčiai sudaryti. Derybos prasideda per 10 dienų arba per kitą šalių sutartą laikotarpį.

Kolektyvinės sutarties šalių atstovai rengia kolektyvinės sutarties projektą atsižvelgdami į darbuotojų siūlymus ir derybų susitarimus.

Projektas turi būti aptartas šalių atstovų nustatyta tvarka darbuotojų grupėse (struktūriniuose padaliniuose) ir pateiktas svarstyti darbuotojų kolektyvo susirinkimui (konferencijai).

Jei kolektyvinės sutarties projektui nepritarta, šalių atstovai, atsižvelgdami į nurodytas pastabas ir pasiūlymus, jį pataiso bei papildo ir per 15 dienų pakartotinai pateikia darbuotojų kolektyvo susirinkimui (konferencijai) svarstyti.

Kolektyvo susirinkimui (konferencijai) pritarus kolektyvinės sutarties projektui, šalių atstovai ne vėliau kaip per 3 dienas kolektyvinę sutartį pasirašo.

7 straipsnis

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos kolektyvinių susitarimų ir sutarčių įstatymu, kolektyvinio susitarimo šalys yra profesinės sąjungos, jų susivie-

nijimai ir Lietuvos Respublikos Vyriausybė, ministerijos, darbdaviai, jų organizacijos ar susivienijimai.

Kolektyvinis susitarimas gali būti sudaromas tarp profesinių sąjungų, jų susivienijimų ir ūkinių asociacijų, sąjungų, koncernų bei kitokių susivienijimų valdymo organų.

Kolektyvinis susitarimas sudaromas dėl darbuotojų, kuriems atstovauja profesinės sąjungos arba jų susivienijimai, užimtumo, perkvalifikavimo, darbo organizavimo, darbo apmokėjimo, saugos darbe, ekonominių ir socialinių priemonių bei papildomų garantijų.

Kolektyvinio susitarimo turinį, sudarymo, pateikimo, papildymo tvarką, galiojimo terminus ir kitus su tuo susijusius klausimus nustato šalys abipusiu susitarimu.

Nesutarimai ir ginčai dėl kolektyvinio susitarimo sudarymo arba vykdymo sprendžiami Lietuvos Respublikos kolektyvinių ginčų reguliavimo įstatymo nustatyta tvarka.

Pratęsiant 1995 m. gegužės 5 d. pasirašytą Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Profesinių sąjungų ir Darbdavių organizacijos susitarimą dėl trišalės partnerystės, 1999 m. vasario 11 d., ir siekiant efektyviau derinti šalių interesus sprendžiant socialines, ekonomines ir darbo problemas, susitarimas buvo atnaujintas.

III. Kaip taikomi šios Konvencijos nuostatas atitinkantys įstatymai ir kiti teisės aktai, kontroliuoja Valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

IV. Teismai sprendimų dėl pagrindinių klausimų, susijusių su šios Konvencijos nuostatų taikymu, nebuvo priėmę.

V. Remiantis TDO Konstitucijos 32 straipsnio 2 dalimi, šios ataskaitos kopijos išsiųstos:

- Lietuvos pramonininkų konfederacijai,
- Lietuvos verslininkų asociacijai,
- Lietuvos profesinių sąjungų susivienijimui,
- Lietuvos darbininkų sąjungai,
- Lietuvos darbo federacijai,
- Lietuvos profesinių sąjungų centrui.
- Lietuvos vidaus reikalų sistemos respublikinei profesinei sąjungai.

Pastabų ir siūlymų iš minėtų organizacijų negauta.

2 pavyzdys. 1949 m. konvencijos Nr. 98 „Dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas principų taikymo“ įgyvendinimo ataskaita, pateikta 1999 metais.

I. Visos Konvencijos nuostatos turi įstatymo galią įprastinėje teisėje ir praktikoje. Remiantis Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl tarptautinių sutarčių“ 12 straipsniu, Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys turi įstatymų galią.

II. Šios Konvencijos straipsnius garantuoja:

Lietuvos Respublikos Konstitucija;

Lietuvos Respublikos darbo sutarties įstatymas;

Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymas;

Lietuvos Respublikos kolektyvinių susitarimų ir sutarčių įstatymas;

Lietuvos Respublikos kolektyvinių ginčų reguliavimo įstatymas;

Lietuvos Respublikos visuomeninių organizacijų įstatymas;

Lietuvos Respublikos policijos įstatymas;

Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas;

Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymas.

1 straipsnis

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje Lietuvos Respublikos piliečiams garantuojama teisė laisvai jungtis į bendrijas, politines partijas, asociacijas, be to, leidžiama laisvai kurtis ir veikti profesinėms sąjungoms.

Vadovaujantis Profesinių sąjungų įstatymo 10 straipsnio 2 dalimi, darbdaviui (jo įgaliotam atstovui) draudžiama daryti įtaką, priimant į darbą, arba siūlyti išlaikyti darbo vietą, reikalaujant, kad darbuotojas nestotų į profesinę sąjungą arba išstotų iš jos.

Darbdaviui (jo įgaliotam atstovui) draudžiama organizuoti ar finansuoti organizacijas, siekiančias trukdyti ar kontroliuoti profesinių sąjungų veiklą.

2 straipsnis

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymo 10 straipsniu, profesinės sąjungos yra nepriklausomos nuo darbdavio ar jo įgalioto atstovo. Darbdaviui, jo įgaliotajam atstovui draudžiama daryti įtaką priimant į darbą arba siūlyti išlaikyti darbo vietą, reikalaujant, kad darbuotojas nestotų į profesinę sąjungą ar išstotų iš jos, taip pat draudžiama organizuoti ir finansuoti organizacijas, siekiančias trukdyti profesinių sąjungų veiklą, ją nutraukti ar kontroliuoti. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymo 3 straipsniu, profesinės sąjungos Lietuvos Respublikoje veikia laisvai ir savarankiškai. Visos profesinės sąjungos turi lygias teises. Jos turi teisę parengti savo veiklos įstatus ir regla-

mentus, laisvai rinkti savo atstovus, organizuoti savo aparatą ir veiklą bei numatyti savo veiklos programą.

Valstybės institucijoms, darbdaviams, jų įgaliotiems atstovams, įmonės, įstaigos, organizacijos valdymo organams, administracijai, pareigūnams, politinėms partijoms ir kitoms visuomeninėms organizacijoms draudžiama kištis į profesinių sąjungų vidaus reikalus. Asmenys, trukdantys teisėtą profesinių sąjungų veiklą, atsako pagal įstatymus.

Profesinių sąjungų veikla negali būti administracine tvarka nutraukta ar laikinai sustabdyta.

3 ir 4 straipsniai

Kolektyvinio susitarimo ir sutarties sudarymo ir vykdymo organizaciniams teisiniams pagrindams reguliuoti 1991 m. balandžio 4 d. priimtas Lietuvos Respublikos kolektyvinių susitarimų ir sutarčių įstatymas.

Kolektyvinė sutartis sudaroma įmonėse, įstaigose, organizacijose, kuriose su darbuotojais sudaromos darbo sutartys neatsižvelgiant į nuosavybės formas ir į tai, ar įmonė yra juridinis asmuo, taip pat Lietuvos Respublikoje veikiančiose bendrose su kitomis valstybėmis bei užsienio valstybių įmonėse, neatsižvelgiant į darbuotojų skaičių. Vesti derybas dėl kolektyvinės sutarties sudarymo turi teisę abi šalys (profesinės sąjungos, jų susivienijimai, darbdaviai, jų organizacijos ir susivienijimai).

5 straipsnis

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos policijos įstatymo 8 straipsniu, Lietuvos Respublikos laikinojo vidaus tarnybos įstatymo 7 straipsniu, policijos pareigūnai, vidaus tarnybos darbuotojai gali steigti draugijas, klubus, profesines sąjungas ir kitus susivienijimus, tenkinančius jų profesinius, kultūrinius ir socialinius poreikius. Jie yra valstybės tarnybos pareigūnai, todėl su jais nesudaromos kolektyvinės sutartys. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas (1998 m. gegužės 5 d., Nr. VIII–723) numato, jog „kariai gali dalyvauti visuomeninių organizacijų, draugijų, klubų ir kitų nepolitinių susivienijimų veikloje, taip pat kitokioje nepolitinėje veikloje, kuria siekiama puoselėti moralines, tautines, patriotines ir pilietines demokratines vertybes, jei dalyvavimas tokioje veikloje netrukdo vykdyti tiesioginių kario pareigų“. Lietuvos Respublikos kolektyvinių ginčų nagrinėjimo įstatymas draudžia streikuoti vidaus reikalų, krašto apsaugos ir krašto saugumo sistemose.

6 straipsnis

Dėl šios Konvencijos netaikymo valstybės tarnautojams, dalyvaujantiems valdant valstybę.

Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymu išskiriamos viešojo administravimo, statutinių, politinio pasitikėjimo bei paslaugų valstybės tarnautojų kategorijos. Nors ši Konvencija netaikoma viešojo administravimo valstybės tarnautojams, tačiau Lietuvos Respublikoje jiems nedraudžiama dalyvauti profesinių sąjungų organizacinėje veikloje, būti profsąjungų, organizacijų arba susivienijimų nariais. Tik Kolektyvinių susitarimų ir kolektyvinių sutarčių įstatymo 8 straipsnyje numatyta, jog kolektyvinės sutartys su jais nesudaromos. Kad ši konvencija netaikoma viešojo administravimo valstybės tarnautojams, gali nustatyti įstatymai ir statutai.

III. Lietuvos Respublikos teismai nėra priėmę sprendimų, apimančių esminius su šia Konvencija susijusius klausimus.

IV. Bendrųjų pastabų nepareikšta.

V. Vadovaujantis TDO Konstitucijos 32 straipsnio 2 dalimi, šios ataskaitos kopijos išsiųstos:

Lietuvos pramonininkų konfederacijai,

Lietuvos verslo darbdavių konferencijai;

Lietuvos profesinių sąjungų susivienijimui,

Lietuvos darbininkų sąjungai,

Lietuvos darbo federacijai,

Lietuvos profesinių sąjungų centrui.

Lietuvos vidaus reikalų sistemos respublikinei profesinei sąjungai.

3 pavyzdys. 1971 m. konvencijos Nr. 135 „Dėl darbuotojų atstovų gynimo ir jiems teikiamų galimybių įmonėje“, kurios ratifikavimas įregistruotas Lietuvos Respublikos Seimo 1994 m. birželio 23 d. nutarimu Nr. I-507, įgyvendinimo ataskaita, pateikta 1999 metais.

I. Šios Konvencijos nuostatos Lietuvos Respublikoje turi Lietuvos Respublikos įstatymų galią.

Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų, atitinkančių konvencijos Nr. 135 „Dėl darbuotojų atstovų gynimo ir jiems teikiamų galimybių įmonėje“ nuostatas, sąrašas:

Lietuvos Respublikos Konstitucija;

1991 m. lapkričio 21 d. Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymas Nr. I-2018;

1991 m. balandžio 4 d. Lietuvos Respublikos kolektyvinių susitarimų ir sutarčių įstatymas Nr. I-1201;

1992 m. kovo 17 d. Lietuvos Respublikos kolektyvinių ginčų reguliavimo įstatymas Nr. I-2386.

II. Lietuvos teisės sistemoje Konvencija Nr. 135 taikoma kaip ir visi įstatymai. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad „Tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas, yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis“, o 1991 m. gegužės 12 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“ 12 straipsnyje sakoma, jog „Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys turi Lietuvos Respublikos teritorijoje įstatymo galią“.

1 straipsnis

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymo 3 straipsnio 2 ir 3 dalimis, valstybės organams, darbdaviams, jų įgaliotiems atstovams, įmonės, įstaigos, organizacijos valdymo organams, administracijai, pareigūnams, politinėms partijoms ir kitoms visuomeninėms organizacijoms draudžiama kištis į profesinių sąjungų vidaus reikalus. Asmenys, trukdantys teisėtą profesinių sąjungų veiklą, atsako pagal įstatymus.

Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 138 straipsnyje nustatyta, kad kliudymas teisėtai profesinių sąjungų veiklai ir jų organų veiklai, baudžiamas pataisos darbais iki vienerių metų arba bauda.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 41 straipsnyje nustatyta, kad darbo įstatymų pažeidimas užtraukia baudą darbdaviams ar jų įgaliotiems asmenims nuo 200 iki 10 000 litų.

Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymo 10 straipsnyje nustatyta, kad profesinės sąjungos yra nepriklausomos nuo darbdavio bei jo įgalioto atstovo. Darbdaviui, jo įgaliotam atstovui draudžiama daryti įtaką, priimančią darbą, arba siūlyti išlaikyti darbo vietą, reikalaujant, kad darbuotojas nestotų į profesinę sąjungą ar išstotų iš jos. Darbdaviui, jo įgaliotam atstovui draudžiama organizuoti ir finansuoti organizacijas, siekiančias trukdyti profesinių sąjungų veiklą, ją nutraukti ar kontroliuoti.

2 straipsnis

Vadovaujantis Profesinių sąjungų įstatymo 13 straipsniu, darbo, ekonominius, socialinius klausimus darbdavys privalo spręsti, suderinęs su profesinės sąjungos organais. Darbdavys privalo užtikrinti profesinių sąjungų veiklos sąlygas, numatytas kolektyvinėse ir kitose jų tarpusavio sutartyse.

Profesinių sąjungų įstatymo 17 straipsnyje nustatyta, kad profesinės sąjungos turi teisę kontroliuoti, kaip darbdavys laikosi ir vykdo su jų atstovaujama darbuotojų teisėmis ir interesais susijusius darbo, ekonominius ir

socialinius įstatymus, kolektyvines sutartis ir susitarimus. Šiems tikslams profesinės sąjungos gali turėti inspekcijas, teisinės pagalbos tarnybas ir kitas institucijas. Profesinės sąjungos įgalioti asmenys, vykdydami minėtas kontrolės funkcijas, turi teisę nekliudomi lankytis įmonėse, įstaigose, organizacijose, kuriose dirba tos profesinės sąjungos atstovaujami darbuotojai, ir susipažinti su dokumentais, darbo, ekonominių ir socialinių sąlygų klausimais.

Be to, profesinės sąjungos ir jų susivienijimai iš valstybės organų ir organizacijų turi teisę gauti savo veiklai reikalingą informaciją darbo, ekonominiams ir socialiniams klausimais, kurią valstybės organai ir organizacijos privalo joms pateikti.

3 straipsnis

Pagal nacionalinius įstatymus šiuo metu Lietuvos Respublikoje įteisinta tik profesinių sąjungų veikla (Profesinių sąjungų, Kolektyvinių susitarimų ir kolektyvinių sutarčių, Kolektyvinių ginčų įstatymai). Kolektyvo išrinkti darbuotojų atstovai, kurie turi tokias pat atstovavimo teises kaip ir profesinės sąjungos, numatyti rengiamame Darbo kodekso projekte, kuris pateiktas Lietuvos Respublikos Seimui.

4 straipsnis

Profesinių sąjungų įstatyme nustatyta, kad Lietuvos Respublikos piliečiai, taip pat kiti asmenys, nuolat gyvenantys Lietuvoje, ne jaunesni kaip 14 metų, dirbantys pagal darbo sutartį arba kitais įstatymų numatytais pagrindais, turi teisę laisvai jungtis į profesines sąjungas ir dalyvauti jų veikloje.

Profesinės sąjungos gali steigtis profesiniu, pareiginiu, gamybiniu, teritoriniu ar kitais pačių profesinių sąjungų nustatytais principais.

Profesinių sąjungų įstatymo taikymo ypatybės krašto apsaugos, policijos, valstybės saugumo ir kitose organizacijose gali būti nustatytos šių organizacijų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose ar jų straipsniuose.

5 straipsnis

Įmonėje gali veikti kelios profesinės sąjungos. Profesinės sąjungos turi teisę jungtis į įvairius susivienijimus. Susivienijimai kuriami tik laisvu profesinių sąjungų susitarimu ir jų iniciatyva. Profesinės sąjungos atstovauja savo nariams sudarydamos su darbdaviu kolektyvinę ar kitokias sutartis. Kolektyvinių susitarimų ir sutarčių įstatyme nustatyta, kad profesinėms sąjungoms nesutarus dėl profesinių sąjungų jungtinės atstovybės sudarymo, ginčas sprendžiamas visuotiniame įmonės darbuotojų susirinkime (konferencijoje) slaptu balsavimu. Teisę sudaryti kolektyvinę sutartį turi profesinė sąjunga, gavusi daugiausiai balsų.

III. Teismai sprendimų dėl esminių klausimų, susijusių su šios Konvencijos nuostatų taikymu, nebuvo priėmę.

IV. Šios Konvencijos nuostatos taikomos vadovaujantis I ataskaitos da-

lyje nurodytais įstatymais. Kaip taikomi Konvencijos nuostatas atitinkantys įstatymai ir kiti teisės aktai, kontroliuoja Valstybinė darbo inspekcija. Esant Lietuvos Respublikos Konstitucijos pažeidimų, sustabdyti arba nutraukti profesinės sąjungos veiklą gali tik teismas.

V. Vadovaujantis Tarptautinės darbo organizacijos konstitucijos 32 straipsnio 2 dalimi, šios ataskaitos kopijos išsiųstos:

- Lietuvos pramonininkų konfederacijai,
- Lietuvos verslininkų asociacijai,
- Lietuvos profesinių sąjungų susivienijimui,
- Lietuvos darbininkų sąjungai,
- Lietuvos darbo federacijai,
- Lietuvos profesinių sąjungų centrai.
- Lietuvos vidaus reikalų sistemos respublikinei profesinei sąjungai.

Pastabų ir pasiūlymų iš minėtų organizacijų negauta.

4 pavyzdys. 1957 m. konvencijos Nr. 105 „Dėl priverstinio darbo panaikinimo“ įgyvendinimo ataskaita, pateikta 1999 metais.

I. Lietuvos teisinėje sistemoje Konvencija taikoma kaip įstatymas. Konstitucijos 138 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad „Tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas, yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis“, o 1991 m. gegužės 12 d. įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“ 12 straipsnyje sakoma, jog „Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys turi Lietuvos Respublikos teritorijoje įstatymo galią“.

II. Konvencijos Nr. 105 nuostatas atitinkantys Lietuvos Respublikos teisės aktai:

- Lietuvos Respublikos Konstitucija,
- Lietuvos Respublikos bedarbių rėmimo įstatymas,
- Lietuvos Respublikos darbo sutarties įstatymas.

1 s t r a i p s n i s

Remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 48 straipsniu, kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą. Priverčiamasis darbas draudžiamas. Priverčiamuoju darbu nelaikoma tarnyba kariuomenėje ar ją pakeičianti alternatyvioji tarnyba, piliečių darbas karo, stichinės nelaimės, epidemijos

ar kitais ypatingais atvejais, taip pat įstatymo reguliuojamas teismo nuteistųjų darbas.

(a) paragrafas: asmenų, kurių pažiūros yra ideologiškai priešingos esamai politinei, socialinei ar ekonominei sistemai, atžvilgiu priverstinis arba privalomasis darbas kaip politinė prievarta arba auklėjimo priemonė, arba bausmė Lietuvos Respublikos įstatymuose nėra numatyta. Konstitucijos 25 straipsnyje numatyta, jog „žmogus turi teisę turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti. Laisvė reikšti įsitikinimus, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai. Laisvė reikšti įsitikinimus ir skleisti informaciją nesuderinama su nusikalstamais veiksmais – tautinės, rasinės, religinės ar socialinės neapykantos, prievartos bei diskriminacijos kurstymu, šmeižtu ir dezinformacija“.

Komiteto prašymą papildomai išaiškinti, kada taikomas Baudžiamojo kodekso 199³ straipsnis, atsakome, jog Lietuvos Respublikos teismai nėra priėmę nuosprendžių dėl šiame straipsnyje numatytų sankcijų grupinės veiklos organizacijoms už viešosios tvarkos pažeidimus. Tai nėra siejama su politinėmis pažiūromis ar pažiūromis, priešingomis politinėms, socialinėms ar ekonominėms pažiūroms.

(c) paragrafas: paaiškiname, kad Baudžiamojo kodekso 288 straipsnyje numatyta sankcija – laisvės atėmimas nėra susijęs su privalomu ar priverstiniu darbu. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos pataisos darbų kodekso 57 straipsniu, su asmenimis, atliekančiais laisvės atėmimo bausmę, dirbamas auklėjamasis darbas, kurio viena iš formų – individualus darbas, dirbamas atsižvelgiant į kiekvieno nuteistojo asmenybę, į nuteistojo padarytą nusikaltimą, amžių, išsilavinimą, profesiją ir kitas ypatybes. Visos darbo ir poilsio sąlygos nuteistiesiems nustatomos nepažeidžiant Lietuvos Respublikos įstatymų, išskyrus tai, kad jiems nesuteikiamos atostogos. Perkelti nuteistąjį toliau atlikti bausmę iš vienos kolonijos į kitą tos pačios režimo rūšies koloniją arba iš vieno kalėjimo į kitą leidžiama, jei nuteistasis serga arba iš esmės pasikeitus nuteistųjų dirbamo darbo mastui ar pobūdžiui. Be to, didėjant šalyje nedarbui, trūksta darbo ir įkalinimo įstaigose, todėl ten dirba tik norintieji.

Dėl Baudžiamojo kodekso 322 straipsnio.

Vadovaujantis Baudžiamojo kodekso 29 straipsniu, kuriame numatyta, jog pataisos darbai be laisvės atėmimo atliekami pagal teismo nuosprendį nuteistojo darbovietėje. Nuteisus pataisos darbais be laisvės atėmimo, iš

nuteistojo uždarbio į valstybės pajamas teismo nuosprendžiu išskaitoma nuo penkių iki dvidešimt procentų uždarbio. Pataisos darbų atlikimo laikas neįskaitomas į darbo stažą. Jeigu nuteistasis pataisos darbais be laisvės atėmimo, atlikdamas bausmę, sąžiningai dirbo ir pavyzdingai elgėsi, tai, jam atlikus bausmę, teismas visuomeninių organizacijų ar darbo kolektyvo prašymu gali pataisos darbų atlikimo laiką įskaityti į darbo stažą. Asmeniui, kuris dėl sveikatos būklės, amžiaus ar kitų priežasčių (nutraukė darbo santykius su šia darboviete ir niekur neįsidarbino) negali atlikti pataisos darbų, teismas turi teisę šią bausmę pakeisti bauda – skaičiuojant vieną minimalų gyvenimo lygį (MGL šiuo metu – 125 Lt) baudos už du pataisos darbų mėnesius arba lygtinai atleisti nuo bausmės prieš terminą.

Pataisos darbai be laisvės atėmimo kariams pakeičiami laikymu daboklėje iki dviejų mėnesių.

Jeigu asmuo, nuteistas pataisos darbais be laisvės atėmimo, piktybiškai vengia atlikti bausmę, teismas gali neatbūtąjį pataisos darbų laiką pakeisti laisvės atėmimo bausme tam pačiam laikui.

(d) paragrafas. Pagal galiojančius įstatymus už dalyvavimą streikuose bausmės, susijusios su priverstiniu darbu, nėra taikomos. Valstybės tarnybos įstatymas nustato, kad neleidžiama streikuoti, jeigu viešojo administravimo karjeros valstybės tarnautojas eina institucijos ar įstaigos padalinio vadovo ar aukštesnes pareigas arba jei tai draudžia įstatymai ar statutai.

2 s t r a i p s n i s

Kol kas nebuvo būtinybės imtis priemonių.

Asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą.

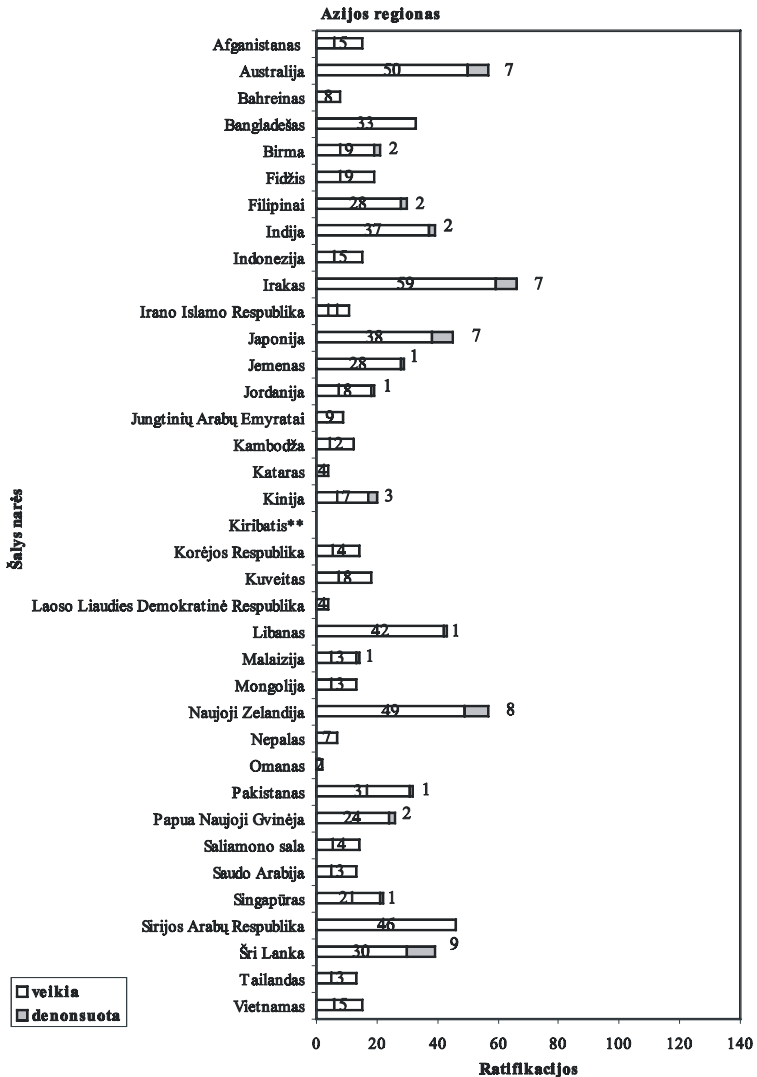
III. Tokios valdžios institucijos nėra.

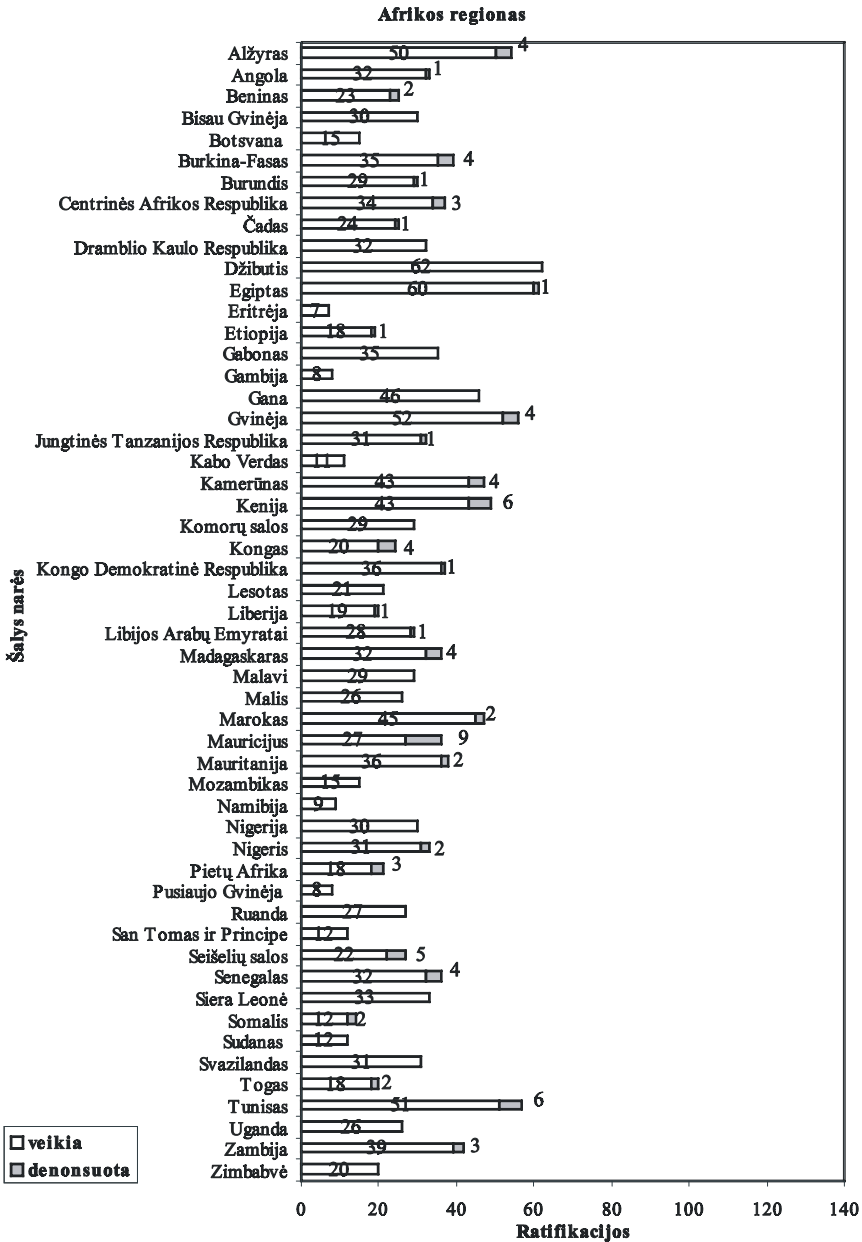
IV. Dėl Lietuvos Respublikos teismų, kurie priėmė nuosprendžius, apimančius 1 straipsnio (c) svarbiausius klausimus, pateikiami atskirai.

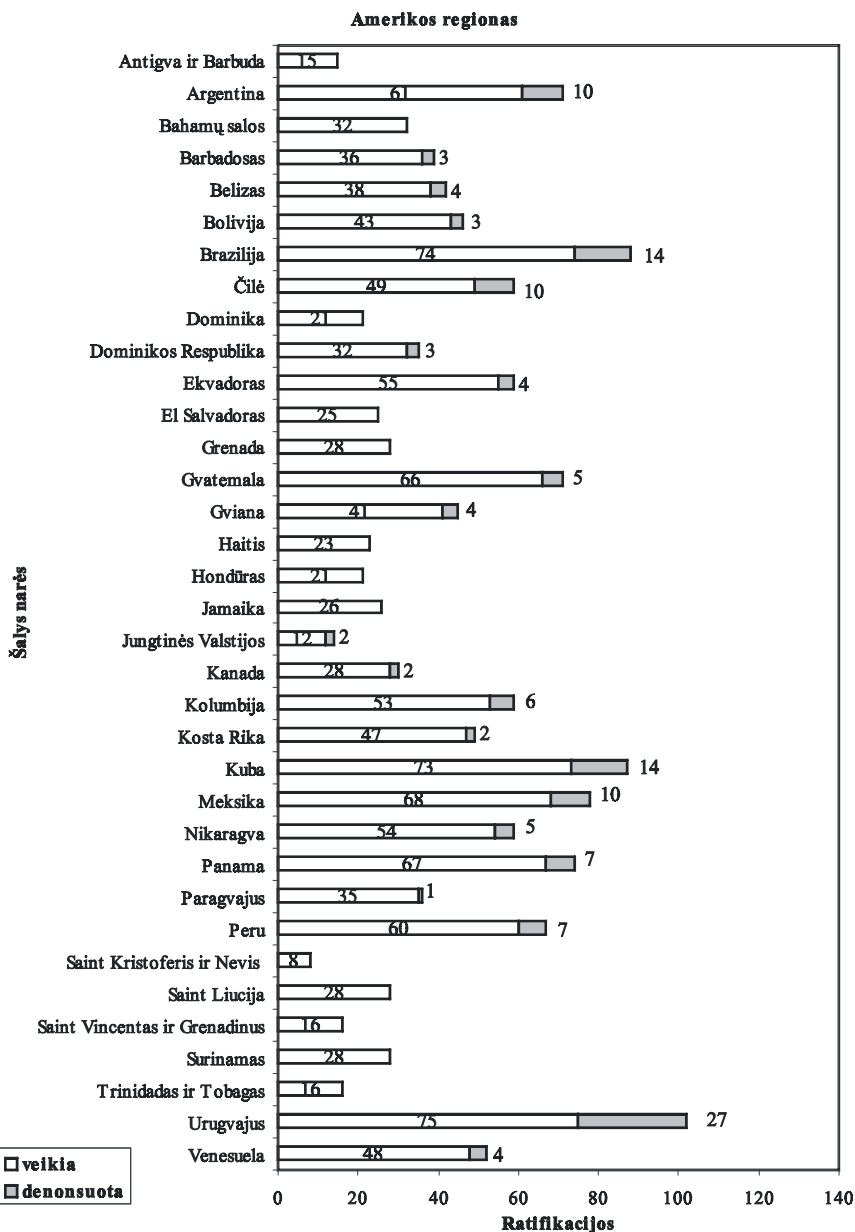
V.–VI. Klausimai šioms dalims nebuvo suformuluoti.

VALSTYBIŲ TARPTAUTINĖS DARBO ORGANIZACIJOS NARIŲ SĄRAŠAS IR RATIFIKUOTŲ KONVENCIJŲ SKAIČIUS

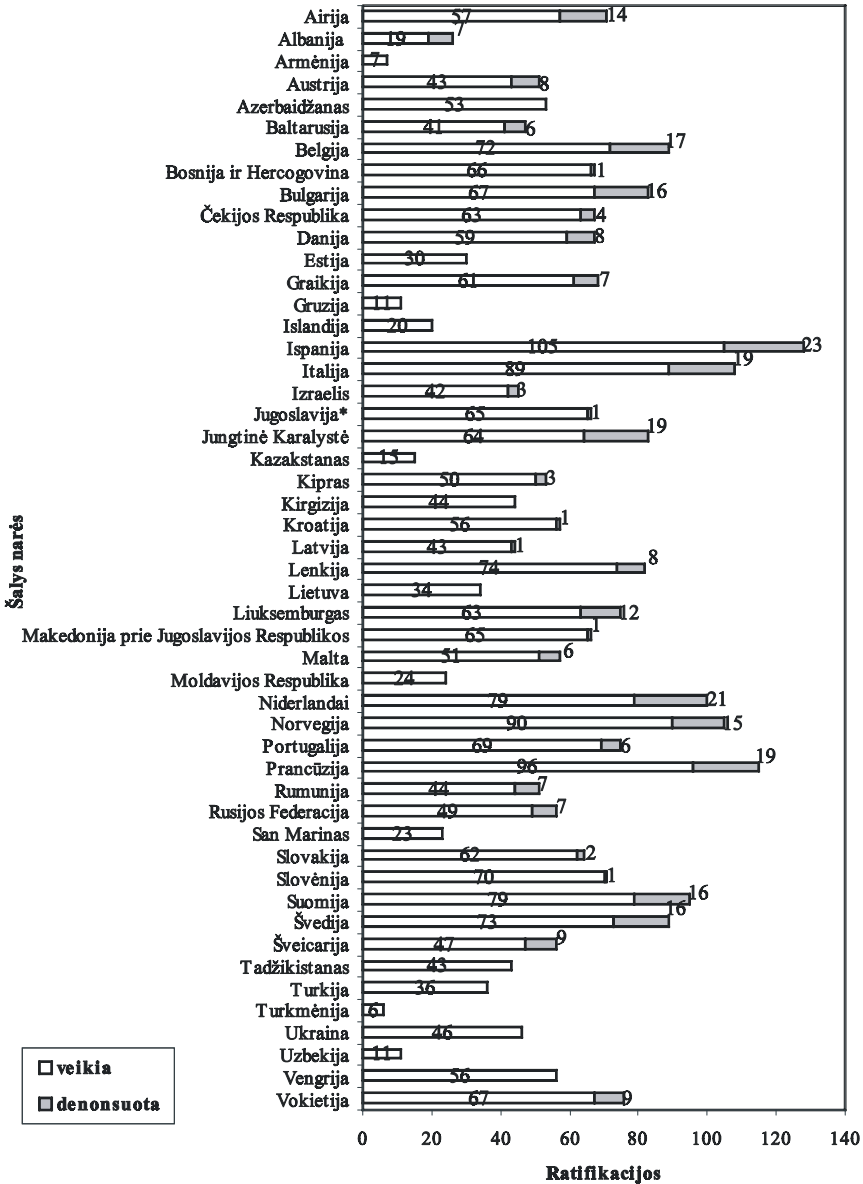

Europos regionas

SANTRAUKA

Lietuvos Respublika dalyvauja tarptautinėse organizacijose, jeigu tai neprieštarauja Valstybės interesams ir jos nepriklausomybei (Konstitucijos 136 str.). Tarptautinė darbo organizacija (TDO) yra specializuota Jungtinių Tautų organizacija. TDO narės yra 175 pasaulio valstybės. Nuo 1921 metų jos narė yra ir Lietuva. Narystė šioje organizacijoje atnaujinta nuo 1991 m. spalio 4 dienos. Iki 1940 metų Lietuva mažai prisidėjo nustatant tarptautinių darbo konvencijų (rekomendacijų) turinį. Atnaujinus narystę, Lietuvos delegacijos ne tik vyksta į TDO konferencijas ir dalyvauja jos rengiamose sesijose, bet ir reiškia savo nuomonę dėl konvencijų (rekomendacijų) priėmimo tikslingumo, svarsto Darbo biuro parengtus konvencijų (rekomendacijų) projektus, pateikia pastabų bei pasiūlymų.

Lietuvos interesams TDO atstovaujanti Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, remdamasi TDO klausimynais, išdėsto savo poziciją darbo, socialinės apsaugos ir kitais klausimais, teikia tarptautinių darbo normų diegimo nacionalinėje teisės sistemoje ataskaitas, kartu su darbdavių ir darbuotojų organizacijų atstovais dalyvauja konferencijų darbe ir bendruose su TDO projektuose.

Lietuva 1999 metais TDO konferencijoje pirmą kartą nuo savo narystės pradžios išrinkta į TDO Administracinę tarybą pavaduojančiaja nare 1999–2002 metų laikotarpiui. Vidurio ir rytų Europos šalių regioninė grupė vieneriems metams Lietuvą išrinko šios grupės koordinatorė. Lietuva yra ratiifikavusi 34 TDO konvencijas, iš jų 7 pagrindines konvencijas. Lietuva būdama TDO nare įsipareigoja laikytis principų, suformuluotų TDO Pagrindinių teisių ir principų darbe deklaracijoje.

Iki šiol nebuvo apibendrinta ir pateikta visuomenei informacija apie TDO ir Lietuvos glaudų bendradarbiavimą, kuriant ir diegiant tarptautinius darbo standartus, dalyvaujant TDO rengiamuose projektuose.

Darbas svarbus tuo, kad pirmą kartą, remiantis tarptautiniais darbo standartais, TDO ekspertų ir užsienio autorių darbais analizuojama TDO priimamų konvencijų (rekomendacijų) teisinė prigimtis ir vieta nacionalinėje teisės sistemoje. Ypač pabrėžiamas TDO trišalis bendradarbiavimas, pagrįstas nuolatinėmis sutelktomis tarptautinėmis pastangomis, kuriomis darbuotojų ir darbdavių atstovai, turėdami tokį pat statusą kaip ir atstovai

iš Vyriausybės, tarpusavyje susieti laisva diskusija ir demokratiniiais sprendimais, siekiant užtikrinti bendrą gerovę.

TDO konvencijų pripažinimo procesas, derinant valstybių narių valią, turi du aspektus: dėl elgesio taisyklių turinio ir dėl tos taisyklės, kaip tarptautinės teisės normos, pripažinimo. To pripažinimo procedūra turi savo ypatumų. TDO konvencijos (rekomendacijos) yra sprendimai, kurie primami Tarptautinės darbo konferencijos, dalyvaujant visų valstybių narių atstovams. Jie iš karto sprendžia tris klausimus: 1) dėl šių dokumentų teisinės prigimties; 2) dėl jų turinio; 3) dėl jų pripažinimo tarptautinės teisės normomis. Sprendimas dėl dokumento teisinės prigimties fiksuojamas jo preambulėje. Kai sudaroma “tradicinė” tarptautinė sutartis, ją pasirašo valstybių atstovai. TDO tokios procedūros nėra. Ją pakeičia galutinis konvencijos priėmimas 2/3 dalyvaujančių delegatų balsų ir jos pasirašymas Konferencijos pirmininko ir TDO Generalinio direktoriaus (TDO Konstitucijos 19 str. 1, 2 ir 4 punktai). Sprendimo priėmimas įgauna tokį pobūdį, kokį valstybės susitarė jam suteikti – tarptautinės sutarties (konvencijos) ar akto, neturinčio sutartinės galios (rekomendacijos). Konvencijos po 12 mėnesių tampa galiojančios, TDO užregistravus jų ratifikavimą 2 – 3 šalyse.

Ratifikavimo klausimas – tai klausimas ne apie teisinę konvencijos prigimtį, bet apie kiekvienos valstybės požiūrį vykdant jau egzistuojančias tarptautinės sutarties normas. Dėl tos aplinkybės, kad įsigaliojusi TDO konvencija neratifikuota vienu ar kitu valstybių, nepanaikina jos tarptautinės sutarties savybių, t.y. turinčios tarptautinės teisės normų.

TDO priimamos rekomendacijos neturi konvencijų galios, tačiau gali turėti įtakos nacionalinei teisei.

Kiekviena valstybė sprendžia, ar tarptautinės sutarties normos atitinka vidaus įstatymus. Taip siekiama apsaugoti valstybės suverenitetą. Nustatydama tarptautinių sutarčių perkėlimo į valstybės vidaus teisinę sistemą tvarką, valstybė siekia maksimaliai apginti savo nacionalinius interesus sprendžiant visas tarptautinių sutarčių perkėlimo problemas. Tačiau valstybė negali ignoruoti tarptautinio bendradarbiavimo interesų, atitinkančių tarptautinės teisės principus ir normas, ypač pagrindinį principą – *pacta sunt servanda*.

Nacionaliniai įstatymai ir praktika, susieta su tarptautinių darbo normų perkėlimu (įdiegimu), įvertinama siekiant nustatyti, ar jie maksimaliai atspindi tarptautines normas, ar jie vykdomi laikantis nacionalinės teisėtvarkos nuostatų, koku lygiu sudaromos sąlygos nacionalinius interesus suderinti su reikalavimais, atitinkančiais principą *pacta sunt servanda*. Nuo to, kaip TDO konvencijų normų reikalavimai atsispindės nacionalinėje teisėje,

labai priklausys, ar tų normų turinys pasieks konkrečius adresatus, ar liks abstrakti deklaracija.

Knygoje apibūdinamos ratifikuotos TDO konvencijos, perkeltos į Lietuvos nacionalinę teisę, pateikiami konkretūs pavyzdžiai pristatant Lietuvos Respublikos Seimui naujai priimtas TDO konvencijas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos parengtos ataskaitos (pranešimai) apie ratifikuotų konvencijų vykdymą.

Leidinyje atskleidžiama tarptautinių darbo normų įgyvendinimo priežiūros tvarka. Valstybė TDO narė tarptautiniam darbo biurui privalo nuolat teikti pranešimus (ataskaitas) apie priemones, kurių imasi teikdamos naujai priimtas konvencijas kompetentingoms valdžios institucijoms, taip pat priemones įgyvendinant ratifikuotas konvencijas, kokių konkrečių veiksmų imasi suteikiant galią TDO konvencijų nuostatoms.

Tarptautinės darbo organizacijos tikslas – siekti vienodo darbo santykių teisinio sureguliuavimo pasauliniu mastu ir visų pirma ginant pagrindines žmogaus teises, įtvirtinant ir puoselėjant socialinį teisingumą ir taiką.

TDO konvencijų poveikis priklauso nuo valstybės konstitucinės ir visos teisės sistemos efektyvumo ir tarptautinių darbo standartų taikymo valstybėje. Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 straipsnio 3 dalį konvencija yra laikoma Lietuvos teisės sistemos sudedamąja dalimi. Vadovaujantis Tarptautinių sutarčių įstatymo 11 straipsniu, įsigaliojusias Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis Lietuvos Respublikoje privaloma vykdyti. Jei įsigaliojusi ratifikuota Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis nustato kitokias normas negu Lietuvos Respublikos įstatymai, kiti teisės aktai, galiojantys šios sutarties sudarymo metu arba įsigalioję po šios sutarties įsigaliojimo, taikomos Lietuvos Respublikos tarptautinės sutarties nuostatos. Jeigu Lietuvos Respublikos tarptautinei sutarčiai vykdyti reikia priimti įstatymą ar kitą teisės aktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė nustatyta tvarka pateikia Seimui atitinkamo įstatymo projektą arba priima atitinkamą Vyriausybės nutarimą, ar pagal kompetenciją užtikrina kito teisės akto priėmimą.

INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION AND LITHUANIA: ADOPTION, RATIFICATION AND IMPLEMENTATION OF CONVENTIONS

Genovaitė Dambrauskienė
Ingrida Mačernytė–Panomariovienė

SUMMARY

The Republic of Lithuania shall participate in international organisations provided that they do not contradict the interests and independence of the State. (Article 136, Constitution of the Republic of Lithuania).

International Labour Organisation (ILO) is a special United Nations organisation. 175 States of the world enjoy the membership of the ILO. The Republic of Lithuania has been a member of the Organisation since 1921. Its membership in the organisation was resumed in 1991, October 4. Until 1940 Lithuania little contributed to the content of international labour conventions (recommendations). After resuming its membership the Lithuanian delegations not only participate in the ILO conferences and sessions, but also voice their opinion on the expediency of the adoption of conventions and consider the projects drafted by the Labour Office as well as submit their remarks and recommendations.

Ministry of Social Security and Labour of the Republic of Lithuania, representing the interests of Lithuania at ILO, according to the ILO questionnaire states its position on the issues of labour, social security and others, presents reports on the implementation of international labour norms into the national legal system as well as participates in the conferences and joint ILO projects together with the representatives of the employers' and workers' organisations.

In 1999 at the ILO conference, for the first time since the membership of the ILO, Lithuania was elected acting member of Executive Council for the period 1999 - 2002. The regional group of Central and Eastern Europe elected Lithuania as a co-ordinator of this group for a period of one year.

Lithuania ratified 34 ILO conventions, 7 of which are basic. Lithuania, as a member of ILO obliges to follow the principles, formulated in the ILO declaration on “Fundamental rights and principles at work”.

So far, there has been no information generalised and presented on the close co-operation between Lithuania and ILO in the process of formation and implementation of international labour standards by taking part in the projects organised by ILO.

The novelty and originality of the work is that the ILO foundation and its development, structure and functions, legal nature of conventions adopted and their place in national legal system is for the first time analysed on the basis of the ILO experts and works of foreign authors. A special emphasis is laid on the tripartite ILO co-operation, grounded on continuous and concentrated international efforts with the help of which employers’ and worker’s representatives, enjoying an equal status with the government representatives, strive to ensure the common welfare.

The recognition process of the ILO conventions by adjusting the will of the member States has the following two aspects: on the content of the behavioural rules and on the recognition of the rule, as the international law norm. The procedure of this recognition has its own peculiarities. The ILO conventions are solutions, adopted by International Labour Conference with full participation of the member States. They simultaneously decide the three following questions: 1) on the legal nature of these documents; 2) on their content; 3) on their recognition as international legal norms.

Decision on the legal nature of the document is stated in its preamble. After the “regular” international agreement is formed, it is signed by the heads of States. ILO has not such procedure. This is replaced by the final approval of the convention by 2/3 of the votes of all participating delegates and the signatures of the Conference Chairman and Director-General of ILO [Constitution of the International Labour Organisation, paragraphs 1, 2 and 4, Article 19]. The character of the decision adopted depends on the agreement among the States, whether it is an international agreement (convention) or an act, having no power of agreement (recommendation). Conventions come into power within 12 months, after their ratification is registered by ILO in 2 or 3 countries.

These conventions (as well as recommendations) are considered international norms in the States, that have not ratified the convention. The issue of ratification is not an issue on the legal nature of the convention, but rather on the attitude of each State in implementation of

---

the already existing international norms of the agreement. The circumstance that the enacted ILO convention has not been ratified by one or another State, does not deprive it of the international agreement qualities (the one that has international legal norms)

The recommendations enacted by ILO have no power of conventions, but they can influence the national law.

Each State is concerned about the conformity of norms of international agreement with the national laws. It is natural that this is to protect the sovereignty of the State. By stipulating the order of transition of international agreement norms into the national legal system, the State tries to maximally defend its national interests. The State, however, can not ignore the interests of international co-operation, that conform with the principles and norms of international law, especially the major principle – *pacta sunt servanda*.

National laws and practice, related to the transition (implementation) of international labour norms is assessed in order to define if they maximally reflect international norms, whether they are carried out in the frame of national law enforcement, what conditions are created to harmonise national interests with the principle *pacte sunt servanda*. Whether the content of these norms will reach definite addressees, or it will remain an abstract declaration will depend on how the requirements of the ILO convention norms reflect in national law.

The book describes the ratified ILO conventions, transferred into national law of the Republic of Lithuania. It also presents definite examples of introducing the newly accepted ILO conventions to the Seimas of the Republic of Lithuania as well as reports prepared by the Ministry of Social Security and Labour on the implementation of the ratified conventions.

The study reveals the order of supervision on how the international labour norms are carried out. A member State of the ILO has to continuously present reports to international Labour Office on the means used to present the newly accepted conventions to competent government institutions as well as instruments used to implement the ratified conventions and what definite actions are taken to enforce the regulations of the ILO conventions.

The significance of the ILO is to achieve legal harmonisation of labour relations on the global level by defending fundamental human rights and implementing and securing social justice and peace.

Effectiveness of the ILO conventions depends on the efficiency of constitutional and the whole law system of the State as well as the application of international labour standards within the State. According to paragraph 3, Article 138 of the Constitution of the Republic of Lithuania, the convention “shall be the constituent part of the legal system of the Republic of Lithuania”. Observing Article 11 of Law on International Treaties of the Republic of Lithuania international treaties enacted by the Republic of Lithuania shall be executed in the Republic of Lithuania. If the enforced international agreement ratified by the Republic of Lithuania stipulates other norms than the laws of the Republic of Lithuania, other legal acts, in force at the time or after the agreement comes in force, provisions of the international agreement of the Republic of Lithuania are applied. If the implementation of the international agreement of the Republic of Lithuania requires a new law or other legal act, the Government of the Republic of Lithuania in the regulated order submits a draft of the respective law to the Seimas or passes a corresponding decision made by the Government of the Republic of Lithuania or (in the limits of its competence) ensures the adoption of another legal act.

LITERATŪRA

Teisės aktai

1. **Lietuvos Respublikos** Konstitucija. Vilnius, 1996.
2. **Lietuvos Respublikos** darbo įstatymų kodeksas. Vilnius, 1989.
3. **Lietuvos Respublikos** kolektyvinių susitarimų ir sutarčių įstatymas // Valstybės žinios. 1991. Nr. 12-312; Nr. 34-935; Nr. 29-511; 1996. Nr. 41-985; 1997, Nr. 66-1592.
4. **Lietuvos Respublikos** darbo sutarties įstatymas // Valstybės žinios. 1991. Nr. 36-973; 1993. Nr. 30-684; 1994. Nr. 42-759; 1995. Nr. 46-1119; 1996. Nr. 15-385, Nr. 41-983, Nr. 43-1043, Nr. 101-2303, Nr. 106-2429; 1997. Nr. 6-88, Nr. 66-1593, Nr. 67-1653; 1999. Nr. 45-1432, 1433.
5. **Lietuvos Respublikos** atostogų įstatymas // Valstybės žinios. 1992. Nr. 2-18; 1996. Nr. 41-986, Nr. 57-1328; 1997. Nr. 63-147, Nr. 67-1655.
6. **Lietuvos Respublikos** darbo apmokėjimo įstatymas // Valstybės žinios. 1991. Nr. 4-104; 1996. Nr. 41-984.
7. **Lietuvos Respublikos** profesinių sąjungų įstatymas // Valstybės žinios. 1991. Nr. 34-933; 1994. Nr. 42-758, Nr. 91-1764; 1995. Nr. 52-1276.
8. **Lietuvos Respublikos** kolektyvinių ginčų reguliavimo įstatymas // Valstybės žinios. 1992. Nr. 12-307; 1993. Nr. 29-668; 1994. Nr. 29-512.
9. **Lietuvos Respublikos** darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas // Valstybės žinios, 2000. Nr. 95-2968.
10. **Lietuvos Respublikos** vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas // Valstybės žinios, 1996. Nr. 33-807.
11. **Lietuvos Respublikos** profesinio mokymo įstatymas // Valstybės žinios 1997. Nr. 98-2478.
12. **Lietuvos Respublikos** švietimo įstatymas // Valstybės žinios, 1991. Nr. 23-593.
13. **Lietuvos Respublikos** bedarbių rėmimo įstatymas // Valstybės žinios, 1991. Nr. 2-25; 1996. Nr. 18-457, Nr. 20; 1998. Nr. 8-165.
14. **Lietuvos Respublikos** Seimo nutarimas „Dėl Tarptautinės darbo organizacijos konvencijų ratifikavimo“ // Valstybės žinios. 1994. Nr. 49-913. Konvencijų tekstus žr. Valstybės žinios. 1996. Nr. 27-647; Nr. 28-670; Nr. 30-735.
15. **TDO deklaracija** „Dėl pagrindinių principų ir teisių darbe“. TDO, 1998.

16. Lietuvos Respublikos darbo ginčų nagrinėjimo įstatymas // Valstybės žinios, 2000. Nr. 56-1640.
17. **European Social Charter**. Lithuanian Version. Strasbourg, 1993.

Teisės literatūra

1. **Darbo teisė**. Darbo įstatymų ir poįstatyminių aktų rinkinys (1996 m. birželio 20 d. redakcija). Vilnius, 1996.
2. **Hollis M., Smith S.** Tarptautiniai santykiai: aiškinimas ir supratimas. Tyto Alba, Vilnius, 1998.
3. **Jočienė D.** Europos žmogaus teisių konvencijos taikymas užsienio valstybių ir Lietuvos Respublikos teisėje. Eugrimas, Vilnius, 2000.
4. **Maculevičius J., Tiažkijus V.** Darbo santykių teisinis reguliavimas: pasaulinė patirtis ir Lietuvos praktika. Vilnius, 1997.
5. **Pieters D.** Įvadas į pagrindinius socialinės apsaugos principus. Eugrimas, Vilnius, 1998.
6. **Profesajungos** ir TDO. Lietuvos darbininkų sąjunga. Vilnius, 1995.
7. **Svarbiausių** Europos Sąjungos socialinės apsaugos dokumentų vertimas į lietuvių kalbą. Phare, 1999.
8. **Švietimo** apie žmogaus teises uždaviniai / Red. Starkey H. Europos Tarybos Informacijos ir dokumentacijos centras. Vilnius, 1996.
9. **Tarptautinis** darbo biuras. Tarptautiniai darbo standartai. Lietuvos darbininkų sąjunga. 1995.
10. **Teismų praktika**. Nr. 15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis. 2001.
11. **Trumpas** Europos žmogaus teisių konvencijos vadovas. Europos Tarybos informacijos ir dokumentacijos centras. Vilnius, 1995.
12. **Vadapalas V.** Tarptautiniai santykiai: bendroji dalis. Eugrimas, Vilnius, 1998.
13. ~ ·ČŲĝ комитета экспертов по применению конвенций и рекомендаций. Общий доклад III (часть 4 А). Международное бюро труда. Женева, 1992.
14. ° F¼ ·F Ž. Ū. MOT: Контроль за применением международных норм о труде и его проблемы // Государство и право. 1997. No. 7.
15. Š ĩăĭF·ĝ собственности трудящимися при приватизации. Консультативная группа МБТ для Центральной и Восточной Европы. Будапешт.

16. § **işEđİ** международных трудовых норм. Международное бюро труда. Женева, 1988.
17. **АТ** Международной организации Труда и Регламент международной организации Труда // Международное бюро труда. Женева, апрель, 1988.
18. **Application** international labour conventions. International Labour Office. – Geneva, First published. 2001.
19. **Casale G.** Guide to international Labour standards on industrial relations. International Labour Office. 1998.
20. **European** Works Councils and Industrial Relations in Europe: East – West Comparison. International Labour Office. 1999.
21. **Labour** relations in SMEs in selected Central and Eastern European Countries. International Labour Office. 1999.
22. **Lee G.** Human right law and association. Development trough ILO supervision. Int. Labour Review Vol 137, 1998. No 2.
23. **Manual** on procedures relating to international labour conventions and recommendations. International Labour Office. Geneva, 1984.
24. **Revue internationale** du travail. Geneva, 1996. Nr. 2.
25. **Tripartite** consultation. International labour standards. International Labour Conference, 88th Session, 2000. International Labour Office – Geneva, 2000.

**Prof. dr. Dambrauskienė, Genovaitė, Mačernytė–Panomariovienė,
Ingrida**

Da-187 Tarptautinė darbo organizacija ir Lietuva: konvencijų priėmimas, ratifikavimas, vykdymas. – Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2001. – 288 p., 2 paveikslai, 10 schemų, 4 grafikai.
Bibliogr. p. 293–295.
ISBN 9955-442-67-0

Knygoje nagrinėjama TDO struktūra, konvencijų (rekomendacijų) parengimo ir priėmimo procesas, konvencijų ratifikavimo ir jų vykdymo priežiūra bei kontrolė, atskleidžiama jų esmė ir nurodomos įgyvendinimo priemonės. Nagrinėjama konvencijų teisinė prigimtis, jų perkėlimas į Lietuvos teisės sistemą, pateikiama Lietuvos delegacijų, dalyvavusių TDO konferencijų darbe, sudėtis, Lietuvos Seimo ratifikuotos konvencijos bei jų vykdymo ataskaitos.

Leidinys skirtas teisės specialybės studentams, teisininkams ir kitiems specialistams, TDO konvencijas taikantiems praktiniame darbe. Knyga gali būti naudinga darbdavių profsąjungų organizacijoms bei plačiajai visuomenei.

UDK 331.103(075.8)

G. Dambrauskienė, I. Mačernytė–Panomariovienė
**TARPTAUTINĖ DARBO ORGANIZACIJA IR LIETUVA: KONVENCIJŲ
PRIĖMIMAS, RATIFIKAVIMAS, VYKDYMAS**

Redagavo ir korektūrą skaitė *Stasė Simutytė*
Santrauką į anglų kalbą vertė *Rasa Mačytė*
Rinko Rima Tumėnienė
Maketavo *Regina Bernadišienė*
Viršelio dailininkė *Stanislava Narkevičiūtė*

SL 585. 2001 12 29. 14,49 leidyb. apsk. l.

Tiražas 1000 egz. Užsakymas 410.

Išleido Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, Ateities g. 20, 2057 Vilnius.

Spausdino Lietuvos teisės universiteto Leidybos centro spaustuvė,
Ateities g. 20, 2057 Vilnius.